

ВЛАДА

3371

На основу члана 35. став 2. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10 – УС, 24/11, 121/12, 42/13 – УС, 50/13 – УС и 98/13 – УС) и члана 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14),
Влада доноси

УРЕДБУ

о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Радан планине

Члан 1.

Утврђује се Просторни план подручја посебне намене Радан планине (у даљем тексту: Просторни план), који је одштампан уз ову уредбу и чини њен саставни део.

Члан 2.

Просторним планом утврђују се основе организације, коришћења, уређења и заштите подручја посебне намене Радан планине на деловима територија општина Бојник, Лебане, Куршумлија, Медвеђа и Прокупље.

Члан 3.

Просторни план састоји се из текстуалног дела и графичких приказа.

Текстуални део Просторног плана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Графички прикази (рефералне карте) израђени су у размери 1:25 000, и то: реферална карта 1 – Посебна намена простора; реферална карта 2 – Мрежа насеља и инфраструктурни системи; реферална карта 3 – Природни ресурси, заштита животне средине и природних и културних добара; и реферална карта 4 – Карта спровођења.

Графичке приказе из става 3. овог члана, израђене у 17 примерака, оверава својим потписом министар надлежан за послове просторног планирања.

Члан 4.

Просторни план ће се спроводити разрадом планских решења и пропозиција просторним плановима јединица локалне самоуправе, урбанистичким плановима, урбанистичким пројектима и секторским плановима и програмима, у складу са законом.

Члан 5.

Графички прикази из члана 3. став 3. ове уредбе, чувају се трајно у Влади (један комплет), Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (три комплета), Министарству привреде (један комплет), Министарству државне управе и локалне самоуправе (један комплет), Министарству рударства и енергетике (два комплета), Министарству пољопривреде и заштите животне средине (два комплета), општини Бојник (један комплет), општини Лебане (један комплет), општини Куршумлија (један комплет), општини Медвеђа (један комплет), општини Прокупље (један комплет) и Републичкој агенцији за просторно планирање (два комплета).

Документациона основа на којој се заснива Просторни план чува се у Републичкој агенцији за просторно планирање.

Члан 6.

Право на непосредан увид у графичке приказе из члана 3. став 3. ове уредбе имају правна и физичка лица, под условима и на начин које ближе прописује министар надлежан за послове просторног планирања.

Члан 7.

Просторни планови јединица локалних самоуправа, урбанистички планови и пројекти ускладиће се са одредбама ове уредбе на начин утврђен Просторним планом.

Планови и програми развоја који се доносе по посебним прописима, прописи и други општи акти ускладиће се са одредбама ове уредбе у року од годину дана од дана њеног ступања на снагу.

Просторни планови јединица локалних самоуправа, урбанистички планови и пројекти, планови и програми развоја донети до дана ступања на снагу ове уредбе, примењују се у деловима који нису у супротности са овом уредбом.

Члан 8.

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 110-11259/2014

У Београду, 24. септембра 2014. године

Влада

Председник,

Александар Вучић, с.р.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ РАДАН ПЛАНИНЕ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Просторни план подручја посебне намене Радан планине (у даљем тексту: Просторни план) ради се на основу Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене Радан планине („Службени гласник РС”, број 34/10), коју је донела Влада. После спроведеног поступка јавне набавке закључен је уговор о изради Просторног плана између Републичке агенције за просторно планирање (број 404-405-8/2010-01 од 30. августа 2010. године) као наручиоца и Института за архитектуру и урбанизам Србије (број 1044 од 1. септембра 2010. године) као извршиоца, са подизвршиоцем Јавним предузећем „Завод за урбанизам Ниш”.

Израда Просторног плана усклађена је са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10 – УС, 24/11, 121/12, 42/13 – УС, 50/13 и 98/13 – УС), Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Службени гласник РС”, бр. 31/10, 69/10 и 16/11), Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 – исправка), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09 – др. закон, 79/09 – др. закон и 43/11 – УС), Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10), Законом о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 – др. закон и 91/11 – др. закон), Законом о водама („Службени гласник РС”, бр. 30/10 и 93/12), Законом о туризму („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 99/11 – др. закон и 93/12), Законом о регионалном развоју („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 30/10), Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС”, број 11/02), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, број 102/10), Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС”, број 92/08), Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/10 и 47/11), Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС”, број 35/10), важећим одлукама и стратегијама Владе и другим актима и документима која уређују питања у вези са предметом Просторног плана.

Посебне намене због којих се ради Просторни план су: заштићена подручја Радан планине, непокретно културно добро од изузетног значаја „Царичин град”, акумулација и извориште вода „Брестовац” и туристичко подручје „Радан планина”.

Просторни план доноси се за период до 2020. године, са елементима за прву, приоритетну етапу имплементације за период до 2015. године.

У припреми и изради Просторног плана успостављена је сарадња са стручним и другим институцијама и организацијама, као и предузећима која имају надлежности на планском подручју. Остварена је сарадња са Заводом за заштиту природе Србије, Републичким заводом за заштиту споменика културе, Заводом за заштиту споменика културе Ниш и Министарством одбране, у оквиру које су прибављени услови за израду Просторног плана. Успостављена је сарадња са представницима општинске управе Бојника, Куршумлије, Лебана, Медвеђе и Прокупља, „Планинка“ АД Куршумлија, која је Уредбом о заштити споменика природе „Ђавоља варош“ („Службени гласник РС”, број 9/95), одређена за стараоца Споменика природе „Ђавоља варош” и Центром за развој Јабланичког и Пчињског управног округа, чије ће улоге посебно бити изражене у процесу имплементације планских решења.

Предлог Просторног плана припремљен је у складу са примедбама из „Извештаја о обављеном јавном увиду у Нацрт Просторног плана подручја посебне намене Радан планине и Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене Радан планине на животну средину”. Комисије за спровођење поступка јавног увида у Нацрт Просторног плана подручја посебне намене Радан планине и Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене Радан планине на животну средину.

Просторни план садржи:

- полазне основе (са обухватом и описом граница подручја Просторног плана, граница целина и подцелина посебне намене; обавезама, условима и смерницама из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената; скраћеним приказом и оценом постојећег стања, потенцијала, ограничења и др.);

- принципе, циљеве и општу концепцију просторног развоја подручја посебне намене (принципе просторног развоја; опште и оперативне циљеве просторног развоја; регионални аспект развоја подручја посебне намене и функционалне везе и међуодносе са окружењем; концепцију одрживог просторног развоја заштићених подручја Радан планине и др.);

- планска решења просторног развоја подручја посебне намене и других области од значаја за дефинисање планских решења (са анализом утицаја предметних посебних намена подручја природног добра, подручја непокретног културног добра од изузетног значаја, подручја акумулација и изворишта воде и туристичког подручја на демографске и социјалне процесе и системе, на економију и привредне системе; просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система; заштиту животне средине; намену простора и биланс површина посебне намене и др.);

- правила употребе земљишта, правила уређења и правила грађења;

- имплементацију Просторног плана (институционални оквир и учеснике; смернице за израду планске документације и спровођење Просторног плана; приоритетна планска решења и пројекте; мере и инструменте за имплементацију и др.); и

- рефералне карте:

- 1) Реферална карта број 1 „Посебна намена простора” у размери 1:25 000;

- 2) Реферална карта број 2 „Мрежа насеља и инфраструктурни системи” у размери 1 : 25 000;

- 3) Реферална карта број 3 „Природни ресурси, заштита животне средине и природних и културних добара” у размери 1 : 25 000;

- 4) Реферална карта број 4 „Карта спровођења” у размери 1 : 25 000.

У складу са одредбама члана 22. Закона о планирању и изградњи, упоредо са израдом Просторног плана, припремљен је Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

Просторни план урађен је у ГИС окружењу заснованом на ESRI технологији – ArcGIS 9x, што омогућава једноставнију размену података, формирање Географског информационог система за обухваћено подручје и ефикаснију контролу спровођења Просторног плана.

Просторни план представља плански основ за заштиту, коришћење и уређење предложеног подручја природног добра (заштићених подручја Радан планине), непокретног културног добра (у даљем тексту: НКД) од изузетног значаја „Царичин град” и других заштићених и за заштиту предвиђених културних добара, акумулације и изворишта воде „Брестовац”, туристичког подручја „Радан планина” и за одрживи развој обухваћених локалних заједница.

Овај просторни план јесте плански основ за усклађивање, односно израду планских решења просторних планова јединица локалне самоуправе и за израду урбанистичких планова на обухваћеним деловима територија општина Бојник, Куршумлија, Лебана, Медвеђа и Прокупље, као и за усклађивање планских решења просторних планова подручја посебне намене чији се територијални обухват преклапа са његовим обухватом.

I. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА, ГРАНИЦЕ ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Границе Просторног плана, односно подручја посебне намене са зонама режима заштите I, II и III степена заштићених подручја Радан планине подручја посебне намене са зонама заштите НКД од изузетног значаја „Царичин град” и подручја посебне намене са зонама санитарне заштите акумулације „Брестовац” (који обухвата постојећу акумулацију „Брестовац” и две планиране акумулације: „Брестовац 2” и „Магаш”, такође у сливу Пусте реке), одређене су на рефералним картама Просторног плана и описно, према ситуацији на топографским картама (ТК25: листови Куршумлија 581-4-1, 581-4-3 и 581-4-4; Ниш 582-3-3 и 582-3-4, Приштина 631-2-1 и 631-2-2; Лесковац 632-1-1 и 632-1-2) и према карти Предлога заштите: Радан планина, добијеној кроз услове Јавног предузећа „Србијашуме” (карта газдинских јединица у ГИС-у).

1.1. ПОЛОЖАЈ И ОСНОВНЕ ОДЛИКЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

Подручје Просторног плана простире се на деловима територија општина Бојник, Лебана и Медвеђа (Јабланички управни округ), Прокупље и Куршумлија (Топлички управни округ). Обухвата 38 целих катастарских општина (у даљем тексту: КО) и 39 статистичких насеља у којима живи око 5.000 становника, односно тек нешто преко 3.000 становника према првим резултатима Пописа 2011. године. Подручје Просторног плана налази се у централном делу јужне Србије. У физичко-географском смислу обухвата брдско-планинско подручје делова горњих сливова Топлице, Пусте реке и Јабланице, са планинским масивима Радана, Соколовице, Арбанашке планине, Соколовог виса, Проломске планине, Мајдан планине и Равне планине, делове западних обода Лесковачке котлине, Рачанске котлине и Проломбањске котлине, на надморским висинама од око 280 m источно од Брестовца до 1.408 m на врху Шопот на планини Радан. Подручје Просторног плана простире се правцем северозапад-југоисток, од засеока Боровчани у КО Висока, општина Куршумлија, до села Ново Село (општина Лебана).

1.2. ТЕРИТОРИЈАЛНИ ОБУХВАТ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Подручје Просторног плана заузима површину од око 469 km² на деловима територија (Табела I-1):

- општине Бојник (осам КО): целе КО Боринце, Брестовац, Ивање, Магаш-Добра Вода, Мајковац, Ображда, Оране и Мијајлица;
- општине Лебана (осам КО): целе КО Бачевина, Петровац, Слишане, Свињарица, Штулац, Секицол, Ново Село и Прекопчелица;
- општине Медвеђа (две КО): целе КО Дренце и Гајтан;
- општине Прокупље (осам КО): целе КО Арбанашка, Богужевац, Бублица, Доњи Статовац, Драги Део, Товрљане, Власа и Власово; и

- општине Куршумлија (12 КО): целе КО Дешишка, Иван Кула, Космача, Механе, Пролом, Рударе, Свињиште, Велико Пулавце, Висока, Заграђе, Зебица и Ђаке.

Просторни план обухвата: заштићена подручја Радан планине површине око 237 km² (на деловима територија општина Бојник, Лебана, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија) и део ван заштићених подручја Радан планине, површине око 232 km², у коме се у целини, односно делом налазе два мања заштићена подручја, и то:

- Природно-културни предео „Царичин град”, тј. НКД од изузетног значаја „Царичин град” и његова заштићена околина (делови катастарских општина Свињарица, Штулац, Секицол, Ново Село и Прекопчелица у општини Лебана), са укупном површином око 6 km²;

1 Услови Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме” (број 350-521-21/2010-а од 25. октобра 2010.) су садржани у Документационој основи Просторног плана.

– Део слива акумулације „Брестовац” (целе КО Доњи Статовац и Драги део у општини Прокупље, делови катастарских општина Богујевац, Бублица, Власа и Власово у општини Прокупље, и делови катастарских општина Брестовац, Магаш-Добра Вода и Ивање у општини Бојник), са укупном површином око 70 km², од чега се део од око 28 km² слива акумулације преклапа са Заштићеним подручјем „Радан”.

Табела I-1: Просторни обухват подручја Просторног плана

Територија општине	Површина у km ²							Укупно	%
	Укупно општина	Просторни план							
		Заштићена подручја Радан Планине	Ван заштићених подручја Радан планине			Остало			
		Природно-културни предео „Царичин град”	Део слива акумулације „Брестовац”*						
Бојник	264	17,41	-	24,11	39,04	80,56	17,17		
Лебане	337	3,76	5,90	-	45,09	54,75	11,67		
Медвеђа	524	37,03	-	-	22,29	59,32	12,64		
Прокупље	759	58,93	-	17,67	28,64	105,24	22,43		
Куршумлија	952	119,86	-	-	49,47	169,33	36,09		
Укупно	2836	236,99	5,90	41,78	184,53	469,20	100,00		

* Заштићеним подручјем „Радан” обухваћено је још 27,8 km² зоне III (шире зоне заштите) акумулације „Брестовац”.

1.3. ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Граница подручја Просторног плана дефинисана је границама целих катастарских општина и приказана је на рефералним картама, графичком приказу подручја Просторног плана и описно.

Граница Просторног плана је:

– северна граница: полази од северне спољне границе КО Висока и пружа се спољном границом КО Космача (општина Куршумлија), наставља се спољним границама КО Товрљане, Арбанашка, Власа, Богујевац, Доњи Статовац, Драги Део и Бублица (општина Прокупље);

– источна граница: полази од спољне границе између општина Прокупље и Бојник иде спољним границама КО Брестовац, Магаш – Добра Вода, Ивање, Оране и Мијајлица (општина Бојник), наставља се спољним границама КО Секикол и Ново Село (општина Лебане);

– јужна граница: полази од спољних граница КО Прекопчелица, Штулац, Свињарица, Бачевина, Слишане и Петровац (општина Лебане), одакле наставља спољним границама КО Гајтан и Дренце (општина Медвеђа) и спољном границом КО Свињиште (општина Куршумлија); и

– западна граница: иде спољним границама КО Заграђе, Иван Кула, Зебица, Механе, Дешиска, Рударе и западном спољном границом КО Висока (општина Куршумлија).

1.4. ГРАНИЦЕ ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Обухват и границе зона са режимом заштите заштићених подручја Радан планине

У делу Просторног плана који обухвата заштићена подручја Радан планине, успостављају се зоне са режимима заштите I, II и III степена. Дат је опис граница зона са режимима заштите I, II и III степена, као и укупно утврђени биланси намене простора по овим зонама (Табела I-2). У случају да границе и површине обухваћене режимима заштите I, II и III степена буду измењене актом о проглашењу Заштићеног подручја „Радан”, односно новим актом који треба да се донесе за Споменик природе (у даљем тексту: СП) „Бавоља варош”, Просторни план ће се ускладити са одредбама ових аката.

1) Зона са режимом заштите I степена утврђује се за седам (7) засебних целина, и то:

(1) „Кршањак – Дубоки поток – Шарено дрво”, обухвата простор: у оквиру газдинске јединице (у даљем тексту: ГЈ) „Пролом” (са шумским одељењима и деловима одељења /у даљем тексту одељења/ – 1/а, 1/б, 1/ц, 1/д, 1/1, 1/2 и 1/3) и ГЈ „Рударе” (одељења – 35/а, 35/1, 35/2, 35/3, 36/а, 36/б, 36/1 и 36/2), а граница почиње од коте 947 m н.в. код одељења 35/3 (ГЈ „Рударе”) и иде унутрашњом границом одељења 35/3 и 42/а у суседној ГЈ „Соколовица”, 35/а и 42/а у суседној ГЈ „Соколовица”, 35/а и 43/е у суседној ГЈ „Соколовица”, 36/б и 43/е у суседној ГЈ „Соколовица”, 1/а (ГЈ „Пролом”) и 35/ц у суседној ГЈ „Соколовица”, а потом спољном границом одељења 1/а, 1/б и 1/2,

затим унутрашњом границом одељења 1/2 и 2/е, а онда наставља спољном границом одељења 1/2, 1/б, 1/а и 1/ц, и даље спољном границом одељења 36/1, 36/а, 36/2, 36/а и 35/1 у ГЈ „Рударе”, затим иде унутрашњом границом одељења 35/1 и 34/1, 35/а и 34/а, а онда наставља спољном границом одељења 35/а, 35/2 и 35/а и даље унутрашњом границом одељења 35/а и 8/х у суседној ГЈ „Соколовица”, па поново спољном границом одељења 35/а, потом унутрашњом границом одељења 35/а и 8/а у суседној ГЈ „Соколовица”, 35/а и 42/а у суседној ГЈ „Соколовица”, 35/3 и 42/а у суседној ГЈ „Соколовица” до полазне тачке (кота 947 m н.в.) (све у КО Велико Пупавце и КО Пролом, општина Куршумлија, и у КО Власово, општина Прокупље);

(2) „Рипивода – Радан гребен”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Радан – Арбанашка” (одељења – 28/1, 32/а, 35/а, 35/б, 35/ц, 35, 35/4, 35/5, 35/б и 35/7), а граница почиње од крајње северне тачке одељења 35 која се налази 635 m јужно од врха „Соколовац” (кота 1260 m н.в.) и наставља унутрашњом границом одељења 35 и 35/е, 35 и 35/ф, 35/б и 35/ф, 35/б и 35/е, 35/ц и 35/е, 35/ц и 36/а, 35/б и 36/а, 35/б и 35/и, 35/4 и 35/и, 35/б и 35/и, 35/б и 36/а, 35/а и 36/а, 35/5 и 36/а, 35/а и 36/а, 35/а и 36/б, а потом спољном границом одељења 35/а, 35/7, 35/а, 35/б и 35/а, затим унутрашњом границом одељења 32/а и 31/а, 32/а и 31/б, 32/а и 31/а, 32/2 и 31/2, 32/а и 31/а, 28/1 и 30/а, 28/1 и 29/а, 28/1 и 27/а, и наставља спољном границом одељења 28/1, а потом унутрашњом границом одељења 28/1 и 30/ц у суседној ГЈ „Пролом”, 28/1 и 27/ц у суседној ГЈ „Пролом”, 28/1 и 27/4 у суседној ГЈ „Пролом” и 28/1 и 27/ц у суседној ГЈ „Пролом”, 32/а и 33/б у ГЈ „Радан – Арбанашка”, 32/а и 33/а, 32/2 и 33/1, 32/а и 33/а, 32/а и 34/а, 32/а и 32/1, 32/а и 32/б, 32/а и 32/1, 35/1 и 34/3, 35 и 35/г, 35 и 35/х, 35 и 35/д до полазне тачке (све у КО Власово и КО Богујевац, општина Прокупље);

(3) „Петровац”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Пуста река” (одељења – 2/а, 2/1, 2/2, 3/а и 3/1) и ГЈ „Петрова гора” (одељења – 34/а, 34/б, 34/ц, 34/д, 34/е, 35/1, 35/2, 35/а, 35/б, 35/ц, 36/а, 36/1, 36/2, 36/3, 37/а, 37/б, 37/ц, 37/д, 37/е, 37/1, 37/2, 37/3, 37/4, 37/5, 37/6, 38/а, 38/б, 38/1, 38/2, 38/3, 39/а, 39/б, 39/1, 39/2, 39/3, 40/а, 40/б, 40/1, 40/2, 41/а, 41/б, 41/ц, 41/1 и 41/2), а граница почиње од коте 1200 m н.в. код одељења 41/ц (ГЈ „Петрова гора”) и иде унутрашњом границом одељења 41/ц и 30/б, 41/б и 30/б, 41/б и 30/а, 38/а и 31/а, 38/2 и 31/а, 38/2 и 31/ц, 38/б и 31/ц, 38/б и 32/б, 38/б и 32/а, 38/б и 32/ц, 38/б и 32/2, 37/а и 33/3, 37/е и 33/3, 37/е и 33/ц, 37/е и 33/б, 37/д и 33/б, 37/5 и 33/б, 37/а и 33/б, 37/ц и 33/б, 34/ц и 33/а, 34/ц и 33/2, 34/ц и 33/а, 34/б и 33/а, одакле наставља спољном границом одељења 34/б и 34/а, затим унутрашњом границом одељења 34/а и 3/б (ГЈ „Пуста река”), 3/а и 3/б, 3/1 и 3/б и наставља спољном границом одељења 3/1, 2/2 и 2/а, а затим спољном границом одељења 35/1 (ГЈ „Петрова гора”), 2/а и 2/1 (ГЈ „Пуста река”), 35/1, 35/а, 35/1, 35/б и 35/ц (ГЈ „Петрова гора”), потом иде унутрашњом границом одељења 35/ц и 60/б, 36/а и 60/а, 36/1 и 60/а, затим спољном границом одељења 36/1, 36/а, 36/2, 37/а, 37/1, 37/а, 37/2, 37/а, 37/3, 37/а, 37/4, 37/а, 38/а, 39/б, 39/а, 39/3, 39/а, 40/1, 40/а, 40/б, 40/а, 41/а, 41/1 и 41/а, па унутрашњом границом одељења 41/а и 42/а, поново спољном границом одељења 41/а и даље унутрашњом границом одељења 41/б и 42/а, 41/б и 42/ц, 41/ц

и 42/ц до полазне тачке код коте 1200 m н.в., изузимајући енклаве земљишта у приватној својини (које припадају зони са режимом заштите III степена) у оквиру ГЈ „Петрова гора“: простор између одељења 41/б, 38/а, 39/1, 39/а, 39/2, 40/а, 40/2 и 41/2, а чија граница почиње код Леденог извора (код одељења 40/2) и наставља спољном границом одељења 40/2, 41/2, 41/б, 38/а, 39/1, 39/а, 39/2, 39/а, 40/а и 40/2 до полазне тачке, као и неколико мањих површина у оквиру одељења 38/а, 36/а и 35/ц (све у КО Гајтан, општина Медвеђа, КО Боринце, општина Бојник, КО Слишане и КО Петровац, општина Лебане);

(4) „Деливода“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“ (одељења – 8/х и 8/ј), који се састоји из две подцелине: прву подцилину чини одељење 8/х, а његова граница почиње од крајње источне тачке овог одељења код изворишта Изворског потока и иде унутрашњом границом одељења 8/х и 8/а, 8/х и 8/г, 8/х и 8/а, 8/х и 7/ц, а потом спољном границом одељења 8/х до полазне тачке, док другу подцилину чини одељење 8/ј, а његова граница почиње од крајње северне тачке одељења 8/ј код изворишта Изворског потока и иде спољном границом одељења 8/ј, па наставља унутрашњом границом одељења 8/ј и 8/а, 8/ј и 8/и, 8/ј и 8/а до полазне тачке (све у КО Магаш – Добра Вода и КО Ивање, општина Бојник);

(5) „Изнад Ивањских ливада“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Петрова гора“ (одељења – 10/г), а граница почиње од крајње западне тачке одељења 10/г која се налази 409 m источно од изворишта Обрашке реке и иде унутрашњом границом одељења 10/г и 9/б, 10/г и 8/а, 10/г и 10/х, 10/г и 8/а, 10/г и 10/и, а потом спољном границом одељења 10/г и наставља унутрашњом границом одељења 10/г и 10/ц, 10/г и 10/б до полазне тачке (све у КО Магаш – Добра Вода и КО Ивање, општина Бојник);

(6) „Црвенички поток“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Равна планина“ (одељења – 34/а, део 34/б, 34/ц, 35/а, 35/б и 35/ц), а граница почиње од крајње јужне тачке одељења 35/б, која се налази 415 m западно од коте 892 m н.в. и иде спољном границом одељења 35/б и 35/а, па унутрашњом границом одељења 35/а и 35/1, поново спољном границом одељења 35/а, затим унутрашњом границом одељења 35/а и 15/а, потом спољном границом одељења 35/а и 34/а, па унутрашњом границом одељења 34/а и 33/а, 34/б и 33/а, 34/ц и 33/б, 34/б и 33/б, и наставља спољном границом одељења 34/б, 35/а и 35/б до почетне тачке (све у КО Свињиште, општина Куршумлија);

(7) „Равна планина“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Равна планина“ (одељења – 1/а, 2/а, 2/б, 2/ц, 2/1 и 2/5), а граница почиње од коте 1202 m н.в. код одељења 2/а и иде унутрашњом границом одељења 2/а и 21/б, 2/а и 3/а, 2/б и 3/а, 2/ц и 3/1, затим спољном границом одељења 2/ц и 2/а, па унутрашњом границом одељења 2/а и 12/а у суседној ГЈ „Добри До“, поново спољном границом одељења 2/а и 1/а, затим унутрашњом границом одељења 1/а и 50/а у суседној ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“, 1/а и 51/а у суседној ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“, 1/а и 21/а, 1/а и 21/б, 2/а и 21/4, 2/а и 21/б до полазне тачке (све у КО Ђаке и КО Свињиште, општина Куршумлија);

2) Зона са режимом заштите II степена, утврђује се оријентационо за 12 засебних целина, и то:

(1) „Соколовица“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Соколовица“ (одељења – 9/а, 9/б, 9/ц, 9/д, 9/е, 9/ф, 9/г, 9/1, 9/2, 9/3, 9/4, 9/5, 9/6, 10/а, 10/б, 10/ц, 10/д, 10/1, 10/2, 10/3, 10/4, 10/5, 10/6, 10/7, 10/8, 10/9, 11/а, 11/б, 11/ц, 11/д, 11/е, 11/1, 11/2, 11/3, 12/а, 12/б, 12/ц, 12/д, 12/1, 12/2, 12/3, 13/а, 13/б, 13/ц, 13/д, 13/1, 14/а, 14/б, 14/ц, 14/д, 14/е, 14/1, 14/2, 14/3, 14/4, 15/а, 15/б, 15/ц, 15/д, 15/е, 15/1, 15/2, 24/а, 24/б, 24/ц, 24/д, 24/1, 24/2, 24/3, 24/4, 24/5, 24/6, 25/а, 25/б, 25/ц, 25/д, 25/е, 25/ф, 25/г, 25/1, 25/2, 25/3, 25/4, 25/5, 25/6, 25/7, 25/8, 25/9, 25/10, 25/11, 25/12, 25/13, 26/а, 26/б, 26/ц, 26/д, 26/е, 26/ф, 26/1, 26/2, 26/3, 26/4, 26/5, 27/а, 27/б, 27/ц, 27/д, 27/е, 27/ф, 27/г, 27/1, 27/2, 27/3, 27/4) чија граница почиње од коте 745 m н.в. (код одељења 25/1), одакле иде спољном границом одељења 25/1, 25/а, 25/б, 25/ф, 25/д, 25/г, 26/ц, 26/2, 26/а, 26/5, 27/1, 27/ф и 27/а, и наставља унутрашњом границом одељења 27/а и 28/д, 27/3 и 28/д, 27/3 и 28/ц, 27/ц и 28/ц, 27/е и 28/ц, 27/е и 28/б, 27/б и 28/б, 27/4 и 28/б, 27/б и 28/б, 27/х и 28/б, 27/х и 28/1, 27/х и 23/х, 27/х и 23/1, 27/х и 23/а, 26/б и 23/а, 26/4 и 23/2, 26/б и 23/а, 26/б и 23/ц, 24/2 и 23/ц, 24/б и 23/ц, 24/а и 23/е, 24/а и 23/3, 24/ц и 23/е, 15/б и 23/е, 15/ц и 23/е, 15/2 и 23/е, 15/ц и 23/е, 15/ц и 16/ц, 15/ц и 16/а, 15/ц и 16/д, 15/а и 16/д, 15/а и 16/а, 14/а и 16/а, 14/а

и 17/а, 14/а и 8/ц, 14/4 и 8/ц, 9/б и 8/ц, 9/а и 8/ц, затим спољном границом одељења 9/а, 9/б, 9/ц, 9/д и 9/е, па поново унутрашњом границом одељења 9/е и 5/а, 9/е и 5/3, 9/е и 5/а, 9/д и 5/а, 9/1 и 5/1, 10/7 и 5/1, 10/а и 5/1, 10/а и 5/б, и наставља спољном границом одељења 10/а, 10/1, 10/а, 10/д, 10/5, 10/а, 11/1, 11/ц, 11/а, 11/б, 12/б, 12/1, 12/б, 25/б, 25/9, 25/б, 25/8, 25/а и 25/1 до полазне тачке у коти 745 m н.в. (све у КО Велико Пупавце, КО Космача и КО Висока, општина Куршумлија);

(2) „Арбанашка планина – Радан“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Радан – Арбанашка“ (одељења – 13/а, 13/б, 13/ц, 14/а, 14/б, 16/а, 16/б, 16/ц, 16/1, 16/2, 16/3, 21/а, 21/б, 21/ц, 21/д, 21/е, 21/ф, 21/1, 21/2, 21/3, 21/4, 22/а, 22/б, 22/1, 22/2, 23/а, 23/б, 23/ц, 23/д, 23/е, 23/1, 23/2, 23/3, 23/4, 23/5, 24/а, 24/б, 24/ц, 24/1, 25/а, 25/б, 25/ц, 25/1, 25/2, 25/3, 26/а, 26/б, 26/ц, 26/1, 27/а, 27/1, 29/а, 29/1, 29/2, 29/3, 30/а, 30/1, 30/2, 31/а, 31/б, 31/1, 31/2, 33/а, 33/б, 33/1, 35/д, 35/е, 35/ф, 35/и, 35/2, 35/3, 35/936/а, 35/б, 35/ц, 35/1, 37/а, 37/б, 37/ц, 37/д, 37/е, 37/ф, 37/1, 37/2, 37/3, 37/4, 38/а, 38/б, 38/ц, 38/д, 38/е, 38/ф, 38/г, 38/х, 38/и, 38/ј, 38/1, 38/3, 38/4, 38/5, 39/а, 39/б, 39/ц, 39/д, 39/е, 39/1, 54/а, 54/б, 54/ц, 55/а, 55/б, 55/ц, 55/д, 55/е, 55/1, 56/а, 56/б, 56/ц, 56/1, 56/2, 57/а, 57/б, 57/ц, 57/1, 57/2, 57/3, 58/а, 58/б, 58/ц, 58/д, 58/1, 58/2, 58/3, 59/а, 59/б, 59/ц, 59/1, 60/а, 60/б, 60/ц, 60/1, 60/2, 61/а, 61/б, 61/д, 61/1, 61/2, 61/4, 61/5, 61/6, 65/а, 65/б, 65/ц, 65/д, 65/е, 65/ф, 65/г, 65/1, 65/2, 65/3, 65/4, 65/5, 65/6, 65/7, 65/8, 65/9, 65/10, 65/11, 65/12, 65/13, 65/14, 65/15, 65/16, 65/17, 66/а, 66/б, 66/ц, 66/д, 66/е, 66/1, 66/2, 66/3, 66/4, 66/5, 66/6, 67/а, 67/б, 67/ц, 67/1, 67/2, 67/3, 67/4, 67/5, 67/6, 71/а, 71/б, 71/в, 71/ц, 71/д, 71/е, 71/1, 71/2, 72/а, 72/б, 72/е, 72/1, 73/а, 73/б, 73/ц, 73/д, 73/ф, 73/г, 73/х, 73/1, 73/2, 73/3, 74/а, 74/б, 74/1, 74/2, 74/3, 74/4, 74/5, 75/а, 75/б, 75/ц, 75/д, 75/е, 75/ф, 75/г, 75/1, 75/2, 75/3, 75/4, 76/а, 76/б, 76/ц, 76/2, 77/а, 77/б, 77/ц, 77/1, 78/а, 78/б, 78/ц, 78/2, 79/а, 79/б, 79/ц, 79/д, 80/а, 80/б, 80/ц, део 80/1, 80/2, 80/3, 81/а, 81/б, 81/ц, 82/а, 82/б, 82/ц, 82/1, део 82/2, 82/3 и 82/4), а граница почиње од коте 717 m н.в. код одељења 78/ц, одакле иде спољном границом одељења 78/ц, 78/б, 77/ц, 77/а, 77/б, 76/ц, 76/а, 76/б, 75/д, 73/г, 73/ц, 71/б, 71/е, 71/б, 71/д, 71/ц, 71/а, 71/2, 71/а, 67/а, 67/1, 67/а, 67/3, 67/а, 66/а, 65/а, 65/16, 65/а, 65/б, 61/2, 61/а, 61/б, 61/а, 61/б, 61/а, 61/б, 60/а, 60/ц, 60/а, 60/б, 60/а, 54/ц, 60/а, 54/ц, 54/а, 55/а, 56/а, 39/б, 39/д, 22/б, 21/д, 16/а, 13/а, затим унутрашњом границом одељења 13/а и 1/а у суседној ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“, поново спољном границом одељења 13/а и 14/а, па унутрашњом границом одељења 14/б и 1/б у суседној ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“, 14/а и 1/б у суседној ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“, 14/а и 22/б у суседној ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“, 14/а и 19/а, 14/а и 18/а, 14/а и 17/а, 16/б и 17/а, 16/2 и 17/1, 16/б и 17/а, 16/а и 17/б, 16/1 и 17/б, 16/3 и 17/ц, 16/а и 17/ц, 16/а и 17/б, 21/д и 17/б, 21/б и 17/б, 21/б и 18/б, 21/а и 18/б, 21/а и 19/а, 21/а и 20/а, 21/3 и 20/1, 21/ц и 20/а, 24/б и 20/а, 24/а и 20/а, 25/а и 20/а, 26/ц и 23/а у суседној ГЈ „Петрова гора – Соколов вис“, потом иде спољном границом одељења 24/б, 26/а и 27/а, и наставља границом зоне са режимом заштите I степена „Рипивода – Радан гребен“ од крајње јужне тачке ове целине, и даље ка северозападу до коте 1390 m н.в. па поново унутрашњом границом одељења 33/б и 27/е у суседној ГЈ „Пролом“, 33/б и 26/ц у суседној ГЈ „Пролом“, 33/б и 26/а у суседној ГЈ „Пролом“, 33/б и 24/д у суседној ГЈ „Пролом“, 33/б и 25/а у суседној ГЈ „Пролом“, 33/б и 34/б, 33/1 и 34/б, 33/б и 34/б, 33/а и 34/а, до крајње северне тачке одељења 33/а, одакле поново иде западном границом зоне са режимом заштите I степена „Рипивода – Радан гребен“ до крајње јужне тачке одељења 35/д, наставља унутрашњом границом одељења 35/д и 34/а, 35/д и 34/д, 35/2 и 34/2, 35/д и 10/е у суседној ГЈ „Пролом“, 35/д и 10/б у суседној ГЈ „Пролом“, 37/а и 10/б у суседној ГЈ „Пролом“, 37/3 и 10/б у суседној ГЈ „Пролом“, 57/а и 10/б у суседној ГЈ „Пролом“, 57/а и 9/а у суседној ГЈ „Пролом“, 59/а и 9/а у суседној ГЈ „Пролом“, 59/а и 9/г у суседној ГЈ „Пролом“, 59/а и 9/а у суседној ГЈ „Пролом“, 59/а и 9/б у суседној ГЈ „Пролом“, 59/1 и 9/б у суседној ГЈ „Пролом“, 59/1 и 9/б у суседној ГЈ „Пролом“, 65/1 и 8/б у суседној ГЈ „Пролом“, 65/д и 8/х у суседној ГЈ „Пролом“, 65/д и 8/ј у суседној ГЈ „Пролом“, 65/2 и 8/ј у суседној ГЈ „Пролом“, 65/2 и 8/2 у суседној ГЈ „Пролом“, 65/2 и 8/ј у суседној ГЈ „Пролом“, 65/2 и 8/4 у суседној ГЈ „Пролом“, 65/2 и 8/г у суседној ГЈ „Пролом“, па иде спољном границом одељења 65/15, 65/б и 65/8, па поново унутрашњом границом одељења 65/8 и 8/д у суседној ГЈ „Пролом“, 65/б и 8/д у

суседној ГЈ „Пролом”, 65/б и 8/е у суседној ГЈ „Пролом”, 65/б и 7/б у суседној ГЈ „Пролом”, 65/б и 7/д у суседној ГЈ „Пролом”, 65/ц и 7/д у суседној ГЈ „Пролом”, 66/ц и 7/д у суседној ГЈ „Пролом”, па наставља спољном границом одељења 66/ц, 67/ц, 73/а, 74/а, 74/1, 74/4, 74/1, 74/а, 75/а, 75/1, 75/ц, 76/а, 77/а, 78/а, 79/а, 80/ц, 80/1, 80/б, 80/а, 81/а, 81/б, 81/ц, 81/б, 82/ц, 82/а, 82/1, 82/а, 78/ц, 82/б и 78/ц, до почетне тачке у koti 717 m н.в. код одељења 78/ц, изузимајући део који је обухваћен зоном са режимом заштите I степена из тачке 1) под (2) овог става, као и делове који су обухваћени зоном са режимом заштите III степена, а који се односи на следеће целине: прву целину чини одељење 87/3 (ГЈ „Радан – Арбанашка”), а граница иде од крајње северне тачке одељења 87/3 која се налази 150 m југозападно од коте 717 m н.в. и иде унутрашњом границом одељења 87/3 и 78/ц, 87/3 и 78/б, 87/3 и 78/ц, до почетне тачке, а другу целину чини простор између одељења 66, 65, 61, 60, 58 и 59 (ГЈ „Радан – Арбанашка”), чија граница иде од коте 1081 m н.в. код одељења 65/д, наставља спољном границом одељења 65/д, 65/2, 65/15, 65/2, 65/е, 65/3, 66/е, 66/б, 66/а, 65/7, 65/а, 65/4, 65/г, 61/д, 61/1, 61/4, 61/1, 61/а, 60/а, 61/5, 60/а, 60/б, 60/а, 58/1, 60/2, 60/1, 60/2, 58/а, 59/а, 59/б, 59/а, 59/1, 65/1, 65/ф и 65/д, до почетне тачке у koti 1081 m н.в. (све у КО Власо, КО Власово, КО Драги део, КО Богујевац и КО Арбанашка, општина Прокупље и у КО Магаш – Добра Вода, општина Бојник);

(3) „Беговића гроб – Бујадњаче”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Пролом” (одељења – 21/а, 21/б, 21/ц, 21/1, 21/2 и 21/3), чија граница почиње код Беговића гроба (кота 1155 m н.в.) код одељења 21/2, одакле иде спољном границом одељења 21/2, 21/ц, 21/б и 21/1, затим унутрашњом границом одељења 21/1 и 20/а, 21/1 и 20/б, 21/1 и 20/2, а потом спољном границом одељења 21/1, 21/а и 21/2, до почетне тачке (све у КО Власово, општина Прокупље);

(4) „Петрова гора – Дели вода – Борови”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Петрова гора – Соколов вис” (одељења – 7/а, 7/б, 7/ц, 7/д, 7/е, 7/ф, 7/г, 7/х, 7/и, 7/1, 7/2, 8/а, 8/б, 8/ц, 8/д, 8/е, 8/ф, 8/г, 8/х, 8/и, 8/ј, 9/а, 9/б, 9/ц, 9/д, 9/е, 10/а, 10/б, 10/ц, 10/д, 10/е, 10/ф, 10/г, 10/х и 10/и), чија граница почиње од Малог камена (кота 1047 m н.в.) код одељења 7/ц, и иде унутрашњом границом одељења 7/ц и 5/а, 7/ц и 4/е, 7/д и 4/е, 7/д и 4/д, наставља спољном границом одељења 7/д и 7/ц, затим иде спољном северном границом зоне са режимом заштите I степена „Деливоде”, па спољном границом одељења 8/а, потом спољном источном границом зоне са режимом заштите I степена „Деливоде”, онда спољном границом одељења 8/а и 10/и, па иде спољном источном границом зоне са режимом заштите I степена „Изнад Ивањских ливада”, и даље спољном границом одељења 10/ц, 10/ф, 10/е и 10/а, затим унутрашњом границом одељења 10/а и 11/б, 10/б и 11/б, 10/б и 11/д, 10/б и 11/б, 10/б и 11/е, 10/б и 11/б, 10/б и 16/ј, 10/б и 16/а, 10/б и 16/х, 9/е и 16/х, 9/б и 16/г, 9/б и 16/ф, 9/б и 17/ц, 9/а и 17/а, 9/д и 17/а, 9/д и 17/б, 7/б и 17/б, 7/б и 17/а, 7/б и 17/к, 7/1 и 17/к, 7/1 и 18/е, 7/1 и 18/г, 7/х и 18/г, 7/х и 18/ф, 7/а и 18/е, 7/г и 18/е, 7/г и 6/е, 7/а и 6/а, 7/е и 6/а, 7/ф и 6/а, 7/2 и 6/а, 7/е и 6/а, 7/е и 5/а, 7/ц и 5/а, до почетне тачке у koti 1047 m н.в. изузимајући делове који су обухваћени зонама са режимом заштите I степена из тачке 1) под (4) и (5) овог става (све у КО Магаш – Добра Вода, КО Ивање и КО Ображда, општина Бојник);

(5) „Боринска река”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Петрова гора – Соколов вис” (одељења – 13/а, 13/б, 13/ц, 13/д, 13/е, 13/ф, 13/г, 30/а, 30/б, 30/ц, 30/д, 31/а, 31/б, 31/ц, 32/а, 32/б, 32/ц, 32/1, 32/2, 33/а, 33/б, 33/ц, 33/д, 33/е, 33/1, 33/2, 33/3 и 33/4), чија граница почиње од крајње северне тачке одељења 13/ц, која је удаљена 40 m југозападно од коте 1149 m н.в., и иде унутрашњом границом одељења 13/ц и 12/а, 13/а и 12/а, 13/а и 12/ц, 13/г и 12/ц, 13/г и 12/е, 13/а и 12/е, 13/ф и 12/е, 13/ф и 12/ф, потом спољном границом одељења 13/е, 13/ц, 31/а, 32/а, 33/1, 33/д и 33/а, одакле скреће ка југозападу, пратећи границу зоне са режимом заштите I степена „Петровац” до крајње северне тачке одељења 41/ц (кота 1200 m н.в.), а затим иде унутрашњом границом одељења 30/б и 29/ц, 30/а и 29/а, 30/а и 29/д, 30/а и 14/а, 30/ц и 14/а, 13/д и 14/а, 13/ц и 14/д, 13/ц и 14/д, до почетне тачке (све у КО Ображда и КО Боринце, општина Бојник, КО Гајтан, општина Медвеђа и КО Слишане, општина Лебане);

(6) „Горњи Гајтан”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Петрова гора – Соколов вис” (одељења – 45/а, 45/1, 45/2, 45/3, 46/а, 46/1, 47/а, 47/б, 47/1, 47/2, 48/а, 48/б, 48/1, 48/2, 48/3, 49/а, 49/б, 49/ц, 50/а, 50/1, 51/а, 51/1, 52/а, 52/б, 52/ц, 52/д, 52/е, 52/1, 52/2, 52/3,

52/4, 52/5, 53/а, 53/б, 53/ц, 53/д, 53/е, 53/ф, 53/г, 53/х, 53/и, 53/ј, 54/а, 54/б, 54/54/1, 54/2, 54/3, 54/4, 54/5, 54/6, 55/а, 55/1, 56/а, 56/б, 56/ц, 56/д, 56/е, 56/ф, 56/1, 57/а, 57/б, 57/ц, 57/д, 57/е, 58/а, 58/б, 58/ц, 58/д, 58/е, 58/ф, 58/г, 58/2, 58/3, 58/4, 58/5, 59/а, 59/б, 59/ц, 59/д, 59/е, 59/2, 59/3, 59/4, 59/5, 59/6, 59/7, 59/8, 60/а, 60/б, 60/ц, 60/д, 60/е, 60/ф, 60/г, 60/х, 60/и, 60/1, 60/2, 60/3, 60/4, 60/5, 60/6, 60/7, 60/8, 60/9, 60/10), као и простор који та одељења окружују, а граница иде од коте 1141 m н.в. која се налази на Црводничком брду, код одељења 45/а, и иде унутрашњом границом одељења 45/а и 43/ц, 45/а и 43/а, затим спољном границом одељења 43/а и 42/а, до зоне са режимом заштите I степена „Петровац”, одакле наставља ка југоистоку, пратећи границу ове зоне до додирне тачке одељења 60/г и 35/ц, па наставља спољном границом одељења 60/г, 60/7, 60/г, 60/б, 60/ф, 60/5, 60/б, 60/5, 60/ф, 60/б, 60/а, 60/4, 60/а, 60/2, 60/д, 60/3, 60/д, 60/е, 60/1, 59/е, 59/7, 59/д, 59/б, 59/д, 59/ц, 59/5, 59/а и 59/2 до тачке удаљене 249 m јужно од коте 703 m н.в., одакле узводно прати ток Лецке реке до коте 703 m н.в., а затим скреће ка југозападу до крајње источне тачке одељења 56/а, потом прати јужну и западну спољну границу одељења 56/а и 56/б до крајње северне тачке одељења 56/б, потом иде узводно горњим током Лецке реке, до крајње западне тачке одељења 56/д, па наставља западном спољном границом одељења 56/д, 56/2 и 56/ф, потом локалним путем скреће југозападно до раскрснице, одакле локалним путем иде ка северозападу до одељења 60/ј у суседној ГЈ „Горња Јабланица”, иде спољном источном, северном и западном границом овог одељења, наставља западно локалним путем до одељења 52/д, потом прати јужну и југозападну спољну границу одељења 52/д, па наставља унутрашњом границом одељења 52/д и 60/х у суседној ГЈ „Горња Јабланица”, онда прати спољну границу одељења 60/х у суседној ГЈ „Горња Јабланица” до места укрштања локалних путева код засеока Јокановићи, одакле наставља локалним путем ка северозападу до крајње јужне тачке одељења 51/а, иде спољном западном границом овог одељења, потом унутрашњом границом одељења 51/а и 21/а у суседној ГЈ „Равна планина”, а затим прати североисточну границу зоне са режимом заштите I степена „Равна планина”, до тачке која је удаљена 209 m од коте 1222 m н.в. а потом скреће ка североистоку спољном границом одељења 50/а и 49/а, затим унутрашњом границом одељења 49/а и 38/б у суседној ГЈ „Пролом”, поново иде спољном границом одељења 38/б, 37/е, 32/е, 32/д, 31/б, 31/а, 31/ф, 31/2, 31/ф, 30/б, 30/1, 30/3, 30/б, 30/д, 30/б, 30/ц (све у суседној ГЈ „Пролом”), па границом између КО Ображда и Гајтан, до крајње северне тачке одељења 44/ф, одакле наставља спољном западном границом одељења 44/ф и 44/а, затим унутрашњом границом одељења 46/1 и 44/а, 46/1 и 44/2, 46/а и 44/а, 45/а и 44/а, 45/а и 43/ц, до почетне тачке у koti 1141 m н.в. (све у КО Гајтан, општина Медвеђа);

(7) „Мала врата – Гајтанска врата”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Пролом” (одељења – 28/а, 28/б, 28/ц, 28/д, 28/е, 28/1, 28/2, 28/3, 28/4, 29/а, 29/б, 29/ц, 29/д, 29/е, 29/ф, 29/1, 29/2, 29/3, 29/4, 29/5, 31/а, 31/б, 31/ц, 31/д, 31/е, 31/ф, 31/1, 31/2 и 31/3), чија граница почиње у koti 1146 m н.в. (врх Мала врата) код одељења 28/4 и иде унутрашњом границом одељења 28/4 и 23/а, 28/4 и 24/б, 28/4 и 24/а, 28/4 и 24/е, 28/4 и 24/а, 28/4 и 26/а, 28/а и 26/а, затим спољном границом одељења 29/ц, па унутрашњом границом одељења 29/3 и 27/а, 29/ц и 27/а, 29/ф и 27/а, 29/ф и 30/2, 29/4 и 30/2, 29/ф и 30/2, 29/ф и 30/б, 31/ф и 30/б, 31/ф и 30/2, 31/ф и 30/б, 31/ф и 30/2, наставља спољном границом одељења 31/ф, 31/2, 31/ф, 31/а, 31/б и 31/ц, потом унутрашњом границом одељења 31/ц и 32/д, 31/ц и 32/2, 31/ц и 32/д, 31/б и 32/д, 31/а и 32/а, 31/3 и 32/а, 31/а и 32/а, 29/ц и 32/1, 29/б и 32/1, 29/1 и 32/1, 29/1 и 32/а, 29/а и 32/а, 29/3 и 32/3, 29/ц и 32/а, поново спољном границом одељења 28/ц, 28/а, 28/1 и 28/а, па унутрашњом границом одељења 28/а и 23/а, 28/а и 23/2, 28/а и 23/д, 28/а и 23/а, 28/а и 23/ц, 28/а и 23/а, 28/1 и 23/а, 28/а и 23/а, 28/а и 23/2, 28/а и 23/а, 28/4 и 23/а до почетне тачке у koti 1146 m н.в. (све у КО Власово, општина Прокупље и КО Пролом, општина Куршумлија);

(8) „Свињиште”, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Равна планина” (одељења – 14/а, 14/б, 14/ц, 14/д, 14/1, 14/2, 14/3, 14/4, 14/5, 14/6, 14/7, 14/8, 14/9, 15/а, 15/б, 15/1, 15/2, 15/3, 15/4, 15/5, 15/6, 15/7, 15/8, 33/а, део 33/б, 33/1, 33/3, 34/1 и 35/1) као и простор који наведена одељења окружују, а граница почиње на месту ушћа Ајшиног потока у Јабучки поток (кота 765 m н.в.) код одељења 15/а, и иде спољном границом одељења 15/а и 15/7, потом унутрашњом границом одељења 15/7 и 32/е, затим спољном границом одељења

15/7 и 15/6, па поново унутрашњом границом одељења 33/а и 32/е, 33/а и 32/б, 33/3 и 32/д, 33/б и 32/д, 33/1 и 32/5, 33/б и 32/д, сече одељење 33/б, пратећи границу Просторног плана до зоне са режимом заштите I степена „Црвенички поток“, а потом иде њеном северном границом, до крајње западне тачке одељења 35/а, а онда спољном границом одељења 14/а, 14/ц, 14/б, 14/ц, 14/1, 14/ц, 14/7, 14/ц, а затим прати западну и северну спољну границу одељења 14/д, 14/5 и 14/д до крајње источне тачке одељења 14/д, одакле косом наставља ка истоку у дужини од 237 м до спољне северне границе одељења 14/б, коју прати до локалног пута, којим иде ка североистоку, пролазећи кроз засеок Андрићи, до одељења 15/а, и прати спољну северну и источну границу одељења 15/а, настављајући спољном границом одељења 15/4, 15/а, 15/5, 15/а, 15/б, 15/а, 15/3 и 15/а до почетне тачке у коти 765 м н.в. (све у КО Свињиште, општина Куршумлија);

(9) „Кула – Заграђе“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Равна планина“ (одељења – 9/а, 9/1, 9/2, 9/3, 9/4, 9/5, 13/а, 13/б, 13/1 и 13/2), као и простор са земљиштем у приватној својини, а граница почиње у коти 691 м н.в. (Заградски поток), код одељења 13/а, и иде северном спољном границом одељења 13/а до крајње источне тачке тог одељења, одакле узводно прати ток лево саставнице Заградског потока, до тачке која се налази 330 м западно од коте 797 м н.в., одакле се пење до раскрснице локалних путева (326 м северозападно од врха Бандера – кота 884 м н.в.), спушта се до изворишта потока, одакле прати његов ток до крајње источне тачке одељења 13/б, затим иде спољном југоисточном и југозападном границом одељења 13/б, спољном јужном границом одељења 9/а, и наставља границом између катастарских општина Иван Кула и Заграђе до границе Просторног плана, одакле скреће ка северу десном притоком Заградског потока до тачке пресека притоке и изохипсе 750 м н.в. источно прати изохипсу 750 м н.в. до њеног пресека са потоком, наставља ка североистоку до локалног пута, и даље до изохипсе 750 м н.в. односно до изворишта десне саставнице Заградског потока и прати ток ове саставнице до почетне тачке у коти 691 м н.в. (све у КО Иван Кула и КО Заграђе, општина Куршумлија);

(10) „Баке“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Пролом“ (одељења – део 101/а и део 101/б) и ГЈ „Добри До“ (одељења – 4/д, 4/е, 4/1, 4/3, 4/4, 4/5, 6/а, 6/б, 6/ц, 6/1, 6/2, 6/3, 6/4, 10/а, 10/1, 10/2, 10/3, 11/а, 11/1, 11/2, 11/3, 12/1 и 12/2), а граница почиње од врха Соколов вис (кота 1370 м н.в.) и иде у правцу истока до границе између КО Баке и Гајтан, одакле прати ову границу, у правцу југоистока, до зоне са режимом заштите I степена „Равна планина“ и прати њену границу идући ка југозападу до спољне границе одељења 12/а (ГЈ „Добри До“) и наставља спољном границом одељења 12/а и 11/а, потом унутрашњом границом одељења 11/а и 8/а, 10/а и 8/а, поново спољном границом одељења 10/а, и унутрашњом границом одељења 10/а и 9/1, 10/1 и 9/1, па спољном границом одељења 9/1, 9/а, 9/2 и 9/а, до крајње западне тачке одељења 9/а, одакле прати локални пут у правцу северозапада, до раскрснице код места укрштања са изохипсом 910 м н.в., па скреће ка југозападу, идући до крајње северне тачке одељења 6/3, прати његову спољну источну границу, потом иде унутрашњом границом одељења 6/3 и 7/1, 6/б и 7/а, 6/ц и 7/б, 6/1 и 7/2, поново спољном границом одељења 6/1, 6/а, 6/4, 6/а, 6/1 и 6/ц, до крајње западне тачке одељења 6/ц, одакле наставља северно локалним путем до извора Точак, одакле у правцу северозапада иде локалним путем до тачке која се налази 134 м источно од коте 763 м н.в. и продужава ка северозападу до крајње јужне тачке одељења 101/а (ГЈ „Пролом“) делом прати спољну југозападну границу одељења 101/а до тачке укрштања ове границе и изохипсе 600 м н.в. пресека одељења 101/а и 101/б у правцу севера, до спољне границе одељења 101/а, иде спољном границом одељења 101/а и 101/ц до крајње тачке преклапања са изохипсом 650 м н.в. одакле се пење у правцу североистока до раскрснице локалних путева, која се налази 600 м источно од врха Станића чука (кота 849 м н.в.), а потом скреће ка југу до одељења 4/б (ГЈ „Добри До“), прати спољну западну и јужну границу одељења 4/б, и наставља спољном границом одељења 4/ц, унутрашњом границом одељења 4/ц и 4/1 до Видојевића чуке (кота 994 м н.в.), скреће ка истоку до Рађеног брда, иде даље источно до укрштања локалних путева, које се налази 536 м западно од врха Милошев крш (кота 1253 м н.в.), а потом скреће ка југоистоку до одељења 11/3, иде спољном северном границом овог одељења до врха Милошев крш (кота 1253 м н.в.), одакле иде североисточно до почетне тачке у коти 1370 м н.в. (све у КО Баке, општина Куршумлија);

(11) „Шатре – Пулавичка река“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Рударе“ (одељења – 21/а, 21/б, 21/1, 21/2, 21/3, 25/а, 25/б, 25/ц, 25/д, 25/е, 25/ф, 25/1, 25/2, 25/3, 25/4, 25/5, 25/б, 26/а, 26/б, 26/ц, 26/1, 26/2, 26/3, 26/4, 27/а, 27/б, 27/ц, 27/1, 27/2, 27/3, 27/4, 28/а, 28/б, 28/1, 28/2, 28/3, 28/4, 28/5, 28/б, 28/7, 28/8, 29/а, 29/б, 29/ц, 29/д, 29/е, 29/1, 29/2, 30/а, 30/б, 30/ц, 30/д, 30/е, 31/а, 31/б, 31/ц и 31/1), а граница иде од крајње северне тачке одељења 21/б, која се налази 432 м југозападно од коте 782 м н.в. и иде спољном границом одељења 21/б, 21/2, 25/б, 25/а, 25/б, 25/а, 25/ц, 25/2, 25/е, 30/а, 30/е, 30/а, 31/б, 31/1, 31/а, 31/ц, 31/а, 31/1, 31/б, 29/ц, 28/а, 28/1, 28/а, 26/ц, 26/а, 26/3, 26/а, 21/а, 21/1 и 21/б, до почетне тачке (све у КО Рударе и КО Велико Пулавце, општина Куршумлија); и

(12) „Ђавоља варош“, обухвата простор: у оквиру ГЈ „Пролом“ (одељења – 3/ц, 3/3, део 5/а, део 45/б, део 47/2, део 49/ц, део 85/е, део 85/ф, део 86/1, део 86/б, 88/а, 88/б, 88/ц, 88/1, 88/2, 88/3, 88/4, 88/5, 88/б, 88/7, 88/8, 88/9, 89/а, 89/б, 89/ц, 89/1, 89/2, 89/3, 89/4, 90/а, 90/б, 90/ц, 90/д, 90/е, 90/1, 90/2, 90/3, 90/4, 90/5, 90/6, 90/7, 90/8, 91/а, 91/б, 91/ц, 91/д, 91/1, 91/2, 91/3, 92/а, 92/б, 92/ц, 92/д, део 92/1, 92/2, 92/3, 92/4, 92/5, 92/6, део 92/7, део 92/8, 93/а, 93/б, 93/ц, 93/д, 93/е, 93/ф, 93/г, 93/1, 93/2, 93/3, 94/а, 94/б, 94/ц, 94/д, 94/е, 94/ф, 94/1, 94/2, 94/3, 94/4, 96/а, 96/б, 96/ц, 96/1, 96/2, 96/3, 97/а, 97/б, 97/ц, 97/1, 97/2, 98/а, 98/б, 98/ц, 98/д, 98/е, 98/1, 99/а, 99/б, 99/1, 99/2, 100/а, 100/б, 100/ц, 100/д, 100/е, 100/ф, 100/г, 100/х, 100/1, 100/2, 100/3, 100/4, 100/5, 100/6, 100/7, 101/а, 101/б, 101/ц, 101/д, 101/е, 101/ф, 101/1, 101/2, 101/3, 101/4, 101/5, 101/6) и ГЈ „Добри До“ (одељења – 4/а, 4/б, 4/ц, 4/2 и 4/б) односно слив Жутог потока, изузев слива Бачког потока и дела слива Ружиног потока, а граница почиње од врха Велики Боровњак (кота 1237 м н.в.) код крајње јужне тачке одељења 45/б (ГЈ „Пролом“), и иде унутрашњом границом одељења 94/е и 39/а, 94/а и 39/а, 94/4 и 39/1, 94/а и 39/а, 94/а и 38/а, до крајње јужне тачке одељења 94/а, затим прати границу између катастарских општина Баке и Гајтан, до границе зоне са режимом заштите II степена „Баке“, иде њеном северном границом до Жилића потока, одакле наставља 336 м ка југу до укрштања локалних путева, потом иде локалним путем ка југозападу до тока Велике Косанице (до тачке која се налази 336 м узводно од ушћа Жутог потока у Велику Косаницу), прати ток Велике Косанице до локалног пута до крајње јужне тачке одељења 3/1 (ГЈ „Добри До“) скреће североисточно локалним путем до укрштања са локалним путем који пролази кроз насеље Зебице, а онда наставља у правцу истока до границе до одељења 3/б, и наставља његовом спољном јужном границом, затим унутрашњом границом одељења 3/3 и 3/б, и даље спољном источном границом одељења 3/б до крајње источне тачке овог одељења, па наставља локалним путем до границе између катастарских општина Баке и Зебица, прати ову границу до крајње западне тачке одељења 88/а (ГЈ „Пролом“), одакле иде спољном границом одељења 88/а, 88/2, 89/1 и 89/4, па унутрашњом границом одељења 89/4 и 87/6, 90/7 и 90/ц до тачке пресека са границом између КО Баке и Зебица, па наставља границом између ових катастарских општина ка југу до одељења 86/1, иде унутрашњом границом одељења 90/ц и 86/1, 90/б и 86/1, наставља ка коти 909 м н.в. и спушта се ка локалном путу, који води испод Механског брда, поред Ђупричке ливаде и испод Милуновског брега (кота 1104 м н.в.), све до границе између КО Баке и Пролом, и наставља њоме југоисточно до тачке која је удаљена 323 м северно од врха Велики Боровњак (кота 1237 м н.в.), сече одељење 45/б у правцу југа до полазне тачке (све у КО Баке и КО Зебица, општина Куршумлија);

3) Зона са режимом заштите III степена обухвата простор Заштићеног подручја „Радан“, у делу који није обухваћен зонама са режимом заштите I и II степена (из тач. 1) и 2) овог става, а граница је:

(1) северна граница – полази од ушћа Лубничког потока у Каменичку реку (КО Висока, општина Куршумлија), и узводно прати ток Каменичке реке до коте 518 м н.в. у КО Космача (општина Куршумлија), наставља даље североисточно локалним путем преко Косе, до раскрснице локалних путева, скреће ка југоистоку, пратећи локални пут до тачке која је удаљена око 245 м источно од изворишта Космачког потока, одакле локалним путем скреће ка југозападу до крајње северне тачке одељења 25/ф (ГЈ „Соколовица“), одакле иде ка истоку границом зоне са режимом заштите II степена „Соколовица“, до крајње источне тачке одељења 27/а (ГЈ „Соколовица“), затим иде спољном границом одељења 28/д, па прелази у КО Товрљане (општина Прокупље), пратећи спољну границу одељења 29/д (ГЈ „Соколовица“), наставља унутрашњом

границом одељења 29/д и 154/8 у суседној ГЈ „Видојевица”, пресеца одељење 29/9 (ГЈ „Соколовица”) и иде његовом североисточном границом до крајње источне тачке овог одељења, затим прати локални пут у правцу истока до одељења 29/е (ГЈ „Соколовица”), обилази га са северне стране, и наставља локалним путем до изворишта Шапићког потока, прати ток Шапићког потока до изохипсе 580 м н.в., скреће источно ка одељењу 39/а (ГЈ „Соколовица”), иде његовом спољном северном и источном границом до тачке на Брајковачком потоку која је удаљена око 170 м низводно од коте 622 м н.в. (на Брајковачком потоку), затим иде ка истоку до одељења 39/ц (ГЈ „Соколовица”), потом спољном северном и источном границом одељења 39/ц, прелази у КО Арбанашка (општина Прокупље) настављајући спољном северном и источном границом одељења 83/а (ГЈ „Радан – Арбанашка”) до укрштања са изохипсом 650 м, а потом иде локалним путем у правцу истока, пролази кроз коту 650 м н.в., и наставља ка одељењу 82/б (ГЈ „Радан – Арбанашка”), одакле иде северном границом зоне са режимом заштите II степена „Арбанашка планина – Радан”, до границе Просторног плана, наставља даље границом Просторног плана (КО Арбанашка, КО Власа, КО Богујевац и КО Доњи Статовац, општина Прокупље) до крајње северне тачке одељења 50/х (ГЈ „Радан – Арбанашка”);

(2) источна граница – почиње у крајњој северној тачки одељења 50/х (ГЈ „Радан – Арбанашка”) (КО Доњи Статовац, општина Прокупље) и иде спољном границом одељења 50/х, 50/3, 50/г, 50/е, 50/д, 50/1, 50/2, 50/1, 50/а, 41/ц, 41/а, 42/1, 42/б, 42/2, 42/б и 42/а (ГЈ „Радан – Арбанашка”), до тачке која се налази око 330 м североисточно од коте 556 м н.в., одакле скреће ка југозападу, сече одељење 42/а, и наставља спољном границом одељења 42/б, 12/а, спољном западном границом одељења 10/а и 11/а, (све у ГЈ „Радан – Арбанашка”), до државног пута Па 229, скреће ка истоку и заобилазећи одељење 2/ц (ГЈ „Радан – Арбанашка”) и иде до коте 639 м н.в, одакле скреће ка југу, узводно пратећи десну притоку Драгоделског потока (КО Магаш – Добра Вода, општина Бојник), у наставку сече државни пут Па 229, пење се у правцу југозапада до коте 874 м н.в. код локалитета Подењак, па иде југоисточно до крајње северне тачке одељења 4/д (ГЈ „Петрова гора – Соколов вис”), иде спољном источном границом одељења 4/д, 4/а и 4/д (ГЈ „Петрова гора – Соколов вис”), до зоне са режимом заштите II степена „Петрова гора – Дели вода – Борови”, потом прати њену источну границу до зоне са режимом заштите I степена „Дели вода”, иде њеном источном границом, затим поново иде границом зоне са режимом заштите II степена „Петрова гора – Дели вода – Борови”, те границом зоне са режимом заштите I степена „Изнад Ивањских ливада” и опет границом зоне са режимом заштите II степена „Петрова гора – Дели вода – Борови” (КО Ображда, општина Бојник) до крајње југоисточне тачке одељења 10/е (ГЈ „Петрова гора – Соколов вис”), одакле иде локалним путем у правцу истока до раскрснице локалних путева, скреће ка југу до коте 834 м н.в, иде спољном источном границом одељења 4/ц (ГЈ „Пуста река”), потом локалним путем у правцу југа, до изохипсе 800 м н.в, наставља јужно изохипсом 800 м н.в. до одељења 4/г (ГЈ „Пуста река”), па иде спољном западном границом одељења 4/г, скреће западно локалним путем и прати га до изворишног дела леве притоке Боринске реке (КО Боринце, општина Бојник), наставља притоком до ушћа у Боринску реку, иде ка југу и пролази кроз коту 772 м н.в. (локалитет Горевина) и наставља ка југу до изохипсе 750 м н.в, иде ка југоистоку, пратећи изохипсу 750 м н.в, до зоне са режимом заштите I степена „Петровац” (КО Слишане, општина Лебане), прати њену источну границу до крајње источне тачке одељења 3/1 (ГЈ „Пуста река”), потом ка југу наставља изохипсом 650 м н.в, до тачке на изохипси 650 м н.в. која се налази 140 м јужно од коте 674 м н.в. (КО Петровац, општина Лебане);

(3) јужна граница – полази из тачке на изохипси 650 м н.в. која се налази око 140 м јужно од коте 674 м н.в. (КО Петровац, општина Лебане) и иде изохипсом 650 м н.в. до пресека ове изохипсе и леве притоке Свињаричког потока, одакле наставља ка југозападу до зоне са режимом заштите I степена „Петровац”, прати њену јужну и западну границу до зоне са режимом заштите II степена „Горњи Гајтан” (КО Гајтан, општина Медвеђа) и иде њеном јужном границом до крајње југозападне тачке одељења 56/а (ГЈ „Петрова гора – Соколов вис”), спушта се до изворишта леве притоке Дренске реке (КО Дренце, општина Медвеђа), прати њен ток до одељења 61/е (ГЈ „Горња Јабланица”), иде јужном границом

овог одељења, скреће у правцу југозапада, пење се до коте 739 м н.в, па изохипсом 730 м н.в. долази до десне притоке Дренске реке, и наставља у правцу запада, до одељења 56/б (ГЈ „Горња Јабланица”), иде спољном северном и западном границом овог одељења, до коте 882 м н.в, затим се локалним путем изнад Јакшића локве спушта до коте 823 м н.в. у правцу југоистока, скреће локалним путем ка западу до раскрснице и даље локалним путем иде ка југу до одељења 54/г (ГЈ „Горња Јабланица”), иде спољном источном границом овог одељења, наставља јужно ка коти 665 м н.в. (Грубачки поток), онда путем ка западу до одељења 52/а (ГЈ „Горња Јабланица”), иде спољном јужном границом овог одељења, па наставља унутрашњом границом одељења 52/а и 52/б (ГЈ „Горња Јабланица”) до врха Брајшорски вис (кота 957 м н.в.), одакле се у правцу југозапада спушта до границе Просторног плана, а потом прати границу Просторног плана, идући до крајње јужне тачке КО Свињиште (општина Куршумлија), односно до крајње јужне тачке одељења 24/а (ГЈ „Добри До”);

(4) западна граница – полази од крајње јужне тачке КО Свињиште (општина Куршумлија), односно од крајње јужне тачке одељења 24/а (ГЈ „Добри До”) иде ка северу, пратећи границу Просторног плана (КО Свињиште, КО Заграђе, КО Иван Кула, општина Куршумлија) до одељења 17/а (ГЈ „Добри До”), пресеца ово одељење у правцу севера до коте 713 м н.в. и наставља истим правцем ка локалном путу, којим иде даље ка северу, пролазећи кроз засеок Дошљаци и Пачкићи, скреће локалним путем северозападно, ка Ђусића брегу и даље ка коти 753 м н.в, па наставља локалним путем до раскрснице код засека Бањици, онда иде источно око 135 м до изохипсе 650 м н.в, коју прати у правцу запада до укрштања са локалним путем у тачки која се налази око 240 м северно од коте 705 м н.в. на Зебичком брду, наставља локалним путем ка западу до ушћа Ђачког потока у Велику Косаницу (кота 486 м н.в) (КО Зебица, општина Куршумлија), иде током Велике Косанице ка северозападу, до зоне са режимом заштите II степена „Бавоља варош”, прати њену границу ка северозападу до одељења 3/1 (ГЈ „Добри До”), па наставља спољном источном границом одељења 3/1 и 3/а (ГЈ „Добри До”) до крајње северне тачке одељења 3/а (ГЈ „Добри До”), одакле се у правцу североистока пење ка коти 721 м н.в. изнад локалитета Доње ливаде, па се спушта до одељења 2/а (ГЈ „Добри До”), прати његову спољну североисточну границу до крајње северне тачке одељења 2/а, наставља изохипсом 620 м н.в. ка северу до њеног укрштања са локалним путем, којим даље иде у правцу северозапада до границе између КО Зебица и КО Механе, којом наставља ка западу до коте 498 м н.в., и идући спољном јужном границом одељења 53/а (ГЈ „Рударе”) (КО Механе, општина Куршумлија) у дужини од око 510 м долази до границе Просторног плана, коју потом прати у правцу северозапада до локалног пута који води на север ка засеку Алексићи (КО Дешишка, општина Куршумлија), и пење се североисточно ка коти 541 м н.в, потом се спушта северозападно до крајње јужне тачке одељења 48/2 (ГЈ „Рударе”), иде спољном источном границом одељења 48/2, 48/б и 48/1 (ГЈ „Рударе”), наставља локалним путем до одељења 48/а (ГЈ „Рударе”), иде његовом западном границом, потом унутрашњом границом одељења 48/а и 47/а (ГЈ „Рударе”) па наставља спољном јужном и источном границом одељења 47/а, до пресека са границом између КО Дешишка и КО Рударе, наставља границом између ових катастарских општина у правцу истока до тачке која се налази на удаљености око 700 м северно од врха Миличина бандера (кота 714 м н.в), иде око 210 м источно до одељења 45/а (ГЈ „Рударе”) (КО Рударе, општина Куршумлија), прати његову спољну границу ка југоистоку до раскрснице локалних путева, сече одељење 45/а и скреће ка североистоку пратећи спољну границу овог одељења до зоне са режимом заштите II степена „Шатре – Пупавичка река”, прати њену границу до крајње западне тачке одељења 26/3 (ГЈ „Рударе”), иде у правцу запада у дужини од око 143 м, пресецајући Пупавичку реку, до границе зоне са режимом заштите II степена „Шатре – Пупавичка река” и иде у правцу севера овом границом до крајње северне тачке одељења 21/б (ГЈ „Рударе”), одакле наставља спољном границом одељења 22/2 (ГЈ „Рударе”), и унутрашњом границом одељења 22/2 и 18/7, 22/а и 18/б (ГЈ „Рударе”), поново спољном границом одељења 22/а и 22/б (ГЈ „Рударе”) и спољном границом одељења 1/б, 1/4, 1/а и 1/2 (ГЈ „Соколовица”), наставља спољном границом одељења 18/4 (ГЈ „Рударе”) до његове крајње северне тачке и иде ка северу спољном границом одељења 1/а, 1/1 и 1/а (ГЈ „Соколовица”), унутрашњом

границом одељења 1/а (ГЈ „Соколовица“) и 17/а (ГЈ „Рударе“), затим спољном границом одељења 1/а и 4/а (ГЈ „Соколовица“), до крајње северне тачке пресека одељења 4/а и Лубничког потока (КО Висока, општина Куршумлија) наставља северозападно Лубничким потоком до његовог ушћа у Каменичку реку.

Обухват и граница зоне са режимом заштите III степена су овим просторним планом утврђене прелиминарно, до доношења уредбе о проглашењу Заштићеног подручја „Радан“, којом ће

бити прецизиране. Уредба ће се, према члану 42. Закона о заштити природе, донети у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије, будућим управљачем Заштићеног природног добра „Радан“ и локалним самоуправама (које ће учествовати у припреми предлога коначне границе Заштићеног подручја „Радан“), уз планску препоруку-правило да граница, где је могуће, прати парцеле у државном власништву, не полови парцеле, односно да се на терену што јасније може уочити (праћећи пут, водоток и слично).

Табела I-2: Биланс подручја Просторног плана и зона са режимима заштите заштићених подручја Радан планине

Општина	Зона са режимом заштите I степена		Зона са режимом заштите II степена		Зона са режимом заштите III степена		Заштићена подручја Радан планине		Ван заштићених подручја Радан планине		Укупно	
	1		2		3		1+2+3		4		1+2+3+4	
	km ²	% заштићених подручја	km ²	% заштићених подручја	km ²	% заштићених подручја	km ²	% План	km ²	% План	km ²	% План
Бојник	0,34	0,15	3,43	1,45	13,64	5,76	17,41	3,71	63,15	13,46	80,56	17,17
Лебане	2,24	0,95	0,04	0,02	1,48	0,62	3,76	0,80	50,99	10,87	54,75	11,67
Медвеђа	3,14	1,32	21,26	8,97	12,63	5,33	37,03	7,89	22,29	4,75	59,32	12,64
Прокупље	1,48	0,62	17,25	7,28	40,20	16,96	58,93	12,56	46,31	9,87	105,24	22,43
Куршумлија	2,31	0,97	28,95	12,21	88,60	37,39	119,86	22,55	49,47	10,54	169,33	36,09
СВЕГА	9,51	4,01	70,93	29,93	156,55	66,06	236,99	50,51	232,21	49,49	469,20	100,00

Обухват и границе зона заштите природно-културног предела „Царичин град“

У делу Просторног плана који обухвата природно-културни предео „Царичин град“, успостављају се следеће зоне заштите:

1) Зона I степена заштите самог културног добра, обухвата простор утврђеног византијског града – Justiniana Prima – „Царичин град“ – између Свињаричке реке на северу и западу, Царичинске реке на североистоку, државног пута Пб 432 на југоистоку и сеоског пута на југу.

Граница зоне I степена заштите са северне стране прати ток Свињаричке реке у правцу од северозапада ка североистоку (укључујући узан појас на левој обали реке) до уливања у Царичинску реку (на узвишењу од 337 м н.в.). Затим скреће ка југоистоку до државног пута Пб 432 када мења правац ка југу и југозападу пратећи постојећи сеоски пут у дужини од око 510 м. Из ове најјужније тачке, готово под правим углом, мења правац ка северозападу и поново, са западне стране, прати ток Свињаричког потока ка северу, што се поклапа са границом између КО Свињарица и КО Штулац (све у оквиру КО Штулац, општина Лебане);

2) Зона II.1 степена заштите чини простор непосредне заштићене околине културног добра, око зоне у I степену његове заштите, у оквирном радијусу од 500 до 1.000 м од средишта самог културног добра.

Граница зоне II.1 степена заштите са северне стране полази од места укрштања државних путева Пб 430 и Пб 432 и прати постојећи државни пут Пб 432 (КО Штулац, општина Лебане) у правцу Царичина – Прекопчелица ка југоистоку у дужини од око 780 м до локалитета цркве Свети Илија. Граница напушта државни пут Пб 432 да би локалним путем обухватила и локалитет цркве и након око 330 м поново изашла на државни пут Пб 432. Из тачке раскршћа државног пута Пб 432 и локалног пута, граница мења правац ка југозападу и у дужини од око 1.030 м прати леву обалу Царичинске реке (на локалитету Црепуљача), када се повија ка северозападу око 270 м и прелази на подручје КО Свињарица,

општина Лебане. Праћећи локални пут око 670 м, граница пролази поред североисточног засека села Свињарица, одакле у правцу севера пратећи локални пут излази на државни пут Пб 430 којим наставља до полазне тачке (све у КО Штулац и КО Свињарица, општина Лебане).

3) Зона II.2 степена заштите представља простор шире заштићене околине културног добра око зоне II.1 степена његове заштите, у оквирном радијусу од 1.000 до 1.500 м од средишта самог културног добра.

Граница зоне II.2 степена заштите полази на северу од додирне тачке КО Мијајлица (општина Бојник), КО Штулац и КО Секицол (општина Лебане), прати границу КО Секицол и КО Штулац, у правцу југозапада у дужини од око 800 м до раскршћа локалних путева на коти од 373 м н.в. Одатле граница наставља до локалитета Змијин камен (417 м н.в) где мења правац ка југу. Од узвишења Змијин камен, граница улази у КО Ново Село, прелази преко потеза Језеро, а потом улази у КО Прекопчелица до коте 395 м н.в, и даље још ка југу до узвишења Китица (397 м н.в). Спуштајући се низ падине Китице, граница се укршта са државним путем Пб 432, одакле у правцу југозапада прати локални пут који повезује Прекопчелицу и Доњи Штулац, у дужини од око 730 м, улазећи у КО Штулац. Од Доњег Штулаца, граница мења правац ка западу и узвишењу 417 м н.в, заобилази заселак Стојановци, прелази преко Царичинске реке и наставља у истом правцу око 1.700 м када мења правац ка северу и након приближно 200 м прелази у КО Свињарица. Одавде, задржавајући правац север-северозапад, заобилазећи село Свињарицу, граница наставља у дужини од око 1.200 м и пресеца општински пут, а потом и државни пут Пб 430. Мењајући правац ка североистоку, граница се преко локалитета Дубрава у КО Свињарица након око 1.450 м укршта са државним путем Пб 430 (Царичина – Мијајлица), а потом наставља границом између КО Мијајлица (општина Бојник) и КО Штулац (општина Лебане) до полазне тачке (све у КО Штулац, КО Секицол, КО Ново Село, КО Прекопчелица и КО Свињарица, општина Лебане).

Биланс површина подручја природно-културног предела „Царичин град“ по зонама заштите дат је у Табели I-3.

Табела I-3

Општина	Зона I степена заштите (НКД)		Зона II.1 степена заштите (непосредна заштићена околина НКД)		Зона II.2 степена заштите (шира заштићена околина НКД)		Укупно подручје природно-културног предела „Царичин град“	
	1		2		3		1+2+3	
	km ²	% природно-културног предела	km ²	% природно-културног предела	km ²	% природно-културног предела	km ²	% природно-културног предела
Лебане	0,32	5,42	1,02	17,29	4,56	77,29	5,90	100,00
СВЕГА	0,32	5,42	1,02	17,29	4,56	77,29	5,90	100,00

Обухват и границе зона санитарне заштите акумулација „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш”

У делу Просторног плана који обухвата део слива акумулације површинске воде „Брестовац”, успостављају се следеће зоне санитарне заштите:

1) Зона I акумулације површинске воде (зона непосредне заштите изворишта) утврђује се за акумулације „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш” из којих се захвата вода за јавно водоснабдевање, укључујући врх преградних објеката и приобално подручје акумулација чија ширина износи 10 m у хоризонталној пројекцији од нивоа воде при највишем нивоу воде у језерима: „Брестовац” (око коте 339 m н.в.), „Брестовац 2” (око коте 350 m н.в.) и „Магаш” (око коте 346 m н.в.). Зона обухвата и надземне притоке Пусту и Магашку реку дуж целог тока и подручје са обе стране притока према члану 21. Правилника о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања.

2) Зона II акумулације површинске воде (ужа зона заштите изворишта) утврђује се за подручје око језера „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш” чија ширина износи 500 m мерено у хоризонталној пројекцији од спољне границе зоне I.

3) Зона III акумулације површинске воде (шира зона заштите) утврђује се на подручју слива Пусте реке узводно од бране „Брестовац”, у делу који није обухваћен Зоном I и Зоном II акумулација површинске воде, а граница почиње од профила бране „Брестовац” (КО Брестовац, општина Бојник) и прати морфолошку вододелницу у правцу југоистока до коте 354 m н.в. скреће у правцу југозапада локалним путем до државног пута Па 229, и наставља ка локалном путу којим пролази кроз засеок Радосинци у КО Магаш – Добра Вода (општина Бојник) и долази до коте 469 m н.в. иде даље југозападно преко коте 548 m н.в. наставља ка југу локалним путем и улази у КО Ивање (општина Бојник), пролази кроз коту 570 m н.в. наставља југозападно преко локалитета Ивањска мира до коте 629 m н.в. затим иде западно преко локалитета Раткиња, потом локалним путем у правцу запада до локалитета Шаварика, обилази га са северне стране и наставља ка западу до бифуркације Деливоде, потом иде у правцу северозапада до врха Мали камен (кота 1.047 m н.в.) (КО Магаш – Добра Вода, општина Бојник), одакле западно иде преко гребена Велики камен и Петрове горе до коте 1.282 m н.в. наставља у правцу северозапада и улази у КО Богужевац (општина Прокупље), па скреће југозападно до коте 1.318 m н.в. код Лисичјег лаза, иде јужно, поново улазећи у КО Магаш – Добра Вода, скреће у правцу југозапада до гребена Тронеђа (кота 1.408 m н.в.), иде западно и поново улази у КО Богужевац, долази до коте 1.390 m н.в., наставља северозападно, пролази кроз коту 1.326 m н.в. (КО Власово, општина Прокупље),

прелази преко Шуловог лаза, пресеца државни пут Па 229 и долази до врха Беговића гроб (кота 1.155 m н.в.) скреће североисточно до Јевђовог брда, иде северно, пролазећи кроз коту 1.098 m н.в. на раскрсници локалних путева и пење се ка врху Соколовац (1.260 m н.в.), наставља северно и улази у КО Власа (општина Прокупље) код раскрснице локалних путева, иде северозападно пролазећи кроз коту 1.081 m н.в. (локалитет Превија) и долази до врха Вијагор (кота 1.128 m н.в.), наставља северно до коте 1.059 m н.в. затим североисточно иде преко Бојовског брда (кота 1.012 m н.в.) и улази у КО Арбанашка (општина Прокупље), сече ову катастарску општину у правцу севера долазећи до границе Просторног плана, потом, напуштајући подручје Просторног плана, улази у КО Горњи Статовац (општина Прокупље) и скреће у правцу североистока, прелазећи преко локалитета Чукара (кота 730 m н.в.), пролази кроз коту 697 m н.в. а онда и кроз насеље Горњи Статовац и наставља у правцу североистока, улази у КО Ргаје (општина Прокупље), пролази кроз коту 707 m н.в. и долази до раскрснице локалних путева, потом скреће у правцу истока, пресеца брдо Чукару (кота 788 m н.в.) и наставља источно улазећи у КО Нови Ђуровац (општина Прокупље), пролази кроз насеље Нови Ђуровац до коте 795 m н.в. скреће у правцу североистока до коте 944 m н.в. па иде северно улазећи у КО Мрљак (општина Прокупље), прелази преко врха Јованова глава (кота 1.017 m н.в.), скреће у правцу југоистока и улази у КО Стари Ђуровац (општина Прокупље) па иде паралелно са северном границом ове КО у правцу истока и долази до коте 880 m н.в. а затим скреће североисточно улазећи поново у КО Мрљак до коте 979 m н.в. потом југоисточно прелази преко локалитета Бели камен и улази у КО Гласовик (општина Прокупље), пресеца државни пут Па 225, пролази кроз коту 715 m н.в. па иде јужно до локалитета Рустаниште и коте 707 m н.в. наставља истим правцем ка КО Житни поток (општина Прокупље) и врху Бандера (кота 642 m н.в.) идући паралелно са државним путем Па 225, спушта се до локалног пута којим иде у правцу југа до коте 552 m н.в. на општинском путу ОП-3 (Житни Поток – Ранкова Река), западно обилазећи насеље Житни Поток, јужно наставља ка КО Бреговина (општина Прокупље), улази у ову катастарску општину, скреће ка западу до коте 593 m н.в. изнад Бреговинског рида, па иде југоисточно пролазећи кроз насеље Бреговина, скреће југоисточно до коте 574 m н.в. пролази источно од засеока Ставрине кућа и спушта се до коте 550 m н.в. одакле иде у правцу југоистока до границе Просторног плана, улази поново на подручја Просторног плана у КО Бублица (општина Прокупље) и иде до коте 576 m н.в. изнад Бубличког језера и даље до општинског пута ОП-4 (Житни Поток – Бублица), пролази кроз насеље Бублица, долази до коте 470 m н.в. одакле иде југоисточно и улази у КО Брестовац па истим правцем иде до профила бране.

Биланс територијалног обухвата подручја Просторног плана по зонама санитарне заштите акумулација „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш” дат је у Табели I-4.

Табела I-4

Општина	Зона I акумулације површинске воде		Зона II акумулације површинске воде		Зона III акумулације површинске воде		Укупно	
	1		2		3		1+2+3	
Акумулације „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш”								
	km ²	% зона санитарне заштите акумулације	km ²	% зона санитарне заштите акумулације	km ²	% зона санитарне заштите акумулације	km ²	% зона санитарне заштите акумулације
Бојник	0,48	1,99	2,32	9,62	21,31	88,39	24,11	34,67
Прокупље	0,45	0,99	2,50	5,50	42,49	93,51	45,44	65,33
СВЕГА*	0,93	1,34	4,82	6,93	63,80	91,73	69,55	100,00

* Ван подручја Просторног плана се налази око 37 km² површине слива (зоне III) акумулације „Брестовац” у КО Средњи Статовац, Горњи Статовац (део), Ргаје (део), Нови Ђуровац (део), Стари Ђуровац, Ранкова Река, Мрљак (део), Гласовик (део), Житни Поток (део) и Бреговина (део), општина Прокупље.

1.5. ПОСЕБНА НАМЕНА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Посебна намена подручја Просторног плана која је од директног значаја за утврђивање планских решења односи се на заштићена подручја Радан планине (СП „Ђавоља варош” оквирне површине 11 km², општина Куршумлија и Заштићено подручје „Радан” оквирне површине 226 km², општине Куршумлија, Прокупље, Бојник, Лебане и Медвеђа). Заштићена подручја Радан планине обухватају простор који карактеришу велике биолошке и предеоне разноврсности, са објектима и појавама вредног гео-наслеђа, културно-историјске баштине, и значајна су за очување квалитета вода и других чинилаца животне средине као и одрживи развој туризма и пољопривреде. Заштићена подручја Радан планине су издвојена као простор од посебног интереса за очување (Areas of Special Conservation Interest/ASCI) и део су европске мреже за очување дивље флоре и фауне и њихових станишта – EMERALD мреже.

Остале посебне намене, које се присутне у целини или у сегментима на подручју Просторног плана су:

– НКД од изузетног значаја „Царичин град“ које је предложено за укључивање у културно-историјску руту „Пут римских царева“ од националног значаја (према Мастер плану културно-историјске руте „Пут римских царева“ и Регионалном просторном плану општина Јужног Поморавља (Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана општина Јужног Поморавља („Службени гласник РС“, број 83/10)), као и друге разноврсне културне вредности: археолошка налазишта (средњовековна и недатирана манастиришта и црквшта, рановизантијска утврђења и друга налазишта); потенцијални споменици културе (сакрални објекти из средњег века, делом на темељима касноантичких и византијских сакралних грађевина, као и из XIX века, са каснијим обновама); знаменита места (меморијални споменици и спомен-обележја из балканских ратова, Првог и Другог светског рата) и локалитети народног градитељства;

– акумулација и извориште вода „Брестовачко језеро“ на Пустој реци, као део Доње-јужноморавског регионалног система за обезбеђење воде највишег квалитета, са могућношћу да се на Пустој реци на крају успора постојеће акумулације „Брестовац“ реализује брана и акумулација „Брестовац 2“ и акумулација „Магаш“ на Магашкој реци; и могућност реализације акумулације „Зебице“ на реци Великој Косаници, као вишенаменског објекта за снабдевање водом, заштиту од поплава, енергетику и др, такође у оквиру Доње-јужноморавског регионалног система за снабдевање насеља водом; и

– туристичко подручје „Радан планина“ као део туристичког кластера југоисточна Србија, са могућностима за развој низа туристичких производа као што су: планински туризам и рекреација на средњим и ниским планинама (скијање) и скромнији видови водног туризма, рурални туризам (агротуризам и комбиновани сеоски туризам), бањски туризам (национално бањско туристичко место Пролом бања), туризам специјалних интереса (рекреативне активности и спортско-авантуристичке активности), *touring* кружна и линеарна путовања (путеви римских палата и споменика, пешачења, бициклизам, јахање, лов, риболов и др.).

2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА²

2.1. ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Просторним планом Републике Србије (у даљем тексту: ППРС) предвиђено је доношење просторних планова посебне намене. У „Обавезама и смерницама за планску израду“ као приоритетан за израду и доношење до 2012. године наведен је Просторни план подручја посебне намене Радан планине, као подручја природног добра. За подручје овог просторног плана посебно су релевантни следећи циљеви, мере и планска решења ППРС:

Поглавље III-2 о „Концепцији просторног развоја Републике Србије“:

– подручје Радана са сложеним социјалним проблемима и недовољним интегрисањем у укупан простор Републике Србије, захтева посебне програме и пројекте регионалног развоја у циљу економске и социјалне повезаности. У том смислу битно је повезивање општина око будућег резервата природе планине Радан, што би могло позитивно да утиче на социјалну структуру општина Куршумлија, Лебане и Прокупље;

– за заштиту природе и њених вредности значајну улогу имаће заштићена и презентирана природна добра. Биће обухваћена нова заштићена подручја са природним вредностима високих планина (Радан – Соколовица);

– у смислу економско-регионалне интерактивности, за подручје Радана, Просторним планом се предлаже активирање туризма ослоњеног на планинско подручје Радана са „Ђаволом вароши“, „Царичиним градом“ и бањама у окружењу;

Поглавље V-1 о „Природи, еколошком развоју и заштити“:

– Радан се издваја као засебна планина средње висине (условно) у високопланинском подручју јужне Србије и припада Српско-балканском макрорегиону;

– Просторним планом се кроз „Заштиту и одрживо коришћење природног наслеђа“ предвиђа дефинисање статуса, просторног обухвата и режима заштите за подручје планине Радан. „Ђавоља варош“ задржава статус заштићеног подручја, и за њу је предложено стицање међународног статуса заштите – упис у Листу светске баштине UNESCO-а на основу Конвенције о заштити светског културног и природног наслеђа, али се и након две године од упућеног захтева за допуну номинационог формулара и даље нису стекли услови за упис у ову листу;

– одредбама о „Заштити и одрживом коришћењу културног наслеђа“ подручје „Царичиног града“ представља једно од приоритетних културних подручја која треба да уживају посебан третман, без обзира на статус у оквиру службе заштите;

Поглавље V-2 о „Становништву, насељима и социјалном развоју“:

– рурално подручје Радан планине припада структурном типу 3 руралних подручја Републике Србије, чије су основне карактеристике: периферни положај у рубним регионима и областима Републике Србије, удаљеност од урбаних центара, изразито ниска густина насељености (испод 100 становника/km²), неповољна старосна и образовна структура становништва, слаба инфраструктура на опремљеност;

Поглавље V-3 о „Одрживом развоју економије, транспорта и инфраструктуре“:

– Просторним планом се, у делу који се тиче „Привреде“, предвиђа поновно отварање рудника „Леце“ (олово, цинк, злато и слично) који се наводи као стратешки приоритет у сектору металних минералних сировина;

– Пролом бања се по перспективи развоја истиче међу бањским туристичким местима националног значаја;

– Просторним планом се, у делу о „Путној мрежи и објектима“, за период после 2014. године, предвиђају активности на деоницама државног пута I реда рута 7 (SEETO): Прокупље – Куршумлија – Приштина (E-80, M-25);

– Постојећа акумулација „Брестовац“ представља део Јабланичког подсистема за снабдевање водом највишег квалитета (који је део Доње-јужноморавског регионалног система). Просторним планом се предвиђа изградња нове акумулације „Зебице“ на реци Великој Косаница (општина Куршумлија), са максималном запремином од 17x10⁶ m³, котом нормалног успора (у даљем тексту: КНУ) 560 m н.в. и следећим планираним наменама: снабдевање водом становништва, енергетика, заштита од поплава, оплемењивање малих вода, рибарство, одрживи туризам.

2.2. ДРУГИ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ

2.2.1. Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана општина Јужног поморавља

Регионалним просторним планом Јужног поморавља (у даљем тексту: РППЈП) прописано је да ће до краја 2014. године Влада донети Просторни план подручја посебне намене Радан планине. У РППЈП је третирано око 42% територије Просторног плана подручја посебне намене Радан планине, или око 195 km², односно оне КО које припадају општинама Бојник, Лебане и Медвеђа (Јабланички управни округ). За подручје овог просторног плана важне су следеће области:

1) Природне вредности – један од основних циљева заштите природних вредности јесте утврђивање статуса, просторног обухвата и режима заштите просторних целина и предела Радана. Просторним планом се иницира заштита простора идентификованих просторних целина, између осталих и за подручје планине Радан, са „Царичиним градом“ и „Брестовачким језером“, као простора велике биолошке и преоне разноврсности, богатог објектима и појавама гео-наслеђа и културно-историјске баштине, значајаног за очување квалитета вода и других чинилаца животне средине и одрживи развој туризма и пољопривреде, на територији општина Медвеђа, Лебане и Бојник (у оквиру планског подручја). Предвиђа се укључивање заштићених природних вредности Радана у EMERALD мрежу;

2) Туризам – планина Радан са водоакмулацијом „Брестовац“, археолошким налазиштем „Царичин град“ и другим вредностима представља део туристичког кластера југоисточна Србија (део источне туристичке зоне и југоисточни део средишње

² Детаљније у форми комплетних извода у Документационој основи Просторног плана.

туристичке зоне). Радан се издваја, поред високопланинских подручја, као потенцијал за летње водове туризма - излетнички, еколошки, спортско-рекреативни, ловни, сеоски и др. Посебно је издвојен Рејон Горња Јабланица – Пуста река, који обухвата између осталог и источне падине планине Радан, водоакумулацију „Брестовац” и археолошко налазиште „Царичин град”, при чему се као главни туристички комплекси и места наводе:

– туристички комплекс општински центар Бојник-водоакумулација „Брестовац” – Радан (ГЈПР1); и

– туристички комплекс општински центар Лебане-водоакумулација „Кључ” – „Царичин град” (ГЈПР2);

3) Саобраћај – Просторним планом се предвиђа повећање саобраћајне доступности планског подручја, уз подизање квалитета саобраћаја на државним путевима I реда; комплетирање мреже и појачано одржавање на државним путевима II реда; и реконструкција и изградња локалне путне мреже у циљу повећања саобраћајне доступности и повезаности насеља међусобно;

4) Водопривреда – једна од реализованих водоакумулација у склопу регионалних водопривредних система јесте „Брестовац” на Пустој Реци (општина Бојник), који је омогућио регулисање протока за снабдевање насеља у оквиру четири подсистема у зони Бојника;

5) Непокретна културна добра (НКД) – као НКД од изузетног значаја издваја се археолошко налазиште „Царичин град” на подручју општине Лебане;

6) Геолошки ресурси – са аспекта квалитета и количина корисне супстанце која омогућује експлоатацију значајно је лежиште олова и цинка „Леце” (уз местимично значајне концентрације злата, антимона и гвожђа, рудник је приватизован и у току су пројекти санације јаме и припрема за почетак експлоатације); и

7) Шумарство и ловство – на територији општине Бојник налази се ловиште „Радан”, површине 263 km².

2.2.2. Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа

Регионалним просторним планом за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа третирано је око 59% територије Просторног плана подручја посебне намене Радан планине, или око 275 km², односно оне КО које припадају општинама Прокупље и Куршумлија (Топлички управни округ). За подручје овог Просторног плана од важности су следеће области:

1) Животна средина – планина Радан представља простор планиран за заштиту као предео изузетних одлика. Подручје Региона карактерише разноврстан биљни и животињски свет, при чему се Радан планина наводи као подручје за дневне лептире (РВА подручје). Као један од споменика геонаслеђа истиче се Ђавоља варош. Предео изузетних одлика „Радан планина са Соколовицом” представља подручје веома квалитетне животне средине и као такво захтева спровођење планских мера којима би се обезбедило очување постојећег квалитета животне средине;

2) Туризам – у туристичким потенцијалима региона, планина Радан се наводи као недовољно активирана туристичка дестинација, са високим степеном очуваности природне средине, разноврсним облицима флоре и фауне и биогеографским обележјима, као и зачедима сеоског туризма у мањем броју сеоских насеља. Према концепцији развоја туризма која је дата Регионалним просторним планом, подручје планине Радан је од важности за развој планинског и сеоског туризма и Пролом бања за развој целогодишњег бањског туризма. Ове дестинације су у приоритетима Регионалног плана наведене као значајне за развој туризма. Припадају Топличком рејону (са планинама и бањама), и то туристичком Т-2 комплексу-дестинацији око општинских центара Куршумлија и Прокупље, са природним добром Радан планине, Ђавољом вароши, Пролом бањом и др.;

3) Саобраћај – Просторним планом се предвиђа: подизање квалитета саобраћаја на државном путу I реда бр. 25 (Ниш – Прокупље – Куршумлија) израдом планске и пројектне документације, чиме се у ширем појасу овим просторним планом резервише потенцијални коридор; комплетирање мреже (реконструкција и изградња), модернизација, рехабилитација, и појачано одржавање на државним путевима II реда, што подразумева изградњу неизграђених и непроходних деоница ДП II реда бр. 123 и 222 у зони Радан планине; и реконструкција и изградња локалне путне мреже;

4) Водопривреда – Јабланички подсистем за снабдевање водом ослања се на акумулацију „Брестовац” на Пустој Реци, при чему је остављена могућност повезивања са нишким системом. Просторним планом је предвиђена изградња акумулације „Зебице” на Великој Косаници (општина Куршумлија), са површином слива од око 92 km², за потребе водоснабдевања, наводњавања и оплемењивања малих вода;

5) Шумарство и ловство – у оквиру ловне привреде и одрживог ловног управљања на подручју Просторног плана, као потенцијал се издвајају шумска подручја, између осталих и Топличко шумско подручје, које обухвата територију општине Куршумлија и Прокупље, чије се шуме интензивно вишенаменски користе већ више деценија. На територији општине Куршумлија налазе се ловишта „Соколовица”, површине 161 km² и „Косаница”, површине 682 km², док се на територији општине Прокупље налази ловиште „Топлица”, површине 614 km²; и

6) Пољопривреда – подручје Радан планине сврстава се у рејон заштићених природних добара, где се дозвољава развијање пољопривредних система који неће стварати нежељене утицаје на животну средину.

2.3. ОСТАЛИ РЕЛЕВАНТНИ ДОКУМЕНТИ

2.3.1. Уредба о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије

Територија обухваћена Просторним планом представља део јединственог водопривредног простора Републике Србије. Везано за посматрано подручје издваја се:

– постојећа акумулација „Брестовац” на Пустој реци (општина Бојник) која представља део Јабланичког подсистема водоснабдевања, односно део Доње-јужноморавског регионалног система. Планирано је да се водом из ове акумулације снабдевају насеља у општинама Бојник и Дољевац; и

– као једна од планираних акумулација које би се реализовале до 2021. године наводи се акумулација „Зебице” (општина Куршумлија) на реци Велика Косаница, површине 92 km², чије би основне намене биле наводњавање и оплемењивање малих вода.

2.3.2. Националне и локалне стратегије, планови и остали документи

Просторни план је усаглашен са националним и регионалним документима: Стратегијом регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године („Службени гласник РС”, број 21/07); Стратегијом дугорочног економског развоја југа Србије општина Прешево, Бујановац и Медвеђа („Службени гласник РС”, број 21/07); Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08); Националном стратегијом о старењу 2006-2015. године („Службени гласник РС”, број 76/06); Стратегијом развоја туризма Републике Србије („Службени гласник РС”, број 91/06); Одлуком о утврђивању стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године („Службени гласник РС”, број 44/05); Стратегијом развоја пољопривреде Србије („Службени гласник РС”, број 78/05); Стратегијом управљања отпадом за период 2010–2019. године („Службени гласник РС”, број 29/10); Стратегијом развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”, број 59/06) и др. Размотрени су и локални развојни документи: Просторни план општине Прокупље – Нацрт (ЈУГИНУС, октобар 2010. године); Просторни план општине Лебане – Концепт („АРХИПЛАН” д.о.о. Аранђеловац, јул 2010. године); Мастер план културно-историјске руте „Пут римских царева” (Економски факултет Београд, 2007. године); Студија: Предео изузетних одлика „Радан” Предлог за стављање под заштиту као природног добра од великог значаја (Завод за заштиту природе Србије Београд, 2002. године); Регионални развојни план Јабланичког и Пчињског округа (Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа, 2008. године); Стратешки, развојни и акциони планови и документи за поједине општине (Стратешки план општине Бојник 2007–2011. године, СО Бојник; Дугорочни план развоја општине Бојник, СНФ, 2005. године; Стратешки план општине Медвеђа за период 2007–2011. године, СО Медвеђа, 2006. године; Стратегија одрживог развоја општине Куршумлија 2010–2020. године, СО Куршумлија у сарадњи са пројектом Exchange 2, 2009. године; Стратегија одрживог развоја општине Прокупље 2007–2017. године, Нацрт, СО Прокупље, 2007. године и друго).

3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА (ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА, SWOT АНАЛИЗА)

3.1. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

3.1.1. Заштита природе и природних вредности, заштита предела

Подручје Просторног плана одликује се значајним степеном специјске и екосистемске разноврсности, изузетно значајним феноменима геонаслеђа и карактеристичним високовредним пределама.

Дивљи биљни и животињски свет чине: 960 таксона (врста и подврста) виших (васкуларних) биљака, свртаних у 370 родова и 100 фамилија; гљиве, маховине и лишјајеви са укупно 190 до сада идентификованих врста; 28 биљних заједница зељасте и дрвенасте вегетације на ливадским, пашњачким, шумским и камењарским стаништима; 100 врста птица од којих су 94 врста гнезарице, а 57 врста гнезарице-станарице; 29 врста сисара, без непотпуно истражене фауне слепих мишева која броји најмање 12 врста; 17 представника врста херпетофауне (осам врста гмизаваца и девет врста водоземаца), 12 врста риба и бројном фауном инсеката у којој је до сада идентификовано 295 врста.

Објекти геонаслеђа су: земљане пирамиде (главуче, куле, стубови) „Ђавоље вароши“; геолошки и геоморфолошки трагови/документи калдера (остатака некадашњих стратовулкана) и других облика, процеса и производа палеовулканске активности; клисуре Гајтанске и Боринске реке; минерални извори у „Ђавољој вароши“ са раритетним физичко-хемијским својствима; бифуркација речнице Деливоде; водопади „Рипивода“ и „Борински скок“, Жугића извор испод Соколовог виса; периодско Проломско језеро; локалитети на којима је први пут у Србији откривен и описан специфичан и редак тип земљишта на вулканским стенама означен као андосол.

Вредности предела су разноврсност, разноликост, атрактивност и лепота следећих предеоних/пејзажних елемената са карактеристичним природним и створеним/антропогеним обележјима: претежно шумовите и ненасељене планинске равнине и врхови Радана и Соколовице; клисурасте речне долине, дубоко усечених стрмих страна, обраслих шумом, мање пашњацима, са местимичним и малим енклавама обрадивог земљишта и групацијама сеоских домаћинстава; обешумљене површине на којима је изражена експесивна ерозија земљишта, са облицима спирања и укупним изгледом тзв. bad-lands-a; површине проширених развођа речних долина, блажих нагиба терена и мирније морфопластике, са бројнијим сеоским домаћинствима и израженом појавом запуштања и закоровљавања пољопривредног земљишта; питоми, претежно култивисани рурални предели у источној и североисточној подгорини Радана, у сливовима Пусте реке и Јабланице, углавном насељени, са већим обимом обрадивог земљишта и мини агломерацијама у оквиру сеоских центара или заселака; акумулација Брестовачког језера и њен обалски појас; „Царичин град“ и његово окружење и Пролом бања.

Заштитни статус природних вредности

На основу националних прописа из области заштите природе, међународних конвенција и програма и других документа, природне вредности на подручју Просторног плана стекле су статус заштићених природних добара, као заштићена подручја и заштићене врсте дивље флоре и фауне, и/или статус подручја и врста од међународног значаја за заштиту природе.

Заштићено подручје је:

– СП „Ђавоља варош“, установљен 1995. године, Уредбом о заштити споменика природе „Ђавоља варош“ на површини од 67 ha, на територији општине Куршумлија, КО Ђаке, као заштићено природно добро од изузетног значаја, односно I категорије. Представља скупину вретенастих стубова састављених од дробинског материјала са каменим капама на врху, који се називају земљаним пирамидама, главцима или кулама. Земљане пирамиде „Ђавоље вароши“ су репрезентативни пример процеса спирања земљишта и јединствен феномен плувио-денудационих облика у Републици Србији.

Заштићене врсте су:

– врсте дивље флоре и фауне утврђене Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/10 и

47/11). Од строго заштићених дивљих врста, на подручју Просторног плана налази се укупно око 20 врста биљака (укључујући и гљиве, лишјајеви и маховине) и око 95 врста животиња, највише птица (око 50 врста), затим сисара (око 20 врста, укључујући слепе мишеве), риба (две врсте), гмизаваца и водоземаца (осам врста) и инсеката (око 15 врста). Од заштићених дивљих врста, на подручју Просторног плана налази се око 80 заштићених врста биљака и преко 100 заштићених врста животиња, највише птица, инсеката и сисара.

Подручја националне еколошке мреже су:

– Еколошки значајна подручја, еколошки коридори и заштитна зона уколико је потребна који се оквирно утврђују Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, број 102/10), Радан је идентификован као једно од еколошки значајних подручја Републике Србије које је у поступку заштите.

Подручја са међународним заштитним статусом су:

– Подручје Радана или његови делови уврштени у следеће међународне листе значајне са аспекта заштите природе, или су кандидати за те листе:

– листа одабраних подручја за дневне лептире – РВА подручја (Prime Butterfly Areas) Радан 26 по програму Butterfly Conservation Europe;

– листа EMERALD подручја, идентификованих и прелиминарно установљених као део мреже подручја (Emerald Network of Areas of Special Conservation Interest – ASCI) значајних са становишта примене Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција) у Републици Србији;

– листа добара светске баштине – за СП „Ђавоља варош“ поднет је предлог за упис у листу добара светске баштине (World Heritage Convention), за који је биро/комитет конвенције тражио допуну која се односи на катастарске податке и тачан приказ површина, односно испуњавање одређених услова. Док се ти услови не испуне и предлог не понови, „Ђавоља варош“ ће бити на прелиминарној листи (Tentative List) добара које ће Република Србија предлагати у наредном периоду за упис у споменути светску листу;

– листа подручја европске еколошке мреже NATURA 2000 у Републици Србији односно подручја примене Директиве о стаништима (Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora) – на основу које се идентификују и штите тзв. Special Areas of Conservation (SACs) и Директиве о птицама (Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds) – на основу које се идентификују и штите тзв. Special Protection Areas (SPAs).

Врсте са међународним статусом заштите су:

– CITES врсте – Представници дивље флоре и фауне обухваћени Међународном конвенцијом о трговини угроженим биљним и животињским врстама, чији су услови промета, трговине, уноса и износа ближе прописани Правилником о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Службени гласник РС“, бр. 99/09 и 6/14) и којих на подручју Просторног плана има око 55;

– миграторне врсте дивљих животиња и европска дивља флора и фауна – врсте биљака и животиња обухваћене Конвенцијом о очувању миграторних врста дивљих животиња (Бонска конвенција) и Конвенцијом о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција), којих на подручју Просторног плана има 120 (највише птица – преко 90, затим водоземаца, гмизаваца и сисара);

– врсте са светске и европске Црвене листе угрожених биљака и животиња, и то: светска Црвена листа – три врсте биљака, три врсте инсеката и једна врста птица; европска Црвена листа – три врсте биљака и шест врста инсеката, а у погледу статуса птица примењују се SPEC 1–3 категорије и то: SPEC-1 (глобално угрожене врсте) – једна врста; SPEC-2 (врсте са неповољним статусом заштите чије се главне популације налазе у Европи) – 12 врста и SPEC-3 (врсте са неповољним статусом заштите у Европи чије се главне популације не налазе у Европи) – 22 врсте.

Заштита предела

На основу морфолошких карактеристика подручја Просторног плана може се издвојити 11 типова предела³:

– долињски – источни делови подручја Просторног плана/ углавном су заступљене обрадиве површине;

³ Класификација је обављена на основу налаза студије „Предео изузетних одлика Радан – Предлог за стављање под заштиту као природног добра од великог значаја“, Завод за заштиту природе Србије, Београд, 2002. године.

– брдски – централни и западни део (изузетак делова Радана, Соколовице, Арбанашке и других планина које прелазе 1.000 m н.в.);

– планински – обухвата планине Радан, Соколовицу и Арбанашку планину;

– окомито-стеновити – Горњи Гајтан, Соколов Вис и др.;

– сипарски који је фрагментиран – подножје Гајтана и Соколовог виса;

– превојни – Гајтанска врата, превој на Соколовцу и превој испод Радуловца;

– клисурасто кањонски – у горњем току Косанице, обалске стране Велике Косанице;

– поточно-изворишни;

– речни – Јабланица, Косаница, Пуста река и Топлица;

– мочварно-језерски;

– уникатни – земљане пирамиде „Баволје вароши“.

3.1.2. Заштита културних добара

На подручју Просторног плана постоји само једно категорирано НКД од изузетног значаја – археолошко налазиште „Царичин град“ (ознака А на Рефералној карти 3) и једно заштићено некатегорисано културно добро – Остаци средњовековног утврђења „Иван кула“ (ознака Б на Рефералној карти број 3), а под претходном заштитом су 62 добра, од чега 12 у поступку заштите (ознаке 1-12 на Рефералној карти број 3) и 50 евидентираних добара (ознаке 1-50 на Рефералној карти број 3). Овако неповољно стање заштићености културних добара (у даљем тексту: КД) резултат је забачености и пасивности подручја Радан планине, које још није довољно истражено. Број евидентираних и још више неевидентираних локалитета археолошких налазишта, потенцијалних споменика културе, знаменитих места и посебно објеката народног градитељства, указује у овом простору на значајне историјске трагове, који су до сада остали незаштићени и без презентације.

Археолошко налазиште „Царичин град“ заштићено је 1949. године, а категорисано 1979. године. Налази се у општини Лебане, КО Штулац, на 6 km северозападно од општинског центра. Иако без непосредних материјалних доказа, налазиште је дефинисано као рановизантијски град Јустинијана Прима, који је око 535. године подигао цар Јустинијан I у близини свог родног места Таурициона. Град је од своје промоције живео само око 80 година, тј. до почетка VII века, када су га до темеља срушили Авари и Словени. Према откривеним археолошким налазима, утврђени град по свом урбаном склопу и архитектури представља комбинацију касноантичког и ранохришћанског градитељства. Град се састојао из урбаног језгра у бедемима (Акропољ, Горњи град и Доњи град) и већег подграђа. Локалитет још није у потпуности истражен ни у урбаном језгру, а поготово у подграђу и ближем окружењу, а оно што је истражено није адекватно заштићено. Терен налазишта је без уређеног прилаза, са још неактивираним објектом „Теодора“. Презентација Царичиног града није организована због слабе промоције, скромних материјалних, кадровских и других могућности општине Лебане и регионалног центра града Лесковац, као и због недовољне пажње државе према овом културном добру светског значаја (које је у процедури за упис у Листу светске природне и културне баштине UNESCO).

Археолошко налазиште „Иван кула“ из Средњег века налази се у општини Куршумлија, КО Иван Кула и заштићено је 1956. године. Локалитет је неприступачан и запуштен, а добро неистражено и без икаквих мера заштите.

Културна добра која уживају претходну заштиту највећим делом су археолошка налазишта (44 локалитета), претежно средњовековна црквита и рановизантијска утврђења), знатно мање потенцијални споменици културе (десет локалитета средњовековних и новијих цркава) и најмање знаменита места (осам локалитета, само из НОБ-е и само у две општине, иако постоје у свим општинама чији су делови територија у обухвату Просторног плана), док објекти народног градитељства нису обухваћени. Добра под претходном заштитом су највећим делом неистражена и недовољно заштићена. Најугроженија су археолошка налазишта; сакрални објекти су умерено угрожени (више они који нису у функцији), док знаменита места углавном нису посебно угрожена. Објекти народног градитељства су најзапостављенији део културног наслеђа на подручју Просторног плана, иако још увек има сачуваних

изузетно вредних стамбених и привредних зграда и њихових амбијенталних склопова, којима до сад није поклањана пажња у истраживању и заштити.

3.1.3. Водопривреда

Подручје Просторног плана карактерише осредње развијена хидрографија. Подручје се дренира: на западу према Косаници (Велика Косаница и Проломска Река), на северу према Топлици (изворишни делови Грабовничке и Беласничке реке), на истоку према Јужној Морави – Пуста река која дренира читав средишњи део подручја, и на југу, ка Јабланици (изворишни делови Лецке реке).

Мањи водотоци који дренирају планинска подручја Радана и Соколовице (чеони део слива Пусте реке, Беласничке реке, Грабовничке реке и Проломске реке) и водотоци горњег дела слива реке Велике Косанице, због незнатних антропогених утицаја налазе се, најчешће, у стању одличног и врло доброг квалитета (класе I и II). Низводно се квалитет воде погоршава, али се реке задржавају, по правилу, у II класи квалитета.

У ужој планинској зони Радана и Соколовице на западу, специфични отицаји се крећу у границама око 6–6,5 l/s·km² док су на истоку, према Бојнику, специфични отицаји око 3–3,5 l/s·km².

Протоци су и временски врло неравномерни. Реке су бујичног карактера, тако да током поводња протекне и по 50–60% од укупног водног биланса, након чега наступе дуги периоди маловођа.

Оскудни водни ресурси на подручју Просторног плана условили су изградњу вишенаменског водопривредног система (у даљем тексту: ВС) „Пуста река“ (снабдевање водом, наводњавање, ублажавање поплавних таласа, побољшање режима малих вода). Кључни објекти ВС су брана и акумулација „Брестовац“ на Пустој Реци који контролишу слив од 107 km², са доста оскудним просечним годишњим протоком од $Q_{sr} = 0,65 \text{ m}^3/\text{s}$. У оквиру ВС „Пуста река“ реализује се групни систем снабдевања водом, који се сада издваја као независни подсистем у Доње-јужноморавском регионалном систему. Он се ослања на постројење за пречишћавање воде (у даљем тексту: ППВ) крај Бојника. ВС снабдева 46 насеља у јужној зони подручја и у долини Пусте реке све до Дољевца. Остала насеља ван обухвата ВС „Пуста река“ снабдевају се мањим системима из локалних изворишта или индивидуално, из бунара.

Регулациона улога акумулације „Брестовац“ је готово у целисти исцрпљена реализацијом система за наводњавање на око 500 ha, који се ослања на акумулацију „Брестовац“ и компензациони базен „Зоровац“. Водни биланси су веома напрегнути на овом водном оскудном подручју, о чему сведочи чињеница да у случају повећања захватања воде за систем за снабдевање насеља на планинских 300 l/s, не би уопште преостало воде за наводњавање.

3.1.4. Привреда, економски развој и туризам

Привреда и економски развој

Постојећу привредну структуру планског подручја одликују доминантне делатности пољопривреде и прераде дрвета, донекле развијени бањски туризам у Пролом бањи (здравствено/балнеолошки, климатски и wellness/рекреативни), производња освежавајућих пића и пунионица „Пролом воде“ и експлоатација минералних сировина, слабо развијене остале делатности терцијарног сектора (трговина и саобраћај) као и неразвијен сектор услужних и производних занатских, комерцијалних, финансијских и осталих услуга. Туристичка и рекреативна понуда није довољно развијена и афирмисана, а још мање организована и повезана међу општинама на подручју Просторног плана. Постојеће комплементарне локалне активности су само делимично интегрисане са туризмом, а локално становништво је тек делом укључено у туристичке пројекте. Привреда непосредног окружења подручја Просторног плана је дужи временски период у фази стагнације и тешког проласка кроз процес реструктурирања привредне структуре и приватизације, у ком су поједина предузећа престала са радом. У целини посматрано, подручје Просторног плана са окружењем спада у економски депресивно подручје, чија је привреда ушла у фазу рецесије са вишеструким негативним резултатима: знатан пад друштвеног производа, незапосленост, застарелост опреме, ниска продуктивност и ефикасност и др.

Пољопривреда

На подручју Просторног плана налази се 22.927 ha пољопривредног земљишта, што чини 48,9% укупне територије, док шуме покривају 47%. Плодно земљиште, погодно за ратарску производњу (I-IV бонитетна класа), заступљено је у мањем обиму, на ободним деловима подручја, где се смењује са земљиштем V бонитетне класе које се препоручује за заснивање ливада и шума. Слабо продуктивна земљишта (VI-VIII класе) концентрисана су у централној, планинској зони и предиспонирана су за пашњаке и шуме.

Око 60% пољопривредног земљишта чине трајни травњаци – ливаде (31,4%) и пашњаци (28,6%). Оранице, на којима су доминантно заступљена жита – пшеница и кукуруз, чине 34,5%. Дугогодишњи засади су ниско заступљени, са само 5,4% (воћњаци 4,9% и виногради 0,6%). Сточарство је слабо развијено, посебно имајући у виду расположиви фонд ливада и пашњака на подручју Просторног плана. У просеку има 14 услужних грла на 100 ha пољопривредне површине.

Међу малобројним становништвом на планском подручју 28,3% се бави пољопривредом. Један активни пољопривредник у просеку обрађује 15 ha, међутим, у четвртини КО Просторног плана овај број достиже, па чак и надмашује 100 ha. Велико учешће газдинстава у укупном броју домаћинстава (78,5%) и висока стопа активности (79%) указују на лошу старосну структуру пољопривредног становништва и неразвијену руралну економију. Производња се одвија на ситним поседима породичних газдинстава просечне величине од 2,03 ha обрадивог земљишта. Близу 20% газдинстава приходе остварује искључиво у пољопривреди; приходи 58% газдинстава потичу из непољопривредних извора, међу којима доминирају пензије; 18,5% стиче приходе и из пољопривредних и из непољопривредних извора, а 3,5% је без прихода, тј. приходе остварује од издржавалаца који нису чланови газдинстава.

Подручје Просторног плана је на основу карактеристика терена (надморска висина, нагиб терена, начин коришћења земљишта – посебно обрадивог земљишта) подељено на следећа пољопривредна подручја: брдско (350–600 m н.в) са вишим долинама и котлинама, претпланинско (600–800 m н.в) и планинско подручје (изнад 600 m н.в).

Брдска област (20% подручја Просторног плана) обухвата 51,5% становништва, 60,5% пољопривредног становништва и 49,5% газдинстава са подручја Просторног плана. У атарима насеља брдског подручја налази се 49,6% свих ораница, 40,8% воћњака и 82,6% површина под виновом лозом, 14,8% површина под ливадама и 21,4% површина под пашњацима. У овој области се налази и највећи број свиња, говеда, коња, коза и кошница пчела, и скоро трећина оваца. Учешће пољопривредног земљишта у укупном креће се од 43,5% (КО Висока) до 88,6% (КО Штулац). Учешће ораница у пољопривредном земљишту је веће од 50% (КО Прекопчелица 73,3%), док је учешће воћњака од 3% (КО Штулац) до 10,8% (КО Бублица). Учешће винограда у пољопривредном земљишту је свега 1,5%, а они су највећим делом лоцирани у КО Брестовац, Орание, Прекопчелица и Штулац. Сточарство је развијеније у односу на ниво Просторног плана (22 услужних грла/100 ha пољопривредне површине), али је то далеко испод некадашњег нивоа развоја. Трајни травњаци учествују у мањем обиму (35,5%) у укупном пољопривредном земљишту, али су ливаде и пашњаци добре катастарске структуре.

Претпланинска област (39,3% територије Просторног плана) обухвата појас око централног планинског масива Радана. Припада јој 36–43% свих ораница, воћњака, ливада, пашњака и шума, као и 15% винограда. Стопа активности пољопривредног становништва износи 86,4%, док учешће становника на газдинствима старијих од 50 година достиже 77%. Учешће пољопривредних газдинстава у укупној површини креће се од 29% (КО Ображда) до 71,5% (КО Слишане). Највеће учешће ораница је у северном (КО Арбанашка и Товрљане) и источном делу појаса (КО Добра Вода – Магаш, Ивање, Слишане), са учешћем 34–47%. Учешће воћњака достиже 6,2%, а винограда 1,2% (КО Слишане). У овој области налази се 42% трајних травњака, који учествују са 64% у укупном пољопривредном земљишту. Сточарство је најзаступљеније у КО Петровац (30 услужних грла/100 ha пољопривредне површине).

Планинска област (41% територије Просторног плана) простира се у централном делу планског подручја. Обухвата 14,5% свих ораница, 20,8% воћњака, 42,7% ливада и 37,2% пашњака

планског подручја. Свега 16,4% становништва са територије Просторног плана живи у овој области, а нешто је мање учешће становништва на газдинствима (15,5%). Учешће пољопривредног земљишта у укупном се креће од 15% (КО Пролом) до 51% (КО Боринце). Учешће ораница у укупном пољопривредном земљишту је од 12% (КО Ђаке) до 40% (КО Боринце). Највише површина под воћњацима има КО Заграђе (10,8%). Највећи пољопривредни ресурс планинског подручја представљају простране ливаде и пашњаци (40% трајних травњака подручја Просторног плана), који су заступљени са 80% (ливаде 45%, пашњаци 35%) у коришћеном пољопривредном земљишту. Сточарство карактерише десет услужних грла/100 ha пољопривредне површине чиме се не обезбеђује очување травног покривача у добрим агроеколошким условима.

Шумарство

Укупна површина шума и шумског земљишта у државном поседу на планом обухваћеној територији је 162,3 km². У односу на наведену површину, 39,7 km² (24,4%) припада Јабланичком шумском подручју којим газдује ЈП „Србијашуме” – шумско газдинство „Лесковац” – Лесковац, а 122,6 km² (75,6%) припада Топличком шумском подручју којим газдује ЈП „Србијашуме” – шумско газдинство „Топлица” – Куршумлија.

У односу на досадашњу наменску прераспodelу шума у плану обухваћеном комплексу је дефинисано шест наменских целина: шуме производне намене („10”) обухватају 69,0% површине; заштитне шуме вода („19”) обухватају 0,5% површине; противерозионе заштитне шуме („26”) покривају 16,5% површине; стално заштитне шуме („66”) покривају 13,5% површине; заштитне шуме од погледа („47”) покривају 0,3% површине и природни споменик („68”) покрива 0,2% површине.

У државним шумама, чисте састојине доминирају на 79,6% површине, а мешовите састојине покривају 20,4% површине. У односу на очуваност шумског фонда, на 65% површине заступљене су очуване састојинске категорије, на 25% разређене и на 9% деградирани састојине. На овом подручју присутно је 19 врста дрвећа, а на основу састојинске инвентуре утврђено је још 11 врста или укупно 30 од којих су осам унешених врста (четири странеалохтоне). Од наведеног броја врста, девет су са списка ретких, реликтивних, ендемичних и угрожених (брекиња, дивља трешња, дивља крушка, горски јавор, млеч, планински брест, јасика, бреза, бели јасен, мечја леска). Доминантна врста дрвећа је буква са учешћем у запремини од 78%, потом китњак са 8%, цер 4%, сладун 3,6%, граб 1,7% и борови 1,5%. Просечна вредност запремине у шумама високог порекла је 236 m³/ha и нешто је нижа од просечне запремине у високим шумама Србије (269 m³/ha) док је просечан запремински прираст у шумама високог порекла на нивоу просека за Србију (5,5 m³/ha). У изданацким шумама ширег подручја Радана као и у вештачки подигнутим састојинама и културама (четинара), просечна запремина и просечан запремински прираст су знатно испод просека за Републику Србију, што је проблем на дужи рок имајући у виду знатну површинску заступљеност изданацких шума.

У инвентару шума сопственика регистровано је 13 врста дрвећа аутохтоних и хелиофитних врста уз минимално учешће багрема као алохтоне врсте. Бројност врста је далеко скромнија него у државним шумама. Доминантно је изданачко порекло ових шума и при том доминантне старости су 40 до 60 година. Просек запремина у шумама сопственика по појединим општинама се креће од 57 m³/ha до 127 m³/ha, а просечан запремински прираст је око 2 m³/ha осим у шумама сопственика општине Куршумлија где је 4 m³/ha.

Здравствено стање шума може се оценити као задовољавајуће. Сва оболења и оштећења која се јављају могу се санирати редовним узгојним радовима (сечама). Буква, која је и најзаступљенија врста, по здравственом стању је најугроженија и на њој су констатоване разне врсте трулежница код старијих стабала и стабала која су оштећена приликом унутрашњег транспорта (употребе механизације).

У односу на степен угрожености од пожара, у I и II степену угрожености налази се 684 ha култура четинара.

Стање отворености шума је неједнако по појединим газдинским јединицама. Густина саобраћајница се креће од десет до 17 km/1000 ha (осим у ГЈ „Пуста река” и ГЈ „Горња Јабланица” где нису регистровани шумски путеви). Иако је у неким деловима

комплекса присутна довољна отвореност, основни проблем је везан за запуштеност путева и чињеницу да су најчешће у питању меки путеви који су далеко испод квалитета тврђих шумских путева.

Поред дрвета као главног производа, шуме и шумски екосистеми садрже и друга бројна добра: печурке (вргањ и лисичарка који су најинтересантнији за откуп), лековито биље и шумске плодове.

Подручје Просторног плана ббухвата делове неколико ловишта: „Радан” (општина Бојник); „Лопаштица” (општина Медвеђа); „Јабланица” (општина Лебане); „Соколовица” и „Косаница” (општина Куршумлија) и „Топлица” (општина Прокупље). Важније заступљене врсте дивљачи су: срна, дивља свиња, зец, фазан и пољска јаребица. У ловиштима је заступљен велики број трајно заштићених врста (ласица, соколови, мишар, веверица, сове и др), ловостајем заштићених врста (јелен, срна, дивља свиња, зец, фазан, пољска јаребица, куне и др) и незаштићених врста.

Експлоатација минералних сировина

На подручју Просторног плана налази се низ појава и лежишта металних, неметалних сировина и термоминералних вода. Међу металним рудним појавама најзначајније су појаве олова, цинка, бабра, злата и сребра (Леце, Ђавоља варош, село Механа, Жута и Бањска река и др) везане за зону лецког андезитског масива. Експлоатација поменутих сировина врши се само у руднику „Леце”. Гвоздених руда има у шкриљцима у околини Стаговца, али појаве немају већег економског значаја. Од неметалних сировина, констатоване су појаве каолина (Ђавоља варош), опала, калцедона, аметиста и ахата у околини села Леце, те појаве угља у долини Косанице. Пескови и шљункови из алувијона и терасних седимената већих река (Топлица, Косаница, Јабланица и др), глине, андезити и туфови из лецког масива (неколико каменолома и позајмишта), пешчари из флишне серије и гнајсеви, амфиболити и еклотити околине Брестовца и Бојника могу се користити као грађевински материјали.

Подручје Просторног плана одликује се и појавом минералних вода. Настале су под утицајем најмлађих вулканских дејстава, па се и карактеришу као вулканске воде, а налазе се у околини Пролом бање (Салевића извор – хладна, кисела, нискоминерализована; минерални извор „Жута бара” и јако кисели извор у изворишту Жугог потока) и у „Ђавољој вароши” („Ђавоља вода” и „Дрвено врело”, који је вештачког порекла, настао самоизливом на геолошкој бушотини). Недовољно су истражени термоминерални извори у Горњем Гајтану, а најпознатији из ове групе је „Вилине воде”.

На подручју Просторног плана, према Инвентару објеката геонаслеђа Србије (2005. година) налазе се остаци андезитске калдере код рудника „Леце” као објекат значајан за реконструкцију геолошке прошлости Републике Србије.

Туризам

Природни потенцијали подручја Просторног плана са Радан планином, „Ђавољом вароши”, Пролом бањом, културно-историјским споменицима („Царичин град”, „Иван кула”), Брестовачким језером и другим вредностима, представљају део туристичког кластера „Југоисточна Србија”. Овом туристичком подручју припадају и други садржаји понуде у простору са насељима, потенцијалним скијалиштима намењеним алпском скијању, ловиштима, деловима путних и бициклистичких коридора, пешачким стазама и др. Осим бањске, остали постојећи видови туристичке понуде оријентисани су на једнодневне излетничке боравке у простору, ниског капацитета и малог профита. Саобраћајно-географски положај је релативно погодан у смислу прилаза периферном делу Радан планине, али је неповољан у погледу повезаности/проходности у оквиру подручја Просторног плана. Постојећа туристичка и рекреативна понуда, са обзиром на потенцијале, није довољно развијена ни афирмисана, а још мање је организована и повезана међу општинама на подручју Просторног плана. Потенцијали за развој сеоског туризма нису адекватно активирани сем спорадичних иницијатива, уз недовољну подршку општина и недовољно мотивско и организационо повезивање са планинским, бањским, ловним, риболовним и другим видовима понуде у простору.

Расположиви смештајни капацитети су врло скромни и износе око 514 лежаја (434 лежаја хотел у Пролом бањи 3* и 60 лежаја хотел у Рударима 2*, на територији општине Куршумлија, као и 20 некатегорисаних лежаја у планинарском дому „Ивање”, општина Бојник). Носиоци промоције туризма, координације понуде и потражње и културно-едукативне делатности у туризму су локалне туристичке организације, туристичке организације у Нишу и Лесковцу као и Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа (у даљем тексту: ЦРЈПО).

Анализа стања и могућности развоја руралног туризма, у односу на постојеће и потенцијалне туристичке мотиве, извршена је по општинама и селима и то:

– Општина Прокупље: села Арбанашка и Товрљане комуникацијски нису повезана са саобраћајницама које омогућавају коришћење носећих природних и антропогених потенцијала Радан планине; у подножју Соколовице и Арбанашке планине усмерење у руралном развоју треба да буде ка еколошким и етно мотивима окружења; Богужевац је у одумирању мада на веома повољној позицији према скијалишту „Соколовац” (због чега треба покушати ревитализацију у спрези интереса урбаних корисника и мештана, односно власника кућа); Власово има повољан положај према скијалишту „Соколовац” и реалну шансу за развој; Доњи Стаговац нема директну везу према Радану, али путем преко Житног потока и села Драги Део има приступ ка потенцијалном скијалишту, а преко села Бублице према Бубличком и Брестовачком језеру; Драги Део има повољну позицију према потенцијалном скијалишту, а могућа је веза и са језерима преко Житног потока и Бублице; Бублица има популациони потенцијал за развој руралног туризма, уз потребу реализације пута до Брестовца, чиме би се решио приступ Брестовачком језеру и скијалишту „Петрова гора” преко Магаша и Дobre Воде; могућ приступ скијалишту је путем Житни поток – Драги Део – Ристин Лаз изнад Богужеваца;

– Општина Бојник: села Брестовац, Магаш, Добра Вода и Оране располажу значајним популационим капацитетима који ће користити Брестовачко језеро и скијалиште „Петрова гора”; села Боринце и Ивање имају реалну шансу за развој на бази целодневне понуде, а и Мајковац, Ображда и Мијајлица такође добијају могућност укључења у понуду; сва села су добро повезана са Брестовачким језером, „Царичиним градом” и са скијалиштем, као и са свеукупним природним ресурсима Радан планине и овог дела простора Пусте Реке;

– Општина Лебане: села Бачевина, Слишане, Свињарица, Секидол, Ново Село, Прекопчелица и Штулац су у окружењу „Царичиног града” и популационо представљају потенцијал за развој руралног туризма, што је и предвиђено у развојним плановима општине Лебане, са акцентом на Слишане и Прекопчелицу; општина Лебане нема природни излаз ка потенцијалним скијалиштима Радана, али би се путем од Слишана преко Боринца и Ображде до Голог Рида остварила веза до скијалишта „Петрова гора”; село Петровац са потенцијалима за развој руралног туризма није адекватно саобраћајно повезано са Слишанима;

– Општина Медвеђа: села Горњи и Доњи Гајтан и Дренце ослоњена на државни пут На 228 преко Врата улазе на превој између Соколовог виса и врха Шопот односно у скијалиште „Радан”, уз могућност изградње прихватног пункта за дневне потребе гостију из руралних објеката ових села;

– Општина Куршумлија: села Висока, Рударе, Дешишка (у близини државног пута 16 35 уз могућност приступа Пролом бањи и Радану) и Космача имају потенцијал за развој руралног туризма; Космача се налази под северним падинама Соколовице и представља еколошко-етнолошку оазу ослоњену на локалне природне вредности; села Велико Пупавце (ловни туризам) и Пролом налазе се у ужој гравитационој зони Пролом бање, и путем су везана за Радан и скијалишта „Радан” и „Соколовац”, као и за важну природну атракцију „Ђавоља варош”, и нешто даље, културно историјски споменик „Иван кула”; село Механе оскудно је популационог потенцијала са отежаним приступом (у Механској планини, западном огранку Радана) што важи и за село Свињиште; села Ђаке, Иван Кула и Заграје налазе се у зони „Ђавоље вароши”, и имају могућност развоја одговарајуће понуде; село Зебица је саобраћајно повезано са „Ђавољом вароши” и Ђакама, а има потенцијале за развој руралног туризма (етно објекти и рибњаци).

3.1.5. Становништво, насеља и социјални развој

Становништво

На основу општих демографских карактеристика, подручје Радан планине представља простор наглашене демографске ресеције која је започела још 1961. године са напуштањем сељачких радних задруга и масовном сеобом у градове, а демографски тренд је временом само јачао до данашњих дана. Негативне популационе карактеристике овог подручја су још израженије у односу на остале делове пет општина (Бојника, Куршумлије, Лебана, Медвеђе и Прокупље) у чијем се саставу налази, а посебно у односу на центре ових општина. Према резултатима Пописа 2002. године, у укупно 39 сеоских насеља са подручја Просторног плана живело је свега 4.847 становника⁴. У последњих 50 година, број становника је смањен готово пет пута, тј. са 21.421 становника из 1953. године на 4.883 становника 2002. године⁵. У истом периоду, број становника у наведених пет општина такође је опао (за 31%), док су општински центри у просеку популационо нарасли за 3,3 пута. Густина насељености на подручју Просторног плана је драстично смањена, са 45,7 становника/km² у 1953. години на 10,3 становника/km² у 2002. години, што приказује изразиту ненасељеност. Чак десет насеља са овог подручја има у просеку мање од пет становника/km². Најгушће су насељени атари раданских насеља на подручју општине Лебане (између 16,5 становника/km² и 55,8 становника/km²).

Слично насељима других брдско-планинских руралних средина, села овог подручја су захваћена снажном и континуираном депопулацијом. У последњем међуписном периоду, минимално одступање од овог тренда се уочава у два насеља: Пролом (општина Куршумлија) и Богујевац (општина Прокупље) у којима је у периоду 1991–2002. године дошло до незнатног пораста броја становника, што је у апсолутном износу свега нешто више од 20 становника.

Промене у утицају природне и механичке компоненте динамике становништва на подручју Просторног плана у последњем међуписном периоду указују на следеће: без обзира на постепено успоравање темпа укупног демографског пада, ни једно насеље није бележило позитиван природни прираштај, а значајно смањење удела миграционе компоненте (на 25%) у демографском паду није резултат заустављања процеса иселјавања становништва већ је последица осетног смањења величине старосних контингената који највише учествују у миграцијама.

Индекс старења становништва 2002. године одражава крајње неповољан однос група старог становништва преко 60 година којег има 4,5 пута више од омладине до 19 година старости (учешће старог становништва у укупној популацији је 52,6%, а омладине 11,6%). Међу припадајућим деловима општина, највећи индекси старења су у Прокупљу (12,2) и у Бојнику (5,3) што је последица великог поремећаја у старосној структури становништва, тј. апсолутне доминације старих лица. Сва насеља на подручју Просторног плана се налазе у стадијуму најдубље демографске старости, а просечна старост становништва износи 53,9 година. Однос старосних група становништва је неуједначен, при чему је у свим припадајућим деловима општина најмање учешће младих (од свега 5,2% у Прокупљу до 14,3% у Медвеђи), а потом прогресивно расте учешће старијих старосних контингената уз доминацију популације старије од 60 година (од 45,5% старих у општини Медвеђа до 64% старих у општини Прокупље). Насеља код којих су највећи поремећаји у старосној структури су: Ивање, Мајковац и Ображда (општина Бојник) у којима 2002. године уопште није било младог становништва. Целокупно становништво Ображде је старо или старије средовечно (преко 40 година старости).

Имајући у виду неповољну старосну структуру становништва, на подручју Просторног плана се јављају поремећаји у учешћу важнијих функционалних контингената у укупном становништву. Деца предшколског узраста чине свега 4,7%, а школо-обавезни контингент (7–14 година) је заступљен са 3,1% у укупној популацији. Нарочито је ниско учешће деце предшколског узраста у припадајућим деловима општине Прокупље (1,2%), а најмање

деце основношколског узраста је у насељима општина Прокупље и Куршумлија (око 1,3% респективно). Репродукциона снага становништва на подручју Просторног плана је веома слаба с обзиром на чињеницу да фертилни контингент обухвата свега 9,7% укупне популације. Посматрано по општинама чији су делови у обухвату Просторног плана, нешто мало веће учешће фертилног контингента је у Куршумлији (око 12%) док је најмања репродукциона снага у општини Прокупље (5,2%). Радни контингент учествује са свега 42% у укупном становништву. У контингенту радноспособног становништва, свега 35% је активно, а највећу општу стопу активности имају припадајући делови општине Лебане (око 53%).

Ангажованост активног становништва које обавља занимање по секторима делатности је веома неуједначена. Због традиционалног бављења пољопривредом, највеће је учешће запослених у примарном сектору делатности (75,5%). Потом следи ангажованост у секундарном сектору (12,8%), а најмање је запослених у терцијарном сектору (11,7%).

Пољопривредно становништво чини око 26% укупне популације. Одлазак младих и интензивно старење популације условили су повећање стопе активности пољопривредног становништва која износи 78,5%, при чему је највише активних у пољопривреди у припадајућим деловима општина Бојник и Прокупље.

Образовна структура становништва је изразито неповољна и такође је у вези са старашћу популације. Чак 63% становништва старијег од 15 година нема завршену ни основну школу. Око 20% одраслих је са завршеном основном школом, 11,4% има средњешколско образовање, а свега 1,7% је са завршеном вишом и високом школом док је за 3% становника непозната образовна структура.

Порекло становништва овог подручја је од досељеника из Црне Горе, Црне Траве и са Власине. У његовој етничкој структури, која је прилично хомогена, доминира српско становништво (92%), а потом су заступљени Роми (5,5%) и Црногорци (0,7%). За око 1,5% становника је непозната етничка припадност. Поједине општине чији су делови обухваћени Просторним планом имају нешто већи удео ромског становништва (Бојник: 14%), односно црногорског становништва (Медвеђа: 5%).

Број домаћинства је почев од 1961. године у континуираном опадању и до 2002. године је готово преполовљен (са 3.669 на 2.112 домаћинства, према старој методологији). Једино насеље у коме је повећан број домаћинства у овом периоду је било Пролом (општина Куршумлија), а непромењен број домаћинства је имало насеље Бачевина (општина Лебане). Просечна величина домаћинства је драстично опала на целом подручју Просторног плана, са 5,2 члана/домаћинству 1961. године на данашњих 2,3 члана/домаћинству. Сходно старосној структури популације, ово подручје карактерише изразита уситњеност домаћинства са највећом заступљеношћу двочланих (око 44%) и самачких домаћинства (32%). Трочланих домаћинства је око 11%, док четворочланих и домаћинства са пет и више чланова има око 7%, респективно.

Од укупног броја станова, којих је према Попису 2002. године било 4.760, станова за стално становање су чинили свега 69%. Међу становима за стално становање, 2.136 (65%) је настањено и у њима у просеку живи 2,3 лица/стану, док је 1.131 (35%) ненастањено. У укупном броју станова, велики је удео оних који се користе за одмор и рекреацију (26%).

Мрежа насеља и рурални развој

Подручје Просторног плана обухвата делове територија општина Прокупље, Куршумлија, Медвеђа, Лебане и Бојник, које су доминантно руралног карактера. Граница Просторног плана обухвата 38 катастарских општина укупне површине око 46.900 ha са 39 насеља која припадају руралном типу.

Основне карактеристике руралног простора и села обухваћених Просторним планом:

- 1) маргинализација и стагнација у развоју;
- 2) „унутрашња периферија” у односу на територије општина, општинске центре, регионалне центре, те у односу на главне општинске и регионалне развојне правце и токове;
- 3) изразита депопулација и демографско пражњење подручја, уз поремећаје у социо-економској структури становништва;
- 4) изразито слаб интензитет коришћења простора (веома мале густине насељености);

4 Према првим резултатима Пописа 2011. године, на подручју Просторног плана живи 3.240 становника.

5 На основу старе методологије пописа.

- 5) неиздиференцирана и неразвијена мрежа сеоских насеља (скоро сва припадају типу примарних сеоских насеља);
 6) недовољна инфраструктурна опремљеност;
 7) близина копнене зоне безбедности.

Величинска типологија сеоских насеља потврђује негативне и неповољне развојне тенденције. Нема насеља са више од 500 становника, односно сва припадају категорији изразито малих/патуљастих до 100 становника и малих сеоских насеља од 101 до 500 становника. Такође, у свим насељима је присутан тренд смањења броја становника и популационог пада (изузетак је насеље Пролом, са ниским порастом броја становника). У неким од њих се становништво у претходном пописном периоду смањило чак за више од 50%, а нека се налазе у фази гашења (Иван Кула, Заграђе, Ображда, Мајковац, Боринце, Петровац).

Категоризација насеља по величини, 2002. година дата је у Табели I-5.

Табела I-5

Тип насеља	Број становника	Број насеља	Учешће у укупном броју насеља	Насеља
изразито мала насеља	< 50	10	25,6	Дешишка, Зебица, Иван Кула, Заграђе, Свињаште (општина Куршумлија), Богујевац (општина Прокупље), Ображда, Боринце, Мајковац (општина Бојник) и Петровац (општина Лебане)
	51-100	12	30,8	Велико Пупавце, Механе, Ђаке (општина Куршумлија), Товрљане, Арбанашка, Власово, Доњи Статовац, Драги Део (општина Прокупље) Добра Вода, Ивање (општина Бојник), Секицол (општина Лебане) и Горњи Гајтан (општина Медвеђа)
мала насеља	101-500	17	43,6	Космача, Висока, Рударе, Пролом (општина Куршумлија), Бублица (општина Прокупље), Брестовац, Магаш, Мијаљница, Оране (општина Бојник), Сlišане, Бачевина, Ново Село, Прекопчелица, Свињарица, Штулац (општина Лебане), и Доњи Гајтан, Дренце (општина Медвеђа)

Подручје Просторног плана је изразито слабо насељено. Уз изузетак дела територије општине Лебане, густине насељености су међу најмањим у Републици и далеко испод републичког просека (98 становника/km²): на делу територије општине Прокупље износе свега пет становника/km², Куршумлије и Медвеђе шест становника/km², Бојника 14 становника/km² и Лебана 33 становника/km².

У односу на положај насеља према надморској висини издвајају се три типа насеља: брдски (400–700 m н.в.), нископланински (700–1.000 m н.в.), а у делу територија општина Бојник и Лебане може се уочити и долински тип (200–400 m н.в.). Брдски тип је најзаступљенији, и села овог типа карактерише екстензивна пољопривредна производња (воћарство, ратарство и сточарство).

У морфолошком смислу насеља на подручју Просторног плана се сврставају у два типа: 1) збијеног – села у долинским деловима планског подручја и побрђу, често подељена у више заселака, 2) разбијеног – села у планинским деловима, са великим окућницама, често издељена на засеоке.

У насељима оба типа су се задржали објекти материјалне културе (куће, привредне зграде, воденице поточаре, надгробни споменици, цркве и црквшта итд) који одсликавају дух народног градитељства и део су његове културне баштине. При градњи коришћен је локални материјал, па се готово на целом овом подручју могу наћи куће бондручаре: плетаре, чатмаре и кованице. Куће углавном припадају моравском типу. Поред појединачних примера сеоске архитектуре, постоје и добро очуване групе кућа које представљају изванредне амбијенталне целине.

Социјални развој

Мрежа објеката јавних служби је на нивоу општина обухваћених Просторним планом везана за општинске центре. Најбоље је развијена у општини Прокупље. Међутим, с обзиром на периферни положај насеља обухваћених Просторним планом у односу на општинске центре и чињеницу да подручјем Просторног плана

није обухваћен ни један центар општина, на нивоу Просторног плана се не може говорити о развијеној мрежи јавних служби. Због тога, локално становништво углавном задовољава социјалне потребе у општинским центрима. Сви општински центри имају центре за социјални развој, домове здравља, вртиће, основне и средње школе, домове културе, спортско-рекреативне објекте и др. Болница постоји само у општини Прокупље.

На територији обухваћеној Просторним планом нема вртића, док се припремни предшколски програм одвија једино у Прекопчелици (општина Лебане). Мрежу основних школа чине издвојена одељења чије се матичне школе налазе ван подручја Просторног плана. Сва одељења су четвороразредна, осим школе у Брестовцу (општина Бојник), која је осмогодишња. На територији општине Бојник одељења основне школе се налазе у насељима Брестовац и Магаш. У насељима Добра вода и Оране нема деце у школском узрасту, па су делимично очувани школски објекти напуштени. У општини Лебане издвојених одељења има у насељима Бачевина, Штулац, Ново Село, Прекопчелица, Сlišане и Свињарица, с тим да у последња два нема деце. У насељима Дренце, Доњи Гајтан и Горњи Гајтан (општина Медвеђа) постоје објекти издвојених одељења. У општини Куршумлија, у насељима Ђаке, Рударе и Пролом бања постоје школски објекти. На територији општине Прокупље не постоје одељења основне школе, иако у насељима Арбанашка, Власово и Товрљане постоје напуштени објекти. Поред проблема великог броја напуштених објеката основног образовања на подручју Просторног плана, евидентиран је и проблем недовољне опремљености објеката који су у функцији, у смислу недостатка библиотеке, трпезарија, специјалних наставних просторија, спортских терена и др. Објеката средњег образовања на планском подручју нема. Поред домова здравља у општинским центрима у којима становништво овог подручја добија здравствене услуге, на подручју Просторног плана постоји неколико објеката примарне здравствене заштите – здравствене станице и амбуланте, у насељима Оране и Брестовац (општина Бојник), Рударе и Пролом бања (општина Куршумлија), Сlišане и Прекопчелица (општина Лебане). На територији општине Медвеђа, житељи насеља Дренце, Горњи и Доњи Гајтан користе услуге здравствене амбуланте Леце. Објеката социјалне заштите на подручју Просторног плана нема, а све потребе се задовољавају у општинским центрима. Домова културе такође нема.

3.1.6. Инфраструктурни системи

Саобраћај

Друмски саобраћај

Постојећу мрежу друмског саобраћаја на подручју Просторног плана чине:

1) државни путеви I реда, укупне дужине око 10,1 km, и то: Iб 35: Брана „ХЕ Ђердап“ – ГР АПКМ (Мердаре), деоница Куршумлија – Мердаре (од km 274+678 до km 302+894, укупне дужине 28,216 km, од чега на подручју Просторног плана око 10,1 km), на територији општине Куршумлија, пут је са савременим застором;

2) државни путеви II реда, укупне дужине од око 85,48 km, и то: Па 229: Лесковац (за Бојник) – Пролом (Власово), деоница од Бојника до Пролома (Власово) (од km 20+947 до km 42+847, укупне дужине 21,90 km, од чега на подручју Просторног плана око 19,0 km), на територији општина Бојник и Прокупље. Од укупне дужине пута 18,025 km је са савременим коловозом, док је деоница Гајтанска врата – Пролом (Власово) непроходна (од km 38+972 до km 42+847, дужине 3,875 km); Па 228: Врњци – Негосавље (местимично преклапање са државним путем Iб 35), деоница Рударе – Пролом Бања – Пролом (Власово) – Гајтан (Леце) (од km 107+693 до km 118+343, укупне дужине 10,67 km што одговара дужини деонице Рударе – Пролом (Власово). Деоница Пролом (Власово) – Гајтан (Леце) је непроходна и тачна дужина је непозната. Пут Па 228 пролази кроз општине Куршумлија, Прокупље и Медвеђа, а како је већим делом дужина непозната, оквирна дужина пута на подручју Просторног плана је око 30,0 km; Па 225: Крушевац (Јастребац) – Доњи Стајевац, деоница од Бојника, (преклапање са д.п. Па 229) до Лебана (преклапање са д.п. Iб 39) (од km 87+866 до km 100+482, укупне дужине 12,62 km, од чега на подручју Просторног плана око 2,20 km), на територији општине Лебане; Iб

430: Гаџин Хан – Слишане, деоница од Бојника до Слишана (од km 40+875 до km 62+629, укупне дужине 21,754 km, од чега на подручју Просторног плана око 15,9 km), на територији општина Бојник и Лебане; Пб 431: Мијајлица – Радан, (од km 0+000 до km 13+083, дужине 13,08 km) целом дужином је у граници Просторног плана, на територији општине Бојник; и Пб 432: Царичин град – Кривац (од km 0+000 до km 8+028), укупне дужине 8,03 km, од чега на подручју Просторног плана око 5,3 km, на територији општине Лебане;

3) општински путеви, укупне дужине од око 122 km и то: у делу територије општине Лебане око 30,5 km; у делу територије општине Бојник око 16,5 km; у делу територије општине Медвеђа око 8 km; у делу територије општине Куршумлија око 58,3 km и у делу територије општине Прокупље око 8,6 km.

Правни пружања и дужине општинских путева дати су у Табели I-6.

Табела I-6

Општина	р. бр.	Путни правац	Ознака	Дужина (km)
ЛЕБАНЕ	1.	Ново Село – Нова Топола	ОП 5	4,00
	2.	Ново Село – Плоче	ОП 6	2,00
	3.	Царичин Град – Секицол	ОП 11	1,00
	4.	Царичин Град – Мијајлица	ОП 12	4,00
	5.	Царичин Град – Свињарина	ОП 13	5,00
	6.	Слишане – Петровац	ОП 14	1,50
	7.	Прекопчелица – Штулац – Лалиновац	ОП 15	2,00
	8.	Свињарина – Боровце	ОП 23	2,00
	9.	Прекопчелица – З.Камен – Плоче – Ново Село	ОП 24	3,00
	10.	Прекопчелица – Текија – Гегља	ОП 27	2,00
	11.	Доњи Штулац – Гегља	ОП 28	2,00
	12.	Доњи Штулац – Лалиновац	ОП 29	2,00
УКУПНО				30,50
БОЈНИК	1.	Бојник – Савинац – Оране	ОП 1	1,00
	2.	Оране – Боринце – Ображда	ОП 2	6,00
	3.	Оране – Вујаново – Г. Брестовац	ОП 3	3,00
	4.	Боринце – Остаровци	ОП 4	1,00
	5.	Г. Брестовац – Дубрава	ОП 5	1,50
	6.	Добра вода – Дом на Радану – Ображда	ОП 6	4,00
УКУПНО				16,50
МЕДВЕЂА	1.	Леце – Дренце	ОП 1	5,00
	2.	Гајтан – Дренце	ОП 2	3,00
УКУПНО				8,00
КУРШУМЛИЈА	1.	Рача (М25) – Добри До – Црвеника – Медвеђа	ОП 1	3,90
	2.	Рача – Механе – Пролом	ОП 22	6,70
	3.	Грабовница – Маричиће – Космача – В. Пулавце	ОП 33	15,50
	4.	Зебице – Ђавоља варош	ОП 34	5,00
	5.	Рача – Иван Кула – Заграђе – Добри До	ОП 27	7,20
	6.	Висока – Космача – Товрљане	ОП 38	9,00
	7.	Пролом – Ђаке – Ђавоља варош – Зебице	ОП 58	11,00
УКУПНО				58,30
ПРОКУПЉЕ	1.	Трнов Лаз – Товрљане	ОП 2	3,50
	2.	Крушевица – Товрљане	ОП 13	2,60
	3.	Бреговина – Бублица	ОП 4	2,50
УКУПНО				8,60
УКУПНО ОПШТИНСКИХ ПУТЕВА				121,90

Стање државног пута I реда је задовољавајуће, док државне путеве II реда генерално треба реконструисати. Општински путеви су углавном без савременог коловозног застора, покривени туцаничном или земљаном подлогом. У саобраћају доминирају путнички аутомобили са више од 82% заступљености, док теретна возила учествују просечно са 15,5%.

У Табели I-7, приказана је промена просечног годишњег дневног саобраћаја (ПГДС) на државном путу I реда на подручју Просторног плана.

Табела I-7: Промена ПГДС на државном путу I реда у периоду 2005–2010. године

Стара ознака пута (нова ознака пута)	Ознака деонице	Саобраћајна деоница	ПГДС 2005	ПГДС 2010	Промена 2010/05	Дужина деонице (km)
25 (16 35)	0322	Куршумлија – Рударе	1758	1758	0	9,3
25 (16 35)	0323	Рударе – гр. АПКМ (Мердаре)	909	1342	433	18,9
УКУПНО			2667	3100	433	28,2

Извор: www.putevi-srbije.rs/brojanje

Железнички саобраћај

На подручју Просторног плана постоји једноколосечна неелектрифицирана железничка пруга бр. 71: (Ниш) – Дољевац – Кастрат – Косово поље, дужине око 10,7 km, са дозвољеном брзином до 60 km/h.

Ваздушни саобраћај

Ваздушни саобраћај подразумева коришћење постојећег аеродрома у Нишу (ван подручја Просторног плана), чији положај пружа могућност најбржег приступа подручју Радан планине, као и коришћење спортског аеродрома у Лесковцу и Бојнику, као алтернативног (ван подручја Просторног плана).

Енергетика и енергетска инфраструктура

Од електроенергетских објеката виших напонских нивоа, на подручју Просторног плана постоји далековод 35 kV између ТС 35/10 kV „Газдаре” и ТС 35/10 kV „Леце” (снаге 2,5 MVA), која је у функцији рудника олова и цинка „Леце”.

Насеља у обухвату Просторног плана се налазе у конзумним подручјима следећих трафостаница 35/10 kV:

- ТС 35/10 kV „Газдаре”, снаге 1 x 2,5 MVA,
- ТС 35/10 kV „Лебане – 1”, снаге 1 x 4 MVA,
- ТС 35/10 kV „Бојник – 1”, снаге 1 x 4 MVA,
- ТС 35/10 kV „Житни Поток”, снаге 1 x 1 MVA,
- ТС 35/10 kV „Мала Плана”, снаге 4 x 2,5 MVA,
- ТС 35/10 kV „Куршумлија – 1”, снаге 2 x 4 MVA,
- ТС 35/10 kV „Косаничка Рача”, снаге 1 x 2,5 MVA.

Из ових трафостаница у подручје разраде улазе делови извода од 10 kV до трафостаница 10/04 kV у насељима. Између 10 kV извода наведених трафостаница не постоје попречне везе које би обезбедиле могућност „двостраног” напајања, а самим тим ни сигурност у снабдевању.

Дистрибутивна мрежа 10 kV је ваздушна и иста је рађена као „антенска” тако да не пружа сигурност у снабдевању.

Електронске комуникације и поштански саобраћај

Подручје Просторног плана има изразито неразвијену фиксну електронску комуникациону мрежу с обзиром на постојање само две телефонске централе (Пролом бања и Куршумлијска рача) на целокупном простору. Узроци оваквог стања су брдско-планински карактер планског подручја и веома ретка насељеност. Модернизација капацитета електронске комуникационе мреже није извршена на подручју Просторног плана, чак ни у нижем и нешто гушће насељеном делу подручја јер су оптички каблови слабо грађени ван градских средина, односно изграђени су само магистрални каблови, каблови до општинских центара и кратки приводи до ближих и већих насеља. У поступку инсталације је бежична радиотелефонска приступна мрежа (у даљем тексту: ЦДМА) за пренос података, приступ интернету и др.

Мобилна телефонија се интензивно развија, али део територије још увек није покривен основним сигналом.

Покривање радио-дифузним сигналом је добро. Подручје је у близини две примарне емисионе локације (Јастребац и Копаноник), које солидно покривају већину територије. Постојећи репетитор Ђаке – Кремештак (на територији општине Куршумлија) обезбеђује додатно покривање радиодифузним сигналом неких делова подручја.

На подручју постоје само три поштанске јединице (Пролом бања, Оране и Брестовац). Према броју становника по поштанској јединици (у просеку 1.600), стање је задовољавајуће. Међутим, по просторном распореду, односно по удаљености поштанске јединице у односу на насеља, стање је незадовољавајуће.

Комунална инфраструктура

Прикупљање комуналног отпада са територија општина у обухвату Просторног плана је једним делом у надлежности општинских комуналних предузећа (Прокупље, Куршумлија), једним делом у надлежности приватне компаније која врши евакуацију отпада са територија општина Јабланичког управног округа (Бојник, Медвеђа, Лебане), док су поједина села у потпуности остављена из система организованог прикупљања отпада, што за последицу има постојање локалних сметлишта, односно дивљих депонија у близини путева, у долинама река и потока, у зони санитарне заштите водоизворишта, као и повремено неконтролисано спаљивање отпада без мера противпожарне заштите. Поједина рурална насеља у близини општинских и туристичких центара (Пролом бања), лоцирана поред државних путева, налазе се у општинском систему прикупљања отпада. Комунални отпад се углавном, без било каквог претходног третмана одлаже на сеоске депоније које по својим карактеристикама не одговарају санитарним захтевима. И поред тога што у руралним срединама, према карактеристикама отпада, постоје одговарајући услови за компостирање (велики садржај органског отпада), компостирање се не врши. Иако је примарна рециклажа (сепарација отпада на месту настајања)

нормативно регулисана у Републици Србији, она је заступљена само на мањем делу подручја Просторног плана. Рециклажа комуналног отпада постоји на нивоу појединачних предузећа и не обавља се организовано.

Сеоска насеља општине Бојник, која се налазе у обухвату Просторног плана, укупне токове отпада одлажу на дивљу депонију (сметлиште) у месној заједници Каменица (ван обухвата Просторног плана). На овој депонији одлаже се комунални отпад, грађевински, медицински, као и отпад животињског порекла. Рурална насеља општине Куршумлија, као и туристичко насеље Пролом бања, укупне токове отпада (комунални, пољопривредни, грађевински, животињски отпад) одлажу на санитарну депонију Лаковски брегови (Баћоглава) (ван обухвата Просторног плана), на којој се врши и делимично спаљивање отпада. Рурална насеља општина Медвеђа, Лебане и Прокупље врше одлагање укупних токова отпада на већем броју сеоских депонија.

Не постоје званични статистички подаци јавних комуналних предузећа и приватних компанија о количини прикупљеног отпада на подручју Просторног плана, те је, за потребе анализе и детерминисања укупне количине отпада на подручју Просторног плана узет у обзир Попис становништва из 2002. године и апроксимације дате Стратегијом управљања отпадом за период 2010–2019. године, према којима је просек дневне створене количине отпада 0,6 kg/стан/дневно. На основу ових података процењено је да укупна годишња количина отпада који се продукује на подручју Просторног плана износи 1.061 t.

На подручју Просторног плана не продукује се опасни отпад, осим у случајевима одлагања материја, акумулатора и електронског отпада.

Општине у обухвату Просторног плана имају изражени проблем сахрањивања због попуњености и малог капацитета гробља. Значајан проблем представља управљање гробљима, јер су плански грађена једино општинска гробља у надлежности јавних комуналних предузећа, док су неадекватно комунално опремљена и уређена сеоска гробља ретко у надлежности локалних комуналних предузећа, а чешће у надлежности самих мештана или месних заједница. Постоји потреба за изградњом сточних гробља у свим насељима на подручју Просторног плана. Опремљеност подручја и управљање (општинска јавна комунална предузећа или месне заједнице) зеленим пијацама је делимично задовољавајућа. Пијаце су у већој или мањој мери уређене према одговарајућим стандардима, са израженим проблемом хигијенских услова. Постоји потреба за отварањем нових зелених пијаца.

3.1.7. Заштита животне средине

Стање квалитета животне средине на подручју Просторног плана може се оценити као изузетно повољно на највећем делу територије, што је резултат слабе насељености подручја, неразвијене и неафирмисане туристичке понуде, неизграђене локалне путне мреже, запостављености привредних делатности на планском подручју и др. Једини потенцијални извори загађења потичу од неразвијене комуналне инфраструктуре (велики број неуређених сметлишта, недовољни капацитети гробља, нерегулисано одвођење отпадних вода), експлоатације минералних сировина у руднику „Леце” и рецентних ерозионих процеса на појединим локацијама на планском подручју.

Квалитет природне животне средине је највиши (практично неизмењен) у планинском појасу Просторног плана у коме нема интензивнијих активности и саобраћаја, док се у зонама веће насељености (насељским центрима), квалитет параметара животне средине може сматрати изузетно повољним, осим на подручју општине Медвеђа, у зони експлоатације минералних сировина у руднику „Леце”. Ова зона има карактер делимично девастираног подручја услед рударских активности, са местимичном потпуном девастирањем педолошког слоја због експлоатације минералних сировина и проблемом одлагања јаловине у долини Леске реке.

Следеће активности и објекти имају највећи утицај на квалитет животне средине на подручју Просторног плана: експлоатација минералних сировина (са директним утицајем експлоатације олова, цинка и злата у руднику „Леце” у оквиру планског подручја, са активностима одлагања јаловине у долини Леске реке и посредним утицајем флотације ван граница Просторног плана у општини Медвеђа); несанитарне „дивље депоније” (директно загађење

земљишта и подземних и површинских вода контаминатима и патогеним микроорганизма са дивљих депонија на подручју Просторног плана, као и загађења и земљишта секундарним производима депонија, појава непријатних мириса услед спаљивања отпада на депонијама, нарушавање слике предела и др); пољопривреда (са директним утицајем активности на ерозију, закишељавање, заслањивање, еутрофикацију и контаминацију земљишта тешким металима и посредним утицајем на воде, азотом и фосфором услед коришћења агрохемикалија на локацијама интензивније пољопривреде); индустријске активности (утицај појединих привредних капацитета – ШИК Копаоник „Симпо“ АД Врање, погона за прераду пољопривредних производа, фабрике природних сокова и пунионице „Пролом воде“; утицај ових предузећа је локални и може се неутралисати антропогеним интервенцијама у кратком року); хидротехничка инфраструктура (загађење испуштањем непречишћених комуналних отпадних вода из домаћинства директно у земљиште, испуштањем непречишћених вода из привредних активности и дренажних вода из пољопривреде у речне токове); саобраћај (повећање нивоа загађења ваздуха у инфраструктурним коридорима државних путева I и II реда); шумарство (бесправна сеча шума утиче на интензивирање ерозионих процеса у подручјима слабе и средње ерозије); туризам (постојећа мала и неадекватна туристичка понуда негативно утиче повећањем количине отпада који се одлаже на дивље депоније).

Квалитет ваздуха на подручју Просторног плана има карактеристике изузетног. На загађење ваздуха једини утицај врше експлоатација сировина и рударске активности, али и производи сагоревања настали у индивидуалним ложиштима, активности у дрвно прерађивачкој индустрији, као и у саобраћају. На целом подручју Просторног плана нису регистрована прекорачења граничне вредности имисија (у даљем тексту: ГВИ), осим у појединим деловима године око рудника „Леце“. У његовој непосредној близини забележене су повишене концентрације суспендованих честица и тешких метала, настале као резултат развјавања јаловине. Један од извора емисије гасова и прашине представљају минирања из рударства. Најугроженија су насеља у непосредној близини рудника. Квалитет ваздуха не мери се ни на једном пункту на подручју Радан планине. Квалитет воде речних токова на подручју Просторног плана може се окарактерисати као одличан и веома добар, јер су сви водотоци (Пуста река, Бела река, Велика Косаница, Грабовничка река и Проломска река) у I и II класи квалитета. У низводним деловима тока, квалитет воде ових река се делимично погоршава до III класе. Примећена су извесна загађења Пусте реке тешким металима кадмијума, олова, цинка и бабра, као резултат насипања путева рударском шљаком и загађивања реке процедурним водама. Акумулација „Брестовац“, на основу детаљних физичко-хемијских и микробиолошких истраживања воде, сврстана је у I класу. На осталим локацијама, стање квалитета воде, нарочито у брдско-планинском делу је задовољавајуће јер нема потенцијалних загађивача, с тим да нису рађене значајније микробиолошке анализе квалитета воде.

Нека од локалних изворишта су угрожена дивљим депонијама, испустима канализационих садржаја и лошом санитацијом насеља. На квалитет земљишта на подручју Просторног плана утичу неадекватна пољопривредна пракса (путем неконтролисаног и неадекватног коришћења ђубрива и пестицида) и одсуство контроле над водом која се користи за наводњавање. Квалитет земљишта озбиљно нарушавају и ерозиони процеси (слаба и средња ерозија на падинама Радана, Горњем Гајтану, Петровој гори, Боринцу, Мајковцу и Слишану, на падинама Соколовице, у Космачи, Рудару, Пролом бањи, Арбанашком брду, Бакама и на другим мањим локацијама на подручју Просторног плана). Бука је изражена само у зонама непосредног утицаја привредних активности и експлоатације минералних сировина и њено дејство је локалног карактера. На подручју Плана није дефинисана ниједна локација постројења које подлеже обавезама из SEVESO II директиве. Један локалитет на подручју Просторног плана је угрожен јонизујућим зрачењем и то локација Спомен дома на Радан планини у насељу Ивање, због недемонтираног радиоактивног громобрана.

3.1.8. Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље и у ванредним ситуацијама

На подручју Просторног плана се налази један перспективни комплекс специјалне намене за који се дефинише зона забрањене

градње у радијусу од 200 m од заштитне оградне, као и зона ограничене градње у радијусу од 1.000 m.

У близини подручја Просторног плана је административна граница са Аутономном Покрајином Косово и Метохија, дуж које је успостављена Копнена зона безбедности (у даљем тексту: КЗБ) у дубини од 5 km на територији централне Србије, при чему КЗБ не залази у подручје Просторног плана. Нерешен статус АП Косово и Метохија у којој су могућа политичка нестабилност, деловање терористичких и криминалних група, може директно угрозити подручје Просторног плана и његово непосредно окружење.

Кључни инфраструктурни објекат на подручју Просторног плана је акумулационо језеро „Брестовац“ на Пустој реци, са насутим браном висине 30,5 m, чије је угрожавање могуће ратним разарањима, природним катастрофама и елементарним непогодама са значајним последицама по становништво, насеља, инфраструктуру и стање животне средине у низводном делу. Рудник олова, цинка и племенитих метала „Леце“ са флотацијом (ван подручја Просторног плана), услед индустријског акцидента може значајније угрозити становништво, насеља и животну средину посебно низводно, долином Леце реке.

Подручје је изложено потенцијалном хазарду од елементарних непогода, нарочито од бујичних поплава и шумских пожара, а потом и од атмосферских непогода, одроњавања и клизања земљишта, земљотреса и др. Интензитет сеизмичког хазарда на подручју Просторног плана, за повратни период од 100 година креће се између 6 и 7° MCS.

3.2. ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА

3.2.1. Заштита природе и предела

Заштита природе

Потенцијали за заштиту и одрживо коришћење природних вредности су:

- мултифункционалност подручја Радана, чије природне вредности и ресурси подржавају јавни интерес из области заштите природе, науке, образовања и културе и истовремено представљају основу одрживог развоја, пре свега туризма, пољопривреде и органске производње хране, ограниченог коришћења минералних сировина, шума, дивљачи и др.;

- значајна екосистемска и специјска разноврсност изражена кроз присуство различитих типова станишта (ливадских, пашњачких, шумских, камењарских и др) и више биљних заједница међу којима су посебно значајне реликтне полидоминантне шумске заједнице и зеласти заједнице на андезитским камењарима, знатан број врста у главним таксономским категоријама биљног и животињског света (посебно виших биљака, инсеката и птица) респективан фонд гљива, јестивог и лековитог биља, сисарске и пернате ловне дивљачи, комплекси високих шумских састојина храстовог и буковог појаса;

- геолошки, геоморфолошки, хидролошки и педолошки феномени геонаслеђа, чији су настанак и обележја највећим делом условљени петролошким и структурним особинама пространог лецког андезитског комплекса, међу којима се репрезентативношћу и реткошћу издвајају земљане пирамиде и раритетни извори „Бавоље вароши“;

- атрактивни и живописни предели изванредне разноликости њихових природних и антропогених садржаја и одређеност Републике Србије да се очување и унапређење предела конституише као равноправна и приоритетна категорија циљева заштите природе;

- стратешко одређење, исказано у ППРС, да се Радан установи за заштићено подручје;

- донет и инован Закон о заштити природе на основу кога је донета Уредба о еколошкој мрежи и следи доношење уредбе о оцени прихватљивости, и донет сет закона из области животне средине, планирања и изградње, заштите и коришћења рибељег фонда, ловства, шума и вода којима су обезбеђени делотворни инструменти за спровођење политике заштите природе и животне средине и одрживог развоја, а тиме и за проглашење Радана за заштићено подручје и успешно управљање тим подручјем;

- међународни значај природних вредности као додатни мотив и обавеза да се с тим вредностима правилно и обазриво

поступа и аргумент да се питања њихове заштите, очувања и унапређења стручно и благовремено решавају;

- започети припремни послови на формирању европске еколошке мреже NATURA 2000 на територији Републике Србије, која се мора засновати до приступања наше земље Европској унији, при чему ће делови подручја Радана бити у саставу те мреже;

- успешна локална иницијална искуства у управљању заштићеним подручјима на чувању, одржавању и презентацији Споменика природе „Ђавоља варош”, која могу бити од користи и будућем управљачу заштићених подручја Радана; и

- заинтересованост институција, привредних субјеката и удружења из области културе, науке, просвете, спорта, туризма, пољопривреде, шумарства, лова и риболова да своју делатност односно активности организују на подручју Радана.

Основна ограничења заштите природе и природних вредности су:

- недовољна опремљеност подручја путевима, уређеним стазама, видиковцима, центрима за посетиоце и другим елементима и објектима за приказивање природних и културно-историјских вредности и туристичких мотива и садржаја;

- недостатак капацитета и материјално-финансијских ресурса органа локалне самоуправе за учешће у успостављању и спровођењу заштите;

- преовлађујуће учешће приватног власништва на непокретностима (као посебно ограничење за утврђивање зона са режимима заштите I и II степена); и

- скроман обим буџетских средстава за финансирање заштићених подручја и тешкоће у наплати накнада за коришћење тих подручја.

Заштита предела

Основни потенцијали заштите предела на подручју Просторног плана су: 11 утврђених типова предела, 11 природних станишта, посебне карактеристике предела – природне реткости (бифуркација реке Деливоде), морфопластика терена коју одликује вулкански рељеф, речне клисуре (Велике Косанице и Гајтанске реке) и др.

Основна ограничења по питању предела су: деградација и фрагментација станишта, нерационална сеча, велико учешће деградираних (изданачних) и девастираних (шикара и шибљака) шума насталих антропогеним утицајем, појава дивљих депонија, неправна градња, денудација, речна ерозија и др.

3.2.2. Заштита културних добара

Потенцијал одрживог коришћења КД на подручју Просторног плана је, пре свега, археолошки локалитет „Царичин град” као потенцијални међународни научни и едукативни полигон касноримске културне баштине и изузетан мотив домаћег и иностраног културно-историјског туризма. Већ започета шира интернационализација истраживања, заштите и презентације „Царичиног града” (Програм регионалног друштвено-економског развоја – RSEDP и др), као и предлагање за Прелиминарну листу светске баштине UNESCO отварају пут међународној културној, научној и едукативној афирмацији налазишта. Исто тако, налазиште може да се укључи у 600 km дугачку културно-историјску туристичку руту „Пут римских царева” која би повезала све значајне локалитете римског наслеђа у Србији. Међународна афирмација „Царичиног града” подигла би ниво интересовања и за осталим КД на подручју Просторног плана, посебно за византијским утврђењима и руралним етно-наслеђем, као аутентичним културним елементима у окружењу налазишта. Објекти и амбијенти руралног народног градитељства (уз услов ревитализације) представљају изузетне потенцијале за рурални туризам, а њихово дислоцирање из напуштених села ради заштите је потенцијал за формирање етно-паркова уз градове и у туристичким дестинацијама. Потенцијал представљају и знаке позитивних промена у домаћој културној политици које иду у прилог адекватнијем третману културног наслеђа у наредном периоду (ратификација међународних конвенција значајних за обезбеђивање статуса и вредновање културног наслеђа, осавремењивање третмана културног наслеђа и његовог економског вредновања, локалне иницијативе за подршку адекватној заштити и презентацији наслеђа од стране органа управљања, удружења грађана и појединаца).

Кључна ограничења заштите и одрживог коришћења КД су: недостатак средстава, али и пажње државе и шире друштвене заједнице према добрима у забаченим, пасивним и депопулационим крајевима, што је резултирало ниским нивоом истражености и заштите добара, посебно археолошких налазишта и објеката народног градитељства; саобраћајна неприступачност, необележеност и неуређеност археолошких локалитета и неких сакралних објеката; незаштићеност откривених археолошких налаза, запуштеност сакралних објеката и угроженост свих добара природним факторима. Ограничења су и у неразвијености туризма као главног фактора презентације КД (у првом реду „Царичиног града”) и важног фактора очувања и ревитализације објеката народног градитељства у руралном туризму. Ограничења у истраживању и заштити КД условљена су и лимитираним материјалним и кадровским капацитетима надлежних служби заштите, као и институције која се стара о главном налазишту. Релативно мања ограничења су и у антропогеној девастацији културних добара (местимично коришћење грађевинског материјала са културних добара, трагање за закопаним благом, рушење вредних старих кућа и др.).

3.2.3. Водопривреда

Основни потенцијали за коришћење и заштиту вода и развој водопривредне инфраструктуре на подручју Просторног плана су:

- драгоцен еколошки и водни потенцијал и одличан и врло добар квалитет мањих водотока који дренирају планинске зоне Радана, Соколовице и Мајдан планине;

- реализован водопривредни систем „Пуста река”, који омогућава да се након наредне две фазе изградње квалитетно и поуздано подмире сва насеља у широј зони Бојника, и у читавој долини Пусте реке све до Дољевца;

- могућност да се адекватним, технички изводљивим адаптацијама на брани „Брестовац” повећа корисна запремина акумулације и значајно побољшају њене радне перформансе; и

- могућност реализације бране и акумулације „Брестовац 2” на Пустој реци на крају успора постојеће акумулације „Брестовац” (што би значајно побољшало производне ефекте ВС „Пуста река”), акумулације „Зебице” на Великој Косаници и мањих акумулација са вишенаменим функцијама („Магаш”).

Развој водопривредне инфраструктуре на подручју Просторног плана изложен је бројним ограничењима, а то су:

- оскудност количина вода, нарочито у источном делу подручја Просторног плана;

- велика временска неравномерност вода које се формирају на сливу Пусте реке, што јако отежава, а у неким околностима чак и онемогућава њихово коришћење;

- лоши услови за реализацију акумулација са годишњим регулисањем протока;

- сметње за хидротехничко уређење територије и заштиту вода услед лоше санитације насеља;

- отежано планирање мера за неопходно повећање корисне запремине акумулације „Брестовац”, због ширења стамбене изградње у зони водозаштите акумулације, упркос законски прописаним условима водног земљишта;

- непостојање услова за реализацију система за наводњавање стандардних ратарских култура у доста аридној долини Пусте реке; и

- отежани услови за остваривање водопривредних мера заштите квалитета вода због немогућности годишњег регулисања протока, односно повећања протока у маловодним периодима.

3.2.4. Привреда, економски развој и туризам

Привреда и економски развој

Основни потенцијали за развој привреде су природни ресурси (за развој пољопривреде, шумарства и ловства, водопривреде и рударства), природне вредности и услови, као и културна баштина (за развој одређених видова туризма, пре свега бањског, планинског и еко-туризма са пратећим услужним делатностима од значаја за шире подручје). Просторним планом су обухваћени потенцијали који су од националног значаја (туристичко место Пролом бања, НКД „Царичин град”, природна вредност „Ђавоља варош”). Потенцијал представља и могућност остваривања

сарадње на локалном и регионалном нивоу, кроз изградњу инфраструктуре и других јавних садржаја на руралном подручју, улагање у туризам, заштиту природе и културне баштине и друго (нпр. изградња туристичког пута преко Радана у циљу повезивања „Царичиног града“, „Ђавоље вароши“ и других садржаја са подручја Просторног плана). У непосредном окружењу планског подручја, највећи потенцијал за развој привреде представља даљи развој мајих и средњих предузећа (основни облик организовања фирми и генератор развоја, конкурентности и запошљавања приоритетно у производњи и преради пољопривредних производа и сектору услуга) и постојећих успешних фирми (различитих делатности, пре свега „Планинка“ АД Куршумлија за природна лечилишта, туризам, угоститељство и производњу (фабрика природних сокова и пунионица „Пролом воде“), ШИК Копаоник „Симпо“ АД Врање, погони за прераду пољопривредних производа – мини хладњаче, сушаре и др.).

Основна ограничења за привредни развој су: економска неразвијеност планског подручја (најнеразвијенији део општина обухваћених Просторним планом) које је у претходном периоду било ван економских токова са недовољним улагањем у развој; слабо диверзификована привредна структура планинског подручја, чију окосницу чине традиционалне делатности које саме не омогућавају егзистенцију и унапређење квалитета живота нити повратак становништва; недовољно афирмисан концепт одрживог туризма и његове интеграције са комплементарним делатностима и природном и културном баштином (посебно у погледу културолошког коришћења, презентације и финансирања заштите добара од стране туризма); недовољно изграђена и неразвијена рурална инфраструктура (нарочито путна); комплексна ситуација која је проузрокована нерешеним статусом Косова и Метохије (посебно изражено у појасу копнене зоне безбедности који се налази у близини планског подручја); депресирана привреда у окружењу са високом стопом незапослености, ниским нивоом инвестирања и опремљености, неповољним условима финансирања и др.

Пољопривреда

Основни потенцијал за развој пољопривреде представљају повољни природни услови и локално расположиви пољопривредни ресурси. Коришћењем ових потенцијала добила би се могућност за обнову пашњачког сточарства, воћарства, виноградарства, пчеларства и узгоја лековитог и ароматичног биља, у режиму традиционалне, интегралне и органске пољопривреде, и њихову прераду у малим производним погонима на мултифункционалним газдинствима. Овако добијени производи, са ознаком здраве хране, чије би се порекло везивало за заштићено подручје, били би пласирани у локалним туристичким капацитетима у окружењу већ афирмисаних туристичких дестинација („Ђавоља варош“, Пролом бања, Брестовачко језеро, „Царичин град“) и у оквиру нових облика туристичке валоризације природних и културних вредности планског подручја, укључујући рурални и вински туризам на газдинствима.

Основна ограничења за развој пољопривреде су: слаба насељеност, ситни поседи, нерешени имовинско-правни односи, неизграђена локална путна мрежа, неразвијена комунална инфраструктура и базичне услуге за рурално становништво, што негативно утиче на повратак млађег и образованијег становништва из околних градова, који су у већем броју остали без профитабилног запослења у транзиционом периоду.

Шумарство

Потенцијали за заштиту и коришћење шума, шумског земљишта и лова су: биоразноврсност; обраслост шумом и шумовитост подручја; биоколошка стабилност шумских екосистема. (посебно у састојинама букве високог порекла као доминантне категорије); релативно добро постојеће здравствено стање шума; присуство различитих јестивих производа (шумски плодови, гљиве и др) и врста које се користе у фармакологији; производња биомасе и потрошња (акумулација) CO₂; присуство различитих врста фауне, посебно ловне; различити еколошки ефекти заштитног карактера (заштите вода, заштите земљишта, заштите од имисног дејства, заштите од климатских екстрема, од буке и др), рекреативна, културна и образовна функција; доходовна функција и др.

Ограничења за заштиту и коришћење шума, шумског земљишта и лова су: неповољно затечено стање шуме у односу на функционални оптимум, посебно приватних шума; разређеност и деградираниост дела површине под шумом као фактор умањења производности и биоколошке стабилности; делом недовољна отвореност и запуштеност шумских путева; фактори ризика (климатски екстремни, тешки метали, шумски пожари, биотички фактори и др); недовољна бројност основних врста дивљачи; недовољна инфраструктурна опремљеност објектима у ловној привреди и др.

Експлоатација минералних сировина

Потенцијали за одрживо коришћење минералних сировина су: експлоатација оловно-цинкане руде, злата и племенитих метала у руднику „Леце“; технички, грађевински и архитектонски камен чије количине треба истражити и утврдити економску исплативост и еколошку прихватљивост експлоатације; коришћење термоминералних вода и др.

На простору који је обухваћен Просторним планом, Министарство рударства и енергетике, одобрило је извођење геолошких истраживања минералних ресурса, и то: 1) предузећу „Dunav minerals“, из Београда, геолошка истраживања злата и обојених метала (Cu-Mo-Ag-Pb-Zn-Sb и др); 2) предузећу „Empire mining“, из Београда, геолошка истраживања бакра и пратећих метала (Pb, Zn, Au, Ag); 3) привредном друштву Концерн „Фармаком М.Б.“ – рудник Леце д.о.о. из Медвеђе, геолошка истраживања злата, олова, цинка и пратећих метала; 4) предузећу „Mark Media“ из Сурчина, Београд, геолошка истраживања андезит-базалта као техничког грађевинског камена; 5) предузећу „Metalfer“ д.о.о. Сремска Митровица, геолошка истраживања олова, цинка, злата, сребра и пратећих метала.

Осим одобрених истражних поља на подручју које је обухваћено Просторним планом у лежишту „Леце“ – у оквиру истоименог експлоатационог поља, у рудним реверима „Језерине“ и „Шута – Рисовача“ истражене су и оверене резерве руде Pb-Zn-Ag-Au у укупном износу 2.486.220 тона са средњим садржајем метала олова и цинка 4,6%, сребра 22 g/t и злата 3,17 g/t.

На територији Просторног плана издате су и две сагласности на Пројекат којим се утврђује испуњеност услова и мера одрживог коришћења природних ресурса – подземних вода и то: 1) предузећу ОЗ „Профи Омладинац“ из Куршумлије, сагласност на Пројекат којим се утврђује испуњеност услова и мера одрживог коришћења природних ресурса – подземних вода изворишта „Жута бара“ код Пролом бање, подручје општине Куршумлија на простору број Е-67, као и 2) сагласност на Пројекат коришћења природних ресурса – термоминералних подземних вода изворишта у Пролом бањи, на подручју општине Куршумлија, на експлоатационом простору број Е-48, предузећу „Планинка“ АД Куршумлија.

Ограничења за одрживо коришћење минералних сировина су везана за могуће контролисано и ограничено коришћење уз примену строгих мера заштите животне средине на локалитетима на граници или у близини заштићених подручја.

Туризам

Основни потенцијали за развој туризма и рекреације заснивају се на:

– морфолошким карактеристикама планинског подручја (посебно изнад 1000 m н.в), које предњачи по могућностима за развој савремених активности туризма и рекреације (уз рекреативни, селски, ловни, еколошки и неке друге специјализоване видове туризма) и комплементарних привредних активности, са следећим специфичностима у простору: (а) на западној страни, од Арбанашке планине (на северу, општина Прокупље) са врховима Вијагор 1128 m н.в, Соколовца 1260 m н.в, Беговића Гроб 1155 m н.в, Мала Врата 1146 m н.в. (граница општине Куршумлија), Соколовог Виса 1370 m н.в. до Равне планине са врхом Лаз 1156 m н.в. (на југу); овај део планинског подручја протеже се правцем север-југ у дужини од око 12 km (ненасељене територије) са више гребена који прате притоке Косанице на западу; (б) на јужној страни, од разуђеног гребена Равне планине, са врхом Вратница Јоковића 1096 m н.в, преко Грубача стране са Мајдан планине (граница општине Куршумлија), Петровца 1149 m н.в. (граница општине Лебане) до под врх Радана Шопот (општина Медвеђа); између овог гребена

и гребена који иде од највишег врха Радан планине Шопота 1408 m н.в, укљештена су у долини Гајтанске реке Горњи и Доњи Гајтан чије се насеобине издижу изнад 1000 m н.в; овај део планинског подручја протеже се правцем исток-запад у дужини од око 6,5 km; (в) на североисточној страни, од Радан планине, врха Вијагор 1128 m н.в, преко Страшног крша 1039 m н.в, Богојевачког крша и Паљевина (граница општина Прокупље и Бјњик), Петрове Горе са Стругаром до врха Петровац 1149 m н.в. на југу (граница општина Бојник и Лебана); овај део планинског подручја протеже се у дужини од око 14 km (од чега је половина на територији општине Прокупље, а половина на територији општине Бојник); и ка (г) северозападној страни од Радан планине се наставља побрђе Арбанашке планине и Соколовице са највишим врхом Радуловац 1050 m н.в, а ка југоистоку Мајдан планина; планинско подручје карактерише висок степен очуваности природе и природне средине, разноврсни облици флоре и фауне, биогеографска обележја, уз услов интензивније и организоване заштите, презентације и контролисаног коришћења;

– понуди Пролом бање, која мотивски и садржајно посебно обогађује туристичку понуду у здравственој рехабилитацији, здравственој, општој и спортској рекреацији. Термоминерални извори и погодна клима, изграђени садржаји, предеоне вредности и природне лепоте омогућавају целогодишње коришћење, сврставајући Пролом бању у важнија бањско-туристичка насеља у Србији. Драгоцену допуну бањском туризму могу да представљају природни потенцијали и културна баштина у окружењу који интегришу неколико других видова туризма, као што су излетнички, еколошки, планински, водни, културолошки, сеоски, ловни и друго;

– културно-историјским знаменитостима (нарочито на археолошком налазишту „Царичин град“, остацима средњовековног утврђења „Иван кула“, споменицима културе и етно-вредностима традиционалних села), уз интензивнију и организованију презентацију и коришћење, обнову и радионице запостављених старих заната и друго;

– релативно повољном гео-саобраћајном положају подручја којем се прилази мрежом државних путева I и II реда; кроз подручје пролази путна мрежа од значаја за развој туризма (коју је потребно довести у адекватно стање) и то: државни пут IIа 228 који прелази преко Радан планине на превоју Павлов Под (на висини од око 1200 m н.в) и представља везу између државних путева Iб 39 (Лебана, Медвеђа, Приштина) и Iб 35 (Прокупље, Куршумлија, Приштина); државни пут IIа 229 који се спаја са државним путем IIа 228 на 1200 m н.в. (од Бојника/Пусте реке преко Брестовца и Магаша и Добре Воде, правцем исток-запад, северним падинама Радана преко Беговића гроба 1155 m н.в. и Малих Врата 1145 m н.в) и који има посебан значај за потенцијални развој скијалишта на северним падинама Радана; државни путеви IIб 430 и IIб 431 (везе са државним путем IIа 229) и IIб 432 (веза са државним путем Iб 39); и државни пут IIа 225 (од Бојника за Прокупље преко Житног Потока) од значаја за села која опслужује секундарним прикључцима, али без директне везе са путевима који отварају Радан планину за коришћење (из правца Прокупља такође нема директног путног приступа Радан планини); путеви II реда на појединим деоницама, а посебно општински путеви представљају и атрактивне саобраћајнице, како за приступ подручју, тако и за амбијенталне и панорамске туре;

– могућностима за излетнички, природњачко-авантуристички, спортско-рекреативни, сеоски, еколошки и туризам специјалних интересовања (панорамски путеви, планинарске стазе, спортско-теренске активности, планинске бициклистичке стазе, жахање, лов и риболов, активности откривања природних и других занимљивости (посматрање птица), активности у ваздуху с малим авионима, једрилицама, једрење падобраном и др); расположиви природни потенцијали указују на веће могућности туристичког развоја, под условом да се ти потенцијали и туристичка понуда организују по узору на савремене туристичке трендове и стандарде примерене Радан планини;

– могућностима за организовање понуде туристичких садржаја руралне зоне Радан планине, односно кроз организовање домаћинства у агро-турс кооперативу на нивоу села (посебно оних са преко 40 радно активних становника у пољопривреди и туризму). У том смислу задовољавајући потенцијал има 17 села (Власово, Арбанашка, Бублица, Доњи Стаговац, Драги Део, Богужевац, Петровац, Ђаке, Иван Кула, Космача, Пролом, Добра Вода,

Боринце, Ображда, Ивање, Горњи Гајтан и Дренце), а значајнији потенцијал 14 села (Брестовац, Магаш, Мијајлица, Орание, Бачевина, Ново Село, Прекопчелица, Свињарица, Сlišане, Штулац, Доњи Гајтан, Висока, Рударе и Товрљане), са циљем установљења заједничких функција села „Агро-хотела“ (под одговарајућим условима и стандардима савременог руралног туризма) и понуде спортско-рекреативних активности у атару села⁶.

Развој туризма прате следећа ограничења: недовољна заступљеност садржаја туристичко-рекреативне понуде у простору као и смештајних капацитета; недовољно развијена друмска, комунална, рурална и туристичка инфраструктура као основа за активирање туристичких комплекса и пунктова у простору; неповољна демографска структура (посебно у селима испод 20 радно активних становника која су у фази одумирања, нпр. Ображда и Мајковац у општини Бојник, Механе и Заграђе у општини Куршумлија) и неповољна образовна структура становништва; запостављање и одумирање традиционалних активности и низак ниво опремљености насеља техничком инфраструктуром и садржајима јавних служби; недовољна уређеност пратећих садржаја друмских путева са објектима за потребе туриста; недовољна државна средства из којих се обезбеђује финансирање капиталне инфраструктуре (првенствено за потребе иницирања развоја туристичко-рекреативне инфраструктуре и бољег повезивања, како у оквиру туристичких комплекса, тако и према државним путевима I и II реда); недовољно развијен систем фискалних, кредитних и других субвенција, које би могле да привуку тржишно предфинансирање и улагање у развој туризма и заштиту природних и културних вредности подручја; непостојање целовитих и усклађених законских оквира којима се утврђују права, потребе, интереси и обавезе у обезбеђујућим условима за развој локалних заједница у заштићеним подручјима и заштићеним извориштима вода, на основу којих је потребно обезбедити реалне компромисе са захтевима и потребама заштите; и могућа оптерећења животне средине развојем туризма услед повећане потрошње ресурса (отпадне воде, чврсти отпад, већи интензитет друмског саобраћаја и др.).

3.2.5. Становништво, насеља и социјални развој

Становништво

Потенцијали за делимично побољшање постојећег демографског стања леже у становништву које је емигрирало са ових простора ка општинским и већим урбаним центрима ван подручја Просторног плана али није у потпуности прекинуло везе са матицом током последње две деценије, налазећи у традиционалној пољопривреди могућност за преживљавање. Ослоњеност на рурално и планинско окружење, кад је реч о становништву које повремено борави на овом подручју, треба подстицати планским мерама, олакшавајући заинтересованима развој предузетништва, улагање у пољопривреду, а нарочито у развој туризма као мотива за делимичан демографски опоравак. Такође, обнављање традиционалних и увођење нових, комплементарних активности, отвара шансе за поновно активирање старије популације и њено укључивање у радни контингент, свакако уз адекватно сагледавање реалне могућности овог становништва за обављање послова. Присутни су и потенцијали у стамбеном фонду који је неискоришћен услед смањења броја становника, односно потенцијали у стамбеном фонду који се повремено користи за одмор и рекреацију, а укупно може да пружи основу за развој различитих делатности – пољопривредних програма, туризма и других услуга, под условом да постоји становништво које је заинтересовано тиме да се бави.

Основно ограничење развоја становништва раданских насеља је континуирано опадање његове бројности и изразита демографска ослабљеност. Нажалост, овако неповољна ситуација је готово уједначено распрострањена у свим деловима општине обухваћених Просторним планом. Периферни положај, недостатак саобраћајних веза, прекинуте комуникације са оближњим Косовом и Метохијом, нарочито су утицали на погоршање економске

⁶ У Закону о задругама, („Службени лист СРЈ”, бр. 41/96 и 12/98 и „Службени гласник РС”, бр. 101/05 и 34/06), предвиђено је десет домаћинства као оснивача кооперативе, док је у Закону о туризму („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10) предвиђено да се у сеоском домаћинству могу пружати услуге смештаја и исхране до 30 гостију, а услуге исхране ван домаћинства и до 50 корисника.

активности током последњих двадесетак година, што се директно одразило на популационо стање у коме доминира старо становништво. Последично, велико смањење репродуктивног капацитета становништва, ниско учешће деце и младих у укупној популацији, њихова малобројност па чак и потпуни изостанак младе популације у појединим насељима, као и недовољан број активних лица која обављају занимање и њихова лоша образовна структура, утицали су на наглашено демографско осиромашење подручја Просторног плана.

Мрежа насеља

Основни потенцијали развоја мреже насеља су: већ формирана насељска мрежа у очуваном природном окружењу, богатство природних ресурса за разноврсну пољопривредну производњу, развој шумарства, лова и риболова, разноврсни туристички мотиви, претежно погодни терени за развој локалне саобраћајне мреже, близина државних путева I реда, богатство културног наслеђа, наведеног грађанства, етнолошких специфичности и друго.

Основна ограничења развоја мреже насеља су: првенствено слаб утицај општинских центара и ширег регионалног окружења, диспропорција у укупном размештају становништва и природних потенцијала који се могу активирати за развој пољопривреде и њој комплементарних делатности, демографска уситњеност, депопулација, саобраћајна изолованост, неразвијена структура делатности и неадекватна социјална инфраструктурна опремљеност села.

Социјални развој

Потенцијали за повећање квалитета и приступачности услуга јавних служби становништву на планском подручју су: капацитети постојећих образовних и здравствених објеката, могућност побољшавања њиховог квалитета (санација објеката и набавка потребне опреме) и прилагођавања потребама за пружање конкретних услуга, могућности организовања мобилних здравствених служби у циљу приближавања услуга становништву (с обзиром на просечну старост и учешће старог становништва у укупној популацији), могућност организовања превоза за децу предшколског и школског узраста и увођења принципа „услуга ка кориснику“, могућност иницијативе локалне заједнице да се у активности социјалног развоја укључе приватни и невладин сектор, као и да се обезбеде недостајућа материјална средства.

Основна ограничења за развој и организацију јавних служби јесу: периферни положај насеља у односу на општинске центре, лоше стање објеката јавних служби који су у функцији, недостатак школске и здравствене опреме и возила, као и средстава за њихову набавку и одржавање постојећих објеката, привредна неразвијеност, инфраструктурна неповезаност, незадовољавајућа локална путна мрежа.

3.2.6. Инфраструктурни системи

Саобраћај

Потенцијали развоја саобраћаја су: постојећи приступни путеви; повољни морфометријски услови за изградњу нових саобраћајница на већем делу подручја Плана; релативно добра планирана саобраћајна мрежа државних путева; сарадња са суседним општинама у ангажовању на модернизацији државних путева I и II реда и др.

Ограничења развоја саобраћаја су: некомплетно изграђена мрежа државних путева II реда; претежно слаб квалитет мреже приступних државних путева II реда и општинских путева, њена некомплетност у функцији међусобног повезивања насеља и повезивања насеља са садржајима будуће туристичке понуде у простору; могућа топографска ограничења развоја путне мреже на одређеним деоницама; техноекономска ограничења због знатних трошкова финансирања изградње, реконструкције и одржавања путне мреже и др.

Енергетика и енергетска инфраструктура

Потенцијали енергетике и енергетске инфраструктуре су: развијена електродистрибутивна мрежа и објекти; сукцесивна модернизација и надградња електромреже и објеката; могућност

коришћења водотока за изградњу малих хидроелектрана; могућност коришћења геотермалних вода и алтернативних извора енергије – сунце, ветар, биогас и др.

Основни проблеми и ограничења енергетике су: велика дужина 10 kV извода, те самим тим и велики падови напона у мрежи; уска грла у нападању у појединим насељима и засецима као последица застарелости мреже и објеката; недовољна средства за изградњу нових мрежа и објеката; умањена економичност пословања због губитака у мрежи (10kV и 0,4kV) услед великих дужина и великог броја потрошача на водовима и др.

Електронске комуникације и поштански саобраћај

Основни потенцијал за развој електронске комуникационе мреже на подручју Просторног плана су постојећи оптички каблови Прокупље – Куршумлија – Приштина и Лесковац – Бојник – Лебане. Ови оптички каблови су повезали општинске центре у телекомуникациону мрежу и омогућавају да се и нека места унутар граница Просторног плана повежу оптичким кабловима на телекомуникациону мрежу Србије. Потенцијал је свакако и то да је недавно отпочела инсталација бежичне радиотелефонске приступне мреже на територији општине Медвеђа, као и почетак припрема за инсталацију те мреже у општинама Лебане и Бојник.

Основно ограничење за развој електронске комуникационе мреже и поштанског саобраћаја представља брдско-планински терен, његова веома ретка насељеност и недостатак саобраћајница. Ограничење је и тешка доступност поштанских услуга становништву имајући у виду да на подручју Просторног плана постоје само три поштанске јединице.

Комунална инфраструктура

Потенцијали за развој објеката заједничке комуналне потрошње су: непосредна близина планског подручја постојећој регионалној санитарној депонији Жељковац (град Лесковац) и могућност евакуације отпада на ову депонију; планирана изградња регионалне депоније (за Топлички управни округ); релативно мала количина отпада генерисана на подручју Просторног плана; условно повољна организација прикупљања комуналног отпада из сеоских насеља; проширење обухвата сеоских подручја за прикупљање отпада имплементацијом програма министарства надлежног за послове заштите животне средине; постојање приватне компаније која врши евакуацију отпада из општина са територије Јабланичког управног округа (Лебане, Медвеђа, Бојник); реализација програма рекултивације и санације постојећих дивљих депонија на подручју Просторног плана; организована примарна селекција ПЕТ амбалаже на појединим локацијама Просторног плана (Пролом бања, Брестовачко (Бубличко) језеро, „Њавоља варош“); могућност отварања рециклажних дворишта на локацијама дивљих депонија које задовољавају услове прописане овим просторним планом и у близини локација са изграђеном туристичком понудом, релативно повољно стање постојећих зелених пијаца, чији се ниво опремљености, уређености и комуналног реда може унапређивати.

Ограничења за развој објеката заједничке комуналне потрошње су: тенденција депоновања комуналног отпада на неуређеним и несанитарним депонијама, од којих су неке у процесу затварања; нерегулисано питање прикупљања и депоновања отпада са једног дела руралног подручја; непостојање интегралног система рециклаже; незадовољавајући начин одржавања гробаља, нерегулисане надлежности јавног сектора за управљање сеоским гробљима; мали и незадовољавајући капацитет гробаља; незадовољавајући хигијенски услови пијаца (зелених и сточних) и др.

3.2.7. Заштита животне средине

За афирмацију заштите и очување квалитета животне средине и одрживог развоја на подручју Просторног плана, потенцијали у погледу квалитета параметара животне средине (ваздух, вода земљиште и др) огледају се у следећем:

- подручје Радана карактерише се изузетним природним карактеристикама и скоро незагађеном животном средином;
- недостатак активности на подручју Просторног плана које би се могле окарактерисати као већи загађивачи;

– квалитет ваздуха на подручју Просторног плана се у односу на присуство CO_x, SO_x, NO_x, таложних материја и чађи (осим у непосредној близини рудника „Леце” и појединих привредних објеката) може сврстати у изузетан и повољан за развој рекреативног туризма. Потенцијал представља и могућност конкурисања за претприступне фондове Европске уније за успостављање интегралног мониторинга квалитета ваздуха у зони експлоатације минералних сировина и утврђивање барем једне станице за мониторинг на подручју Просторног плана;

– квалитет вода водотока и акумулација у I и II класи, који се може сврстати у изузетан и врло добар;

– квалитет земљишта може се сматрати веома повољним (готово без присуства тешких метала, осим у непосредној близини експлоатације у руднику „Леце”);

– квалитет животне средине може се сматрати изузетним на већем делу подручја (поједине локације на подручју Просторног плана се могу сматрати подручјима скоро неизмењене животне средине), са појединачним тачкастим (привредним), зонским (експлоатација сировина) и линијским изворима загађивања (саобраћајни коридори у оквиру Просторног плана);

Основна ограничења у погледу квалитета животне средине огледају се у:

– непостојању интегралног мониторинга нити праћења квалитета параметара животне средине на подручју Просторног плана услед недостатка људских ресурса и организационе структуре у домену заштите природе и животне средине;

– инфраструктурној неопремљености (посебно системима за канализацију и пречишћавање отпадних вода);

– испуштању јаловине у локалне токове (Леца река) којима се посредно загађују и већи водотоци на планском подручју;

– систематском загађивању водотокова канализационим и пољопривредним отпадним водама, отпадним водама из привреде, које садрже различите материје и једињења (нафта и уље, феноли, пестициди, тешки метали, и др.);

– загађености подземних токова продукција експлоатације минералних сировина у зони рудника „Леце”;

– локацијама локалних депонија (сметлишта) у долинама река и саобраћајним коридорима државних путева I и II реда и општинских путева, што директно утиче на загађење површинских и подземних вода, јер процедне воде атмосферског порекла, као и воде које настају у самом телу депоније током процеса разградње депонованог материјала формирају загађене филтрантне воде које се не смеју евакуисати у природне реципијенте; посебна напомена односи се на чињеницу да се комунални отпад одлаже заједно са медицинским, индустријским и опасним отпадом;

– нерешеном питању депоновања комуналног отпада у зонама санитарне заштите акумулација (Брестовачко језеро);

– повећаном загађењу ваздуха, вода и земљишта које настаје као резултат експлоатације минералних сировина (у делу општине Медвеђа);

– неконтролисаном примени хемијских и агротехничких мера које директно утичу на земљиште и подземне воде.

3.3. SWOT АНАЛИЗА

На основу анализе потенцијала и ограничења подручја Просторног плана и сагледавања концепције развоја посебне намене, издвојене су основне снаге, слабости, могућности и претње будућем развоју (Табела I-8).

Табела I-8: SWOT анализа

СНАГЕ (постојеће)	СЛАБОСТИ (унутрашње)
<ul style="list-style-type: none"> – Међународни, национални и регионални значај природних вредности Радан планине: значајна екосистемска и специјска разноврсност; геолошки, геоморфолошки, хидролошки и педолошки феномени геонаслеђа и флористичке вредности – реликтне полидоминанте шумске заједнице на источној страни Радана, заштићено подручје СП „Ђавоља варош” у коме се издвајају земљане пирамиде и раритетни извори; – Преоне карактеристике планинског пејсажа и визуре; – Национални значај културних вредности, пре свега непокретног културног добра од изузетног значаја „Царичин град” као изузетног мотива културно-историјског туризма; – Постојећи водопривредни систем „Пуста река” са акумулацијом „Брестовац” за обезбеђивање снабдевања водом, наводњавање, ублажавање поплавних таласа и побољшање режима малих вода; – Значајан туристички потенцијал: велика еколошка очуваност подручја; атрактивност културних и природних вредности; национално бањско туристичко место „Пролом бања”; – Изузетан квалитет животне средине, при чему се поједине локације могу сматрати подручјима скоро неизмењене животне средине; – Шумовитост подручја (47% територије); биоэколошка стабилност шумских екосистема; присуство различитих шумских плодова и врста које се користе у фармакологији; – Драгоцен еколошки и водни потенцијал мањих водотока који дренажу планинске зоне Радана, Соколовице и Мајдан планине, а налазе се у стању одличног и врло доброг квалитета (класе I и II); – Лежишта и појаве минералних сировина: металне руде (олово, цинк, злато, бакар, сребро) – рудник „Леце”; – Погодности за пољопривредну производњу – локална традиција у пољопривреди (49% територије чини пољопривредно земљиште); – Организована примарна селекција РЕТ амбалаже на појединим локацијама (Пролом бања, Брестовачко језеро, Ђавоља варош). 	<ul style="list-style-type: none"> – Недовољна опремљеност подручја путевима, бицикличким стазама, уређеним стазама, видиковцима, центрима за посетиоце и другим елементима и објектима за приказивање природних и културно-историјских вредности и туристичких мотива и садржаја; – Непотпуна туристичка валоризација и презентација природних и културних вредности на подручју Радан планине; – Недостатак смештајних капацитета високог ранга; – Економска неразвијеност подручја Радан планине и његова слабо диверзификована привредна структура; – Непостојање организованог сакупљања пољопривредних производа као ни њиховог откупа и пласмана; – Изразито слаба насељеност, ситни поседи, неразвијена инфраструктура и базичне услуге за рурално становништво; – Дугорочна депопулација насеља која су сва руралног карактера; – Велики поремећаји у старосној структури становништва – доминација старих лица и недовољан број деце и младих, веома слаба образовна структура становништва, питање генерације која би наставила да се бави пољопривредом; – Недостатак интегрисаности различитих видова саобраћаја и непотпуна саобраћајна повезаност насеља; – Количинска оскудност вода, нарочито у источном делу подручја и недостатак услова за реализацију акумулација са годишњим регулисањем протока; – Појава ерозије и бујица које узрокују штете одношењем тла; – Лоша санитација насеља и одсуство навике житеља да се окружење чува од загађивања; – Тенденција депоновања комуналног отпада на неуређеним и несанитарним депонијама и нерегулисано питање прикупљања и депоновања отпада са једног дела руралног подручја; – Незаштићеност откривених археолошких налаза, запуштеност сакралних објеката и угроженост природним факторима.
МОГУЋНОСТИ (развојни потенцијали)	ПРЕТЊЕ (развоју)
<ul style="list-style-type: none"> – Успешна локална иницијална искуства у управљању заштићеним подручјима на примеру СП „Ђавоља варош”, која могу бити од користи будућем управљачу заштићених подручја Радан планине; – Мултифункционалност подручја Радана, чије природне вредности и ресурси подржавају јавни интерес у области науке, образовања и културе и истовремено представљају основу одрживог развоја туризма, пољопривреде, ограниченог коришћења минералних сировина, шума, дивљачи и друго; – Могућности организовања презентације „Царичиног града” и осталих културних добара у склопу локалних, регионалних и националних „путева културе” и реализација туристичког пута преко Радана у циљу повезивања „Царичиног града”, „Ђавоље вароши” и других садржаја са обе стране планине; – Хидролошке, морфолошке и геотехничке могућности за реализацију акумулације „Зебице” на реци Великој Косаници као вишенаменског објекта (снабдевање водом, заштита од поплава, побољшање режима малих вода и заштита квалитета вода, енергетика); адаптације на брани „Брестовац” и могућност реализације бране и акумулације „Брестовац 2” на Пустој реци и „Магаш” на Магашкој реци; 	<ul style="list-style-type: none"> – Могућност непоштовања планираних режима заштите на заштићеним подручјима и неадекватно санкционисање прекршиоца планираних режима заштите; – Изостанак активности конзервације и рестаурације угрожених КД – откривених налаза архитектуре, најпре у урбаном језгру „Царичиног града”, а затим у подрају и ближем окружењу, као и на осталим јако угроженим КД подручја, непоштовање правила заштите и уређења у зонама заштите НКД „Царичин град”; – Негативни антропогени утицаји који се манифестују кроз местимично коришћење грађевинског материјала са КД; – Небрига о заштити тзв. водног земљишта на подручју акумулације „Брестовац”, односно непоштовање установљених зона санитарне заштите акумулације; – Бесправна сеча шума; – Недовољно промовисање предузетништва на газдинствима и покидане везе са откупљивачима пољопривредних производа; – Депресирана привреда у окружењу, што додатно отежава нерешени статус оближњег Косова и Метохије, тј. близина копнене зоне безбедности;

- Потенцијали за обнову пашњачког сточарства, воћарства, виноградарства, пчеларства и узгоја лековитог и ароматичног биља, у режиму традиционалне, интегралне и органске пољопривреде, и њихову прераду у малим производним погонима на мултифункционалним газдинствима;
- Могућности за развој разних облика сеоског туризма (еко, рурални или агротуризам) уз оживљавање сеоских домаћинстава с нагласком на пољопривреду и сточарство и стварање брэнда локалних производа;
- Могућности за унапређење ловне производње и заштите дивљачи;
- Активирање становништва које се преселило у оближње урбане центре за различите видове укључивања у привредни развој и очување животне средине подручја Радана;
- Потенцијали у недовољно искоришћеном стамбеном фонду за развој различитих делатности – пољопривредних програма, туризма и других услуга, могућност да се унутар постојећих насеља пронађу, како за аутохтоно, тако и за будуће алохтоно становништво, простори нових намена и ревитализације (туризам и викенд боравак);
- Пружање саветодавне услуге локалном становништву за градитељство, ревитализацију старих заната, сточарство, пчеларство, туристичке услуге и др како би заштићена подручја Радан планине наставила живот на друштвено-економској традицији уз отвореност будућим производним и едукативним функцијама;
- Међуопштинска сарадња на модернизацији државних путева I и II реда;
- Могућност коришћења обновљивих извора енергије – хидроенергија, соларна енергија, енергија ветра и геотермална енергија;
- Побољшање електронске комуникационе мреже – почетак инсталација бежичне радио телефонске приступне мреже (ЦДМА);
- Недостатак активности које би се могле окарактерисати као већи загађивачи животне средине.

- Запостављање улагања у туризам, неадекватна презентација природне и културне баштине, неразвијеност понуде различитих активности и атрактивно креираних садржаја, слабење конкурентске позиције туризма овог подручја;
- Недостатак промоције заштићених подручја на домаћем и иностраном тржишту;
- Наставак демографског пустошења и смањења учешћа младих у свим привредним активностима;
- Заостајање у инфраструктурном опремању и недовољно финансирање развоја саобраћајног система државних и општинских путева, изостанак бољег повезивања насеља, како међусобно, тако и са садржајима туристичке понуде у простору;
- Повећано загађење ваздуха, вода и земљишта које настаје као резултат експлоатације минералних сировина у зони рудника „Лече“;
- Недостатак сопствених средстава локалних заједница и изостајање домаћих и страних инвестиција за улагање у развој и заштиту животне средине;
- Неустпостављање система организације управљања, финансирања и мониторинга;
- Ширење бесправне изградње и угрожавање природног и културно-историјског наслеђа који су у функцији туристичког мотива;
- Изостајање конкретних планова, програма и пројеката, односно недостатак планске и пројектне подршке за коришћење домаћих и страних наменских фондова;
- Изостанак активности на међуопштинском повезивању;
- Недовољна информисаност становништва о вредности природних одлика и културно-историјског значаја за укупан развој овог подручја.

II. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Основни принципи заштите, уређења и одрживог развоја подручја Просторног плана које карактеришу посебни развојни проблеми, али које истовремено располаже недовољно активираним природним и културним потенцијалима, јесу:

- заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа;
- просторно-функционална интегрисаност и обнављање/јачање веза са окружењем;
- интегрисање интереса заштите и развоја, у оквирима националних и међународних правних норми и стандарда који се односе на заштиту природе и животне средине и на конкретне развојне намере, уз уважавање примера тзв. „добре праксе“;
- савремен приступ планирању руралног развоја планинских подручја;
- унапређење саобраћајне приступачности, инфраструктурне и комуналне опремљености;
- унапређење доступности информацијама и знању;
- развој културног и регионалног идентитета;
- унапређење територијалне кохезије;
- субвендијарност и јавно-приватно партнерство;
- већа транспарентност у доношењу одлука;
- перманентна едукација грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању;
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби; релативизација конфликта у заштити природних и културних вредности и одрживом развоју локалних заједница као и у односу на развој других посебних намена обухваћеног подручја.

2. ОПШТИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Заштита природе и природних вредности

- Општи циљеви заштите природних вредности су:
  - очување и унапређење природних вредности, односно биолошке разноврсности, интегритета, лепоте и разноликости предела, објеката и феномена геонаслеђа, као израза културне, научне и образовне потребе на националном, регионалном и локалном нивоу;
  - очување природних вредности као допринос заштити европског и светског природног наслеђа, а на основу обавеза које је Република Србија прихватила ратификацијом међународних уговора који се односе на заштиту природе, приступањем меродавним међународним програмима и стратешким опредељењем за интеграцију у ЕУ;
  - промовисање и стимулација одрживог коришћења природних ресурса и простора са што мањим неповољним утицајем и

штетом по природне вредности и уз примену одговарајућих компензацијских мера када је штета неизбежна и друштвено прихватљива.

Оперативни циљеви су:

- одржавање специјске разноврсности дивље флоре и фауне на садашњем нивоу и њено повећање реинтродукцијом несталих аутохтоних врста животиња и биљака;
- идентификовање и картирање станишта која чине основу за функционално заснивање националне еколошке мреже и управљање том мрежом; очување еколошки повољног стања тих станишта и популација строго заштићених и заштићених, односно ретких, угрожених и критично угрожених биљних и животињских врста;
- идентификовање међународно значајних еколошких подручја односно станишта од (приоритетног) значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне по програму NATURA 2000;
- одржавање екосистемске разноврсности и заштита природних и агроекосистема од инвазивних алохтоних врста биљака и животиња, као и од других врста, сорти и раса које уносе непожељне промене у природни и агробiodиверзитет;
- очување и унапређење квалитета животне средине, умерено повећање површине под шумом, очување разноврсности и аутохтоности дендролошког састава, побољшање структуре, продуктивности и здравственог стања шумских састојина;
- заштита, по моделу конзервације дивљине, најочуванијих или у другом погледу значајних делова природног комплекса као строгих резервата за научне, образовне и културне потребе, нарочито резервата шумске вегетације, станишта значајних биљних заједница и популација биљака и животиња, као и локалитета који представљају репрезентативне примере геолошких и геоморфолошких процеса;
- очување, приказивање и одрживо коришћење локалитета, природних објеката и појава који својим геолошким, геоморфолошким, хидрографским или другим обележјима представљају истакнуте, ретке и привлачне вредности геонаслеђа, а на првом месту очување и појачавање еколошки прихватљиве функције изузетних природних феномена „Ђавоље вароши“;
- очување старих, по димензијама и врсти репрезентативних и у другом погледу значајних стабала дрвећа и њихових групација;
- санирање и рекултивисање површине деградираних људским активностима или природним процесима и елементарним непогодама.

Заштита предела

- Општи циљ је очување пределе разноврсности и унапређење природних и културних предела на подручју Просторног плана.
- Оперативни циљеви обухватају:
  - управљање развојем и уређењем предела интегрисано са заштитом природних и културних вредности и одрживим развојем подручја Радан планине;

– заштиту и унапређење свих идентификованих природних, социјалних и економских потенцијала предела;

– контролисање утицаја развоја на предео, пре свега у погледу задржавања и очувања постојеће структуре и повезаности међу стаништима;

– унапређење чистоће и уређености предела, посебно на простору и у непосредном окружењу Пролом бање, „Царичиног града”, Брестовачког језера, малих сеоских центара, поред путева и река и у зонама планираним и уређеним за туризам и рекреацију.

Заштита културних добара

Општа одређења и циљеви заштите и развоја КД (која чине заштићена НКД и добра под претходном заштитом) на подручју Просторног плана су:

– реинтеграција КД у животни простор и одрживи развој подручја; третман заштите и културолошког коришћења КД као интегрални део културног, социјалног и економског развоја друштва;

– организовано, комплексно и континуално истраживање, очување, ревитализација и културолошко коришћење КД у функцији науке, едукације, презентације јавности и туризма, као основна одређења заштите и просторног развоја свих значајнијих културних добара;

– заштита КД на месту и интегрално са антропогеним и природним простором у коме се налази; интегрална заштита културне и природне баштине;

– установљивање зона и режима заштите КД од постојећих и потенцијалних неповољних антропогених утицаја окружења, пропорционално вредности и величини добра;

– заснивање заштите и ревитализације КД на интегралном и континуалном просторном и урбанистичком планирању;

– формирање јединствене и целовите информационе основе о културном наслеђу на подручју;

– међународна сарадња на истраживању, заштити и презентацији најзначајнијих КД.

С тим у складу, постављају се следећи оперативни циљеви и задаци:

– ургентне активности конзервације и рестаурације откривених налаза архитектуре, најпре у урбаном језгру „Царичиног града”, а затим у подрграђу и ближем окружењу, као и на осталим јако угроженим КД подручја;

– установљење природно-културног предела комплекса „Царичин град” и његово диференцирање на зоне заштите централног културног добра;

– обезбеђивање потребних техничких, организационих и других услова за континуалну заштиту, истраживање, ревитализацију и презентацију „Царичиног града”, подрграђа и заштићене околине, као и осталих КД на подручју;

– организовање презентације „Царичиног града” и осталих добара (са итнерерима кроз подручје и до културних добара ван подручја, у склопу локалних, регионалних и националних „путева културе”);

– целовити поступак евидентирања, валоризације и категоризације незаштићених КД, утврђивање заштићених околних КД и организовано спровођење процедура проглашења заштите КД;

– интегрисање презентације и других видова културолошког коришћења „Царичиног града” и других КД у туристичку понуду подручја, уз издвајање дела туристичког профита за потребе заштите;

– регулисање и организовање правне и физичке заштите и коришћења земљишта и добара у зонама заштите „Царичиног града” и осталих КД;

– израда потребне урбанистичке документације за централно добро и заштићену околину „Царичиног града”, као и за локалитете осталих значајнијих КД;

– шира интернационализација активности истраживања, заштите и презентације културног добра „Царичин град”, као и спровођење процедуре уписа добра у Прелиминарну листу UNESCO, усмерени на подизање значаја налазишта на међународни ниво;

– испитивање могућности и оправданости за изградњу етнопаркова на подручју, ради очувања старих објеката народног грађевинарства.

Водопривреда

Општи циљ развоја водопривредне инфраструктуре је интегрално уређење, заштита и коришћење водних ресурса на подручју Просторног плана, што подразумева развој вишенаменских водопривредних система оптимално уклопљених у зону ван заштићених подручја Радан планине и интегрисаних у оквиру два система вишег реда: (а) Јужноморавског речног система за уређење, коришћење и заштиту вода; и (б) Доње-јужноморавског регионалног система за снабдевање водом највишег квалитета. Општи циљ представља и трајно решење снабдевања водом насеља са обезбеђеношћу 97%, и са нормама потрошње 300 l/корисник на дан, уз обавезност испоруке воде од бар 70% у односу на тражене количине и у периодима неопходних редукција.

С тим у складу се постављају и следећи оперативни циљеви:

– заштита изворишта воде применом мера уређења и заштите простора, уз посебне мере заштите сливова акумулације „Брестовац” и будуће акумулације „Зебице” као изворишта највишег републичког ранга;

– трајно обезбеђење класа квалитета свих водотока према захтевима из Водопривредне основе, што подразумева да се сви водотоци на разматраном подручју задрже у I и II класи квалитета;

– повећање степена регулисања протока у ВС „Пуста река” доградњом нових и адаптацијом постојећих објеката, како би се повећали ефекти система у домену снабдевања водом, наводњавања, заштите од поплава и побољшања режима малих вода;

– заштита од поплава, према критеријумима из ППРС, са заштитом насеља од $Q_{vv1\%}$, тј. од стогодишњих великих вода, а мелиорисаног земљишта и малих насеља од $Q_{vv2\%}$, тј. од педесетогодишњих великих вода;

– реализација групног канализационог система од Брестовца до Бојника (или Придворице), са ППОВ и са прикључењем на тај систем више успутних насеља. Санитација осталих сеоских насеља, посебно у зонама изворишта, реализацијом вододрживих септичких јама и стварањем оперативне организације њиховог пражњења и одношења до ППОВ, односно, уклањања и коришћења у пољопривреди на санитарно безбедан начин;

– антиерозиона заштита сливова, као мера планског уређења и заштите простора. Примена биолошких (пошумљавање, мелиорација пашњака), биотехничких (терасирање, санација јаруга применом плетера и рустикалних преграда, израда зидића против спирања), техничких (прагови и бујичне преграде, регулације) и административних мера антиерозионе заштите (заброне и препоруке у домену начина коришћења земљишта) са двојаком функцијом: (а) заштита слива и смањење продукције наноса, (б) продуктивно-економско и развојно уређење брдско-планинских подручја, како би се створила економска основа за привређивање, одржавање и даље уређење сливова.

Привреда, економски развој и туризам

а) Привреда и економски развој

Општи циљ развоја локалне привреде је повећање запослености и дохотка сеоског становништва, паралелном подршком аграрном реструктурирању и диверзификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности, које су примерене локално специфичним природним, демографским и инфраструктурним условима.

Оперативни циљеви развоја привреде су:

– функционално повезивање активности заштите и очувања агроеколошких и других природних и културних добара Радан планине с програмима ревитализације планинских села, у међузависности с развојем, како планираних туристичких капацитета, тако и привреде оближњих општинских центара;

– едукација становништва у области: алтернативне сеоске економије, туристичке делатности (култура становања, неговање пејзажа и окућнице, кулинарство, маркетинг, комуникација, културни амбијент и слично), заштите природе и изворишта вода;

– развој и размештај малих и средњих предузећа (у даљем тексту: МСП) и микробизниса у насељима са снажнијим функцијским утицајем и у туристичким насељима, у складу са

локационо-развојним потенцијалима и расположивим ресурсима и ограничењима због режима заштите природе, културних добара и изворишта вода.

б) Пољопривреда

Општи дугорочни циљ заштите и коришћења пољопривредног земљишта јесте очување екосистемских, економских, социокултурних и других важних функција земљишта, пружање подршке развоју мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима одрживог коришћења и заштите природних ресурса, биолошке и предеоно разноврсности и културно-историјских добара на подручју Просторног плана.

Из наведеног општег циља произлазе следећи оперативни циљеви:

- заштита пољопривредног земљишта од ерозије, смањивања нивоа органских материја и других видова деградације природним и антропогеним факторима, као и заузимање пољопривредних површина за потребе развоја туризма – успостављањем повољнијих односа између интензивних култура, травњака и шума, усклађивањем начина обраде пољопривредног земљишта са нагибом терена и применом других еколошки прикладних агротехничких и заштитних мера и контролисаном стамбеном градњом;

- заштита пољопривредног земљишта, вода и ваздуха од загађења опасним и штетним материјама из пољопривреде, непречишћених комуналних отпадних вода и нерегулисаног одлагања отпада – изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода, утврђивањем и применом урбанистичких стандарда уређења насеља и предела, одређивањем адекватних локација сточних фарми и прерадних капацитета, појачаним инспекцијским надзором складиштења, примене и уништавања агрохемикалија и њихове амбалаже, посебно у окружењу акумулације „Брестовац“, као и будућих акумулација на планском подручју и применом других адекватних мера и активности;

- очување воде, ваздуха, климе и генетског, специјског и екосистемског биодиверзитета (укључујући агробиодиверзитет) – прихватањем специфичних конзервацијских производних пракси тзв. „пољопривреде ради заштите“, која доприноси очувању тла, воде, ваздуха и климе и биљних и животињских врста и станишта са статусом законски заштићених природних вредности и реткости;

- побољшање производно-економског потенцијала пољопривредног земљишта – укрупњавањем земљишних поседа, спровођењем агромелиорација, уређењем ливада и пашњака и коришћењем земљишта у складу са правилима кодекса добре пољопривредне праксе;

- унапређење производње, прераде и пласмана традиционалних локалних пољопривредних производа, познатог имена порекла и квалитета (регионално брендирање), у садејству са развојем руралног, бањског, рекреативног и културног туризма, обновом и развојем сеоске архитектуре и инфраструктуре и неговањем културно-историјског наслеђа;

- успостављање и развој локалних партнерстава за спровођење интегралних развојних стратегија/програма у пољопривреди, заштити природних ресурса и животне средине и одрживом регионалном развоју.

в) Шумарство

Општи циљеви газдовања шумама су: заштита и очување стабилности шумских екосистема; санација општег стања деградираних шумских екосистема; обезбеђење оптималне обраслости; обезбеђење функционалне трајности; очување трајности и повећања приноса, укупне вредности шума и општекорисних функција шума.

Општи циљеви развоја ловства су заштита, лов и коришћење гајених врста дивљачи (јелена, муфлона, дивље свиње) и других ловостајем заштићених врста дивљачи које стално или повремено живе у ловишту.

Оперативни циљеви газдовања шумама и развоја ловства су: постепено довођење састојина у оптимално (нормално) стање у складу са дефинисаном функцијом (основном наменом); противерозiona заштита земљишта; стална заштита шума изван

газдинског третмана; заштита и очување шума око споменика природе; побољшање природних услова станишта за све врсте дивљачи и заштита ретких и проређених врста (трајно заштићене врсте); коришћење дивљачи кроз ловни туризам, рекреативну активност чланова ловачких удружења и др.

г) Експлоатација минералних сировина

Општи циљ јесте одрживо коришћење минералних сировина које су везане за зону лецког андезитског масива, тј. контролисана експлоатација металних рудних појава и грађевинског материјала у заштитној зони заштићених подручја Радан планине.

Оперативни циљеви експлоатације минералних сировина су:

- обезбеђивање нових радних места у складу са проширењем и комплекснијим искоришћавањем минералних сировина у активним и потенцијалним рудницима у окружењу подручја Просторног плана;

- реинжењеринг и побољшање техничко-технолошке и кадровске опремљености рудника;

- примена принципа БАТ (Best available technology) при реконструкцији постојећих и отварању нових производних погона уз максимално поштовање мера заштите животне средине;

- санирање појава нестабилности, носивости тла и превлажавања терена;

- регулисање појава перманентног загађивања површинских вода и водотока, заштита издани од загађивања и обезбеђивање техничке воде за потребе привредних погона.

д) Туризам

Општи циљеви развоја туризма су: развој одрживог руралног туризма који пре свега треба да донесе користи локалном становништву и подигне стандард живљења уз формирање скупа туристичких производа који ће задржати госта, туристу на вишедневном боравку; и увођење и поштовање принципа одрживог развоја у туризму, првенствено у погледу рационалног коришћења природних ресурса Радан планине и очувања, заштите и унапређења природе, животне средине и наслеђа.

Развој туризма, организација и уређење туристичких и рекреативних простора засниваће се на следећим оперативним циљевима:

- комплексна валоризација туристичких потенцијала у складу са трендовима тражње, стандардима тржишта и социо-економским интересима Републике Србије и локалних средина;

- обезбеђивање активног учешћа општина и градова у окружењу за коришћење туристичких потенцијала и остваривање интегративне улоге туризма у односу на локалну пољопривреду, занатство, домаћу радиност и др.;

- организовање садржајно заокружене и интегрисане понуде комплекса и локалитета, који садрже препознатљиве мотиве и омогућавају афирмисање нових производа туристичке тражње, уз интегрисање развоја туризма са комплементарним активностима; унапређење услова за туризам и рекреацију отварањем и комплетирањем излетишта, даљим развојем бањске понуде, презентације природних и културних вредности („Бавоље вароши“ и „Царичиног града“), реализацијом мањих скијалишта до којих све општине обухваћене Просторним планом остварују директан или индиректан приступ, туристичким и комуналним опремањем села, културно-историјских целина и др.

- активирање руралног простора Радан планине са туристичким ресурсима, као главним потенцијалом развоја, уз улагање Републике Србије у некомерцијалне садржаје туристичке понуде (саобраћајна, комунална и туристичка инфраструктура и некомерцијални јавни садржаји);

- ефикасно управљање развојем туристичких простора и координација активности на нивоу туристичких комплекса, локалитета и места, уз усклађивање интереса заштите природних и културних вредности и развоја туризма;

- формирање менаџмент организација на нивоу туристичких локалитета, како за промоцију и развој туризма, тако и за повезивање са туристичким потенцијалима у окружењу;

- активно ангажовање локалног становништва уз брзу и ефикасну едукацију за послове руралног туризма (кроз тематске радионице, семинаре и курсеве) и др.

Становништво, насеља и социјални развој

а) Становништво

Полазећи од дугорочно присутне депопулације и наглашено високог индекса старења на подручју Просторног плана, општи циљ демографског опоравка је релативно повећање учешћа млађих контингената, односно постепено ублажавање великог поређења старосне структуре у којој доминирају стара лица.

Оперативни циљеви демографског опоравка су:

- развој могућности за запошљавање и samozapošljavanje локалног становништва, посебно млађих, фертилних контингената становништва, уз увећање просторне мобилности и флексибилности радно активног становништва и прилива радне снаге из других подручја;

- промовисање међугенерациске и интергенерациске солидарности са нарочитом усмереношћу на најосетљивије групе старог становништва;

- повећање доступности и квалитета услуга, како за младе, тако и за старије становништво из земље и иностранства, чије је опредељење да живе у здравом и природном окружењу;

- стимулисање улоге локалног становништва у одржавању пољопривреде и других традиционалних активности, као услова за очување идентитета, природних и културних вредности руралних подручја;

- обезбеђивање инфраструктурне опремљености насеља као подршка њиховом демографском опоравку кроз развој туристичких и услужних активности.

б) Мрежа насеља

Општи циљ развоја мреже насеља и руралних подручја је очување виталности руралног становништва и простора на територији планског обухвата у правцу његовог одрживог развоја, обнове и уређења, уз поштовање дефинисаних режима заштите подручја. Реанимацијом постојећих и увођењем нових активности заснованих на искоришћавању потенцијала у области природних ресурса, културног и архитектонског наслеђа, традиционалних вештина и активности, рурална подручја увећавају своју конкурентност и иницирају процес одрживог развоја и обнове. Паралелно, потребно је створити услове за разне облике повезивања и сарадње између руралних подручја на регионалном, националном и међунационалном нивоу, првенствено у области пољопривреде и туризма.

Оперативни циљеви су:

- развој виталнијих сеоских насеља и насеља с туристичким функцијама и виши ниво њихове уређености и опремљености комуналном инфраструктуром, јавним службама и услугама;

- задржавање млађих контингената становништва у сеоским насељима, подстицањем развоја крупнијих газдинстава фармерског типа и омогућавањем њиховог запошљавања и samozapošljavanja у туризму, шумарству и другим активностима;

- побољшање доступности руралним подручјима, нарочито повећањем квалитета локалне путне мреже, развојем комуналне инфраструктуре и фиксне руралне и мобилне телефоније, уз трансформацију појединих сеоских у насеља сезонског карактера;

- обезбеђење инфраструктурно опремљених локација у центрима и насељима са туристичком функцијом за инвестиције у производне, туристичке и услужне активности;

- подстицање планске изградње и реконструкције стамбених и других објеката и уређење јавних простора у сеоским насељима ради побољшања квалитета живота, очувања насеља, руралних предела и аутентичних вредности подручја;

- подстицање и усмеравање социоекономске трансформације сеоских насеља дифузијом информација, знања и вештина у рурална подручја.

в) Социјални развој

Основни циљеви социјалног развоја су:

- повећање доступности и квалитета услуга здравствене и социјалне заштите старачких домаћинствима, као и услуга јавних служби ради задржавања младог становништва (деце и омладине) и женског дела популације;

- увођење система мобилних служби (здравствена заштита, социјална заштита, мобилни вртићи, основно образовање, доквалификација и преквалификација, култура и др.);

- вишенаменско коришћење постојећих објеката за мобилне екипе дечјих вртића, истраживачке тимове студената који се баве проучавањем, заштитом и презентацијом културних и природних добара, установе културе, здравствене и социјалне службе;

- лоцирање мултифункционалних објеката јавних служби (центра јавних служби) у насељима са снажнијим функцијским утицајем и насељима са туристичким функцијама;

- укључивање приватног и невладиног сектора у систем функционисања јавних служби;

- обезбеђивање материјалних средстава за побољшање квалитета постојећих капацитета, набавку неопходне опреме, возила, учила и др.;

- подстицање сарадње на међуопштинском нивоу, у циљу постизања бољих резултата у пружању услуга јавних служби.

Инфраструктурни системи

а) Саобраћај

Општи циљ развоја саобраћаја је обезбеђење услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање државних и општинских путева, као и других саобраћајних система, који ће обезбедити квалитетнију доступност подручја Просторног плана, као и повезаност са другим деловима Србије.

Оперативни циљеви развоја саобраћаја су:

- изградња деоница државних путева II реда које су непроходне, у циљу боље повезаности како општина тако и управних округа (Јабланичког и Топличког);

- реконструисање и рехабилитација деоница државних путева на подручју Просторног плана у складу са могућностима и плановима надлежних институција које управљају државним путевима;

- реализација нових општинских путева као и реконструкција постојећих у циљу функционалног повезивања насеља као и туристичких и културно – историјских локалитета;

- изградња, рехабилитација, ревитализација и реконструкција пешачког и бициклистичког саобраћаја у циљу побољшања туристичке понуде комплетног простора;

- на локалном нивоу, заустављање даљег пропадања постојеће саобраћајне инфраструктуре и погоршавања услова превоза путника и роба и формирање ваљане основе за развој саобраћајног система у будућности.

б) Енергетика и енергетска инфраструктура

Општи циљ је обезбеђење сигурности снабдевања потрошача квалитетном електричном енергијом и развој енергетике усклађен са енергетским, економским, еколошким, просторним и другим локалним специфичностима.

Утврђују се следећи оперативни циљеви развоја енергетике и енергетске инфраструктуре:

- унапређење постојеће електроенергетске мреже повећањем безбедности рада и поузданости система;

- увођење сталног мониторинга преносних система и планирање техничко-технолошких иновација из области дистрибуције електричне енергије;

- повећање производње енергије засновано на већем коришћењу хидроенергије и локално расположивих обновљивих извора;

- одржавање, ревитализација, модернизација и доградња електроенергетске инфраструктуре у складу са захтевима заштите природних и непокретних културних добара, заштите животне средине, развоја туризма, за довољно, сигурно, квалитетно и економично снабдевање енергијом свих потрошача на обухваћеном подручју.

в) Електронске комуникације и поштански саобраћај

Имајући у виду да су квалитетна електронска комуникациона мрежа и поштански саобраћај један од предуслова развоја и подизања општег стандарда живљења на подручју Просторног плана, оперативни циљеви њиховог развоја су:

- техничко осавремењивање постојеће електронске комуникационе мреже у насељима;

– изградња технички квалитетне и поуздане електронске комуникационе мреже, којом ће се постићи густина од 40 класичних телефона на 100 становника до 2015. године и 60 телефона на 100 становника до 2025. године, као и приступ интернету у свим деловима мреже (процена 15/100 становника) у већим насељима подручја;

– изградња посебне мреже радио система за слабо насељени део подручја Просторног плана;

– јачање доступности поштанских услуга становништву, унапређење квалитета поштанских услуга, сигурности и безбедности, а посебно њихова модернизација на туристички најзначајнијим дестинацијама подручја (Пролом бања – Бавоља варош).

г) Комунална инфраструктура

Основни циљеви развоја комуналне инфраструктуре су:

– затварање и санација постојећих дивљих депонија у границама Просторног плана и у непосредној близини планског подручја (1–3 године након затварања) као и рекултивација земљишта ради привођења новим наменама (препоручљиво за лоцирање рециклажних дворишта-центара за сакупљање);

– заустављање и санкционисање линијске дисперзије депонија дуж сеоских путева, речних токова и у близини сеоских насеља изградњом нове регионалне санитарне депоније за Топлички управни округ и повећање капацитета одвожења отпада са планског подручја на регионалну депонију Жељковац у Лесковцу и утврђивање надлежности за одвожење отпада из туристичких локалитета;

– установљивање и реализација система примарне селекције отпада у сеоским и туристичким насељима;

– установљивање децентрализованог система управљања отпадом у сеоским насељима системом мобилних центара (покретних трансфер станица за прикупљање отпада);

– изградња рециклажних дворишта на више локација у границама Просторног плана;

– преусмеравање опасног отпада на регионално складиште у Нишавском управном округу, или на мање општинске трансфер станице и реализација центара за сакупљање опасног отпада из домаћинства на мањем броју пунктова у оквиру планског подручја (посебно на локацијама са израженијом туристичком понудом).

Заштита животне средине

Општи циљеви заштите животне средине су:

– очување постојећег стања квалитета животне средине, интегрисано са заштитом природних вредности и одрживим развојем подручја;

– очување доброг статуса ваздуха, вода и земљишта, упоредо са развојем туристичких и привредних садржаја комплементарних заштити природних и културних вредности и животне средине;

– управљање квалитетом животне средине и одрживим развојем подручја заштићених природних вредности засновано на процени и мониторингу утицаја постојећих и планираних активности, инфраструктурних система и објеката на животну средину, природне и културне вредности и одрживи развој локалних заједница на подручју Просторног плана;

– дефинисање мера санације постојећих локација рударских активности (у руднику „Леце“), унапређење постојећих технолошких поступака у експлоатацији, спречавање загађивања вода, земљишта, ваздуха, утицаја буке због активности у рударству;

– унапређивање индустријских процеса у складу са еколошким захтевима у постојећим привредним капацитетима;

– популаризација, јачање еколошке свести, формирање организационих тела и укључивање јавног и приватног сектора, локалног становништва и управе у активности на заштити животне средине.

Оперативни циљеви заштите животне средине су:

– развој интегралног катастра загађивача на подручју Просторног плана и праћење загађења ваздуха, воде и земљишта на појединим пунктовима;

– утврђивање система мера за ограничавање утицаја активности које су у конфликту са заштитом природе и животне средине (активности експлоатације минералних сировина, привредне активности, просторна дисперзија депонија и др.);

– заштита постојећег стања квалитета водотока и санација извора загађивања изградњом постројења за третман отпадних вода;

– смањење коришћења агротехничких мера које негативно утичу на животну средину (јаки пестициди, хербициди и сл.);

– спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште (нарочито из рударства);

– елиминисање јонизујућег зрачења (Ивање) са планског подручја;

– смањење емисије штетних материја у ваздуху из рударства, привредних постројења, индивидуалног грејања и саобраћаја;

– рекултивација и санација или измештање депонијских простора са подручја Просторног плана и дефинисање локација рециклажних дворишта (станица) и трансфер станица, имплементацијом смерница из Стратегије управљања отпадом за период 2010–2019. године;

– развој интегралног информационог система у оквиру геопросторних информационог система у областима заштите природе и заштите животне средине на подручју Просторног плана;

– побољшање информисања и примарна едукација становништва о заштити животне средине;

– повећање учешћа јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

3. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ И МЕЃУОДНОСИ СА ОКРУЖЕЊЕМ

Подручје Просторног плана налази се у јужној Србији на деловима територија два административно-управна округа: Топличког на северо-западу (делови општина Прокупље и Куршумлија) и Јабланичког на југо-истоку (делови општина Бојник, Лебане и Медвеђа). Налази се ван главних развојних и саобраћајних правца у Републици и у његовом обухвату нема општинских центара, односно градских насеља. У близини је административне границе са АП Косово и Метохија.

У погледу развијености општина (према Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2010. годину, („Службени гласник РС”, број 51/10)) подручје Просторног плана је неразвијено. Групи општина недовољне развијености (степен развијености 60–80%) припада општина Прокупље, док изразито недовољно развијеним општинама (<60% републичког просека) односно поткатегорији девастираних подручја (<50% републичког просека) припадају све остале општине: Бојник, Лебане, Медвеђа и Куршумлија.

Подручје Просторног плана има „острвски” положај у односу на општинске центре припадајућих општина: Прокупља на северу, Бојника на истоку, Лебана и Медвеђе на југо-југоистоку и Куршумлије на западу.

Везе са другим деловима Републике Србије остварују се првенствено државним путем Iб 35 (Е-771, Е-80), који тангира подручје Просторног плана са северозапада. Овај правац повезује Ниш и Приштину (преко Прокупља и Куршумлије), а северно од Ниша повезује центре Тимочке развојне осовине, до Кладова на Дунаву. Јужно од Приштине, правац води ка Урошевцу и даље ка Скопљу (државни пут Iб 31), а југозападним крајем води ка Призрену, даље ка Албанији све до Скадра и Јадранског мора. Нерешен статус Косова и Метохије битно је нарушио функције и значај овог саобраћајног правца.

Други значајан правац тангира подручје Просторног плана на југоисточној страни државним путем Iб 39, који повезује Пирот, Лесковац, Лебане, Медвеђу и Приштину. Код Лесковца се овај правац укршта са Коридором X, код Пирота се укључује у крак Коридора Xс, док западно од Приштине наставља ка Пећи и даље ка Црној Гори (Беране, Плав и Колашин). Саобраћај ка Косову и Метохији умањен је услед наведеног нерешеног статуса ове аутономне покрајине.

На североистоку, подручје Просторног плана тангира правац Прокупље–Бојник–Лесковац (државни пут II реда).

За просторно-функцијску трансформацију подручја Просторног плана најзначајнији су утицаји следећих центара на националном, регионалном и локалном нивоу:

– Београда (главног града/центра у категорији европских MEGA – Metropolitan Growth Area), и у нешто мањој мери Ниша

(макрорегионалног центра/центра међународног значаја), урбаних агломерација високе атрактивности који су у претходном периоду вршили велики утицај на демографску и социоекономску трансформацију подручја Просторног плана и Србије у целини, пре свега селективном емиграцијом млађег, фертилног и образованог контингента становништва;

– Приштине (центра међународног значаја), и Лесковац (центра националног значаја) (посебно на источни део подручја Просторног плана), и евентуално Крушевца (центра националног значаја) (на северозападни део подручја Просторног плана), са развијеним привредним комплексима и индустријом и на њима базираном сектору услуга, те услуга високог образовања, здравства и културе). Утицај Приштине битно је умањен након НАТО интервенције 1999. године.

– Локалних општинских центара: Прокупља, Куршумлије, Бојника, Лебана и Медвеђе.

Подручје Просторног плана добиће већи регионални значај валоризацијом Заштићеног подручја „Радан”, СП „Ђавоља варош”, НКД од изузетног значаја „Царичиног града” и Пролом бање, и њихове адекватне туристичке презентације. У великој мери, развоју подручја Просторног плана допринеће кластерско умрежавање туристичке понуде са понудом планина у окружењу Копаоника, Јастрепаца и Кукавице (који поред значајних природних квалитета поседују и значајно средњовековно културно наслеђе). Уз развој пољопривреде и њој комплементарних МСП, те афирмације подручја Просторног плана као изворишта вода ширег регионалног значаја, отварају се могућности за стварање регионалног имиџа и заштитног знака, чиме би се подстакло развој свих пет општина на чијој територији се налази подручје Просторног плана. Овоме погодује близина макрорегионалних центара/центра међународног значаја (Ниш и Приштина) и регионалних центара/центара националног значаја (Лесковац и Крушевац), добра друмска повезаност са државним путевима I реда (уз неопходну реконструкцију и одржавање), близина два међународна аеродрома (Ниш и Приштина), војног аеродрома Лађевци код Краљева, (конверзија у војно-цивилни аеродром) и спортских аеродрома Трстеник и Лесковац (поред оног у Бојнику).

4. КОНЦЕПЦИЈА ОДРЖИВОГ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА РАДАН ПЛАНИНЕ

Концепт одрживог просторног развоја заштићених подручја Радан планине усклађен је са међународно дефинисаним политикама и принципима развоја, усвојеним декларацијама, стандардима и другим документима од значаја за развој, заштиту и уређење ове врсте подручја посебне намене, као и са релевантним искуством у планирању и уређењу заштићених подручја у Србији.

Ради дефинисања основних концепција развоја и уређења заштићених подручја Радан планине, у складу са захтевима заштите природних вредности, непокретних културних добара, изворишта вода и животне средине, извршена је идентификација основних конфликта у простору и утврђени начини релативизације конфликта (супротних интереса) који се јављају у домену утицаја посебне намене простора – заштићених подручја Радан планине (СП „Ђавоља варош” и Заштићеног подручја „Радан”). Ово се пре свега односи на реалне и потенцијалне конфликте заштите природних вредности, с једне стране и развоја локалних заједница и различитих активности (шumarство и ловство, рударство, туризам, пољопривреда и др.) с друге стране.

4.1. ИЗРАЖЕНИ КОНФЛИКТИ И РЕЛАТИВИЗАЦИЈА КОНФЛИКАТА

На подручју Просторног плана могу се издвојити следећи основни конфликти и полазишта са принципима за њихово решавање (релативизацију):

Конфликт 1 – између туризма и заштите природних вредности и животне средине;

Полазиште – превазилажење евентуалног негативног међусобног деловања туризма (пројеката изградње скијашке инфраструктуре) и заштите природних вредности и животне средине и оптимизација користи од ове две активности;

Принципи релативизације:	<ul style="list-style-type: none"> – усаглашавање просторног размештаја туристичких садржаја и скијалишта са режимима заштите природе, ради евентуалне компромисне резервације простора од јавног интереса за заштиту и јавног интереса за развој туризма и комплементарних активности; – усклађивање садржаја и обима туристичке изградње и облика туристичких активности са капацитетом простора заштићених подручја Радан планине (у контексту захтева и стандарда очувања природних вредности), уз могућност остваривања комерцијалних интереса у туризму и комплементарним активностима; – реализација нових развојних могућности туризма и комплементарних делатности у очувању и унапређењу природног и културног наслеђа; – благовремено уређење грађевинског земљишта на локацијама и зонама планираним за изградњу, према правилима из Просторног плана и условима заштите природе, природних и културних вредности; – усмеравање дела профита из туризма за финансирање програма и пројеката заштите и презентације природних и културних вредности заштићених подручја Радан планине; – едукација и информисање посетилаца и локалног становништва о вредностима и циљевима заштите и одрживог развоја заштићених подручја Радан планине; – маркетинг вредности заштићених подручја Радан планине и туристичке понуде на домаћем и европском тржишту.
--------------------------	--

Конфликт 2 – између заштите природних вредности и квалитета животне средине и шумарства;

Полазиште – усаглашавање интереса заштите природе и шумарства;

Принципи релативизације:	<ul style="list-style-type: none"> – доследна, стручна и благовремена примена мера на гајењу, заштити и коришћењу шума и споредних шумских производа, прописаних законом и другим актима и утврђеним плановима газдовања шумама; – спречавање бесправне сече државних шума и шума сопственика која може бити узрок нарушавања станишта и појачаног интензитета ерозионих процеса.
--------------------------	---

Конфликт 3 – између експлоатације минералних сировина (планирана и перспективна експлоатација) ван заштићених подручја Радан планине и заштите природних вредности и квалитета животне средине ван режима заштите;

Полазиште – релативизација конфликта предузимањем мера санације и заштите животне средине и контролисаном експлоатацијом и примарном прерадом руде олова, цинка и злата у оквиру рудника „Леце” (ван заштићених подручја Радан планине);

Принципи релативизације:	<ul style="list-style-type: none"> – планско прецизирање временских и просторних перформанси рудника „Леце”; – доследна примена прописа и стандарда заштите животне средине (посебно у домену безбедности одлагања флотацијског материјала) рудника „Леце”; – рекултивација појединих локација експлоатације у којима је завршена или обустављена експлоатација; – контрола депоновања рударске јаловине (која се тренутно врши у водотокове у непосредној близини рудника) и евакуација секундарних продуката рударских активности ван граница Просторног плана.
--------------------------	---

Конфликт 4 – између реализације активности локалног становништва и интереса водопривреде у заштитној зони заштићених подручја Радан планине;

Полазиште – релативизација конфликта између активности становништва (изградње, привредних активности, одлагања отпада, сахрањивања) и формирања зона санитарне заштите око постојеће и планираних акумулација;

Принципи релативизације:	<ul style="list-style-type: none"> – забрана градње и употребе објеката и постројења, коришћења земљишта или вршења других делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту (забрана одлагања опасних и отпадних материја, експлоатације минералних сировина, крчења шума и других активности локалног становништва које могу штетно утицати на заштиту вода акумулација).
--------------------------	---

Конфликт 5 – између интереса заштите природних вредности, културних добара и изворишта вода и коришћења пољопривредног земљишта и шума;

Полазиште – дефинисање компензационих мера локалном становништву услед ограничења насталих успостављањем зона са режимима заштите, односно зона заштите НКД на планском подручју;

Принципи релативизације:	<ul style="list-style-type: none"> – откуп или замена земљишта, обештећење власника чије је право коришћења ограничено, ускраћено или им се наноси друга штета; – обезбеђење подстицајних средстава и допунских/алтернативних извора прихода; – обезбеђење одговарајућих компензација локалном становништву на име ограничења у производњи насталих успостављањем режима заштите природних вредности, културних добара и изворишта вода и компензационих програма развоја еколошки прихватљивих активности (рурални и културни туризам, здравствени туризам и др.).
--------------------------	--

Конфликт 6 – између развоја локалних заједница и туризма;
 Полазиште – реализација користи за локалну заједницу од развоја туристичког производа и имица туристичких центара и насеља;

Принципи релативизације:	– укључивање локалног становништва у развој одрживог туризма на подручју Радан планине; – допринос туризма развоју локалне привреде и развоју комплементарних привредних активности кључних за одржање и развој локалне заједнице; – подизање квалитета живљења у насељима укљученим у туристичку понуду и рурални туризам.
--------------------------	---

Конфликт 7 – између интереса водопривреде, енергетике и заштите природних вредности и културних добара на планском подручју;

Полазиште – релативизација конфликта на основу одговарајућег плана и стратешке процене утицаја потенцијалне изградње акумулације „Зебице“ (КО Зебица), као и потенцијалне изградње малих хидроелектрана и ветроелектрана;

Принципи релативизације:	– израда Просторног плана подручја посебне намене са стратешком проценом утицаја за акумулацију „Зебице“; – усаглашавање планираних режима заштите природних вредности и потенцијалне изградње малих хидроелектрана, као и ветроелектрана ван заштићених подручја Радан планине; – успостављање интегралне заштите природних и културних вредности, уређења и коришћења водних ресурса на подручју Радан планине.
--------------------------	---

III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

(Реферална карта број 1, Реферална карта број 2 и Реферална карта број 3)

1. ЗАШТИТА ПРИРОДЕ И ПРЕДЕОНИХ ВРЕДНОСТИ

Заштита природних вредности на подручју Просторног плана заснива се на формирању мреже заштићених и еколошки значајних подручја, адекватне величине и структуре, а чију окосницу представља простор заштићених подручја Радан планине. Заштићена подручја Радан планине на укупној површини око 237 km² заузимају око 50,5% подручја Просторног плана. Она обухватају СП „Бавоља варош“, за који се до доношења новог акта, односно уредбе Владе о проглашењу на увећаној површини, плански предвиђа проширење на површини од око 11 km² и Заштићено подручје „Радан“, које се плански предвиђа на површини око 226 km² до доношења акта, односно уредбе Владе о његовом проглашењу за предео изузетних одлика. Планским решењима се обезбеђује:

– повећање ефикасности система управљања заштићеним подручјима који подразумева очување и одржавање природних вредности са посебним нагласком на заштиту земљаних пирамида као централног објекта који даје визуелни идентитет СП „Бавоља варош“, уз адекватну институционално-организациону подршку и кооперацију свих релевантних актера заштите природе, ради остваривања нормативне заштите, презентације у оквиру већег броја планираних функција, даљих истраживања и мониторинга, санације оштећења, уређења предела и др.;

– одрживо коришћење заштићених подручја, природе и природних вредности, пре свега заштићених врста дивље флоре и фауне, феномена геонаслеђа и предела на начин који истовремено обезбеђује еколошки јавни интерес, омогућава развој локалне заједнице и пружа услове за одмор, уживање и едукацију посетилаца у природи.

1.1. ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА РАДАН ПЛАНИНЕ

Просторним планом се успостављају следеће зоне са режимима заштите заштићених подручја Радан планине:

1) зона са режимом заштите I степена, установљена је за седам раздвојених просторних јединица које обухватају простор највреднијих и најочуванијих делова Заштићеног подручја „Радан“ (станишта природних реткости биљних и животињских врста, као и специфичне биљне заједнице – реликтне полидоминатне и осиромашене шумске заједнице са планинском буквом, мечјом леском и кавкаском липом и другим врстама), укупне површине од око 9,51 km² (Табела III-1), појединачне површине од 6,04 ha до око 548,13 ha, и то:

(1) „Кршањак – Дубоки поток – Шарено дрво“ у општинама Куршумлија и Прокупље, површине 1,86 km² обухвата серију

изданаčkih и деградираних шума, шибљака и шикара хрстовог појаса са цером, сладуном, китњаком и грабићем и пашњаке и камењаре јужних падина Соколовице са ретком и у другом погледу значајном зелаством вегетацијом;

(2) „Рипивода – Радан гребен“ у општини Прокупље, површине 0,89 km² обухвата високе добро неговане као и проређене састојине планинске букве, састојине китњака, цера, медунца, сладуна и граба и камењаре и пашњаке са специфичном травном вегетацијом, као и локалитет Рипиводе са серијом брзака и слапова на потоку Думаци;

(3) „Петровац“ у општинама Медвеђа, Бојник и Лебане, површине 5,48 km² обухвата високе и деградиране шуме букве, изданаčke шуме цера и сладуна, шибљаке грабића и шикаре граба, пашњаке и камењаре, и представља изузетно значајно станиште животињског света, првенствено фауне птица;

(4) „Деливода“ у општини Бојник, површине 0,06 km² обухвата састојину букве и реликтну заједницу јавора и граба;

(5) „Изнад Ивањских ливада“ у општини Бојник, површине 0,18 km² обухвата састојину планинске букве у којој је развијена реликтна полидоминантна заједница мечје леске и кавкаске липе;

(6) „Црвенички поток“ у општини Куршумлија, површине 0,35 km² обухвата инструментивне, добро очуване и неговане високе шуме планинске букве, китњака и цера са грабом и липом, као и изданаčke састојине китњака; и

(7) „Равна планина“ у општини Куршумлија, површине 0,69 km² обухвата добро очувану високу састојину планинске букве, високу шуму цера, граба и липе, изданаčku шуму букве и цера и пашњаке са интересантном травном вегетацијом.

Табела III-1: Биланс површина са режимом заштите I степена

Ознака	Назив локалитета са режимом заштите I степена	Површина (ha)
I-1	Кршањак – Дубоки поток – Шарено дрво	185,61
I-2	Рипивода – Радан гребен	89,41
I-3	Петровац	548,13
I-4	Деливода	6,04
I-5	Изнад Ивањских ливада	18,27
I-6	Црвенички поток	35,05
I-7	Равна планина	68,60
УКУПНО		951,11

Планска решења за зону са режимом заштите I степена су усмерена ка очувању и спонтаној рестаурацији „дивљине“ за научне, образовне и општекултурне потребе, без привредних активности, коришћења природних ресурса и са ограниченом посетом.

Из зоне са режимом заштите I степена се изузимају шумски путеви за приступ енклавама земљишта у приватној својини унутар локалитета са режимом заштите I степена, и ови путеви се налазе у режиму заштите III степена. Планским решењем се изузима неизграђена деоница државног пута II реда бр. 123 са заштитним појасем у локалитету са режимом заштите I степена „Рипивода – Радан гребен“ и ова деоница се налази у режиму заштите III степена. Планским решењем се изузима деоница општинског пута Космача – Велико Пупавце у локалитету са режимом заштите I степена „Кршањак – Дубоки поток – Шарено дрво“ и она се налази у режиму заштите III степена.

2) зона са режимом заштите II степена, установљена је за 12 засебних целина у оквиру Заштићеног подручја „Радан“ и СП „Бавоља варош“, и обухвата простор у залеђу или окружењу локалитета са режимом заштите I степена, истакнута узвишења и друге делове подручја од значаја за заштиту живог света, атрактивних и карактеристичних пејзажних обележја и геофеномена, укупне површине око 71 km² (Табела III-2), појединачне површине од око 37 ha до око 2123 ha, и то:

(1) „Соколовица“, у општини Куршумлија, површине око 5,5 km², обухвата шумски предео прошаран пашњацима и ливадама на северозападном делу Соколовице значајан за очување дивље флоре и фауне ове планине, гајење и заштиту ловне дивљачи;

(2) „Арбанашка планина – Радан“, у општинама Прокупље и Бојник, површине око 16,6 km², обухвата шумско подручје Арбанашке планине, централни део гребена Радан планине и део његових североисточних падина, претежно под шумском вегетацијом и са енклавама ливадско-пашњачких површина, као зона очуване полудивљине и станиште и прибежиште дивљег животињског света, атрактивних пејзажних обележја;

3) „Беговића гроб – Бујадњаче”, у општини Прокупље, површине око 0,4 km², обухвата шуму планинске букве, културу белог бора и пашњачке голети на развоју изворишних кракова Проломске и Власовске реке, у окружењу места познатог као „Беговића гроб”;

(4) „Петрова гора – Дели вода – Борови”, у општини Бојник, површине око 1,4 km², обухвата комплекс букових шума на источној страни Радана, изнад локалитета Деливода, села Ивање и планинарског дома;

(5) „Боринска река”, у општинама Бојник, Медвеђа и Лебане, површине око 2,1 km², обухвата шумовити предео стрмих страна и кршевите морфологије, у југоисточном делу Радана, у изворишту Боринске реке, изнад села Боринце;

(6) „Горњи Гајтан”, у општини Медвеђа, површине око 21,2 km², обухвата горњи део гајтанске удолине, односно извориште Гајтанске реке и њених саставница, од познатог превоја Гајтанска врата до линије Арсићи – Луковићи и представља изузетно живописан полуприродни предео у коме се налазе куће и имања села Горњи Гајтан, станишта разноврсног биљног и животињског света и геолошки морфолошки трагови неогеног палеовулканског рељефа;

(7) „Мала врата – Гајтанска врата”, у општинама Прокупље и Куршумлија, површине око 1 km², обухвата снажно дисецирани, претежно шумовити, делом оголићени пашњачки терен у изворишној челенци Проломске реке, између превоја Мала врата и Гајтанска врата, као станиште интересантних шумских и зельстих заједница и дивљег животињског света;

(8) „Свињиште”, у општини Куршумлија, површине око 1,6 km², обухвата истакнуту палеовулканску купу под именом Комесија и шумско-рурални предео у њеном окружењу, у селу Свињишту, у средњем делу долине Црвеничког потока, притоке Велике Косанице;

(9) „Кула – Заграђе”, у општини Куршумлија, површине око 1,3 km², обухвата познато узвишење звано Кула, која представља палеовулканску купу са остацима средњовековног утврђења, и простор у њеном окружењу у атару села Иван Кула и Заграђе, изузетно атрактивних и карактеристичних пејзажних обележја;

(10) „Ђаке”, у општини Куршумлија, површине око 4,4 km², обухвата живописни рурални, пашњачко-ратарски предео у сливу Ђачког потока, прошаран шумарцима хрasta и букве, као и стране и флористички разноврсне пашњаке и ливаде на јужној страни Соколовог виса;

(11) „Шатре – Пупавичка река”, у општини Куршумлија, површине око 4,2 km², обухвата шумско-пашњачки брдски предео са десне стране Косанице, између Проломске и Пупавичке реке и представља очувану зону полудивљине са богатом флором, фауном и ловном дивљачи; и

(12) „Ђавоља варош”, у општини Куршумлија, површине око 11,2 km², обухвата слив Жутог потока, у коме се налазе земљане пирамиде Ђавоље вароши, изузев слива Ђачког потока и дела слива Ружиног потока, и представља предео изузетно разноврсних карактеристичних обележја, са шумама, ливадама, пашњацима и ратарско-воћарским површинама и појавом ерозијом огољених и снажно дисецираних површина.

Табела III-2: Биланс површина са режимом заштите II степена

Ознака	Назив локалитета са режимом заштите II степена	Површина (ha)
II-1	Соколовица	548,55
II-2	Арбанашка планина – Радан	1656,21
II-3	Бреговића гроб – Бујадњаче	37,43
II-4	Петрова гора – Дели вода – Борови	143,18
II-5	Боринска река	207,81
II-6	Горњи Гајтан	2122,76
II-7	Мала врата – Гајтанска врата	96,40
II-8	Свињиште	156,23
II-9	Кула – Заграђе	135,46
II-10	Ђаке	440,51
II-11	Шатре – Пупавичка река	424,49
II-12	Ђавоља варош	1124,30
УКУПНО		7093,33

3) зона са режимом заштите III степена, обухвата преостали део Заштићеног подручја „Радан” (који није обухваћен зонама са режимима заштите I и II степена), површине око 157 km², који

такође располаже вредностима предеоног и биолошког диверзитета и геонаслеђа, првенствено је у функцији обезбеђења целивитости Радан планине као заштићеног природног добра, на коме се осим чувања и унапређења природних вредности и карактеристика, обезбеђују услови за заштиту животне средине и културноисторијских вредности, одрживо коришћење природних ресурса, одрживи развој туризма уз туристичко-рекреативну, саобраћајну и техничку инфраструктуру и објекте, као и изградњу смештајних капацитета, односно плански и примерен социоeкономски развој и пажљиво уређење простора.

Биланс површина према зонама заштите заштићених подручја Радан планине дат је у Табели III-3.

Табела III-3

Зоне са режимима заштите	%	Површина (km ²)
I- степен	4,01	9,51
II- степен	29,93	70,93
III- степен	66,06	156,55
УКУПНО	100	236,99

1.2. РЕЖИМИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

За успостављене зоне са режимима заштите заштићених подручја Радан планине утврђују се диференцирани режими заштите, коришћења и уређења.

Режим заштите I степена

У оквиру Заштићеног подручја „Радан” са режимом заштите I степена (9,51 km²) утврђују се најстроже мере, односно забране и ограничења којима се искључују све активности у простору и коришћење природних ресурса, осим контролисаних активности научног рада, ограничене едукације, ограничене и контролисане презентације, спровођења заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност надлежног министарства. Непокретности обухваћене режимом заштите I степена треба да буду у јавној својини како би се овај режим могао спроводити. Изузетак могу бити енклаве приватних ливада и пашњака окружене државним шумама, које треба прибавити у својину Републике (заменом, откупом) или се за умањење права коришћења може одредити накнада. Посета, која осим у научне и образовне, може бити организована и у општекултурне рекреативне сврхе, није слободна већ се одвија у пратњи овлашћеног лица управљача Заштићеног подручја или самостално, са посебном дозволом.

Режим заштите II степена

На Заштићеном подручју „Радан” и СП „Ђавоља варош” са режимом заштите II степена (70,93 km²) успоставља се ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава и активности (изградња и коришћења) у простору у мери која не угрожава природна станишта, популације, екосистеме, обележја предела и објеката геонаслеђа заштићених подручја Радан планине. Зона са режимом заштите II степена подразумева управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације, презентације и укупног унапређења стања заштићених подручја. Дозвољена је планска и контролисана градња инфраструктуре и уређење простора за потребе презентације природних и културних вредности (центри за посетиоце и др) и рекреације (објеката туристичке инфраструктуре и уређења јавних скијаљашта), изградња и реконструкција путева и комуналне инфраструктуре ради повезивања, опремања и ревитализације сеоских насеља и презентације заштићеног природног добра, реконструкције електропривредних, водопроводних и шумарских објеката, градња малих хидроелектрана уз услов очувања водених екосистема и одржања физичког интегритета, тј. хидролошких функција и изгледа водотока, градња постројења за коришћење соларне енергије у склопу објекта, реконструкција постојећих објеката сеоских домаћинства за потребе становања, угоститељства и туристичког смештаја (до 12 лежаја по домаћинству) у оквиру постојећих катастарских/грађевинских парцела, уз обавезу контролисаног елиминисања чврстог отпада и обезбеђења

санитарно безбедног прикупљања и елиминисања отпадних вода. Остала изградња није дозвољена. Непокретности обухваћене овим режимом могу да буду у свим облицима својине. У складу са законом, обезбеђује се правична надокнада за настале штете услед режимом заштите прописаног ускраћивања или ограничавања права коришћења непокретности. Подстиче се и омогућава планско уређење простора за потребе јавног туристичко-рекреативног коришћења простора, чувања, одржавања и презентације вредности заштићених подручја Радан планине (објекти за чуваре, видиковци, еко-учионице на отвореном, надстрешнице за склањање од невремена - који се граде као рустични објекти, излетничке, риболвне, пешачке и планинарске стазе као и бицикличке стазе у коридорима постојећих категорисаних и некатегорисаних путева - уз постављање информативних пунктова и маркирања стаза). Режим заштите II степена носи одређене промене у газдовању шумама које се на нивоу планских циљева дефинишу као скуп мера на умерено повећању површина под шумом, побољшању структуре, квалитета и здравственог стања састојина и јачању општекорисних функција шуме, које ће се детаљно, просторно и садржајно идентификовати плановима развоја шумских подручја, основама газдовања шумама и програмима газдовања шумама. Активности лова и риболова се ограничавају, са нагласком на гајењу и заштити ловног и рибљег фонда. Могу се користити гљиве и биљне врсте чије је сакупљање и промет под контролом. Пашњаци и природне ливаде не могу се разоравати, односно мелиорисати, а остало земљиште (њиве, баште, воћњаци) се обрађују у складу са прописима који уређују заштиту пољопривредног земљишта, на начин који не изазива јаке и експесивне процесе ерозије, уз што мању употребу хемијских средстава и подршку органској пољопривреди. Коришћење локалних изворишта површинских и подземних вода за потребе водоснабдевања и флаширања вода захтева примену мера уређења и заштите простора према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта. Забрањује се формирање депонија комуналног отпада, формирање нових гробаља, закопавање угинуле стоке, испуштање опасних и штетних материја, као и вршење других радњи које могу угрозити вредности заштићених подручја Радан планине. Експлоатација минералних сировина се сматра непожељном и забрањује се отварање површинских копова, посебно техничко-грађевинског камена. Прихватљивост наведених изузетака од забране изградње или вршење делатности и активности које се ограничавају конкретно се проверава кроз стратешку процену утицаја или процену утицаја на животну средину за решења која су предмет Просторног плана, односно кроз друге законски засноване инструменте у фази његове примене.

Режим заштите III степена

На Заштићеном подручју „Радан“ са режимом заштите III степена (156,55 km²) успоставља се селективно и контролисано газдовање природним ресурсима, управљачке интервенције у циљу реставрације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја и стварање услова за одржив социоекономски развој. Управљачким активностима се омогућава и подстиче реализација широког спектра еколошких и развојних потреба, са нагласком на унапређење услова за обављање делатности (пољопривреда и шумарство) и становање локалног становништва, инфраструктурно и комунално опремање постојећих насеља и развој туризма. Изградња објеката и друге активности у простору генерално су прихватљиве, уз услов одржања високог квалитета животне средине, биолошке, геолошке и предеоно разноврсности и повезаности међу стаништима. Поред планског уређења и комуналног опремања постојећих насеља, у зони са режимом заштите III степена се предвиђа и планска изградња објеката туристичког смештаја и угоститељства (у складу са правилима утврђеним Просторним планом), ловачких, шумарских и хидро-техничких објеката, објеката туристичке инфраструктуре (планинарске, бицикличке стазе, скијалишта и слично), електроенергетске, саобраћајне, комуналне и друге инфраструктуре, развој сточарства и других грана пољопривреде, активности лова уз еколошки одговорно и одрживо управљање популацијама дивљачи, рекреативни риболов, контролисано прикупљање шумских плодова и лековитог биља и други видови одрживог развоја засновани на водећим принципима заштите природе и животне средине и усмерени на обезбеђење

добробити за локалну заједницу, одржање, обнову и планско уређење села. Могуће је развој мањих индустријско-занатских погона, као што су објекти за прераду пољопривредних производа, минихладњаче, сушаре, млинови, резање грађе, брикетирање отпадака дрвета и слично, као и обављање осталих, постојећих делатности (фабрика природних сокова и пунионица воде) уколико испуњавају услове заштите природе и животне средине. Допуштене су изградња и реконструкција објеката за напред наведене намене уколико су усклађене са прописаним режимима зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања. Дозвољена је стамбена изградња за потребе стално настањеног становништва у постојећим грађевинским подручјима у складу са правилима утврђеним Просторним планом. Дозвољена је изградња за потребе пружања туристичких услуга у сеоском туристичком домаћинству у складу са правилима утврђеним Просторним планом, при чему могу да се адаптирају и реконструишу постојеће куће са окућницом и пратећим објектима или изградње нови смештајни објекти за највише 30 лежја у оквиру постојеће окућнице, односно грађевинске парцеле тог домаћинства и објекти за пружање услуга припремања и услуживања хране и пића за највише 50 једновременних туриста. У насељима и на локацијама са стамбеним, туристичким и економским/привредним објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске и површинске воде, мора се обезбедити санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода, што условљава: реализацију канализационих система и одговарајућих ППОВ, односно, тамо где то није рационално ни изводљиво, изградњу и уређење непропусних септичких јама уз организовање службе која ће се старати о њиховом пражњењу, или постављање мини постројења за пречишћавање за индивидуалне или групне објекте. Чврсти отпад пореклом са Заштићеног подручја „Радан“ одвози се и депонује изван тог подручја, осим отпада за који се под посебним условима обезбеђује рециклажа и који се за те намене привремено задржава на подручју. Мере заштите прописане за зону са режимом заштите II степена које се односе на очување квалитета животне средине, заштиту земљишта од ерозије и експлоатацију минералних сировина, примењују се и у зони са режимом заштите III степена, пре свега за забрану изградње индустријских објеката, изузев мањих занатско-индустријских погона и затечених прерађивачких објеката, преоравање природних ливада и пашњака и заснивање ораница на теренима стрмог нагиба и настабилног педолошког супстрата, непрописно руковање хемикалијама, крчење и чисту сечу шума, отварање површинских копова, а у складу са прописима који регулишу коришћење и заштиту пољопривредног земљишта, шума, вода, заштити животне средине и др.

1.3. ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА (ВАН ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА РАДАН ПЛАНИНЕ)

На преосталом делу подручја Просторног плана који није обухваћен заштићеним подручјима Радан планине, површине око 232 km², не успоставља се заштитна зона заштићених подручја с обзиром на то да је Законом о заштити природе прописана могућност али не и обавеза њеног успостављања. Међутим, на делу овог подручја код „Царичиног града“ (посебна намена заштите НКД од изузетног значаја), односно код Брестовачког језера (посебна намена заштите акумулације и изворишта воде), предвиђа се проглашење два мања заштићена подручја у моделу предела изузетних одлика. За утврђивање одређених режима заштите у окружењу „Царичиног града“ и Брестовачког језера, користе се одредбе Закона о културним добрима, односно Закона о водама. У случају проклапања зона заштите и резервисања простора, установљених за посебне намене по различитим основама, примењује се строжи режим заштите и коришћења простора.

На подручју Просторног плана ван заштићених подручја Радан планине, плански се утврђују смернице за истраживање, успостављање и остваривање заштите:

– популација и примерака угрожених, ретких и у другом погледу значајних врста дивље флоре и фауне установљаванем заштићених подручја мале површине у виду станишта на местима која су идентификована кроз научне студије и пројекте, стручну документацију и одговарајућа програмска документа (као што су Црвена књига флоре Србије, пројекат Станишта Србије, РВА пројекти и др.); и

– врста дивље флоре и фауне које имају или ће добити статус строго заштићених врста (ретке и угрожене врсте, ендемити Балканског полуострва).

Локалне самоуправе ће успоставити заштиту и организовање адекватно управљање осталим подручјима и локалитетима са очуваном посебним природним вредностима, изван заштићених подручја Радан планине и подручја заштићених актива Владе, као што су клисуре и водотоци, интересантне формације стена, културни предели око културних добара под претходном заштитом, мање очувани шумски комплекси, појединачна стара и репрезентативна стабла-записи и групације дрвећа.

1.4. ЗАШТИТА ПРЕДЕЛА

Просторним планом се предвиђа очување карактера и разноврсности предела.

Приоритет има очување структуре и обезбеђење несметаног функционисања природних предела, као и унапређење и уређење културног и руралног предела и заштита природно-културног предела.

Приоритет имају и ревитализација, рекултивација и обнова природних предела деградираних активностима шумарства, ловства, експлоатације минералних сировина и пољопривреде на планском подручју.

Основни критеријуми за одрживи развој и уређење предела као интегралног дела одрживог развоја, заштите и идентитета природних и културних вредности подручја посебне намене су:

- задржавање постојеће структуре и повезаности међу стаништима ради заштите свеукупне слике предела;
- у случајевима када није могуће избећи негативне утицаје примењују се мере за умањење утицаја и прате се ефекти предузетих мера на очување предела;
- спровођење мера за унапређење предела на подручју Просторног плана, приоритетно за очување свих природних, природно-културних, као и културних и руралних предела.

2. ЗАШТИТА КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Планска пропозиција заштите и одрживог просторног развоја културног наслеђа на подручју посебне намене Радан планине обухвата: поступке заштите НКД од изузетног значаја „Царичин град”, заштићеног некатегорисаног културног добра „Иван кула” и осталих археолошких налазишта, сакралних објеката и знаменитих места; и поступке организације и уређења простора за истраживање, презентацију и друге облике културолошког коришћења заштићених КД и добара која уживају претходну заштиту.

2.1. ЗАШТИТА И УРЕЂЕЊЕ НКД ОД ИЗУЗЕТНОГ ЗНАЧАЈА „ЦАРИЧИН ГРАД”

Iustiniana Prima – „Царичин град”, као културно добро од изузетног, националног и међународног значаја и источна капија заштићених подручја Радан планине, штитиће се, уређивати и културолошки користити, у складу са Законом о културним добрима, као комплексна целина НКД, односно природно-културни предео „Царичин град”.

2.1.1. Мере и услови заштите и коришћења НКД и његове заштићене околине

Подручје комплекса природно-културног предела „Царичин град” диференцира се на три зоне заштите и то:

- 1) Зона самог културног добра у I, највишем и најстрожем степену заштите, обухвата утврђено урбано језгро Акропоља, Горњег и Доњег града, са непосредним окружењем између Свињаричког потока на западу (укључујући узан појас на левој обали овог потока), Царичинске реке на североистоку и постојећег државног пута ПБ 432 на југоистоку и сеоског пута на југу, површине од око 32 ha, у оквиру КО Штулац, општина Лебане, као простор на коме су концентрисана најзначајнија откривена и потенцијална добра. Простор ове зоне намењен је паралелним, међусобно усклађеним активностима научног истраживања, конзервације и рестаурације налазишта, специјалне едукације и туристичке презентације налазишта, са организованим дневним посетама. Простор зоне биће

уређен као парк са негованим ниским и високим аутохтоним зеленилом, природно уређеним пешачким стазама, одмористима и друго, без нових објеката, изузев објеката у непосредној функцији заштите и презентације налазишта, у складу са условима надлежне службе заштите (обележавање откривених објеката информативним паноима, заштитни наткривни објекти највреднијих налаза, санитарни чвор). Презентација налазишта вршиће се, уз наплату улазница, у организованим групама са водичем по утврђеном сценарију и реду налазишта, уз контролисање капацитета једновременних посетилаца. У амбијенту урбаног језгра, одржаваће се и културне манифестације везане за историју Царичиног града, уз коришћење савремене видео-технологије. Ургентне активности у овој зони су конзервација угрожених налаза и природно уређење урбаног језгра, као први корак у организовању његове презентације. У зони ће бити извршена експропријација приватног земљишта.

Према Условима Републичког завода за заштиту споменика културе, у овој зони ће се спроводити следећа правила заштите и уређења:

- обавезно је очување изворног изгледа и габарита археолошког налазишта; забрањује се коришћење споменика у сврхе које нису у складу са његовом наменом и значењем, или на начин којим се могу нарушити споменичка својства или изазвати његова оштећења;

- забрањују се све врсте земљаних радова којима се мења морфологија терена (осим археолошких ископавања и истраживања које спроводи надлежна институција), као и вађење песка и шљунка из обухваћених водотока;

- могу се изводити само грађевински радови који су искључиво у функцији културног добра, тј. очувања и презентације налазишта путем конзервације и рестаурације остатака архитектуре; у том смислу, дозвољена је обнова порушених делова налазишта по одговарајућем програму/условима и под надзором службе заштите, у циљу презентације мозаика, камене пластике и др.;

- у случају потребе, могућа је изградња заштитних конструкција за поједине објекте унутар утврђеног града; заштитне конструкције ће се градити по пројектима надлежне службе заштите, у складу са средњорочним и дугорочним програмима истраживања, конзервације и презентације добра;

- изградња нових објеката у делу зоне изван утврђеног града могућа је само у функцији налазишта, а према условима службе заштите;

- евентуални радови на елементима инфраструктуре (путеви, водовод, канализација, струја, телефон) могу се изводити према пројектима за које је Решење о мерама техничке заштите донео Републички завод за заштиту споменика културе; радовима на инфраструктури претходиће обавезна археолошка истраживања на површинама на којима ће се изводити земљани радови; није дозвољено постављање ваздушних електро и телекомуникацијских водова, а постојеће ваздушне инсталације ће се каблirati; није дозвољено изливање непречишћених отпадних вода у Царичину реку и Свињарички поток, а минимум услова каналисања отпадних вода представљају непропусни сенгрупи са организованим пражњењем; забрањује се депоновање смећа; дозвољено је само природно уређење обухваћених водотока по условима службе заштите природе;

- на локалитету ће бити постављени одговарајући информациони панои, усмеривачи правца кретања и др; терен ће бити хортикултурно уређен по условима службе заштите природе, са аутохтоном шумском и ливадском вегетацијом; обавезно је редовно одржавање ниске и високе вегетације;

- изградња садржаја супраструктуре и инфраструктуре, као и уређење терена налазишта, реализоваће се по одредбама посебног Плана детаљне регулације, према условима службе заштите;

- решења о мерама техничке заштите добра и сагласности на пројекте доноси министарство надлежно за културу на предлог Републичког завода за заштиту споменика културе.

- 2) Зона II.1 степена заштите чини простор непосредне заштићене околине културног добра, око зоне у I степену заштите, у оквирном радијусу од 500 до 1.000 m од средишта утврђеног града, површине од око 102 ha. Обухвата подграђе и друге просторе са појединачним мањим налазиштима (добро у поступку заштите - археолошки локалитет византијске базилике, евидентирана добра

- археолошки локалитет праисторијског Оборишта и споменички локалитет црква Св. Илије са остацима византијског утврђења, трасу аквадукта и др), ван грађевинских рејона већих заселака. Зона се простире између државних путева Пб 430 и Пб 432 и јужног брдовитог залеђа, у оквиру КО Штулац и КО Свињарица, општина Лебане. Зона је намењена очувању непосредне природне околине утврђеног града од некомплементарне и непланске изградње и од других неповољних спољних утицаја (у радијусу непосредне визуелне перцепције околине из центра утврђеног града), као и изградњи и уређењу садржаја у функцији истраживања, заштите и презентације налазишта. У том смислу, у источном делу зоне предвиђен је колски прилаз са државног пута Пб 432 до приступног терминала на улазу у зону I степена, са паркингом за путничка возила и аутобусе, јавним и службеним садржајима за прихват посетилаца (надстрешнице, пешачки приступ утврђеном граду, шетне стазе, брза храна, освежавајућа пића, брошуре, сувенири, санитарни чвор, билетарница, информације, водичи, техничко особље), отвореном и затвореном музејском поставком и радним просторијама за потребе истраживања, едукације, конзервације и рестаурације (уз коришћење постојећег објекта „Геодора“), са потребном комуналном опремом. Објекти наведених намена биће примерени традицији градње овог поднебља, оптимално уклопљени у предео. Зона ће бити вегетацијски ревитализована и пејзажно оплемењена аутохтоним састојинама. Изградња и уређење овог простора вршиће се по Плану детаљне регулације налазишта и заштићене околине. Ургентне активности у овој зони су: поплочавање приступне пешачке стазе до улаза у налазиште, активирање зграде „Геодора“, натурално уређење окружујућег простора и израда Плана детаљне регулације.

У складу са Условима Републичког завода за заштиту споменика културе, у овој зони ће се примењивати следећа правила заштите и уређења:

- истраживање, заштита, уређење и презентација појединачних мањих налазишта унутар зоне биће регулисани посебним мерама надлежне службе заштите;

- заштитом и уређењем зоне неопходно је обезбедити интегритет „Царичиног града“ и аутентичност амбијента његовог непосредног окружења, односно интеграцију централног и појединачних мањих културних добара са околином, посебно очувањем и унапређењем природних елемената предела (традиционалног пејзажа шумарака, ливада и њива);

- уз излетнички и транзитни туризам у функцији презентације НКД, од осталих активности дозвољена је само традиционална, екстензивна пољопривреда локалног становништва, са малим производним капацитетима, који не утичу на промену традиционалног пејзажа; земљиште зоне/заштићене околине може бити у државном и приватном власништву; приватно земљиште ће се експроприсати само за неопходне јавне намене у функцији НКД, а за коришћење осталог приватног земљишта у функцији налазишта биће обезбеђене компензације приватним власницима; није дозвољена промена намене земљишта и култура до доношења Плана детаљне регулације зона I и II степена заштите;

- дозвољена је новоградња објеката супраструктуре и инфраструктуре само у функцијама истраживања, заштите и презентације налазишта, а доградња објеката у мањем обиму и само за потребе постојећих породичних домаћинстава; сви објекти супраструктуре биће приземни и у највећој мери несагледиви са централног налазишта (заклоњени рељефом или високом вегетацијом);

- изградња надземне и подземне инфраструктуре, регулација обухваћених водотока, хортикултурно уређење терена и друго вршиће се по одредбама Плана детаљне регулације, а до његовог доношења по условима надлежне службе заштите; није дозвољено изливање непречишћених отпадних вода у Царичину реку и Свињарички поток, а минимум услова канализације отпадних вода представљају непропусни сенгруппи са организованим пражњењем; чврсти отпад биће одвожен на депонију ван зоне; објекте супраструктуре и инфраструктуре, као и слободне зелене површине неопходно је константно одржавати.

3) Зона II.2 степена заштите представља простор шире заштићене околине налазишта, око зоне II.1 степена заштите/непосредне заштићене околине НКД, у оквирном радијусу од 1.000 до 1.500 m од средишта утврђеног града, површине од око 456

ha. Зоном су обухваћена и појединачна околна налазишта (добро у поступку заштите – археолошки локалитет утврђење изнад Царичине реке и евидентирано добро – археолошки локалитет осматрачнице Кулиште). Зона се простире у оквиру КО Штулац, КО Свињарица и на мањим деловима КО Секицол, КО Ново Село и КО Прекопчелица у општини Лебане, до окружујућих маркантних узвишења на висинама од 361 до 415 m н.в. са којих се сагледава „Царичин град“, не захватајући постојећа насеља. Шиња целина природно-културног предела „Царичин град“, чији би просторни развој био усмераван и контролисан, установљена је са главним циљем да се значајније не промени сагледиви пејзаж, већ да се он очува колико год је могуће у облику какав је био у доба живота Царичиног града. То не значи ограничавање просторног развоја природно-културног предела, посебно на главним долинским локацијама које нису сагледиве са локалитета археолошког налазишта (или се могу заклонити шумским растињем). Зона представља прелазни тампон простор између заштићене околине „Царичиног града“ и подручја Просторног плана ван заштићених подручја Радан планине, са блажим режимом према изградњи и привредним активностима, посебно према туристичким садржајима у функцији презентације НКД. У том смислу, тежиште треба ставити на етно-садржаје у туристичком смештају и угоститељству, летње школе и кампове, истраживачке радионице, уметничке колоније и др.

У складу са Условима Републичког завода за заштиту споменика културе, у овој зони ће се генерално примењивати следећа правила заштите и уређења:

- није дозвољено лоцирање рударских, енергетских, индустријских и других привредних објеката, великих сточарских и живинарских фарми, великих инфраструктурних и других објеката, који својим габаритом, обликом, висином, начином коришћења и отпадним материјама могу да угрозе НКД по било ком основу, односно да деградирају или униште природу, животну средину и предео његове околине; није дозвољено отварање нових каменолома, а постојећи се могу користити искључиво за потребе конзервације и рестаурације НКД; није дозвољено крчење и непланска сеча шума;

- дозвољене су постојеће и нове привредне активности и изградња супраструктуре и инфраструктуре којима се не угрожавају општи услови квалитетне природне и животне средине, посебно активности и изградња у области туризма, пољопривреде, шумарства, занатства, производње чисте енергије и др; у случају укупњавања пољопривредних поседа потребно је задржати и унапредити шумску вегетацију, уз планско формирање заштитних појасева; тежити колико је могуће да постојећи и нови објекти буду закљонени рељефом и високим зеленилом у визури од „Царичиног града“;

- шири предео треба заштитити од екстремних градитељских духвата који јаче одуарају од природе и етноса краја.

2.2. ЗАШТИТА И УРЕЂЕЊЕ ЗАШТИЋЕНОГ НЕКАТЕГОРИСАНОГ КД „ИВАН КУЛА“

Заштићено добро „Иван кула“ штитиће се, уређивати и културолошки користити у складу са Законом о културним добрима и Законом о заштити природе. Заштићену околину добра чиниће део Заштићеног подручја „Радан“ – локалитет „Кула – Заграђе“ у зони са режимом заштите II степена. Према Условима Републичког завода за заштиту споменика културе, у овој заштићеној околини примењивати се следеће непосредне мере очувања и презентације НКД:

- израда техничке документације постојећег стања утврђења;
- неопходна археолошка истраживања локалитета;

- израда пројекта конзервације зидова утврђења и рестаурације остатака архитектуре за које постоје поуздани подаци;

- чишћење и натурално уређење терена и постављање информационалног панона;

- обезбеђење приступног пута, паркинга и туристичке сигнализације;

- изградња објеката супраструктуре само у функцији заштите и презентације добра, по условима надлежних служби заштите; забрана изградње надземних електро, телекомуникационих и других инсталација;

- организовано укључивање локалитета у туристичку понуду подручја.

2.3. ЗАШТИТА И УРЕЂЕЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ (У ПОСТУПКУ ЗАШТИТЕ И ЕВИДЕНТИРАНИХ)

У планском периоду, на подручју посебне намене Радан планине завршиће се процедура заштите следећих 12 добара која су сада у поступку заштите и то: пет у општини Куршумлија – 1) Шатра – Градине/Велико Пупавце, 2) Црквица/Висока, 3) Црква Св. Петке/Зебица, 4) средњовековна црква са некрополом/Механе и 5) Бранкова кула/Рударе; два у општини Медвеђа – 6) Матовића поток/Дренце и 7) Таван Радојевића/Дренце; три у општини Лебане – 8) Горње градиште/Свињарица, 9) Црквиште – Базилика/Свињарица и 10) Царичина река/Штулац; и два у општини Прокупље – 11) византијско утврђење/Арбанашка и 12) Црква Св. Николе/Бублица (Реферална карта број 3).

У истом периоду, на подручју посебне намене Радан планине, увешће се у поступак заштите евидентирана добра са списка од 50 досад евидентираних локалитета – 13 у општини Куршумлија: 1) Римски рудници/Ђаке, 2) Црквиште/Ђаке, 3) Речица/Ђаке, 4) Црквиште/Заграђе, 5) Црква Косанчић Ивана/Иван Кула, 6) Галибаре/Космача, 7) Црква Св. Николе/Космача, 8) Грчко гробље/Пролом, 9) Римско гробље/Пролом, 10) Жута бара/Пролом, 11) Црква Лазарица/Пролом, 12) Црква св. Петке/Пролом и 13) Ајшин поток/Свињаште; десет у општини Медвеђа: 14) Соколов вис/Гајтан, 15) Јокановића црквица/Гајтан, 16) Кисметовина/Гајтан, 17) Дебели Брег/Гајтан, 18) „Турско гробље“/Гајтан, 19) Асановина/Гајтан, 20) Мујовића/Дренце, 21) Влаке/Дренце, 22) „Турско гробље“/Дренце и 23) Влаке Радојевића/Дренце; пет у општини Лебане: 24) Црквиште/Бачевина, 25) Црква св. Петра/Слишане, 26) Обориште/Штулац, 27) Кулиште/ Штулац и 28) Црква св. Илије/Штулац; пет у општини Прокупље: 29) Црквиште/Богујевац, 30) Црквиште/Товрљане, 31) Црква Преображења/Товрљане, 32) Спомен плоча из НОБ-е/Бублица и 33) Спомен плоча и чесма из НОБ-е/Драги Део; и седамнаест у општини Бојник: 34) Селиште/Брестовац, 35) Црква св. Ђорђа/Брестовац, 36) црква и гробље/Магаш – Добра Вода, 37) Калкације/Магаш-Добра Вода, 38) Извор/Магаш – Добра Вода, 39) Старо гробље/Магаш – Добра Вода, 40) Црквиште/Магаш – Добра Вода, 41) Црква на гробљу/Ивање, 42) Црква Св. Јована/Ивање, 43) Црква Св. Тројице/Ображда, 44) Турско гробље/Ображда, 45) Спомен плоча из НОБ-е/Брестовац, 46) Споменик палим Брестовчанима из НОБ-е/Брестовац, 47) Спомен биста С. Љубића Вујановског из НОБ-е/Брестовац, 48) Спомен плоча на Старој стругари из НОБ-е/Брестовац, 49) Спомен чесма из НОБ-е/Магаш и 50) Спомен чесма из НОБ-е/Добра Вода. На подручју посебне намене Радан планина, у планском периоду треба евидентирати и сва остала важнија културна добра, посебно објекте народног грађевинарства, знаменита места, стара сеоска гробља и др.

На свим локалитетима биће утврђене заштићене околине, у оквиру којих ће се вршити детаљнија истраживања и радови на заштити налазишта и уређењу терена, према условима надлежних служби заштите културних добара и природе и по правилу према урбанистичким пројектима. Ургентне мере заштите изузетно угрожених локалитета односе се на обезбеђење приступа и конзервацију откривених налаза. Приоритетни услови за презентацију презентабилних локалитета односе се на уређење приступа и непосредне околине, уз обележавање објеката. Биће пожељно да се неактивне цркве по обнови поново приведу сакралним функцијама. Поред тога, по доношењу одлуке цркве, добијању потребних дозвола предвиђених законом, као и сагласности надлежног министарства, предвиђа се реализација пројекта сакралног комплекса „Храм свехришћанског сусретања и помирења Св. Јован Крститељ“ на простору између села Магаш и Брестовац (општина Бојник), уз обавезну израду урбанистичког пројекта.

У складу са Условима Завода за заштиту споменика културе из Ниша, за добра која ће се у међувремену утврдити као НКД и добра која уживају претходну заштиту на подручју посебне намене Радан планине, генерално ће се примењивати следећа правила заштите и уређења:

- добра у поступку заштите биће утврђена по испуњавању свих услова утврђених Законом о културним добрима;
- за евидентирана добра ће се истражити подаци, прикупити документација и извршити валоризација споменичких вредности, са изразом графичких приказа; на основу тога ће се за сваки

појединачни објект или комплекс утврдити посебни услови заштите, са дефинисањем граница заштите и заштићене околине;

– услови и мере заштите НКД и добара која уживају претходну заштиту биће усклађени са планираним активностима и садржајима на подручју;

– интегритет и споменичка својства заштићених НКД и добара која уживају претходну заштиту не смеју бити угрожени другим активностима и садржајима, које треба планирати истовремено и као факторе очувања, трајне заштите, ревитализације, презентације и афирмације културних добара;

– на археолошким локалитетима, парцелама заштићених добара и парцелама њихове заштићене околине није дозвољена никаква изградња, осим ако се то не утврди посебним условима;

– на заштићеним добрима и њиховој заштићеној околини не смеју се изводити никакви радови који могу применити њихов садржај, природу или изглед, без претходно прибављених услова надлежне службе заштите;

– НКД и добра која уживају претходну заштиту могу се користити у својој изворној или одговарајућој намени, само ако се ни у чему не угрожавају њихова основна споменичка својства;

– НКД и добра која уживају претходну заштиту не смеју се користити у сврхе које нису у складу са њиховом природом, наменом и значајем, или на начин који може довести до њиховог оштећења;

– власник, корисник, или други субјект који по било ком основу располаже културним добром (НКД или под претходном заштитом), дужан је да га чува и одржава с пажњом, тако да не дође до оштећења или уништења његових споменичких својстава;

– нису дозвољени рушење, презиђивање, преправљање, раскопавање, прерађивање, преоравање, крчење шуме, вађење песка и земље, нити било какви други радови на добру и у његовој заштићеној околини, који могу да промене изглед и вредност културног добара, без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежне службе заштите;

– културна добра – активне цркве и друго функционисаће по правилима своје изворне функције, у складу са условима заштите које утврђује надлежна служба заштите;

– ако су заштићеном околином културног добра обухваћени и постојећи објекти локалног становништва, они се задржавају у функцији, уз могућност неопходне мање функционалне доградње, заклањање високим зеленилом и одржавање, по условима надлежне службе заштите;

– културна добра погодна за презентацију (остаци архитектуре и др) уређиваће се изградњом пешачких прилаза или колских саобраћајница са паркингом, уз елементарне прихватне садржаје (информативни пано, санитарни чвор, по потреби надстрешница/склониште и сл.), као и санирањем деградираних површина и одговарајућим хортикултурним уређењем, уз коришћење аутохтоне вегетације, по правилу на основу урбанистичког пројекта локалитета, по условима и уз сагласности надлежне службе заштите;

– ако се приликом пољопривредних, грађевинских или других радова наиђе на природне или антропогене материјалне остатке прошлости, радови се морају обуставити и о томе обавестити надлежна служба заштите, која, после валоризације добра, може да предложи измену режима коришћења локације;

– Завод за заштиту споменика културе посебним правним актом утврђује конкретне услове чувања, коришћења и одржавања, као и услове за предузимање конкретних мера заштите за свако појединачно културно добро, уз давање сагласности на пројектну документацију у вези са културним добрима;

– основу за заштиту, ревитализацију, уређење и презентацију добара под претходном заштитом представљаће комплексна студија валоризације културног наслеђа, коју треба урадити за подручје посебне намене Радан планине, са свим релевантним подацима о локалитетима и објектима;

– за сва културна добра на подручју Просторног плана биће спроведен и вид заштите кроз документацију, изразом детаљне стручне и техничке документације у дигиталном облику;

– омогућиће се планске претпоставке за укључивање културних добара у развој туризма и других комплементарних активности (науке, едукације, културе), које не ограничавају заштиту добара, већ су њима развојно мотивисане;

– плански ће се предупредити и кориговати све појаве и појухвати у простору који непосредно или посредно угрожавају, или могу угрозити, културна добра;

– плански ће се успоставити просторни склад културних добара са амбијентом њиховог окружења, пројектовањем нових објеката у контексту, уз ослањање на мотиве споменичких вредности наслеђа, у циљу унапређења градитељског стваралаштва на подручју.

2.4. ЗАШТИТА И УРЕЂЕЊЕ ДОБАРА НАРОДНОГ ГРАДИТЕЉСТВА

Као најосетљивији и најкраткотрајнији део културног наслеђа, преостало вредно народно градитељство на подручју посебне намене Радан планине захтева да буде истражено, заштићено и презентовано у знатно већој мери него досад. Појединачне, још увек скромне, али перспективне могућности су за онај део етнонаслеђа у оквиру развијенијих села и у селима везаним за туристичке локалитете, где се државном стимулацијом сеоског туризма домаћини могу обавезати на активно очување старих руралних објеката (стамбених и привредних) и амбијенталних целина. Другу могућност представља релоцирање највреднијих објеката у етно-паркове, чије уређење и одржавање изискује знатне државне трошкове, али је неопходно за очување највредније етно-баштине опустелих планинских села.

Паралелно са овим могућностима, треба да се одвија континуална заштита кроз документацију, која се посебно може интензивирати ширим ангажовањем младих истраживача – студената релевантних струка, па и дела средњошколаца, у оквиру истраживачких акција и кампова, летњих школа и др, под надзором научног кадра универзитета и стручног кадра служби заштите. У ове акције се данас могу укључити и страни студенти и научници, уз знатне могућности обезбеђивања иностраних донација, повољних кредита и слично. Овим активностима у великој мери могу да се премосте постојећа домаћа материјална и кадровска ограничења у евидентирању, истраживању и заштити свих врста културних добара, уз мотивисање и едукацију младих генерација у области културне и природне баштине.

3. ЗАШТИТА И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ВОДА И РАЗВОЈ ВОДОПРИВРЕДНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Планска пропозиција просторног развоја водопривредне инфраструктуре на подручју Плана условљена је чињеницом да се ту налазе релативно скромни водни ресурси са неповољним просторно-временским распоредом, и у складу је са стратешким циљевима по којима се на овом простору развијају делови важних подсистема у оквиру два система вишег реда: (а) Јужноморавског речног система за уређење, коришћење и заштиту вода и (б) Доњеморавског регионалног система за снабдевање водом највишег квалитета.

Основни подсистем на овом подручју је ВС „Пуста река“, чији је кључни објекат акумулација „Брестовац“. Са даљим развојем водопривредне инфраструктуре Србије, ВС „Пуста река“ ће се повезивати са Јабланичким подсистемом на југу, у коме су кључни објекти акумулација „Барје“ на Ветерници и планирана акумулација „Кључ“ на Шуманској реци.

Други подсистем, који се планира је чеона акумулација регионалног значаја „Зебице“, на Великој Косаници, која ће такође постати део Јужноморавског речног система за уређење, коришћење и заштиту вода, као важан део Топличког подсистема, у оквиру Доње – јужноморавског регионалног система за снабдевање водом највишег квалитета. У условима завршавања акумулације „Селова“, акумулација „Зебице“ нема временски приоритет, али се тај простор плански штити. Акумулација „Зебице“ се планира као вишенаменска – за снабдевање водом насеља и индустрије, ублажавање поплавних таласа, оплемењавање малих вода и енергетику.

3.1. РАЗВОЈ ВС „ПУСТА РЕКА“

Постојећа акумулација „Брестовац“, укупне запремине $10,1 \times 10^6 \text{ m}^3$, пројектована је екстензивно, са слободним бочним преливом и великом ретензионом запремином од $3,3 \times 10^6 \text{ m}^3$ која се недовољно користи, тако да има корисну запремину за кориснике система од само $4,1 \times 10^6 \text{ m}^3$. Међутим, у условима даљег развоја ВС „Пуста река“, неопходно је повећати корисну запремину и степен регулисања те акумулације. То се може урадити на два начина:

– изградњом две нове бране: бране „Брестовац 2“ на Пустој реци непосредно узводно, и бране „Магаш“ на Магашкој реци; или

– адаптацијом садашњих објеката, како би се повећала корисна запремина за око $2 \times 10^6 \text{ m}^3$.

– Оба решења су просторно врло рационална, јер се бране граде и нове акваторије смештају у практично већ откупљеном земљишту, које се користи веома ретко, само у условима евакуације катастрофалних великих вода. Кота максималног успора од 339 m н.в. до које достиже успор при евакуацији рачунске велике воде од $200 \text{ m}^3/\text{s}$ није никада ни била досегнута.

Планом се предвиђа изградња две нове мање бране и акумулације на крајевима успора акумулације „Брестовац“. Брана „Брестовац 2“ је планирана у зони искљивавања успора од бране „Брестовац“. Брана се може реализовати до коте око 350 m н.в., чиме ће се добити укупна запремина од $4,5 \times 10^6 \text{ m}^3$. На нову акумулацију ће се пребацити задатак потпуног ретензирања таласа вероватноће 2%, за шта је потребно резервисати $1,7 \times 10^6 \text{ m}^3$ ретензионог простора. Ако се талас у целости ретензира у акумулацији „Брестовац 2“, могуће је у низводној акумулацији „Брестовац“ подићи коту НУ са 332 m н.в. на 337,5 m н.в, чиме ће се у тој акумулацији добити још $1,7 \times 10^6 \text{ m}^3$ оперативне корисне запремине. Овим се значајно побољшавају радне перформансе ове две акумулације, јер ће се располагати са око $9,4 \times 10^6 \text{ m}^3$ оперативно корисног простора у обе акумулације. Степен регулисања се тиме повећава на $\beta \approx 0,47$, што каскадном систему од две акумулације, поред повећања количине и поузданости испоручене воде за снабдевање водом насеља и за наводњавање, у најтежем спрегнутом раду даје и неке могућности вишегодишњег регулисања, као изванредан нов квалитет. У краку успора акумулације „Брестовац“ који се преноси на Магашку реку, на сличан начин се планира реализација додатне бране „Магаш“ висине око 14 m. Са котом круне око 347 m н.в., и котом НУ 344,5 m оствариће се укупна запремина од око $0,7 \times 10^6 \text{ m}^3$. Ефекат те акумулације је значајан не само због додатне корисне запремине која се процењује на око $0,5 \times 10^6 \text{ m}^3$, већ и у погледу квалитета воде у Брестовачком језеру, јер акумулација „Магаш“ делује и као заштитни објекат. У оквиру радова на употпуњавању ВС „Пуста река“, планира се и реализација пастрмског рибака. За то се користи проток од 100 l/s, који се преко посебног одвајка на цевоводу који води ка Бојнику испушта као минимални одрживи проток.

Планом се оставља могућност адаптације постојеће бране и водозахвата „Брестовац“, ради повећања корисне запремине уколико се накнадним истраживањима и ревизијом пројекта утврди рационалност овог решења.⁷

3.2. РЕЖИМИ ЗАШТИТЕ, КОРИШЋЕЊА И УРЕЂЕЊА ДЕЛА СЛИВНОГ ПОДРУЧЈА АКУМУЛАЦИЈЕ „БРЕСТОВАЦ“

Просторним планом се:

1) резервише простор за следеће водопривредне објекте:

– брану и акумулацију „Брестовац“, површине око $0,6 \text{ km}^2$ на подручју КО Брестовац, општина Бојник и КО Бублица, општина Прокупље;

– брану и акумулацију „Брестовац 2“, површине око $0,2 \text{ km}^2$ на подручју КО Бублица, општина Прокупље;

– брану и акумулацију „Магаш“, површине око $0,1 \text{ km}^2$ на подручју КО Магаш – Добра Вода, општина Бојник; и

2) успостављају зоне санитарне заштите на делу сливног подручја акумулације „Брестовац“.

3.2.1. Зоне санитарне заштите акумулација „Брестовац“, „Брестовац 2“ и „Магаш“

Зона I акумулације

Ова зона обухвата језера „Брестовац“, „Брестовац 2“ и „Магаш“ из којих се захвата вода за јавно водоснабдевање, укључујући врх преградних објеката и приобална подручја акумулација чија ширина износи 10 m у хоризонталној пројекцији од нивоа воде при највишем нивоу воде у језерима: „Брестовац“ (око коте 339 m н.в.), „Брестовац 2“ (око коте 350 m н.в.) и „Магаш“ (око коте 346 m н.в.). Зона обухвата и надземне притоке Пусту и Магашку реку

⁷ Адаптацијом објеката постојеће акумулације „Брестовац“ подићи ће се кота НУ на 335 m н.в., чиме се добија корисна запремина од $5,8 \times 10^6 \text{ m}^3$ (повећање за око 40%), што је економски повољно и оправдано.

дуж целог тока (према члану 21. Правилника о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања). На простору зоне I успоставља се режим строгог санитарног надзора са забраном изградње нових и легализације постојећих објеката који нису у функцији водопривреде. За потребе туристичко-рекреативног коришћења акумулација, уз претходно прибављање сагласности надлежног водопривредног предузећа и под условом санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода и организованог прикупљања и одвожења отпада, дозвољава се уређење приобаља за планиране пешачке и бицикличке стазе, купалишта и пристане. На акумулацијама се могу користити пловила на електрични погон, весла и једра и одвијати спортски риболов. У акумулацијама је забрањен кавезни узгој рибе. Порибљавање акумулација се може обављати само на основу ихтиолошких студија и пројеката које раде лиценциране институције.

Зона II акумулације

На простору зоне II система акумулације „Брестовац“ (укупне површине око 4,8 km²: на територији општине Бојник око 2,6 km² и општине Прокупље око 2,4 km²), која обухвата подручје око језера „Брестовац“, „Брестовац 2“ и „Магаш“ у појасу ширине 500 m мерено у хоризонталној пројекцији од спољне границе зоне I, успоставља се режим контролисаног коришћења простора и сталног санитарног надзора, са забраном изградње нових објеката који нису у функцији водопривреде. Изградња нових саобраћајница ограничава се на категорију општинских јавних, пољских и шумских путева. Дуж свих постојећих и планираних путева обавезна је изградња инфраструктуре (бетонске риголе) за прикупљање атмосферских вода са сепараторима нафтних деривата. Деоница државног пута IIа 229 која пролази кроз зону II система акумулације „Брестовац“, на потезу од Магаша до Брестовачког рида у дужини од око 2,6 km, биће измештена јужно, ван ове зоне санитарне заштите акумулације. Изградња преносне и дистрибутивне електроенергетске и електронске комуникационе мреже, локалних водовода и слично није ограничена. За потребе туристичко-рекреативног коришћења простора, уз претходно прибављање сагласности надлежног водопривредног предузећа, дозвољено је уређење простора за планиране пешачке и бицикличке стазе, видиковце, и слично под условом санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода и организованог прикупљања и одвожења отпада. До доношења интегралног програма уређења пољопривредног земљишта, задржава се постојећа структура пољопривредних површина, уз поштовање принципа обраде и сетве према нагибу и типу земљишта. У овој зони је забрањено формирање депонија комуналног отпада, проширење и формирање нових гробља, закопавање угинуле стоке, превоз, складиштење и испуштање опасних и штетних материја, употреба агрохемикалија, течног и чврстог стајњака, узгајање, кретање и испаша стоке, камповање, вањари и друга окупљања људи, изградња и коришћење угоститељских и других објеката за смештај гостију; продубљивање корита и вађење шљунка и песка. У зони II система акумулације „Брестовац“, изграђени стамбени и економски објекти пољопривредних домаћинстава са сталним пребивалиштем у њој могу да се задрже, односно легализују, под условом да за ове објекте надлежни органи водопривреде и електропривреде, као представници државе, у року од 12 месеци од доношења Просторног плана реализују санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање свих отпадних вода. Када је обезбеђено санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање свих отпадних вода, омогућава се реконструкција или замена постојећих стамбених и економских објеката за сопствене потребе пољопривредних домаћинстава новим објектима истих габарита. Постојећи објекти са добијеним дозволама у овој зони задржавају се под условом да имају обезбеђено санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање свих отпадних вода и друге услове у складу са законом. Статус осталих објеката, постројења и активности у зони II биће утврђен након доношења решења о одређивању и одржавању зона и појасева санитарне заштите и завршетка израде елабората о зонама санитарне заштите изворишта (у складу са Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања).

Границе зоне II система акумулације „Брестовац“ морају бити видно означене стубовима са натписним плочама (према члану 33. Правилника о начину одређивања и одржавања зона санитарне

заштите изворишта водоснабдевања) и то у равним линијама у размаку од 500 до 1000 m, у делу постојећих насеља у размаку од најмање 100 m и на свим местима улаза саобраћајнице и пешачке стазе у зону санитарне заштите, као и на местима пресека границе зоне II са надземним и подземним инфраструктурним водовима, водотоцима и каналима.

Зона III акумулације

У делу зоне III акумулације „Брестовац“ у обухвату Просторног плана (површине око 63,8 km², која се пружа до границе која заокружује површину слива на подручју Просторног плана, а изван је границе зоне II), успоставља се режим селективног санитарног надзора, са контролисаном изградњом и коришћењем простора.

Коришћење и уређење пољопривредног и шумског земљишта биће засновано на решењима и одредбама основа заштите, коришћења и уређења пољопривредног и шумског земљишта. Није дозвољена интензивна употреба пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе. У насељима и зонама са стамбеним, туристичким и економским објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске, површинске воде и акумулације, мора се обезбедити санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода ван слива акумулације, што условљава реализацију канализационих система и одговарајућих ППОВ; односно, тамо где то није рационално и изводљиво, изградњу и уређење непропусних септичких јама, уз организовање службе која ће се старати о њиховом пражњењу. Такође, потребно је спровести комплетну санитацију насеља уз забрану депоновања комуналног и другог отпада, лоцирања и уређења депонија чврстог отпада, депоновања, складиштења и транспорта опасних материја и материја које се не смеју директно или индиректно уносити у воде, као и асанацију постојећих мини фарми, тако да испуњавају све санитарно-техничке услове који обезбеђују потпуну сигурност од загађивања вода и тла. На простору зоне III акумулације „Брестовац“ у обухвату Просторног плана могу се реализовати и мањи занатско-индустријски погони (објекти за прераду пољопривредних производа, мини-хладњаче, сушаре, млинови и слично) са „чистим“ технологијама које немају чврсте или течне отпадне и опасне материје.

За потребе туристичко-рекреативног коришћења слива акумулације „Брестовац“, дозвољава се реализација ски-стадиона „Соколовац“ и ски-стадиона „Петрова гора“, чије уређење захтева изградњу скијашке (жичаре, ски-стазе) и друге пратеће инфраструктуре и санитарно обезбеђених објеката за потребе скијаша (ски ресторани, заклони и сл.); реализација излетничких, риболовних, пешачких и бицикличких стаза са мањим објектима за информисање и предаха туриста (информативни пунктови, одморашта, видиковци, надстрешнице за склањање од невремена) и зона туристичке изградње, под условом санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода, а тамо где је могуће и одвођења отпадних вода ван слива акумулације.

Развојем и уређењем регионалне саобраћајне инфраструктуре обезбедиће се услови за несметано одвијање транзитног путничког и робног промета, уз контролисан превоз опасних и штетних материја које могу трајно и у значајном обиму да угрозе извориште водоснабдевања. Дуж регионалних путева ће се обезбедити инфраструктура (водонепропусне риголе и сл.) и уређаји за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода, као и привремен пријем отпадних материја у случају акцидента у редовном саобраћају. Развој и уређење локалне саобраћајне и техничке инфраструктуре реализоваће се без посебних захтева у погледу заштите акумулације.

3.3. ОСТАЛА ВОДОПРИВРЕДНА ИНФРАСТРУКТУРА

Снабдевање водом

Систем за снабдевање водом у оквиру ВС „Пуста река“ задржава почетну конфигурацију, са заједничким цевоводом дужине 9,7 km до ППВ и расподелне коморе за систем за наводњавање. Постројење за пречишћавање воде ће се постепено проширити, са развојем конзума, са једног модула од 100 l/s, на три модула. Тај развој подразумева резервацију простора уз постојеће ППВ, на

садашњој локацији око 5 km од Бојника, на путу Бојник – Дољевац (ван подручја Просторног плана). Конфигурација расподелног дела система је већ дефинисана пројектом.

У складу са ППРС, за одређивање потрошње усваја се просечна специфична потрошња од 300 l/кор. на дан, за сва насеља. То је реална специфична потрошња - у условима рационализације потрошње и смањења губитака, а иста је и у селима, због потреба стоке и прераде млека на мањим сеоским газдинствима. Норме потрошње воде у зони насеља (туристичких села) и других туристичких локалитета у планинској зони предвиђене су на 300 L/кор. на дан по стационарном туристи и 25 l/кор. на дан за дневне излетнике.

Снабдевање водом планинских села и села по обронцима планинског подручја ће се обављати из локалних изворишта. То су, по правилу, каптирани мањи извори пукотинских издани, који се морају штитити успостављањем непосредне и уже зоне заштите, која обухвата читаву хидрауличку зону утицаја на извориште подземних вода или на изворе који су каптирани за локалне водове. При каптирању извора, уколико је ван насеља, низводно од њега ће се обезбедити вододржив базен као појило за дивљач, у кога ће се из извора наменски упуштати потребна количина воде, по критеријуму да у таквом басену стално има воде.

Сва локална коришћена изворишта у алувионима крај река се штите по принципима заштите изворишта подземних вода, чак и ако се напуштају спајањем са регионалним системима, јер и даље задржавају важну функцију резервног изворишта водовода насеља за случај хаваријских ситуација. Та изворишта се могу користити за потребе обезбеђивања воде за технолошке потребе, уз заштиту као у случају изворишта за снабдевање насеља.

Прикључење изолованих водовода на регионалне системе могуће је уз испуњење следећих услова: (а) губици воде у мрежи се морају свести на мање од 20%, (б) потребно је успоставити поуздан мерни систем са контролом свих кључних чворова у мрежи, који омогућава да се тачно и континуирано региструје ко колико троши воде (обавеза увођења водомера свим потрошачима) и колики су губици у појединим гранама система, (в) продајна цена воде мора бити у складу са ценама дефинисаним одређеним стратешким документом, што значи да мора да покрије све трошкове прости репродукције система, трошкове заштите изворишта, као и део трошкова проширене репродукције (око 30%) који подразумева даљи развој система.

Наводњавање

Планираним радовима на повећању корисне запремине и степена регулисања у акумулацијама „Брестовац“ и „Брестовац 2“, систем се може поуздано проширити на око 800 ha а максимално до око 4.000 ha, уколико се пређе на његово интензивно коришћење. Потенцијалне локације за развој система су: између Бојника и Брестовца, у ширем обухвату главног довода ø600, између Бојника, Кацабаћа и Косанчића и даље долином Пусте реке према Пуковцу и Дољевцу. Проширење система за наводњавање захтева грађење нових компензационих басена, како би се изравнале неравномерности рада. У просторно и економски рационалне мере спада грађење врећастих брана у кориту Пусте реке висине 2-3 m, које би подигле и стабилизирале нивое у реци и формирале потребне компензационе акваторије. На тај начин ће се долинска насеља крај Пусте реке, адекватним уређењем обала по принципима урбане регулације, повезати са уређеном реком.

Уређење водних режима

Ублажавања поплава таласа, поред Пусте реке, могуће је да се оствари још само на планираној акумулацији „Зебице“ на Великој Косаници, која је предвиђена и за сврху контроле водних режима. На осталим мањим водотоцима на разматраном подручју практично нема могућности да се реализују акумулације већих степена регулисања, које би могле да својим ретензионим запреминама изврше ублажавање поводња. У тим случајевима, уређење водних режима се може обавити само применом регулационих радова и антиерозионе заштите. Пошто се ради о подручју на коме треба очувати високе еколошке вредности и биолошку разноврсност читавог простора, а посебно водених екосистема, регулације и уређења водотока треба обављати по принципима тзв.

„натуралне регулације“, која подразумева само неопходне функционалне корекције трасе корита и попречних профила, уз што мање интервенција, како би се очували биодиверзитети водених екосистема и непосредног приобала. За стабилизацију корита при природној регулацији користе се природни материјали (камен), уз неопходно учвршћивање обала фитосанационом заштитом наменски одабраним растињем које везује и стабилизује обале. Конкавне обале, које угрожава повећан ерозиони потенцијал, осигуравају се естетски добро обликованим каменим конструкцијама обалоутврда, док се стабилни делови само осигуравају одговарајућим фитосанационим осигурањима. На тај начин се природном регулацијом повећава биолошка разноврсност и читав простор се обогаћује и еколошки и визуелно.

Антиерозионо уређење планског подручја је мера не само уређења водних режима (за смањење брзине концентрације поводња), већ и еколошког и економско-развојног уређења територије. То уређење се заснива на оптималној комбинацији техничких, биотехничких и биолошких радова, уз административне мере које се односе на забране и препоруке у погледу начина коришћења земљишта. У оквиру техничких радова, веома су важне бујичне преграде у неким ерозијом угроженим водотоцима у горњим деловима слива Пусте реке, Проломске реке и Велике Косанице. Те преграде стабилизују корито водотока, смањују подужне падове и омогућавају да се добије у времену пре постизања ефеката биолошких радова. Биолошки радови обухватају пошумљавање, обнову деградираних шума, затрављивање, мелиорације шума и пашњака, док се биотехнички радови састоје у изради рустикалних преграда, плетера и травних водопутева. У складу са стратегијом да се пољопривредна земљишта нижих бонитетних класа претварају у шумска, приоритет се даје биолошким мерама заштите. Предвиђа се да планови за проглашење ерозионих подручја и одбрану од бујичних поплава на територији општина буду урађени као јединствен документ за читаво планско подручје, тј. за делове територија свих пет општина које су обухваћене Просторним планом.

Системи заштите вода

Технолошке мере заштите квалитета вода су у складу са принципом отклањања загађења на самом извору загађења, и своде се на изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода општег типа, за сва насеља која имају више од 2.000 еквивалентних становника (у даљем тексту: ЕС), према захтевима ЕУ. Водопривредне мере се свode на побољшавање режима малих вода наменским испуштањем чисте воде из акумулација у кризним периодима, што се може остварити само на акумулацији „Брестовац“, а касније и на акумулацији „Зебице“. Ова мера се ефикасно може користити и за санирање акцидентних загађења на низводним потезима водотока на којима су поменуте акумулације. То је посебно важно за акумулацију „Зебице“, јер се њом штити долина Косанице, дуж које води државни пут 16 35 Прокупље – Куршумлија – Подујево (Ниш – Приштина).

Организационо-економске мере предвиђају стварање оквира (прописи, административне мере) као и економских предуслова (дестимулација загађивача накнадама за загађивање) којима се подстичу мере заштите вода.

Санитација свих сеоских насеља, која не могу да буду обухваћена малим групним системима са ШПОВ, посебно у планинским подручјима (код диспергованих и неприступачних насеља) обављаће се по принципима руралне санитације – са одвођењем отпадних вода у индивидуалне или групне водонепропусне објекте, уз оперативну организацију даљег поступка са отпадним водама, односно, уклањања и коришћења у пољопривреди на санитарно безбедан начин, како не би дошло до загађења површинских и подземних вода. У случају реализације нових сточних фарми, морају се обезбедити услови да се отпадне воде (осока), стајско ђубре и отпадне воде сакупљају у вододрживим резервоарима и прерађују у ђубриво за пољопривреду, тако да не могу да доспеју у површинске воде.

Канализација постојећих насеља ће се реализовати по сепарационом систему, стриктно раздвајајући колекторе за отпадне воде од колектора за атмосферске воде. Није дозвољено увођење вода из олука зграда и одводњаваних површина у колекторе за отпадне воде, као ни обратно, отпадних вода у колекторе кишне канализације. Предвиђа се реализација групног система за Пролом

бању и гравитирајућа насеља којим би се финализовао ППОВ општег типа крај Проломске реке низводно од насеља.

При реализацији и ревитализацији канализационих система примењују се следећи пројектни критеријуми: минимални пречници колектора $\varnothing 250$, степен испуњености при Q_{max} час 0,75 за секундарну мрежу, односно 0,50 за главне колекторе; брзине у колекторима: $v_{min} = 0,75$ m/s, $v_{max} = 3$ m/s. Опсеги укупљања канализационих колектора, због корисника система: $H_{min} = 1,8$ m, $H_{max} = 5$ m.

У канализацију за отпадне воде смеју се уводити само оне воде које задовољавају услове прописане Правилником о опасним материјама у водама („Службени гласник СРС”, број 31/82 и „Службени гласник РС”, број 46/91). Инспекцијским службама је потребно омогућити контролу отпадних вода из тзв. кућне мале привреде које морају да задовоље услове Правилника о опасним материјама у водама пре упуштања у канализацију.

Дефинишу се следећа полазишта за заштиту вода:

– сви водотоци у горњим деловима сливова Пусте реке, Проломске реке, Велике Косанице, који представљају важна изворишта, одржаваће се у I, евентуално II класи квалитета;

– за потребе реализације акумулације „Зебице” на Великој Косаници за коју ће се радити посебан просторни план подручја посебне намене, овим планом се штити простор дела слива будуће акумулације;

– примена организационо-економских мера за спречавање и смањење загађења вода (прописа о транспорту опасних материја у зони изворишта, забрана кавезног узгоја риба у акумулацијама које служе за снабдевање водом, порибљавање акумулација искључиво на бази ихтиолошких студија и пројеката, забрана изградње рибњака на локацијама којима се угрожавају изворишта вода или планирани водопривредни системи, смањење специфичне потрошње воде увођењем реалних накнада за коришћење вода и испуштање употребљених вода, увођење мониторинга квалитета вода и др.);

– заштита локалних изворишта и њиховог одрживог коришћења у складу са следећим правилима: на извориштима свих сеоских водовода се обезбеђују зоне санитарне заштите, све у складу са Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања; експлоатација алувијалних изворишта може се обављати само до граница до којих формирање депресионог левка не угрожава еколошке и друге услове у окружењу; захватање из изворишта површинских вода се може обављати само до границе која не угрожава проточност водотока низводно од захвата (што се дефинише водопривредним условима, али генерално, не сме бити мања од тзв. мале месечне воде обезбеђености $80\% - Q_{mes,mv,80\%}$);

– заштита водених и приобалних екосистема испуштањем минималног одрживог протока из акумулација са обезбеђеношћу 100%. У случају Брестовачког језера, испуштаће се без редукција проток од 100 l/s;

– због контроле загађивања подземља, забрањује се изградња водопропусних септичких јама и понурићих упојних бунара;

– сва производна предузећа, укључујући и она у кућној радиности, своје отпадне воде које испуштају у водотоке или канализационе системе морају довести у стање које одговара Правилнику, уз поштовање МДК које се односи на опасне и штетне материје. Морају се уклонити све опасне материје, посебно оне које би својим токсичним деловањем ометале рад биоаерационог дела ППОВ.

4. ОСТАЛЕ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

4.1. ТУРИЗАМ И РЕКРЕАЦИЈА

Планска пропозиција развоја туризма на подручју Просторног плана почива на чињеници да интерес туристичке тражње неће бити масовније привучен само презентацијом природних и културних вредности подручја, већ првенствено побољшањем квалитета смештаја и целогодишње туристичко-рекреативне понуде у простору у комбинацији са мотивима очуване природе и културне баштине, етно-баштине села и органске хране, односно развојем руралног туризма (који ће задржати госта, туристу на вишедневном боравку, уз наплату услуга спавања, исхране, више-наменске потрошње и понуде у простору). Јаки су регионални и локални интереси за заштитом простора и одрживим развојем туризма као потенцијалним покретачем привредног напретка, који пре свега треба да донесе корист локалном становништву и подигне стандард живљења.

Туристичка понуда Радан планине, засниваће се на: атрактивним природним ресурсима – највреднијим деловима туристичког комплекса и локалитета на Радан планини (посебно изнад 1000 m н.в.) и термоминералним водама Пролом бање; културно-историјским знаменитостима – нарочито археолошком налазишту „Царичин град”; туристичким садржајима руралне зоне Радан планине, (односно кроз организовање домаћинства у агро-турне кооперативе на нивоу села и понуде спортско-рекреативних активности у атару села); релативно повољном гео-саобраћајном положају подручја и др. Наведени ресурси предодређују коришћење овог простора за: планински, културни, бањско-здравствени, рурални-стационарни, излетнички, спортско-рекреативни, еколошки и туризам специјалних интересовања и друге видове туризма првенствено регионалног и делом националног нивоа; реализацију атрактивних програма за активирање развоја туризма и комплементарних делатности, уз корелацију са програмима заштите природе, животне средине и културног наслеђа и одговарајућим развојним политикама Републике Србије.

Основна одређења дугорочног концепта развоја туризма и рекреације су:

– туризам ће бити основа развоја Радан планине или алтернативна делатност на другим просторима (под режимима заштите и сл.) и вид компензације локалном становништву за различита ограничења у развоју;

– према природним и створеним потенцијалима, развој туризма и рекреације засниваће се на интегрисаној туристичко-рекреативној понуди Радан планине, језера, културно-историјских знаменитости, бање, села, ловишта и др, којима ће уједно бити обухваћене и све значајне вредности непосредног окружења;

– туризам ће активирати развој комплементарних активности и структура (села, пољопривреде, МСП, јавних служби и објеката, инфраструктуре и др) и подржати и унапредити заштиту и културолошку презентацију природе, природних и културних вредности, као темељних ресурса и услова укупног, здравственог, еко, етно и других видова туризма, производње еко-хране и сл.;

– промовисаће се атрактивни, профитабилни и одрживи програми постојеће и нове туристичке понуде за циљем привлачења капитала.

Према природним и створеним ресурсима планског подручја и критеријумима актуелне тражње шире туристичке клијентеле, понуда подручја засниваће се на следећим доминантним видовима туризма:

1) планинском туризму и рекреацији на Радану са богатом и разноврсном понудом првенствено у летњој (пешачке – трекинг туре, планински бициклизам, сафари туре са уређењем видиковца, извора, склоништа, маркираних путева и стаза) и делом у зимској сезони (три скијалишта намењена алпском скијању, која су међуопштинског значаја, са тромесечним трајањем снега, на северним падинама у висинском распону од 900/1000 m н.в. до 1370 m н.в. укупног капацитета до 2.100 једновременних скијаша), нордијско скијање које ће користити делове успостављених пешачких и бицикличких стаза на Радану, уз културни, сеоски, ловни, еколошки и друге специјализоване видове туризма;

2) touring/кружним путовањима – првенствено на „локалном нивоу”, заснованим на посети природним и антропогеним знаменитостима подручја („Бавоља варош” и „Иван кула”, са едукативно-информативним програмом, Радан планина са атрактивним видиковцима и амбијенталним целинама, Брестовачко језеро, Етно комплекс „Слишане” и „Царичин град” са едукативно информативним програмом); односно на „националном нивоу” у циљу функционалне интеграције шире туристичке понуде, укључивање у културолошку туринг руту „Пут римских царева”, уз неопходност реализације Визиторског центра „Царичин град” (као „улазне тачке” из правца југа у функцији презентације целе руте кроз Србију, односно као улазног пункта и једног од визиторских центара Радана), Визиторског центра „Пролом бања” (као пункта из правца севера за заштићена подручја Радан планине) и Визиторског центра „Бавоља варош”;

3) здравственом (spa/wellness) туризму – са целогодишњом понудом у балнеолошкој и климатској рехабилитацији, општој и спортској рекреацији, на бази термоминералних вода Пролом бање, (уз потребу интензивнијег развоја wellness понуде), уз планински, културни, сеоски, еколошки и друге видове туризма; могућ је огранак Wellness – центра на Радану и Брестовачком језеру;

4) руралном туризму – са целогодишњом понудом, уз планински, еко и етно-туризам, ловни туризам, производњу еко-хране и етно-занатских производа, панорамске путеве Раданом, посматрање птица и др, у ближој гравитацији рекреативних комплекса и понуде других облика туризма у планском простору;

5) туризму специјалних интересовања – заснованом на природним и културним мотивима и необичним феноменима („Царичин град“, „Иван кула“, „Ђавоља варош“, гравитациона аномалија у селу Ивање, тзв. „змајева бразда“ или поље израженог електромагнетног деловања и појачане гравитације на потезу од Малог крша на Соколовици ка југу, меридијанског правца пружања), спортско рекреативним и авантуристичким активностима и адреналин спортовима (истраживачке туре, бициклизам, панорамски путеви, лов, риболов, параглајдинг, слободно пењање, жахање и др.) уз функционалну интеграцију са другим видовима туризма; и

6) наутичким и другим видовима водног туризма – везани за акваторије постојећих језера – Брестовачког и Бубличког и планирану акумулацију „Зебице“ на Великој Косаници (у непосредном контакту са подручјем Просторног плана), као и спортски риболов на водотоцима Косанице, Пусте реке и Јабланице са притокама које су у обухвату подручја Просторног плана.

Организација и уређење туристичког подручја

Планско опредељење је да се туристичко подручје организује у оквиру туристичког комплекса Радан планине, односно неколико туристичких локалитета у којима се може формирати интегрална туристичка понуда (до доношења акта о утврђивању туристичког простора у складу са Законом о туризму). Туристички комплекс Радан планине, диференциран је на туристичке локалитете, са међусобно интегрисаним зонама туристичке понуде.

Развој туризма одвијаће се у оквиру туристичких локалитета, у ближем контакту са највреднијим деловима планинских подручја, и то: (1) Пролом бања, као бањско туристичко место националног значаја, (2) „Ђавоља варош“/Ђаке, (3) „Иван кула“, (4) Брестовачко језеро и реке, (5) „Царичин град“, (6) етно комплекс „Слишане“, (7) ски-стадион „Соколовац“, (8) ски-стадион „Петрова гора“, (9) ски-стадион „Радан“, (10) 12 насеља у гравитационој зони скијалишта (у општини Медвеђа – Горњи и Доњи Гајтан; у општини Лебане – Слишане; у општини Бојник – Боринце, Ображда, Ивање, Добра Вода и Магаш; у општини Прокупље – Драги Део, Богужевац, и Власово; и у општини Куршумлија – Ђаке).

Предуслов за отварање, односно стварање услова за развој и уређење туристичког подручја Радан планине је модернизација и доградња путних праваца који повезују туристичке ресурсе/производе, како би се скратила дуга и непотребна обилазна путовања и учинио свима доступан целокупни дијапазон туристичке понуде из сваке тачке подручја. Ово је посебно важно за равномеран развој руралног туризма, који треба да буде смештајна и прехранбена база туризма на подручју Просторног плана. Планско опредељење је:

– изградња, односно делимична изградња, санација и модернизација деоница од приоритетног значаја за повезивање саобраћајних токова и туристичке понуде општина Лебане, Бојник, Прокупље, Куршумлија и Медвеђа (укупно 28,5 km);

– Житни поток/Драги Део – до државног пута Па 229, у дужини од око 2 km (веза Прокупља, односно државних путева Па 225 и Па 229);

– Слишане – до Боринца – у дужини од око 2,5 km са мостом преко Боринске реке (веза Лебана, односно државних путева Пб 430 и Пб 431);

– Ображда преко Голог рида – до државног пута Пб 431, изнад Ивања, у дужини од око 2 km;

– Пролом бања – Пролом – Власово – Беговића гроб (најкраћа веза Пролом бање према општинама Бојник и Медвеђа, преко Беговића гроба), у дужини око 8,5 km; и

– Ђавоља варош – Гајтанска врата (најкраћа веза између локалитета Ђавоља варош – Радан планина - Царичин град), у дужини око 13,5 km.

– изградња осталих деоница, које представљају део саобраћајног прстена „Високог кружног“ пута око Радан планине, повезујући најатрактивније туристичке ресурсе и то:

– Иван Кула – Мале Ђаке, у дужини око 6,5 km;

– Боринце – локалитет Борови, у дужини око 4,8 km;

– Голи рид – Добра Вода, у дужини 3,6 km;

– Крижов поток – Проломска река, у дужини 2,6 km.

До оспособљења за кретање стандардних путничких аутомобила, ове путне правце, који и сада постоје као сеоски и шумски путеви могуће је користити за излете теренских возила;

– реализација саобраћајног прстена – „Високог кружног“ пута око Радан планине дужине око 49,3 km (од чега је око 10,9 km нове трасе), како би се сва подпланинска села ставила у равноправан режим у коришћењу туристичких ресурса/ производа, и то на правцу: од Дobre Воде, преко Стругаре, до гребена изнад Леденог извора, постојећим шумским путем до засеока Булатовићи (дужине око 13,6 km, од чега је неизграђено свега око 5 km на потезу Стругара – Црводичко брдо)*; од засеока Булатовићи села Горњи Гајтан, изнад Адинца, преко локалитета Јевђина ливада, Мале Ђаке до пута уз Јазовички поток, код Милуновског брега, постојећим сеоским путем (дужине око 13 km, од чега је неизграђено око 4,4 km на потезу Мале Ђаке – Милуновски брег); постојећим сеоским путем низ Јазовички поток и Проломску реку до одвајања сеоског пута код места Грабље (дужине око 4 km), и даље за Власово, Малу Власу и Богужевац, постојећим сеоским путем (дужине око 11 km, од чега је 1,5 km новом трасом код Мале Власе), односно до излаза на државни пут Па 229 и до села Добра Вода (дужине око 7,7 km).

Понуда планинског туризма и рекреације заокружиће се реализацијом ски-стадиона са алпским скијалиштем на северним и североисточним падинама Радан планине (са трајањем сезоне до три месеца током године, што може бити продужено инсталацијом уређаја за вештачки снег). У планском периоду предвиђен је развој три ски-стадиона (као грађевинских подручја ван насељеног места):

– „Соколовац“ (на територији општине Прокупље) – од коте 1260 m н.в. на север ка засеоку Мала Власа до 900 m н.в. са висинском разликом око 360 m и дужином стаза од 1,4–1,5 km;

– „Петрова гора“ (на територији општине Бојник)⁹ – од коте 1320 m н.в. на исток ка Стругари, до 1100 m н.в. са висинском разликом око 220 m, и од коте 1282 m н.в. на североисток ка Доброј Води до 940 m н.в. са висинском разликом 342 m и дужином стаза од 1,7–2,0 km; и

– „Радан“ (на територији општина Куршумлија, Прокупље, Медвеђа и Бојник) – од коте 1370 m н.в. на југозапад до 1050 m н.в. са висинском разликом 320 m и дужином стаза 1,9 km;

– капацитет ски-стадиона „Соколовац“ и ски-стадиона „Петрова гора“ је до 650 једновременних скијаша респективно, а капацитет ски-стадиона „Радан“ до 800 једновременних скијаша. Укупан капацитет скијалишта је 2100 једновременних скијаша, чиме би се створили услови за боравак око 3.000 туриста (70% скијаша и 30% нескијаша), од којих би било 50% стационарних (односно око 1.500 у оквиру насеља у гравитационој зони скијалишта) и 50% излетника из окружења. Скијалиште би се састојало од пет жичара (четири ски-лифта и једна четвороседежница) и десет стаза. Све кабинске жичаре и жичаре седежнице биће и у функцији летње понуде у простору, односно могу се користити током целе године не само у сврху вертикалног транспорта за скијаше, већ и за друге туристе – пешаке, излетнике, планинаре, спортисте који се баве змајарством, параглајдингом, бициклизмом и др), чиме се доприниси обједињавању туристичке понуде Радана и обogaћењу туристичког доживљаја. Функција продужења боравка туриста на подручју Радана ће се остварити и развојем нордијског скијања, за које се током зимске сезоне може користити део од укупно 265 km успостављених пешачких и бицикличких стаза.

Капацитети руралног туризма су распоређени су по насељима у гравитационој зони скијалишта, а узимајући у обзир комуникације и понуду туристичких производа, у планском периоду предвиђа се активирање три села: Власово, Добра Вода и Горњи Гајтан (са по око 100 лежаја) што износи укупно 300 лежаја у руралном туризму. Такође, од села која имају задовољавајући потенцијал за развој руралног туризма, у планском периоду треба активирати и Драги Део, Богужевац, Магаш, Ивање, Боринце, Ображду, Слишане, Доњи Гајтан и Ђаке са по око 80 лежаја по насељу, што је доња граница рентабилног пословања (укупно 720 лежаја). Релативно насељенија села, у општини Лебане – Прекопчелица, Штулац, Ново Село и Бачевина, у општини Бојник – Мијајлица,

8 Уколико шумски пут кроз Петрову гору треба да буде проходан и у зимском периоду, с обзиром да сече потенцијално скијалиште, добиће ски пасареле на укрштању са ски стазама, или ће се полазне станице жичара померити изнад трасе пута, што ће се разрешити одговарајућим урбанистичким планом ски-стадиона „Петрова гора“.

9 Општина Лебане би била индиректно везана за скијалиште „Петрова гора“.

Оране и Брестовац, у општини Прокупље – Бублица и Доњи Стадовац, у општини Куршумлија - Пролом, Висока и Рударе, такође имају могућности за организовање понуде туристичких садржаја кроз организовање домаћинства у пољопривредно-туристичку сарадњу на нивоу села (посебно оних са преко 40 радно активних становника у пољопривреди и туризму). Село Зебица има услове за развој еколошко-етнолошке понуде у туризму у свом окружењу (према Ђавољој вароши) као и село Космача (према планини Соколовица), односно село Арбанашка (према Соколовици и Арбанашкој планини).

Укупни капацитет руралног туризма у планском периоду износи око 1.500 лежајева, што обухвата и постојеће смештајне капацитете који износе око 514 лежајева (хотели у Пролом бањи и Рударима и планинарски дом „Ивање“). Овај капацитет захтева радно ангажовање око 300 домаћих становника на пружању услуга смештаја и исхране, не рачунајући нова занимања у туристичкој понуди у простору (водичи, инструктори), сервисима и уређењу и одржавању терена, објеката и уређаја на скијалишту и на аква-тичким програмима. Уколико се код нових туристичких капацитета (око 1.000 лежаја) оствари искоришћеност од 60%, реализоваће се промет од око 211.000 туристичких дана и отворити око 300 радних места у туризму (што би уз радно ангажовање око 300 домаћих становника у руралном туризму укупно износило око 600 запослених).

5. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ

5.1. ПРИРОДНИ СИСТЕМИ И РЕСУРСИ

Утицај неадекватног коришћења природних ресурса у оквиру заштићених подручја Радан планине може имати вишеструке негативне ефекте на планско подручје и огледа се у активностима непланске сече шума, нерационалног и неадекватног коришћења пољопривредног земљишта, експлоатације минералних сировина и угрожавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања.

Шуме Радан планине су углавном изданачке, а најбоље су очуване у дубљим увалама и на већим надморским висинама. Због степена деградације неопходна је доследна, стручна и благовремена примена мера за пошумљавање новим засадама, заштиту и коришћење шума и осталих шумских производа, прописаних законом и другим актима и утврђеним основама газдовања шумама и извођачким плановима.

Коришћење дела земљишта у пољопривредне сврхе одликује недовољна усклађеност са природним карактеристикама (педолошким, морфолошким). Обрадива и условно обрадива земљишта I-IV бонитетне класе заступљена су у мањем обиму, у делу ван заштићених подручја Радан планине, где се смењују са земљиштем V бонитетне класе, које трпи озбиљна производна ограничења, и препоручује се за заснивање ливада и шума. С друге стране, у заштићеним подручјима Радан планине (централном, планинском подручју) концентрисана су слабо продуктивна земљишта класе VI-VIII. На слабо продуктивним земљиштима требало би подизати заседе аутохтоних сорти воћа, а маргинална земљишта, у зависности од конфигурације терена и надморске висине, затравити, односно пошумити, имајући, притом у виду потребу очувања ових површина у извесном обиму из агроеколошких и социјалних разлога, посебно ради очувања мозаичности предела. Коришћење земљишта на нагибима подразумева примену система мера познатих као агро-шумарство. На угроженим површинама прописују се административне забране које се односе на: гајење окопавина на нагибима, орање низ нагиб, чисту сечу на нагибима, испашу на деградираним пашњацима, кресање лисника ради исхране стоке, и одређене обавезе: контурно орање, претварање деградираних њива у ливаде, мелиорације деградираних пашњака, пошумљавање

голети, противерозивно газдовање земљиштем и шумама, контролисано оптерећење пашњачких површина. Део ових мера је и подизање ило-филтерских појасева (наизменични појасеви травне и дрвенасто-жбунасте вегетације) на падинама у непосредном окружењу акумулације „Брестовац“.

На подручју Просторног плана последњих година интензивана је бесправна градња на локацијама изван граница грађевинских подручја. Водно земљиште се углавном не одржава према законом прописаним условима. На њему се не поштује забрана изградње објеката (из које су изузети објекти који служе за водопривредне потребе) и забрана изградње комуналне и путне инфраструктуре у зонама санитарне заштите водоизворишта. Поједини приватни објекти (куће за одмор) се налазе практично на самом рубу акумулације „Брестовац“.

Хидролошка анализа показује да је подручје планине Радан сиромашно водама, али повољан геолошки састав и грађа, допринели су да оно обилује slabим али сталним изворима. Мањи водотоци који дренажују планинске зоне Радана, Соколовице и Мајдан планине налазе се у стању одличног и врло доброг квалитета (класе I и I/II) што је драгоцен еколошки и водни потенцијал, кога треба планским мерама заштитити и одржати у таквом стању. До сада није изражена значајнија антропопресија у погледу утицаја активности локалног становништва на воде и њихов квалитет, с тим да би планиране туристичке активности могле у мањој мери утицати на квалитет водотокова.

Експлоатација минералних сировина је једна од активности која може имати посредан негативан утицај у односу на заштићена подручја Радан планине. Иако се на планском подручју налази већи број лежишта минералних и неметаличних сировина, експлоатација минералних сировина се врши само у руднику „Леце“ (експлоатација олова, цинка и злата). Активности у рударству на овој локацији доводе до заузимања земљишта, повећаног обима саобраћаја, нарушавања природног изгледа терена и делимичног нарушавања природне равнотеже. Ове активности имају и директне последице на загађивање земљишта, воде и ваздуха, као и нарушавања естетске слике предела у делу подручја Просторног плана ван заштићених подручја Радан планине.

5.2. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ДЕМОГРАФСKE И СОЦИЈАЛНЕ ПРОЦЕСЕ И СИСТЕМЕ

5.2.1. Становништво и социјални развој

Становништво

Узимајући у обзир изразито неповољну ситуацију кад је реч о популационој слици на подручју Просторног плана, поставља се питање демографске перспективе, а тиме и озбиљан изазов за развојну перспективу овог брдско-планинског простора.

Основни приоритети у циљу „оживљавања“ раданских насеља су: обнова путне и социјалне инфраструктуре; обезбеђивање запослења и бенефиција за оне који се одлучују за рад у руралном окружењу, посебно као мотив задржавања млађег становништва; стимулисање континуираног образовања и стицања вештина; укључивање највећег дела (старијег) становништва и домаћинства у кућну радност кад је реч о туризму и производњи прехранбених артикала са акцентом на оживљавање традиционалног знања и очување наслеђа; јачање свести и спремности на партиципацију локалног становништва у заштити природних одлика и културно-историјских вредности овог подручја; континуирано информисање становника о стању и будућем развоју подручја, у сарадњи са општинским и локалним органима и организацијама; и активирање мештана, али и другог становништва које се одселило, а води порекло из ових крајева као партнера за очување традиције и природних вредности овог краја, односно за спречавање неконтролисаних експлоатација природних ресурса, све у циљу дугорочног развоја подручја.

У Табели III-4 је приказан развој популације у последњих 20 година и пројекција становништва до 2020. године под претпоставком изостанка значајнијег утицаја фактора егзогеног карактера.

Табела III-4: Кретање броја становника у периоду 1981–2002. године и пројекција становништва за 2020. годину

Управни округ	Општина-део (припадајућа насеља)	Број становника на основу ранијих пописа				Пројекција становништва за 2020. године
		1981.	1991.	2002.	2002. по новој методологији	
Јабланички округ	Бојник (Боринце, Брестовац, Добра Вода, Ивање, Магаш, Мајковац, Мијајлица, Ображда, Оране)	2.358	1.560	1.112	1.110	550
	Лебане (Бачевина, Ново Село, Петровац, Прекопчелица, Свињарица, Секипол, Сливане, Штулац)	3.167	2.492	1.805	1.785	1.100
	Медвеђа (Горњи Гајтан, Доњи Гајтан, Дренце)	799	463	378	378	230
Топлички округ	Куршумлија (Велико Пупавце, Висока, Дешинка, Ђаке, Заграђе, Зебица, Иван Кула, Космача, Механе, Пролом, Рударе, Свињаште)	2.106	1.346	1.014	1.011	660
	Прокупље (Арбанашка, Богужевац, Бублица, Власово, Доњи Статовац, Драги Део, Товрљане)	1.458	911	574	573	310
Укупно – подручје Просторног плана		9.888	6.772	4.883	4.847	2.850

Социјални развој

Основно планско опредељење је унапређење јавних служби у циљу повећања доступности и квалитета услуга становништву на подручју Просторног плана. Развој јавних служби оствариваће се:

- ревитализацијом постојећих капацитета (активирање напуштених, те санација и опремање објеката у функцији);
- изградњом вишефункционалних објеката у насељима са снажнијим функцијским утицајем и потенцијалним туристичким центрима, у којима би се пружале различите социјалне, здравствене и остале услуге јавних служби;
- ангажовањем мобилних служби у циљу приближавања услуга становништву, чиме би се повећала понуда и побољшао квалитет услуга у насељима диспергованог типа са малим бројем становника и уједно обухватио велики број услуга (здравствена заштита, социјална заштита);
- доквалификација и преаквалификација, култура, мобилни вртићи, основно образовање и др.). У том погледу неопходно је обезбеђивање адекватних возила са одговарајућом опремом, као и мултифункционалних објеката у свим насељима, у којима би се периодично могле пружати потребне услуге;
- обезбеђивањем социјалне заштите свим корисницима у циљу постизања социјалне сигурности;
- обезбеђивањем материјалних средстава за набавку потребне опреме, возила, материјала и др.;
- улагањем средстава из републичког буџета и општинских буџета, те фондова за развој општина, уз ангажовање приватног сектора и коришћење различитих донација;
- организовањем превоза деце предшколског и школског узраста до школа;
- повећањем квалитета локалне путне мреже;
- међуопштинском сарадњом, у циљу одрживости и трајности успостављених услуга на подручју Просторног плана.

5.2.2. Развој и уређење мреже насеља и рурални развој

Већ су успостављени интрарегионални и интеррегионални развојни токови и разни облици сарадње и повезивања, као и потенцијални хијерархијски односи и форме у мрежи окружујућих нодалних центара и ареала, од значаја за рурални развој планског подручја, а то су:

- триполарна агломерација која се развија на релацији Лесковац–Бојник, Лесковац–Власотинце и од Лесковца на север ка Нишу;
- мањи урбани ареали у руралном окружењу настали локалном концентрацијом становништва и функција у Лебану у Јабланичком управном округу, односно Прокупљу и Куршумлији у Топличком управном округу, чији ће потенцијали за убрзанији развој и утицај на планско подручје зависити од могућности диверзификације функција и партиципирања у развојним процесима ширег регионалног окружења; и
- концентрација одређених функција производног и услужног карактера у општинским центрима који немају карактер урбаних насеља (Бојник, Медвеђа).

Егзогени потенцијали и функционалне усмерености руралних области планског подручја ослањају се на доминантне функције Коридора Х. Коридор директно и индиректно утиче на развој функционалне комплементарности планског подручја са другим деловима Србије.

На подручју Плана перспективно, већу улогу имаће следећа насеља: Пролом – Пролом Бања, Брестовац, Прекопчелица и насеље Леце, ван границе Просторног плана, али са снажним функцијским утицајем на насеља Горњи и Доњи Гајтан и Дренце. Планске и програмске развојне активности усмериће се на ова насеља, не запостављајући развој осталих.

- Пролом – Пролом бања ће развијати и даље функцију бањског лечилишта и туристичког (спортско-рекреативног) насеља, али и неформалног средишта заштићених подручја Радан планине презентујући потенцијале заштићених добара у целини. У складу са том функцијом развијаће се и друге, комплементарне активности и услуге у овом и насељима у окружењу (производња аутохтоних пољопривредних производа и шумских плодова, производња и продаја сувенира и производа домаће радиности, развој електронских услуга, повећање асортимана услуга из сфере здравствене заштите, едукације, спорта и рекреације и др). Неопходно је да развој локалних инфраструктурних система (саобраћајна, електроенергетска и телекомуникациона) и комунално опремање (снабдевање водом, третман отпадних вода и отпада) насеља претходи туристичком развоју, како би се очувао статус бањског места и обезбедио високи еколошки стандард у насељу и непосредном окружењу;
- Брестовац ће се развијати са развојем туристичких потенцијала ослоњених на систем акумулације „Брестовац“, комплементарно са туристичким насељем Магаш. Неопходно је побољшати инфраструктурно опремање и комунално уређење насеља, и ускладити развој сервиса и услуга пратећи туристичку потражњу;
- Прекопчелица ће бити ослоњена на НКД „Царичин град“ и његову презентацију. Предстоји побољшање инфраструктурне опремљености и комуналне уређености, те развој сервиса и услуга у зависности од туристичке потражње и презентације;
- Леце, ван подручја Просторног плана, али на самој граници, центар је заједнице насеља Гајтана и Дренца, а поред примарних услуга јавних служби и сервиса (пошта, амбуланта и апотека, основна школа, ветеринарска амбуланта) развијаће и друге функције, пре свега привредне (експлоатација олова и цинка) и са тим повезане активности.

Посебан значај имаће функционална специјализација општинских центара и економски развијенијих села и њихово повезивање и функционално умрежавање пре свега:

- путева природне и културне баштине на Радан планини („Ђавоља варош“, „Царичин град“, „Иван кула“, Брестовачко језеро, итд) са сличним центрима у Србији и окружењу (планине у окружењу: Копаоник, Јастребац и Кукавица, затим културно повезивање нпр. „Пут римских царева“, археолошки локалитети у окружењу: неолитско насеље „Плочник“ и др.);
- општина и сеоских насеља на планском подручју са насељима у другим деловима Србије, али и у међународним оквирима, чији би становници имали интерес за боравак на Радану;
- бањских места (Пролом бања) са осталим бањским центрима Републике Србије;
- кластерско удруживање пољопривредника са пољопривредним и трговинским предузећима у осталим деловима Републике Србије и др.

Развој сеоских насеља, неговање и промовисање вредности руралних подручја (природне хетерогености, културно-историјског идентитета и др.) уз јачање економске снаге сеоских

домаћинстава представља важно питање будућег развоја планског подручја. Сва планска решења која воде ка развоју села и руралних подручја, усмераваће се на решавање питања популационог развоја, побољшавања услова живљења на селу и промовисања мултифункционалне улоге пољопривреде.

Развој руралних подручја биће базиран на локалним ресурсима и туристичким потенцијалима, што би омогућило отварање нових радних места и развој допунских активности. Имајући у виду карактер подручја, основни принцип при планирању и уређењу руралног простора који треба применити је превентивна заштита животне средине – очување и поштовање затеченог и природног окружења, односно очување и/или побољшање карактера сеоског пејзажа. Да би се концепт заштите животне средине остварио, потребно је изабрати такву просторну дистрибуцију, технологије и производну структуру делатности које су у складу са режимима заштите и које најмање оптерећују животну средину.

У условима урбане поларизације и депопулације руралних подручја и константне економске кризе, постојећи стамбени фонд треба третирати као један од развојних ресурса насеља. Неопходно је стимулисање и усмеравање стамбене и стамбено-пословне градње у руралним подручјима. Сеоском становништву је потребно омогућити квалитетну изградњу или реконструкцију стамбених и објеката сеоске економије, уз поштовање традиционалних образаца уређења предела, организације и биоклиматске изградње објеката и увођење савремених технологија грађења (повећање енергетске ефикасности).

У складу са предвиђеним режимима заштите у селима и руралним просторима планског подручја могуће је селективно и ограничено коришћење природних ресурса, рестаурација, ревитализација и укупно унапређење простора, одрживо коришћење, развој и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, развој инфраструктуре усклађене са вредностима, потенцијалима и капацитетима заштићеног простора намењене развоју еколошког, руралног, здравственог, спортско-рекреативног и осталих видова туризма у складу са принципима одрживог развоја.

5.3. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ЕКОНОМИЈУ И ПРИВРЕДНЕ СИСТЕМЕ

5.3.1. Развој пољопривреде

Планска пропозиција коришћења и заштите пољопривредног земљишта на подручју Просторног плана заснива се на интегралном управљању природним ресурсима, поштујући принципе одрживости пољопривредног и руралног развоја, чиме се обезбеђује опште побољшање стања животне средине, рехабилитација тла, воде, ваздуха и природних предела и очување флоре и фауне и њихових станишта.

Традиционална пољопривреда, која негује принцип одрживости, формирана је у садејству локалног социјалног и еколошког система и обезбеђује висок степен еколошке рационалности производње, изражене у коришћењу локалних природних ресурса и знања, које се преноси генерацијама, укључујући управљање агробиодиверзитетом. Примена овог метода у пракси значи прихватање конзервационих техника обраде земљишта и производних пракси ниског интензитета, уз контролисану употребу хемијских средстава, усклађену са еколошким захтевима подручја, очување и обнављање аутохтоних сорти и раса, узгој сточе на традиционалан начин и производњу локалних пољопривредних производа, типичних за ову област. Захтевају се и посебне мере за очување традиционалних пољопривредних газдинстава и руралне архитектуре, употреба традиционалних грађевинских материјала и стилова градње, очување културне баштине и традиционалног знања локалног становништва и промоција локалних производа и рукотворина.

Као мултифункционална делатност, традиционална пољопривреда обезбеђује одрживо коришћење и заштиту пољопривредног земљишта, посепешује примену интегралног и органског система производње, штити биодиверзитет (укључујући агробиодиверзитет), негује и промовише производњу и пласман традиционалних локалних производа и осигурава приходе малих произвођача. Комплементарна је са одрживим туризмом, што посебно долази до изражаја у оквирима заштићених подручја.

У складу са хетерогеним природним, ресурсним и агроеколошким капацитетом простора и структурним, техничко-технолошким и социоекономским обележјима подручја Просторног плана могу се издвојити следећи рејони пољопривредне производње, са доминантног заступљеним производним секторима и пратећим делатностима:

1) Ратарско-воћарско-виноградарски рејон са развијеним сточарством – обухвата КО брдског (Брестовац, Бублица, Мајковац, Оране, Бачевина, Свињарица, Мијајлица, Ново Село, Прекопчелица, Штулац), претпланинског (Добра Вода – Магаш, Ивање, Ображда, Слишане) и планинског пољопривредног подручја (Боринце), које гравитирају Пусторечкој котлини и подлежу утицајима блаже климе, која моравском долином продире са југа.

Рејон карактерише високо учешће ораница, воћњака и винограда у структури коришћеног пољопривредног земљишта и релативно развијено сточарство (Свињарица, Прекопчелица, Штулац, Бачевина). Потребно је традиционалну производњу жита оријентисати ка производњи крмног биља, поврћа, зачинског и лековитог биља; обновити старе засаде јабуке, крушке и шљиве и повећати површине под новим засадама коштичавог и јагодичастиг воћа, уз поштовање еколошких захтева у погледу примене агрохемикалија; обновити и проширити винограде и винске подруме.

Уз поштовање еколошких стандарда, могуће је подизати мале сточарске фарме, обновити производњу вина и воћних ракија, улагати у сушаре за воће, грожђе и лековито биље и развијати рурални и вински туризам дуж путева и бициклистичких стаза које треба да повежу „Царичин град”, Брестовачко језеро и планинарски дом на Радану;

2) Воћарско-сточарски пашњачки рејон простире се у широком луку, претпланинским подручјем, атарима насеља Петровац, Дренце, Дешишка, Зебица, Космача, Рударе, Арбанашка, Товрљане, Доњи Статовац и Драги Део, укључујући и брдска насеља Високу и Секикол у којима преовлађују трајни травњаци.

Приоритетна активност у овом рејону је обнова и развој пашњачког сточарства на пространим ливадама и пашњацима добре катастарске структуре. Поред тога неопходно је искористити значајне површине погодне за развој воћарства (јабука, крушка, шљива, вишња, трешња), за успостављање интегралне воћарске производње, у чијој структури треба повећати учешће аутохтоних сорти (попут аутохтоне сорте дивље крушке, од које се производи позната домаћа ракија, која има посебно место у понуди локалних туристичких капацитета). Местимично, постоје погодности за гајење поврћа (паприка, парадајз, купус у долинама Топлице и Косанице), као и појединих врста самониклих јестивих биљака које се могу гајити у поврњацима. Пчеларство и гајење лековитог биља такође имају добре потенцијале. Узгој лековитог биља значајан је и због заштите аутохтоних станишта у окружењу од прекомерне експлоатације. Улагања у сабирне центре за воће, мед и лековито биље, мале сушаре и дестилерије за производњу воћних ракија и етеричних уља лековитог и ароматичног биља и мале погоне за прераду воћа по традиционалним рецептурама могу бити уносна, посебно имајући у виду могућност регионалног брендирања, везивањем за заштићено подручје и његове еколошке вредности.

3) Рејон планинске пољопривреде усмерене заштити биодиверзитета – лоциран је у централној, планинској области подручја Просторног плана и обухвата територију КО Гајтан, Свињаште, Заграђе, Иван Кула, Ђаке, Механе, Пролом, Велико Пупавце, Власово, Власа и Богужевац.

Пољопривредне активности у овој области првенствено треба усмерити ка заштити ливадско-пашњачких екосистема, контролисано испашом, у складу са биокапацитетом простора, који се мора егзактно утврдити након испитивања биоценолошких карактеристика вегетације и степена угрожености терена ерозијом, уз обезбеђење надокнада сточарима за поштовање екстензивног режима испаше, односно за одређени минимални број кошења ливада и пашњака.

Основна производна усмерења овог рејона су развој пашњачког говедарства, овчарства и козарства (најбоље у органском режиму) и интегралне/органске производње воћа, у мањем обиму, укључујући аутохтоне сорте. Од приоритетног значаја су и улагања у мале погоне за прераду меса и млека (мини-кланице за јагњад, мини-млекарне за прераду овчијег и козијег млека), формирање удружења сточара и повезивање са саветодавном службом и стручњацима Више пољопривредне школе, одсека за органску

пољопривреду у Прокупљу. Још једну могућност улагања на овом подручју чини контролисано сакупљање, дорада и паковање лековитог биља и шумских плодова.

Основу за разраду и примену развојних програма и мера подршке пољопривреди подручја Просторног плана чине постављена концепцијско-институционална полазишта, извршена производна рејонизација и хетерогена ресурсна, производна и социоекономска обележја специфичних производних рејона, са чиме су усклађени следећи приоритети:

- евидентирање терена угрожених ерозионим процесима и одређивање и контрола спровођења радова и мера у области заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта;

- израда привредно-еколошких планова коришћења и заштите ливада и пашњака, превасходно у функцији утврђивања њихових капацитета и прикладних система конзервације, укључујући режими испаше и агроеколошке компензације;

- одржавање старих воћњака, појединачних и група стабала, живица и међа од интереса за очување станишта и еко-коридора, укључујући агроеколошке надокнаде по том основу;

- успостављање органске биљне и сточарске производње, сертификација, регионално брендирање и активности на унапређењу промоције и пласмана органских производа;

- улагања у ревитализацију производње и газдинстава – проширење поседа, изградњу објеката за смештај стоке, кабасте сточне хране и одлагање стајњака и набавку уређаја за складиштење и хлађење млека, обнову пашњачког сточарства, обнову и подизање нових дугогодишњих засада у виноградарству и воћарству, развој пчеларства и узгој аутохтоних биљних врста и раса стоке;

- улагања у изградњу малих погона за прераду млека, меса, воћа и грожђа и сакупљање, дораду, паковање и пласман лековитог и ароматичног биља, меда и шумских плодова;

- формирање удружења произвођача – сточара, воћара и виноградара, пчелара и одгајивача и сакупљача лековитог и ароматичног биља и шумских плодова, задруга и кластера у циљу организовања дораде, складиштења, контроле квалитета, брендирања, промоције и наступа у пласману финалних производа;

- сарадња произвођача и њихових удружења са саветодавном службом, научно-истраживачким институцијама и центрима за регионални и рурални развој и јачање локалних партнерстава за учешће у програмима одрживог управљања и развоја заштићених подручја;

- јачање комплементарности пољопривреде и туризма, предузимањем активности на конзервацији руралног наслеђа, привођењу намени сеоских домаћинстава за потребе и смештај туриста и едукацијом становништва о могућностима валоризације пољопривредних производа путем развоја одрживог туризма.

Имајући у виду висококвалитетне природне ресурсе, пољопривреда располаже великим потенцијалима за одрживи развој, а успех у њиховом активирању зависиће од развоја локалног партнерства, развојних иницијатива и буџетског капацитета општина са овог подручја и њихове способности за обезбеђење кредитне и буџетске подршке са републичког нивоа и привлачење инвеститора и средстава међународних донатора и фондова ЕУ потребних за реализацију наведених развојних приоритета.

5.3.2. Развој шумарства и ловства

Планска пропозиција газдовања шумама је да се незнатно повећа остварен степен шумовитости и очува доминантна намена заштитне функције шума на подручју Просторног плана. Основно одређење је унапређење постојећег стања државних и приватних шума.

Заштита шума Радана трајан је и основни задатак у оквиру обављања редовне делатности унапређивања стања, неге и заштите шума.

Мере заштите подразумевају:

- снимање, праћење појеве сушења по степену, интензитету и правцу ширења;

- противпожарну заштиту;

- мониторинг штеточина ентомолошког и фитопатолошког порекла ради утврђивања мера заштите у условима деградације;

- развијање и унапређивање извештајне и дијагнозно-прогнозне службе;

- довођење у ред сечишта, санирање ветролома и снеголома, односно места која би могла да послуже као погодна локација за појаву инсекатских жаришта;

- заштита подмлатка китњака од дивљачи (посебно је важна у деградираним састојинама);

- уређивање површина за одмор и рекреацију – обележавањем праваца кретања, уређивањем ливада унутар шумских комплекса, изградњом неопходне инфраструктуре;

- унапређивање научно-истраживачког рада на здравственом стању шумских екосистема, истраживању биодиверзитета, еколошких и развојно-производних карактеристика типова шума и друго.

У односу на одрживо газдовање ловним подручјима обухваћеним овим планом неопходно је:

- значајно повећати бројност популације ситне и пернате дивљачи (зец, фазан, планинска јаребица) и крупне дивљачи горског јелена, дивље свиње и срне у складу са бонитетом станишта;

- побољшати структуру (полну и старосну) популације крупне дивљачи (горског јелена, дивље свиње, срне) као и квалитета трофеја;

- очувати ретке и угрожене врсте ловне дивљачи и остале фауне;

- предузети мере које обезбеђују услове за опстанак и развој популације одређене врсте дивљачи, као и њену заштиту од противзаконитог коришћења.

5.3.3. Коришћење минералних сировина

Планска заштита геолошких ресурса и развој рударства заједнички се на еколошки одговорном приступу свим активностима на експлоатацији и преради минералних сировина, у складу са режимима заштите природе, културних добара и изворишта вода.

Експлоатација грађевинског камена и материјала (песак, шљунак и др) вршиће се контролисано, селективно, ограничено и под условом да се предузму све мере заштите животне средине, природних и културних вредности и изворишта вода у складу са законом и условима надлежних служби.

5.3.4. МСП и друге привредне делатности

Под претпоставком да ће постепено бити испуњени предуслови привредног развоја подручја Просторног плана са окружењем, који се односе на реализацију неопходне инфраструктуре (посебно путне и руралне) и стварање динамичног пословног амбијента (сходно потенцијалима, ограничењима и могућностима општина), уз решавање неуспелих приватизација, могу се дефинисати приоритетне развојне делатности:

- мала и средња предузећа, као основни облик организовања фирми и генератор развоја, конкурентности и запошљавања (приоритетно у производњи и преради пољопривредних производа, туризму, трговини и сектору услуга); посебно је важно активирати микро-бизнисе и тзв. породичне фирме (домаће радиности и др) као основне карике у привредном ланцу;

- у окружењу подручја Просторног плана, за сваку општину биће посебно важан рад постојећих успешних фирми (као што су „Планинка” АД Куршумлија, ШИК Копаоник „Симпо” АД Врање, прехранбена индустрија и др.) уз могућност активирања постојећих привредно-индустријских и планираних индустријских зона у урбаним центрима.

Основни облик будуће алокације привредних делатности представљаће дисперзија производних и услужних капацитета МСП (локационо флексибилних, радно интензивних грана и услужних делатности) у оквиру мањих предузетничких локалитета или појединачних локација у општинским центрима Лебане, Бојник, Медвеђа, Куршумлија и Прокупље, као и насељима на руралном подручју.

Основни критеријуми за усмеравање размештаја производних капацитета су: просторно-еколошка прихватљивост делатности (уз селективан размештај у складу са режимима заштите природе, културних добара и изворишта вода); повезивање МСП са системима у производно-услужном ланцу; подизање нивоа техничко-технолошке опремљености; достизање конкурентности; интензивирање сарадње између привреда општина и региона; инфраструктурно комплетирање потенцијалних локација; територијално усклађивање развоја производних активности у оквиру сеоске економије, ради коришћења изграђених фондова, смањења

експлоатационих и трошкова путовања запослених; и економско-програмска валоризација простора, односно идентификација потенцијалних профитабилних инвестиционих програма на нивоу појединих делатности и/или насеља у складу са расположивим потенцијалима.

Потребе нових производних капацитета и МСП за локацијама на руралном подручју биће реализоване: обезбеђењем засебних инфраструктурно опремљених локација површине минимум 1–2 ha за смештај погона у насељима у којима је испољен интерес за развој МСП у складу са режимима заштите; изградњом микро погона у оквиру постојећег стамбеног ткива сеоских насеља, уз поштовање правила изградње и уређења простора и услова заштите животне средине; и активирањем и побољшањем инфраструктурне опремљености постојећих локација и напуштених објеката (нпр. сушара, откупних станица, производних хала, складишта и др.).

Смештај производних и услужних капацитета МСП нарочито ће се усмеравати на постојеће и нове локације, тако да се производни капацитети лоцирају у насеља са снажнијим функцијским утицајем и развијенија сеоска насеља, а услужни сектор у бањско-туристичко насеље Пролом бања и сеоска насеља са специфичним туристичким функцијама.

Плански развој алтернативне економије сеоског домаћинства засниваће се на:

- избору програма и организацији производње (који омогућавају да се допунским ангажовањем оствари додатни приход без ометања основне делатности домаћинства, или да у одређеној фази развоја постану базно одређене домаћинства); и

- квалитету организационе и логистичке подршке који обезбеђује реализатор програма (иницијални капитал за кредитирање производње, откуп и пласман на тржишту).

Основни актери у реализацији алтернативне економије сеоског домаћинства на подручју Просторног плана биће:

- сеоска домаћинства, као мале самосталне производно-пословне јединице/погони за производњу, лоцирани у насељима и засецима на планском подручју;

- прерађивачке јединице (финална прерада, паковање и складиштење) лоциране на погодним локацијама ван режима заштите природних и непокретних културних добара и ван уже зоне заштите изворишта вода;

- организационе јединице као носиоци интеграције и заједничких функција (едукација домаћинстава, комерцијала, технологија, контрола квалитета, пласман производа, маркетинг, организација посла и др.), лоциране у насељима са функцијом двојних комплементарних центара за пољопривредну производњу и организовано снабдевање пољопривредним производима туристичких насеља.

Кооперација и координација актера у реализацији планске пропозиције алтернативне сеоске економије засниваће се на следећим принципима: свако домаћинство је самостални економски ентитет који сноси одговорност за пословања на тржишту; финални производи са којима се домаћинства појављују на тржишту имају заједничке технолошке (јединствен технолошки процес и квалитет производа у потпуности контролисан од организационе јединице) и тржишне карактеристике (заједнички наступ на тржишту преко организационе јединице); систем представља специфичну форму интеграција малих економских јединица (домаћинстава/предузећа) у тржишно релевантног и конкурентног субјекта.

5.4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА

5.4.1. Саобраћај

Планска пропозиција унапређења саобраћаја у обухвату Просторног плана јесте даљи развој друмског саобраћаја, примарне и секундарне путне мреже, како би се свим становницима обезбедио брз и квалитетан приступ путној мрежи I и II реда, као и унапређење и коришћење железничког путничког саобраћаја.

Развој путне инфраструктуре обухвата:

- приоритетну изградњу деоница државних путева II реда (IIа 228 и IIа 229) које су непроходне, јер ће ови државни путеви представљати окосницу даљег развоја секундарне путне мреже;

- измештање деонице државног пута IIа 229 која пролази кроз зону II система акумулације „Брестовац“, на потезу од Магаша до Брестовачког рида;

- изградњу деонице државног пута IIб 431 којом ће се остварити веза између државних путева IIб 431 и IIа 229 по траси постојећег некатегорисаног пута до реона села Добра Вода;

- реализацију нових општинских путева од Ображде преко Голог рида до државног пута IIб 431 и од Иван Куле до насеља Ђаке, као и реконструкцију постојећих општинских путева ради функционалне повезаности насеља као и туристичких и културно-историјских локалитета. Тиме ће се побољшати туристичка понуда целокупног подручја и омогућити успостављање „туристичких тура“ за бициклисте, планинаре и друге посетиоце;

- изградњу деоница које представљају део саобраћајног прстена „Високог кружног“ пута око Радан планине (детаљније описано у Глави III. – поглавље 4.1. Туризам и рекреација).

5.4.2. Енергетска инфраструктура и обновљиви извори енергије

Основно планско одређење даљег развоја електроенергетског система је да се створи оптимално решење за сигурно, квалитетно и економично снабдевање електричном енергијом свих потрошача на подручју Просторног плана.

Снабдевање електричном енергијом и даље ће се вршити из наведених постојећих трафостаница 35/10 kV. Ове трафостанице ће се реконструисати и њихове снаге ће износити:

- TC 35/10 kV „Газдаре“, снаге 1 x 2,5 MVA,
- TC 35/10 kV „Лебане – 1“, снаге 1 x 8 MVA,
- TC 35/10 kV „Бојник – 1“, снаге 1 x 8 MVA,
- TC 35/10 kV „Житни Поток“, снаге 1 x 2,5 MVA,
- TC 35/10 kV „Мала Плана“, снаге 2 x 8 MVA,
- TC 35/10 kV „Куршумлија – 1“, снаге 2 x 8 MVA,
- TC 35/10 kV „Косаничка Рача“, снаге 2 x 4 MVA.

За потребе обезбеђења електричне енергије за све кориснике на подручју Просторног плана извршиће се даља доградња и реконструкција постојеће електроенергетске мреже 10 kV (далеководи 10 kV и трафостанице 10/0,4 kV) и изградња нових извода 10 kV из трафостаница 35/10 kV до објеката или простора са посебним карактеристикама.

Обновљиви извори енергије

Мале хидроелектране

На подручју Просторног плана, на основу Катастра малих хидроелектрана на територији СР Србије из 1987. године, предвиђа се могућност изградње три мале хидроелектране (у даљем тексту: МХЕ): „Рударе“ на Проломској реци; „Пролом“ на Проломској реци и „Зебице“ на Жутом потоку. МХЕ „Рударе“ и „Пролом“ су типа деривационе и проточне, а „Зебице“ је типа деривационе и акумулационе.

Изградња МХЕ на овим и другим локацијама у оквиру подручја Просторног плана могућа је уз поштовање следећих услова:

- за грађење МХЕ на водотоцима на разматраном подручју неопходно је да Завод за заштиту природе Србије да услове и мишљења, који ће оцењивати да ли се такво техничко решење уклапа у планиране режиме заштите, у хидрографске, еколошке и амбијанталне вредности тог водотока и његове шире околине;

- на рекама на којима се гради МХЕ мора се обезбедити минимални одрживи проток, који омогућава очување водених и приобалних екосистема низводно од преграде;

- при вођењу деривација, ради концентрације пада, треба водити рачуна о локацији машинских зграда, које треба лоцирати узводно од насеља да не би дошло до осиромашења водом водотока који протичу кроз поједина сеоска насеља.

Енергија ветра

Подручје Просторног плана налази се у зони мањих просечних енергија ветра у Србији, са интензитетом (на 100 m висине) до 75–150 kWh/m² и у јануару и у јулу. У складу са принципом да се ветроелектране граде само на местима за која се након истражних радова заинтересују конкретни инвеститори, још пре постављања стубова за истраживање брзина ветра треба прибавити сагласност Завода за заштиту природе Србије, јер се за више подручја у тој зони предвиђају одређени видови заштите, а ветрогенератори су

непоживи са заштићеним амбијенталним целинама. То је у складу са ставом међународне заједнице да се „на заштићеним и за заштиту планираним и еколошки значајним подручјима, која ће бити део мреже NATURA 2000 не граде ветроелектране”.

При свим активностима на плану коришћења енергије ветра морају бити поштовани следећи услови:

– ветроелектранама не могу бити запоседана подручја која према оцени Завода за заштиту природе Србије (чија се сагласност мора добити за истраживање и грађење ветрогенератора) имају посебне еколошке и амбијенталне вредности и која се планирају за неки вид заштите;

– групе ветроелектрана не треба смештати у зони планираних туристичких центара и насеља.

Соларна енергија

Према оквирним истраживањима, подручје Просторног плана спада у зону већег интензитета сунчевог зрачења, са бруто око 1400 kWh/m²-година (просек за Србију око 1200 kWh/m²-година). Непосредна конверзија соларне у електричну енергију се не предвиђа због неекономичности овог процеса. Међутим, пуни приоритет има конверзија соларне у топлотну енергију, пре свега врло економичним уређајима на крововима за загревање воде за санитарне потребе, као и за евентуално догревање индивидуалних стамбених јединица.

Енергија биомаса

Коришћење отпадних биомаса предвиђа се искључиво на нивоу индивидуалних домаћинстава.

Геотермална енергија

Геотермалне воде Пролом бање, чија се температура креће између 20°C и 40°C, треба искористити за производњу топлотне енергије чиме ће се ослободити одговарајући капацитети у електроенергетским објектима. У случају утврђивања нових геотермалних извора, редослед приоритета за коришћење је следећи: непосредна конверзија за грејање стамбених јединица, коришћење топле воде за интензивну пољопривредну производњу (стакленици, пластеници) и бањски и спортско-туристички објекти, уколико то омогућавају физичко-хемијске карактеристике воде.

5.4.3. Електронске комуникације и поштански саобраћај

Планска пропозиција развоја фиксне телефонске мреже, мобилне телефоније и поште обухвата:

– побољшање постојећег стања фиксне електронске комуникационе мреже осавремењивањем приступних мрежа, као и заменом постојећих застарелих дигиталних комутација (централи);

– изградњу нових комутационих објеката у насељима Рударе, Слишане и Брестовац;

– изградњу оптичких каблова (у даљем тексту: о.к): Пролом бања – о.к. Куршумлија – Приштина, Слишане – о.к. Лебане – Прекопчелица, Брестовац – планирани о.к. Бојник – Коњувце;

– изградњу ЦДМА који ће покривати остала насеља: у општини Медвеђа - три насеља, у општинама Лебане и Бојник – десет насеља, у општини Куршумлија – осам насеља и у општини Прокупље – седам насеља;

– изградњу планираних базних станица мобилних оператера Телеком-MTS, VIP и Telenor;

– дигитализовање мреже радиодифузног система;

– пружање универзалне поштанске услуге и увођење свих нових поштанских услуга у поштанском саобраћају, посебно у пошти Пролом бања;

– могућност функционисања дела поштанских јединица као система сталних, односно сезонских уговорних пошти;

– увођење мобилних поштанских шалтера који би, по одређеном распореду, обилазили удаљена села.

5.4.4. Управљање чврстим отпадом и комунална инфраструктура

Основно опредељење у погледу третмана комуналног отпада јесте затварање свих постојећих несанитарних депонија и

сметлишта, чишћење речних корита и инфраструктурних коридора од нелегално одложеног комуналног отпада и преусмеравање укупних токова отпада ка постојећој регионалној депонији у Лековцу и планираној регионалној депонији за Топлички управни округ. Неопходно је зауставити досадашњи тренд просторне дисперзије депонија дуж путева, речних токова и у близини сеоских насеља имплементацијом пројеката изградње рециклажних дворишта (центара за сакупљање са кратким временом складиштења) у границама Просторног плана и ослањање на планиране трансфер станице за Јабланички управни округ и Топлички управни округ ван граница Просторног плана.

Планско опредељење је да се упоредо са преусмеравањем отпада на регионалне депоније, а најкасније до 2012. године изврши систематско затварање, ремедијација и рекултивација сметлишта на основу Закона о управљању отпадом („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10), детаљно геолошко и хидротехничко истраживање и анализа квалитета подземних вода у непосредној близини свих некадашњих депонија, због процене еколошке угрожености земљишта и прецизирање мреже локација рециклажних дворишта (усклађене са мрежом насеља), из којих би се отпад превозио на место прераде или коначног одлагања и то:

– општина Куршумлија, једно рециклажно двориште – у Пролом бањи (на ободу насеља);

– општина Прокупље, два рециклажна дворишта – у Бублици и Власову;

– општина Бојник, једно рециклажно двориште – у Брестовцу; и

– општина Лебане, једно рециклажно двориште – у Слишану.

Територије туристичких пунктова „Бавоља варош” и „Царичин град”, због повећаног броја посетилаца нужно морају бити обухваћене системом евакуације отпада. Међутим, с обзиром на чињеницу да се због специфичних услова заштите природе и непокретних културних добара на овим локацијама не препоручује изградња рециклажних дворишта, у планском периоду треба предвидети реализацију система мобилних трансфер станица (на основу Закона о управљању отпадом и Стратегије управљања отпадом 2010-2019. године) за евакуацију отпада (и његову примарну селекцију). Мобилне трансфер станице могу бити организоване у оквиру општинских јавних комуналних предузећа, или у оквиру приватног предузећа за прикупљање отпада.

Планско опредељење је установљивање децентрализованог система управљања отпадом који би сеоским насељима омогућио индивидуално прикупљање органског и неорганског отпада, прераду органског отпада на локалном нивоу и даљу дистрибуцију неорганског отпада крајњим корисницима, тј. откупљивачима секундарних сировина. Један од начина решавања наведеног проблема је изградња рециклажног дворишта, у коме би се обављала сепарација отпада на органске и неорганске компоненте. Органске компоненте би биле даље одвожене на компостирање (ван граница Просторног плана, на регионалне депоније за Јабланички и Топлички округ), док би се неорганске компоненте балирале и возиле до места коначне прераде или одлагања.

Локације рециклажних дворишта (или, алтернативно, трансфер станица) морају да задовољавају неколико основних услова, то јест да буду:

– на ободима села или туристичких насеља, на приступним путевима;

– удаљене најмање 500 m од најближе зоне стамбених насеља, зона заштите културно-историјских споменика или зона заштите животне средине, као и од аутобуских станица, складишта запаљивих материја и војних објеката;

– удаљене најмање 2 km од здравствених станица и других медицинских центара са стационарним пацијентима;

– удаљене најмање 100 m од бензинских станица или станица за снабдевање нафтом и гасом;

– ван коридора хидротехничких система (за иригацију и мелиорацију), подземне инфраструктуре и др.;

– ван зоне заштите изворишта водоснабдевања.

Ради ефикаснијег спровођења система управљања отпадом, приоритет има санација и рекултивација постојећих дивљих одлагалишта која су у процесу затварања, утврђивањем: механизма санације на основу детаљних анализа еколошке угрожености земљишта и квалитета подземних вода у непосредној близини сваке дивље депоније; и начина рекултивације земљишта ради

привођења новим наменама (а према постојећој планској и пројектној документацији), која би (заједно са истраживањима) требало да се обави у периоду 1–3 године након затварања депоније.

У погледу гробаља, неопходно је извршити планско лоцирање нових сеоских гробаља и утврђивање надлежности општинских јавних комуналних предузећа над свим сеоским гробљима, њихово проширивање у складу са захтевима, као и њихово комунално опремање. У погледу пијаца, неопходно је извршити побољшање хигијенских услова и уређење пијаца (зелених, сточних и млечних) према утврђеним стандардима, као и одредити локације за нове пијаце.

Основно опредељење јесте планско уређење и регулисање управљања гробљима засновано на: планском проширењу постојећих и лоцирању нових сеоских гробаља; опремању водоводном и кишном канализацијом и уређењу сеоских гробаља; утврђивању надлежности општинских јавних комуналних предузећа у управљању свим сеоским гробљима и формирању управа гробаља у свакој месној заједници. Изградња нових гробаља усмераваће се на основу одговарајућег урбанистичког плана у насеља са снажнијим функцијским утицајем, а у складу са режимима заштите природних и непокретних културних добара на подручју Просторног плана, како би се обезбедило њихово функционисање, уређење и одржавање у складу са стандардима за ову врсту комуналних објеката.

Приоритет има побољшање санитарних услова и уређење постојећих пијаца (зелених, сточних и млечних) према утврђеним стандардима. Изградња и уређење нових зелених и сточних пијаца усмераваће се на основу одговарајућег урбанистичког плана.

Ефикасније управљање комуналним отпадом, одржавање гробаља и пијачних простора оствариваће се спровођењем следећих мера:

1) интегрално управљање комуналним отпадом:

- израда пројектне документације за затварање, санитарно уређење и ремедијацију постојећих сеоских депонија на подручју Просторног плана и сметлишта, као и дивљих депонија дуж саобраћајница и речних токова;

- развој система селективног прикупљања и сепарације отпада за ПЕТ пластику, папир и картон на целом подручју Просторног плана, посебно у зонама и на локацијама веће туристичке посете;
- изградња рециклажних дворишта на минимум пет локација на подручју Просторног плана;

- организовање комуналних служби у руралним насељима општина;

- организовање система компостирања органске фракције отпада ван подручја Просторног плана;

- дефинисање програма ефикасније евакуације отпада са туристичких пунктова на подручју Просторног плана;

2) управљање гробљима:

- планско проширење капацитета гробаља у сеоским насељима и њихово адекватно опремање;

- изградња кишне и фекалне канализације на комунално неопремљеним гробљима;

- утврђивање нових локација за сточна гробаља на подручју Просторног плана, ван режима заштите природних и непокретних културних добара;

3) управљање пијацама:

- планска изградња млечних и сточних пијаца у сеоским насељима;

- реконструкција постојећих пијаца;

- побољшање санитарних услова и уређења постојећих пијаца.

5.5. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ

5.5.1. Заштита животне средине

Категоризација квалитета животне средине

Полазећи од стања квалитета животне средине на подручју Просторног плана, утврђене су категорије животне средине са главним изворима загађивања на основу категоризације утврђене ППРС и истраживања рађених за потребе овог просторног плана, и то:

1) виши степен загађености (подручје загађене и деградирание животне средине) у које се убраја подручје експлоатације

минералних сировина (рудник „Леце“), коридори државних путева I реда и железничке пруге и локација недемонтираног радиоактивног громобрана у насељу Ивање;

2) средњи степен загађености (подручје угрожене животне средине) са средњим утицајем на загађење животне средине, који имају локалитети привредних капацитета (пунионица „Пролом воде“), у овој категорији налазе се зоне интензивне пољопривреде, шири коридори државних путева II реда, зоне средње ерозије (на падинама Радана, Горњем Гајтану, Петровој гори, Боринцу, Мајковцу и Слишану, на падинама Соколовице, у Космачи, Рудару, Пролом бањи, Арбанашком брду, Ђакама и на другим мањим локацијама на подручју Просторног плана); локације постојећих несанитарних сметлишта и др.;

3) средњи степен загађености (подручје потенцијално угрожене животне средине) са потенцијалним негативним утицајем на загађење животне средине имају локалитети планираних ски стадиона „Радан“, „Соколовац“ и „Петрова гора“¹⁰.

4) мали степен загађености (подручје претежно квалитетне животне средине) имају и локалитети на највећем делу подручја Просторног плана са релативно неизмењеном природном средином, са неадекватно регулисаним саобраћајем; индивидуалним грејањем; нерешеним системом прикупљања и канализације отпадних вода; неадекватном употребом агрохемијских средстава која проузрокује загађивање земљишта; у ову категорију се убрајају насеља око Брестовачког језера, као и туристички комплекси и места са недовољно контролисаном посетом („Царичин град“, „Ђавоља варош“ и Пролом бања) и рециклажна дворишта у Пролом бањи, Бублици, Власову, Слишану и Брестовцу;

5) незагађена подручја (подручја квалитетне животне средине) су подручја и локалитети са скоро неизмењеном или неизмењеном природном средином, уз извесни ризик од елементарних непогода, у ову категорију убраја се остало подручје Просторног плана, које није обухваћено претходним категоријама.

На подручју Просторног плана не постоји категорија високог степена загађености (подручја изузетне загађености животне средине).

Постојећи квалитет животне средине представља додатну, комплементарну вредност за високо рангирање подручја у односу на еколошке захтеве и могућности одрживог развоја.

Планирано зонирање степена заштите, односно примена ефикасна контрола спровођења успостављених ограничења за развој активности, објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање животне средине обезбедиће одржавање постојећег квалитета животне средине на највећем делу подручја Просторног плана и смањити ризик од евентуалног загађивања и деградације простора.

Подручја постојећих и планираних туристичких насеља и пунктова и комплекса у којима је регистрован или индикуван могући утицај или оптерећење животне средине (зоне експлоатације минералних сировина) идентификовани су, означени и квалификовани одговарајућим степеном квалитета и угрожености животне средине и за њих је у Извештају о стратешкој процени утврђен детаљнији сет мера заштите животне средине, природних вредности и културног наслеђа.

Мере заштите животне средине

Планска пропозиција заштите животне средине базирана је на односу заштите животне средине и посебних намена подручја Просторног плана, у првом реду заштите природних и непокретних културних вредности. Заштита и унапређење квалитета животне средине оствариваће се спровођењем планских решења.

Основна мера коју треба спроводити на целом подручју Просторног плана је очување садашњег стања квалитета животне средине уз појединачне интервенције на локацијама са нарушеним квалитетом појединих параметара заштите (земљишта, воде и ваздуха – рудник „Леце“; појаве јонизујућег зрачења – Ивање и др.) Контролу квалитета ваздуха, воде и земљишта неопходно је спроводити на локалитетима угроженим рударским активностима и у постојећим и планираним локацијама туристичке понуде.

¹⁰ Иако наведена категорија не постоји према званичној категоризацији ППРС, предлаже се у оквиру овог Просторног плана, с обзиром на специфичност посебне намене подручја.

Интегрална заштита природе и животне средине на подручју Просторног плана засниваће се на спровођењу следећих мера и смерница и то:

Мере заштите подземних и површинских вода

- 1) очување квалитета воде свих водотока на подручју Просторног плана у I и II класи квалитета;
- 2) контрола постојећих извора загађења из рударства; препознавање и уклањање извора загађења река: испитивањем квалитета отпадних вода и праћењем хаваријских загађења из рударства (на основу Закона о водама); успостављањем система интегралног управљања отпадом на подручју Просторног плана; спречавањем одрањања и спирања смећа у водотоке (Проломска река, Пуста река, Беланичка река, Грабовничка река); и рационалном и стручном улотребом затварања и ремедијације; и рационалном и стручном улотребом пестицида и вештачких ђубрива на подручју Просторног плана;
- 3) строга контрола упуштања јаловине у речне токове у непосредној близини рударских објеката;
- 4) строжији критеријуми за пречишћавање отпадних вода, и стављање у функцију биорола код Пролом банје;
- 5) систематско праћење квалитета вода: редовно праћење вредности показатеља квалитета вода и редовно праћење састава отпадних вода пре испуштања у реципијент;
- 6) доследна примена Европске директиве о водама¹¹ (2000/60/ЕС) и Закона о водама у домену: утврђивања и координације мера за површинске и подземне воде које припадају истом еколошком, хидролошком и хидрогеолошком сливу; спречавања или смањења утицаја незгода код којих долази до изненадног загађивања вода;
- 7) забрана изградње производних погона и других објеката који као отпадне воде имају нутријенте и/или друге загађујуће материје у сливовима акумулација;
- 8) обавезно уређење и одржавање уже зоне заштите изворишта, које обухвата редовну контролу наменског коришћења земљишта; на подручју шире зоне заштите водоизворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине те на тим просторима није дозвољена интензивна употреба пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе;
- 9) заштита постојећих и планираних изворишта водоснабдевања, изворишта подземних вода и свих локалних изворишта сеоских насеља, у првом реду успостављањем одговарајућег режима заштите животне средине у ужој и широкој зони санитарне заштите изворишта;
- 10) примена организационо-економских мера за спречавање и смањење загађења вода (прописа о транспорту опасних материја у зони изворишта, порибљавањем акумулација искључиво на бази ихтиолошких студија и пројеката, забраном изградње рибака на локацијама којима се угрожавају изворишта вода или планирани водопривредни системи, смањењем специфичне потрошње воде увођењем реалних накнада за коришћење вода и испуштање употребљених вода, увођењем мониторинга квалитета вода и др.).

Мере за смањење утицаја на квалитет ваздуха

- 1) смањење емисија загађујућих материја из постојећих извора загађивања (привредних капацитета, експлоатације минералних сировина, индивидуалних ложишта, из саобраћаја и др), контролом граничних вредности емисија загађујућих материја од стране локалних јединица управе на основу утврђених европских и националних стандарда;
- 2) ограничавање емисија из нових извора загађивања;
- 3) систематско праћење квалитета ваздуха и то контролом квалитета ваздуха на две мерне станице на подручју Просторног плана, у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијенталног ваздуха (96/62/ЕС)¹², у оквиру државне мреже мерних станица за мерење регионалног и прекограничног атмосферског преноса загађујућих материја у ваздуху и аероседиментима у оквиру међународних обавеза а у складу са Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 10/13) и Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 11/10, 75/10 и 63/13).

¹¹ Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy
¹² Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management, Official Journal L 296, 21/11/1996

Мере заштите земљишта

- 1) систематско праћење квалитета земљишта и праћење концентрације тешких метала, у земљишту у непосредној околини рудника „Леце” као и праћење концентрације тешких метала у Пустој реци;
- 2) спровођење техничке и биолошке рекултивације деградираних површина у зони експлоатације минералних сировина, локалним сметлиштима и депонијама;
- 3) очување економских и екосистемских функција земљишта спровођењем техничких и биолошких радова и мера заштите на евидентираним ерозионим теренима; примена оптималне комбинације техничких (бујичне преграде у горњим деловима слива Пусте реке, Проломске реке и Велике Косанице), биотехничких (израда рустикалних преграда и травних водопутева) и биолошких радова (пошумљавање, обнова деградираних шума, затрављивање, мелиорација шума и пашњака);
- 4) одвијање површинске експлоатације у границама валоризованих еколошких зона и постојећим границама одобрених истражних права, без отварања нових површина којима би се могао угрозити постојећи земљишни фонд;
- 5) спречавање загађења токсичним материјама које се користе у пољопривреди: лекови, боје, пестициди, минерална ђубрива.

Мере за спречавање јонизујућег зрачења

Демонтирање радиоактивног громобрана са локације Спомен дома у насељу Ивање.

Мере за еколошко управљање комуналним и опасним отпадом

- 1) фазно решавање депоновања комуналног отпада до 2015. године; кроз пројекте измештања, санације и рекултивације постојећих дивљих депонија преусмеравањем токова отпада на постојећу регионалну депонију Жељковац (Лесковац, Јабланички управни округ) и планирану регионалну депонију за Топлички управни округ до 2015. године; дефинисање програма прикупљања комуналног отпада из руралних насеља од стране јавних комуналних предузећа или приватних лица;
- 2) дефинисање зона за лоцирање рециклажних дворишта и/или трансфер станица на подручју Просторног плана за примарну селекцију отпада и временски ограничено депоновање;
- 3) утврђивање механизма санација постојећих депонија и начина рекултивације земљишта ради привођења новим наменама (а према постојећој планској и пројектној документацији);
- 4) евакуација јаловине са локације „Леце” и рекултивација околине рудника;
- 5) дефинисање надлежности за елиминацију индустријског отпада из рударства ван граница Просторног плана и његово депоновање на планирано регионално складиште у Нишавском округу;
- 6) утврђивање локација за депоновање опасног и медицинског отпада (ван планског подручја) са територије Просторног плана, у складу са регионалним стратегијама и плановима управљања отпадом и Стратегијом управљања отпадом за период 2010–2019. године.

Мере заштите од буке

Утврђивање надлежности за спровођење мерења буке и заштите од буке у оквиру привредних капацитета, зоне експлоатације минералних сировина, инфраструктурних коридора, планираних и постојећих туристичких садржаја и изграђених средина.

5.5.2. Организација простора од интереса за одбрану и ванредне ситуације

Обезбеђење услова и мера од интереса за одбрану земље остварују се кроз решења Просторног плана и Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину. Просторним планом је, у складу са Условима и захтевима Министарства одбране (Сектора за материјалне ресурсе – Управе за инфраструктуру) за прилагођавање Просторног плана потребама одбране земље (Инт. број 3228-5) утврђен један перспективни војни комплекс. За овај комплекс утврђује се:

- 1) зона забрањене изградње, која подразумева потпуну забрану градње, у пречнику од 200 m; и

2) зона ограничене градње, где је забрањена изградња објекта високоградње и обавезна претходна сагласност Министарства одбране, у пречнику од 1.000 m.

Заштита становништва у зони четвртог степена угрожености (сеоска, остала насељена места) планираће се у постојећим заклонима (подрумске и друге погодне просторије, природни закони и сл.).

Донеће се планови за одбрану од елементарних непогода и о проглашењу ерозионих подручја чиме се прописују административне мере препорука и забрана. С обзиром на угроженост подручја Просторног плана ерозионим процесима и поплавама, препоручује се доношење ових докумената за подручје Просторног плана у целини.

Концептом полицентричног система насеља омогућиће се очување дисперзног размештаја постојећих сеоских насеља, са истовременим јачањем централних функција тих насеља. У складу са принципима превенције од разарања, обавезна је примена важећих асеизмичких прописа при санацији постојећих и изградњи нових објеката. Неопходно је утврдити процену ризика од поплава у насељима, а урбанистичком разрадом предвидети правила/ограничења градње и мере заштите.

Аутономност пољопривреде обезбеђује биолошки безбедна храна произведена у аутономним погонима, под условом да се оствари планирана интеграција са индустријом и туризмом, као стимулативним организатором и потрошачем у доба мира.

У изради плана заштите од пожара посебно ће се уважити следећи елементи:

1) предвиђена саобраћајна приступачност шумским подручјима биће реализована изградњом мреже јавних, службених и шумских путева, алпских ски-стаза и жичара, стаза за туристичка теренска возила, бицикле и пешаке, рачунајући ове објекте истовремено и као противпожарне баријере које деле шуму на мање сегменте;

2) изградњом већих акумулација (постојеће „Брестовац“ и планираних „Брестовац 2“, „Магаш“ и перспективно „Зебице“), те евентуалном изградњом малих акумулација на водотоцима уз постојеће и планиране колске путеве (јавне, службене и шумске) обезбедиће се равномеран захват воде за гашење пожара;

3) распоредом противпожарних пруга предвидеће се планске противпожарне баријере; и

4) успоставиће се редовно противпожарно осматрање.

Обезбеђење планираног развоја саобраћаја и веза основни су услови за организовање активности у ванредним ситуацијама. У отежаним планинским условима саобраћања, посебно у вишим брдско-планинским деловима подручја Просторног плана, диференцирана мрежа јавних и локалних, службених и осталих шумских путева и бројних туристичких стаза, допуњује се системом жичара, као важним елементом саобраћаја (жичаре могу да егзистирају на локалној електроенергији и резервним дизел агрегатима). Посебан допринос имаће тзв. „Високи кружни“ пут.

У планирању система веза уважен је њихов посебан значај за издвојена планинска подручја, уз примену високофреквентних веза и обезбеђивање радио, ТВ и пријема интернета. Поред екстерних веза, предвиђен је развој система унутрашњих веза који има посебан значај у ванредним ситуацијама.

Алтернативно водоснабдевање са високим степеном поузданости и ниским степеном повредивости треба омогућити јединственим системима, састављеним од повезаних сепаратних и већег броја локалних система. Обележиће се зона акцидента (поплави таласи, поплаве и клизишта) увођењем система обавештавања и узбуњавања, као и планова реакција у случају ових појава.

Аутономност снабдевањем енергијом у ванредним ситуацијама обезбеђује се коришћењем алтернативних извора: биомаса, био-гаса добијеног третманом биолошке компоненте комуналног отпада, хидропотенцијала планинских водотока и геотермалних вода, ветро-електрана и др.

Према концепту развоја туризма, интенција је функционално интегрисање већине активности насеља (пре свега пољопривреде и мале привреде) и непосредно укључење у туристичку понуду, чиме се омогућава развој насеља и повећање броја сталних становника, мањим делом природном репродукцијом и већим делом досељавањем. Планирани јавни објекти и смештајни туристички садржаји могу се у ванредним ситуацијама употребити за потребе санитетског збрињавања и лечења, с обзиром да нису предвиђени у великим грађевинским концентрацијама и да су по правилу заклоњени морфолошким облицима и шумом.

Заштита од зимских непогода у брдско-планинском делу (зајевавање, лед, лавина, снегоизвале, ветроизвале и др) и од летњих непогода (олуја, бујице праћене одронима и сл.) биће остварена изградњом и уређењем планираних садржаја супраструктуре и инфраструктуре, пошумљавањем и затрављивањем и предвиђеним водорегулацијама.

Укупна заштита од елементарних непогода свих врста биће обједињена у јединствену службу осматрања, јављања и предузимања претходних интервенција. Неопходан предуслов за адекватну заштиту је институционална организованост, која ће бити територијално организована и дистрибуирана према обухвату простору који се штити. Од посебног значаја је успостављање јединственог информационог система о простору (ГИС-а) као ефикасне мере и средства за планирање, управљање и усмеравање конкретних активности у ванредним ситуацијама.

5.6. НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Употреба простора на подручју Просторног плана (површине 469 km²) има следећу структуру:

1) пољопривредно земљиште око 229 km² (око 49%),

2) шуме и шумско земљиште око 221 km² (око 47%),

3) антропогено измењени терени (неплодне површине) око 19 km² (4%).

Промене у билансу основне намене простора су планским решењима усмерене ка оптимизацији намене земљишта и природних услова, уз минимално заузимање земљишта за потребе реализације туристичке инфраструктуре и туристичких локалитета, објеката подсистема водоснабдевања „Пуста река“, изградњу инфраструктуре, обезбеђење дугорочних стамбено-комуналних и економских потреба локалне заједнице (Табела III-5).

Планиране промене у билансу намене простора до 2020. године у мањој мери ће се одразити на пољопривредно земљиште које ће се смањити за око 10 km² (4%) и износиће око 219 km² или 47% подручја Просторног плана. За потребе реализације туризма и система акумулације „Брестовац“ намениће се око 2,5 km² пољопривредног земљишта. Шумске површине ће се укупно повећати за око 7,5 km² (3%) и износиће око 229 km² (49%) подручја Просторног плана. До повећања шумских површина ће доћи на рачун слабо продуктивних пољопривредних земљишта (V-VIII бонитетне класе). Остало земљиште обухвата категорију грађевинског земљишта (насеља, планиране туристичке локалитете и инфраструктуру) укључујући и просторе предвиђене за формирање акумулација, изградњу брана и пратећих објеката, површине експлоатације минералних сировина (рудник „Леце“) и неплодне површине (ван пољопривредног земљишта, шума и шумског земљишта).

Грађевинско земљиште ће се повећати за око 2,5 km² (13%) и износиће око 21,5 km² (4%) подручја Просторног плана, од чега се део односи на простор предвиђен за формирање акумулација. Грађевинска подручја насеља/засеока одређена су као оријентационе просторне целине, које обухватају грађевинско земљиште и окућнице са обрадивим земљиштем. Планирана градња у постојећим насељима биће највећим делом у оквиру дефинисаних граница грађевинског подручја насеља, док ће се изградња путне мреже вршити претежно на трасама постојећих локалних, шумских и некатегорисаних путева.

У оквиру зона са режимима заштите природе, незнатне промене у намени биће у зони са режимом заштите II степена (на површини око 70,9 km²), где ће се пољопривредно земљиште смањити за 0,5 km², (са око 9 km² на око 8,5 km²). Најзначајније промене у намени ће бити у зони са режимом заштите III степена (на површини око 156,5 km²), где ће се пољопривредно земљиште смањити за 5,5 km², (са око 45 km² на око 39 km²) намењено развоју шумарства и туризма.

На подручју Просторног плана ван заштићених подручја Радан планине трансформисаће се око 2,4% површине, при чему ће до занемарљивих измена доћи на подручју природно-културног предела „Царичин град“, односно до мањих измена на делу слива акумулације „Брестовац“, код зоне II, због формирања нових акумулација, изградње брана и пратећих објеката. Остале промене у коришћењу пољопривредних и шумских површина и антропогено измењених терена на подручју Просторног плана ван заштићених

подручја Радан планине биће прецизиране одговарајућим просторним плановима посебне намене (за коридор државног пута Iб 35 (Ниш–Приштина) и за акумулацију „Зебице“) и просторним плановима локалних самоуправа.

Табела III-5: Приказ биланса намене простора по зонама заштите заштићених подручја Радан планине и на подручју Просторног плана у km²

Стање		Зона заштите I степена				Зона заштите II степена				Зона заштите III степена				Ван заштићених подручја Радан планине			
		пољ.	шум.	остало	укуп.	пољ.	шум.	остало	укуп.	пољ.	шум.	остало	укуп.	пољ.	шум.	остало	укуп.
укуп.	год.																
236,9	2011	0,65	8,9	0	9,5	8,99	61,0	0,9	70,9	44,6	107,3	4,6	156,5	175,1	43,5	13,7	232,3
	2020	0,65	8,9	0		8,5	61,0	1,4		39,1	111,8	5,6		171,1	46,5	14,7	
	2020/2011	0	0	0		-0,5	0	+0,5		-5,5	+4,5	+1		-4,0	+3	+1	

IV. ПРАВИЛА УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА

Правила уређења и грађења утврђена Просторним планом (у даљем тексту: правила) су обавезујућа за издавање локацијске дозволе у зони директне примене Просторног плана на заштићеним подручјима Радан планине, природно-културном пределу „Царичин град“, подручју слива акумулације „Брестовац“ (на делу Просторног плана), подручју слива акумулације „Зебице“ (на делу Просторног плана) и коридору државног пута Iб 35 (на делу Просторног плана).

Правила су усмеравајућа за израду и доношење урбанистичких планова предвиђених у делу Просторног плана, Глава V. Имплементација Просторног плана, поглавље 2.1. Смернице за спровођење Просторног плана и разраду просторним и урбанистичким плановима. До доношења предвиђених урбанистичких планова, може се издати локацијска дозвола на основу планских решења и правила овог Просторног плана само за реконструкцију и доградњу постојећих објеката на постојећем грађевинском подручју насеља.

Правила су усмеравајућа за израду и доношење просторних планова јединица локалне самоуправе на обухваћеним деловима територија општина изван заштићеног подручја Радан планине, природно-културног предела „Царичин град“, подручја слива акумулације „Брестовац“, подручја слива акумулације „Зебице“ и коридора државног пута Iб 35 (Ниш–Приштина).

До доношења просторних планова јединица локалне самоуправе, може се издати локацијска дозвола на основу планских решења и правила овог просторног плана за изградњу, реконструкцију и доградњу јавних, стамбених и стамбено-пословних објеката на постојећем грађевинском подручју насеља.

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ЗОНЕ СА ПОСЕБНИМ РЕЖИМОМ ЗАШТИТЕ

1.1. ЗОНЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Изградња и уређење простора заштићених подручја Радан планине биће у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у делу Просторног плана, Глава III. Планска решења просторног развоја подручја посебне намене, поглавље 1. Заштита природе и предеоних вредности, потпоглавље 1.2. Режим заштите природе.

1.2. ЗОНЕ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Уређење и изградња простора НКД од изузетног значаја „Царичин град“ и његове непосредне заштићене околине спроводиће се на основу предвиђеног плана детаљне регулације. Изградња и уређење простора природно-културног предела „Царичин град“ (НКД са заштићеном околином) биће у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у делу Просторног плана, Глава III. Планска решења просторног развоја подручја посебне намене, поглавље 2. Заштита културних добара, потпоглавље 2.1. Заштита и уређење НКД од изузетног значаја „Царичин град“.

За заштићено некатегорисано КД „Иван кула“ у обухвату зоне са режимом заштите II степена Заштићеног подручја „Радан“ (Глава III. Планска решења просторног развоја подручја посебне намене, поглавље 2. Заштита културних добара, потпоглавље 2.2. Заштита и уређење заштићеног некатегорисаног КД „Иван кула“ и Реферална карта 1. Просторног плана), примењиваће се режими,

услови и мере заштите утврђени у Глави III. Просторног плана (поглавље 1, потпоглавље 1.2) и услови надлежног завода за заштиту споменика културе.

Утврђивање заштићене околине за остала културна добра (евидентирани и у поступку заштите) којима ће бити утврђен статус и категоризација, одредиће се установљавањем следећих зона са различитим режимима заштите и правилима уређења и изградње простора, а то:

1) зона заштите II степена културних добара чини просторну целину са I зоном заштите у оквиру предеоног лика ближе перцепције (до најближих визуелних препрека у окружењу), коју штити од негативних утицаја окружења и омогућава презентацију културног добра, има режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора којим је:

(1) дозвољена реконструкција и одржавање постојећих, изузетно и изградња нових стамбених и помоћних објеката за пољопривредну производњу сталних становника насеља и то искључиво на постојећој катастарској/грађевинској парцели, у складу са условима надлежног завода за заштиту споменика културе и одговарајућим урбанистичким планом; и

(2) дозвољен саобраћајни приступ и организовање пункта за прихват посетилаца и службених лица, са пратећим садржајима за презентацију културног добра и уређеним стазама за пешачко кретање посетилаца;

2) зона заштите III степена, тј. шира зона заштите, која обухвата простор амбијенталне и/или предеоног целине у којој се културно добро налази, има режим селективне и контролисане изградње и уређења простора којим је дозвољен:

3) развој активности комплементарних заштити КД;

4) промена намене и начина коришћења пољопривредног и шумског земљишта уколико се не ремети очување предеоног лика, а у складу са режимима заштите заштићених подручја Радан планине установљеним овим просторним планом;

5) изградња приступних и рехабилитација и реконструкција постојећих путева и саобраћајница у насељу, као и уређење различитих врста стаза за кретање посетилаца, излетника и туриста (излетничке, панорамске, планинарске и др);

6) изградња туристичких, спортско-рекреативних, стамбених, пољопривредних и других објеката у функцији развоја културолошког и руралног туризма и обнове постојећих насеља на основу одговарајућег урбанистичког плана, а у складу са режимима заштите заштићеног подручја Радан планине и планским решењима установљеним овим просторним планом.

Ни у једној од наведених зона није дозвољена површинска експлоатација минералних сировина и формирање привремених позајмишта.

1.3. ЗОНЕ ЗАШТИТЕ ИЗВОРИШТА ВОДОСНАБДЕВАЊА, АКУМУЛАЦИЈА И ВОДОТОКА

За извориште водоснабдевања система акумулације „Брестовац“ установљавају се зоне санитарне заштите у складу са Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања и Главом III. Планска решења просторног развоја подручја посебне намене, поглавље 3. Заштита и одрживо коришћење вода и развој водопривредне инфраструктуре, потпоглавље 3.2. Режим заштите, коришћења и уређења дела сливног подручја акумулације „Брестовац“ и Реферална карта 1 Просторног плана).

Подручје слива планиране акумулације „Зебице“ (на делу Просторног плана) за које је предвиђена израда просторног плана подручја посебне намене (Рефералне карте 1 и 4 Просторног плана) резервише се до коначног одређивања за реализацију акумулације на водотоку Велика Косаница. За то подручје утврђују се следећи режими резервисања и правила изградње и уређења простора до израде просторног плана подручја посебне намене:

1) режим селективне контролисана изградње и коришћења простора којим се забрањује изградња: нових јавних путева, објеката МСП, пољопривредних објеката (изузев економских објеката за сопствене потребе пољопривредних домаћинстава), туристичких објеката и кућа за одмор; као и свих објеката и извођење радова који у свом технолошком процесу користе или емитују опасне материје,¹³ деривате нафте и друге супстанце које могу да доведу до загађивања животне средине; и

2) омогућава се модернизација свих постојећих објеката; замена, реконструкција и/или доградња стамбених, стамбено-пословних, пословних и туристичких објеката домицилног становања до 25% постојеће бруто развијене површине објекта, као и изградња и доградња економских објеката за сопствене потребе пољопривредних домаћинстава, под условом обезбеђења санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода.

Заштита водног земљишта (у даљем тексту: ВЗ) спроводи се на начин који је дефинисан у ППРС и Закону о водама.

На приобалном делу водотока Косаница на делу подручја Просторног плана (делови насеља Рударе, Дешишка и Висока) обални појас се уређује по принципима урбане или природне регулације, са заштитом од поводња $Q_{2\%}$. За нерегулисана водотока се до завршетка картирања свих зона које се плаве великим водама вероватноће до 1% успоставља водно земљиште на појасу ширине 10 m дуж обала водотока. За ВЗ дуж водотока утврђују се следећа правила уређења и изградње простора:

1) забрањена је градња било каквих сталних објеката и легализација постојећих објеката, осим хидротехничких објеката, али се може користити за пољопривредну производњу, плантажне засаде (шуме, воћњаци, виногради) и спортско-рекреативне отворене површине;

2) не дозвољава се подужно вођење саобраћајних и инфраструктурних система; у случају да је неопходна изградња појединих деоница инфраструктурних система са подужним положајем трасе иста се условљава извођењем линијских одбрамбених система за заштиту од поплавних вода вероватноће 0,5%;

3) на преласку плавних зона, објекти линијских и комуналних инфраструктурних система (саобраћајнице, објекти за пренос енергије, цевоводи) морају се висински издигнути и диспозиционо тако решити да буду заштићени од поплавних вода вероватноће 0,5% (тзв. двестогодишња велика вода); и

4) регулацију река у зони насеља поред функционалних критеријума треба примерити складном повезивању насеља са акваторијом; дуж обала река се мора оставити слободан простор од најмање 10 m ширине.

2. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ПОВРШИНА И ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ

2.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА

2.1.1. Правила уређења и грађења појасева регулације инфраструктурних система

Појас регулације јесте путно земљиште и земљишни појас других објеката инфраструктурних система.

Просторним планом утврђује се оријентациона ширина појаса регулације за:

1) државни пут I реда ширине око 25 m, државни пут II реда ширине око 20 m и општински пут ширине око 15 m;

2) једноколосечну железничку пругу ширине око 16 m.

Утврђују се следећа правила уређења појаса регулације јавног државног пута I/II реда и општинског пута:

1) у изграђеном простору насеља уз коловоз се изводи аутобуско стајалиште најмање ширине 3 m, обострани тротоари с ивичњацима

најмање ширине од по 1,5 m, а само изузетно једнострано тротоар ширине два и више метара, док се ван изграђеног простора насеља изводе обостране банке ширине по 1,5 m с тврдим застором (у складу с локалним условима и потребама у саобраћајном профилу јавног пута може се сместити бицикличка стаза ширине 1 m за једносмеран или 2 m за двосмеран саобраћај са заштитном траком минималне ширине 1,5 m; или се у слободном профилу саобраћајнице смешта бицикличка стаза ширине 1,5 m за једносмеран или 2,5 m за двосмеран саобраћај);

2) саобраћајни прикључци на државни пут утврђују се на основу услова и сагласности управљача државним путевима, преко реконструисаних постојећих саобраћајних прикључака општинских путева или преко сервисне саобраћајнице, тако да:

(1) парцеле које излазе на државни пут I реда не могу, свака за себе појединачно, да имају директан излаз на пут већ се приступ таквих парцела мора остварити преко сервисне саобраћајнице на основу прибављене сагласности управљача пута;

(2) прикључивање прилазног на јавни пут врши се првенствено његовим повезивањем са другим прилазним или некатегорисаним путем који је већ прикључен на јавни пут, а на подручјима на којима ово није могуће, прикључивање прилазног пута врши се непосредно на јавни пут и то првенствено на пут нижег реда;

(3) земљани и шумски путеви који се укрштају или прикључују на државне путеве, морају имати ширину од најмање 5 m са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и пут на који се прикључује или са њим укршта, у дужини која одговара најмање укупној ширини непосредног појаса заштите државног пута;

(4) или се предметна деоница државног пута у изграђеном простору насеља предлаже за јавни пут у насељу на основу овог плана или одговарајућег урбанистичког плана;

3) саобраћајни прикључак општинског пута и прикључна саобраћајница улице на државни пут има минималну ширину саобраћајних трака од 2,75 m и минимални радијус кривине 10–12 m;

4) у изграђеном простору насеља између тротоара и границе појаса регулације подиже се дрворед и други засад, тако да не омета прегледност јавног пута и не угрожава безбедност саобраћаја;

5) косине усека, засека и насипа, као и друге косине у путном земљишту, где је то могуће, озелењавају се травом, шибљем и другим аутохтоним растињем које не угрожава прегледност пута;

6) дуж свих путева обезбеђује се инфраструктура за прикупљање и контролисано одвођење атмосферских вода, са уграђеним сепараторима нафтних деривата на државним путевима у зони заштите I–III степена природних вредности и зони I и II санитарне заштите изворишта вода; и

7) рекламне табле и панои, ознаке којима се обележавају туристички објекти, културно-историјски споменици и спомен обележја и други слични објекти, могу се постављати поред државних путева на удаљености од 7 m од ивице коловоза, односно поред општинског пута на удаљености од 5 m од ивице коловоза.

2.1.2. Правила уређења и грађења заштитних појасева инфраструктурних система

Установљавају се следећи обострани заштитни појасеви траса и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система на подручју Просторног плана:

1) непосредни појас заштите – простор заштитног појаса од:

(1) ивице појаса регулације пута ширине, 20 m за државни пут I реда (односно 70 m за потенцијални аутопут), 10 m за државни пут II реда, 5 m за јавни општински и некатегорисан пут;

(2) осе железничког колосека ширине 25 m;

(3) нижег напона ширине 5 m; и

(4) осе оптичког кабла ширине 1 m;

2) шири појас заштите – простор контролисана изградња од границе непосредног појаса заштите/заштитног појаса: ширине 20 m за државни пут I реда (односно 240 m за потенцијални аутопут), 10 m за државни пут II реда и 5 m за јавни општински; и ширине 175 m за железничку пругу;

3) појасеви заштите животне средине од утицаја инфраструктурног система:

(1) појас I степена загађења – са веома великим еколошким оптерећењем животне средине, због емисија аерозагађења, повећане буке и загађивања земљишта, поклапа се са непосредним појасима заштите инфраструктурних система;

¹³ Правилник о начину поступања са отпацима који имају својства опасних материја („Службени гласник РС”, бр. 12/95, 56/10 и 92/10).

(2) појас II степена загађења – са великим еколошким оптерећењем животне средине због повећане буке и загађивања земљишта поклапа се са ширим појасима заштите јавних путева.

Ширина заштитних појасева јавних путева усклађиваће се са њиховом категоризацијом у државне и општинске путеве. Ширина заштитних појасева инфраструктурних система је обавезна до њиховог редефинисања изградом одговарајућег урбанистичког плана. Ширина заштитних појасева потенцијалног аутопута даје се као планска препорука до израде просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора државног пута I реда (Iб 35), односно до израде одговарајуће техничке документације за коридор тог пута.

У непосредном појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система – државних и општинских путева, железничке пруге, далеководи и оптичких каблова, успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

1) забрањује се изградња објеката који нису у функцији инфраструктурног система који се штити, тј. легализација, реконструкција и доградња постојећих објеката и изградња нових привредних, стамбених и других објеката;

2) дозвољава се изградња функционалних и пратећих садржаја, објеката, постројења и уређаја у функцији инфраструктурног система;

3) могу се постављати планиране паралелно вођене трасе осталих инфраструктурних система, објеката и постројења на минималном међусобном растојању на основу закона и прописа донетих на основу закона, а под условима и на начин који утврди надлежно јавно предузеће, односно управљач јавног инфраструктурног система; и

4) изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система.

У ширем појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система – државних и општинских путева, железничке пруге, далеководи и оптичких каблова успоставља се режим селективне и контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

1) дозвољава се изградња објеката, тј. легализација, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката на основу одговарајућег урбанистичког плана, с тим да је за повећање густине насељености, степена изграђености и заузетости површина, у првом реду за изградњу стамбених и објеката јавне намене, предуслов предузимање мера заштите на основу процене утицаја и ризика од инфраструктурног система на животну средину;

2) сви планирани паралелно вођени инфраструктурни системи који нису постављени у непосредном појасу заштите смештају се у ширем појасу заштите на минималном међусобном растојању на основу закона и прописа донетих на основу закона; и

3) изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система које нису реализоване у непосредном појасу заштите.

2.2. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА САОБРАЋАЈНУ ИНФРАСТРУКТУРУ НА ГРАЂЕВИНСКОМ ПОДРУЧЈУ НАСЕЉА

На грађевинском подручју насеља развија се саобраћајна мрежа која се, у складу са функцијама и развојним потребама насеља, сегрегирала по следећим категоријама: сабирне улице, стамбене улице и колскопешачке улице.

Ширина регулације за сабирне улице износи највише 10 м (2+6+2), најмање 9 м (1,5+6+1,5). За стамбене улице највећа ширина регулације износи 9 м (2+5+2), најмања 7 м (1+5+1).

Нивелација, примењени радијуси кривина и падови се усаглашавају са стандардима и прописима за ову врсту саобраћајница. Максимални подужни нагиб за све улице износи 12%. Минимална ширина тротоара је 1 м. Одводњавање се решава гравитационим отицањем површинских вода (подужним и попречним падом саобраћајница).

2.3. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ОБЈЕКТЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ

Објекти јавне намене могу да се граде у зонама са претежно стамбеном и стамбено-пословном наменом, као и на постојећим и планираним парцелама за јавне намене утврђеним одговарајућим урбанистичким планом.

За изградњу свих нових, доградњу и реконструкцију постојећих објеката јавне намене обавезна је израда урбанистичког пројекта. У случају фазне изградње, урбанистички пројекат се ради за целину комплекса са јасно назначеним фазама изградње које се могу реализовати на начин да свака фаза може да функционише самостално и као део целине.

Основна општа правила уређења и грађења за објекте јавне намене у области здравствене и социјалне заштите и културе, дечјег васпитања и образовања јесу:

1) минимална површина парцеле за објекат јавне намене је 4 а;

2) тип објекта зависи од његове функције и услова на локацији, али је претежно слободностојећи објекат на парцели;

3) максимални индекс заузетости је 30%;

4) максимални индекс изграђености је 1;

5) постојећи објекти задржавају постојећу грађевинску линију, а за нове објекте минимално растојање грађевинске од регулационе линије износи 5 м;

6) најмања удаљеност објеката јавне намене од објеката на суседним парцелама износи пола висине суседног објекта, али не мање од 5 м;

7) растојање основног габарита објекта од границе суседне парцеле износи на делу бочног дворишта претежно северне оријентације минимално 3,5 м, односно на делу бочног дворишта претежно јужне оријентације минимално 4 м;

8) максимална висина објекта је 12 м (од коте приземља до слемена); и

9) у границама сопствене грађевинске парцеле обезбеђује се паркирање и гаражирање возила, изван површине јавног пута.

3. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ОБЈЕКТЕ СТАМБЕНЕ И ПОСЛОВНЕ НАМЕНЕ

Правила уређења и грађења односе се на формирање грађевинских парцела и изградњу нових објеката, доградњу и реконструкцију постојећих објеката стамбене, стамбено-пословне и пословне намене. Објекти пословне намене су компатибилни са становањем и могу се градити у зонама претежно стамбене и стамбено-пословне намене. Пословне намене су намене које немају негативног утицаја на животну средину, као што су: пружање интелектуалних услуга, услуга јавних служби у приватном сектору, технички и други сервис, трговина, угоститељство, традиционални занати и сличне пословне намене.

Правила парцелације и изградње, индекс заузетости, индекс изграђености и висинска регулација важе за сваку појединачну грађевинску парцелу.

3.1. ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПАРЦЕЛЕ

Облик и величина парцела за постојеће изграђене објекте, нове објекте и објекте за доградњу одређује се тако да се на њима могу изградити објекти у складу са правилима парцелације и изградње.

Дозвољава се формирање нове грађевинске парцеле спајањем делова две или више катастарских парцела без ограничења (површине) величине парцеле. Дозвољава се деоба катастарских парцела до утврђеног минимума за формирање нових грађевинских парцела.

Величина грађевинске парцеле дата је у Табели IV-1.

Табела IV-1

	Намена и типологија изградње	Минимална површина парцеле	Оптимална површина парцеле
1.	Становање – непољопривредно домаћинство	5 а	10 а
1.1	Постојеће становање – непољопривредно домаћинство	постојећа	10 а
2.	Становање – мешовито домаћинство	6 а	15 а
2.1	Постојеће становање – мешовито домаћинство	постојећа	15 а

	Намена и типологија изградње	Минимална површина парцеле	Оптимална површина парцеле
3.	Становање – пољопривредно домаћинство	8 а	20 а
3.1	Постојеће становање – пољопривредно домаћинство	постојећа	20 а
4.	Пословна намена	8 а	20 а
4.1	Стамбено-пословна намена (70%:30%)	6 а	15 а

3.2. ИНДЕКС ЗАУЗЕТОСТИ

Дозвољена је изградња до индекса заузетости датог у Табели IV-2.

Табела IV-2: Максималан индекс заузетости грађевинске парцеле

	Намена и типологија изградње	Максимални индекс заузетости
1.	Становање – непољопривредно домаћинство	0,3
1.1	Постојеће становање – непољопривредно домаћинство	0,3 или постојећи*
2.	Становање – мешовито домаћинство	0,4
2.1	Постојеће становање – мешовито домаћинство	0,4 или постојећи*
3.	Становање – пољопривредно домаћинство	0,5
3.1	Постојеће становање – пољопривредно домаћинство	0,5 или постојећи*
4.	Пословна намена	0,8
4.1	Стамбено-пословна намена (70%:30%)	0,6

* уколико је већа од планиране

3.3. ИНДЕКС ИЗГРАЂЕНОСТИ

Дозвољена је изградња до индекса изграђености утврђеног у Табели IV-3.

Табела IV-3: Максималан индекс изграђености парцеле

	Намена и типологија изградње	Максимални индекс изграђености
1.	Становање – непољопривредно домаћинство	0,8
1.1	Постојеће становање – непољопривредно домаћинство	0,8 или постојећи*
2.	Становање – мешовито домаћинство	0,8
2.1	Постојеће становање – мешовито домаћинство	0,8 или постојећи*
3.	Становање – пољопривредно домаћинство	1
3.1	Постојеће становање – пољопривредно домаћинство	1 или постојећи*
4.	Пословна намена	1
4.1	Стамбено-пословна намена (70%:30%)	1

* уколико је већа од планиране

3.4. ГРАЂЕВИНСКА ЛИНИЈА

Растојање грађевинске линије од регулационе линије износи 5 m, осим на делу државног пута I реда када износи 20 m, односно државног пута II реда 10 m (осим уколико је предметни пут проглашен насељом саобраћајницом од стране надлежног органа).

Нови објекат (уколико се гради као замена за постојећи објекат) поставља се у складу са планираним грађевинским линијама, односно правилима изградње овог просторног плана.

Дозвољено је одступање од грађевинске линије у следећим случајевима:

- 1) када се таквим решењем постиже најмања могућа сеча и заштита вегетације,
- 2) када је постојећи објекат већ затечен са одступањем од грађевинске линије, и
- 3) када позиција новог објекта није у складу са већ постојећим објектима, или заклања визуру.

3.5. РЕГУЛАЦИОНА ЛИНИЈА

Није дозвољено грађење између регулационе и грађевинске линије.

Све објекте затечене у појасу између две регулационе линије или на површинама за јавне намене где овим просторним планом није дозвољено грађење (јавне површине и јавне зелене површине) приликом реализације плана, односно применом правила изградње из овог плана, порушити у циљу заштите јавног интереса.

Уколико регулациона линија утврђена овим просторним планом прелази преко (или делимично) постојећег објеката са малим одступањима, регулациона линија се може кориговати према геодетском снимку, кроз пројекат парцелације.

3.6. МЕЂУСОБНА УДАЉЕНОСТ ОБЈЕКТА

Објекти на парцелама се постављају на прописаном растојању из овог просторног плана из разлога противпожарне заштите, заштите од обрушавања снегова и атмосферских вода, урбанистичке и архитектонске регулације простора.

Објекти на истој працели се постављају:

- 1) на растојању од минимум 5 m од зида до зида за стамбене намене, с тим да стреха не сме да прелази 1 m;
- 2) на растојању од минимум 6 m од зида до зида за стамбено-пословне и пословне намене, с тим да стреха не сме да прелази 1 m; и
- 3) за постојеће објекте минимално растојање може бити 4 m од зида до зида, с тим да стреха не сме да прелази 1 m.

Најмање дозвољено растојање основног габарита (без испуда) објекта од границе грађевинске парцеле је за:

- 1) објекте стамбене намене – слободностојеће објекте на делу бочног дворишта северне оријентације 1,5 m и на делу бочног дворишта јужне оријентације 2,5 m; двојне објекте на бочном делу дворишта 4 m; и
- 2) објекте пословне и стамбено-пословне намене на бочном делу дворишта 5 m.

3.7. ВИСИНА ОБЈЕКТА

Висина објекта се овим просторним планом утврђује у метрима (од коте приземља до коте слемена) и не може да буде већа од 12 m за објекте стамбене и стамбено-пословне намене.

3.8. ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ ОБЈЕКТА

У изградњи свих нових и реконструкцији постојећих објеката поштоваће се принципи енергетске ефикасности.

Енергетска ефикасност свих нових и постојећих објеката (који се продају, дају у закуп, дају на лизинг, реконструишу или енергетски санирају) утврђиваће се у поступку енергетске сертификације и поседовањем енергетског пасоша у складу са Правилником о енергетској ефикасности зграда („Службени гласник РС”, број 61/11) и Правилником о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда („Службени гласник РС”, бр. 61/11, 3/12 и 69/12).

3.9. СПОЉНИ ИЗГЛЕД ОБЈЕКТА

Спољни изглед свих постојећих и нових објеката усаглашава се са архитектуром традиционалног народног градитељства на подручју обухваћених општина. Посебни захтеви градње су:

- 1) постављање објекта у складу са морфологијом терена, која не ремети драстично постојећу нивелацију;
- 2) волумен и габарит објекта прилагодити условима окружења, водећи рачуна о очувању аутентичности предела у којем се објекат гради;
- 3) примењени материјали за обраду фасаде морају бити природни и могу се применити: дрво, малтерисана фасада и камен;
- 4) препоручује се четвороводан кров са нагибом до 45%. Препоручује се преп (и шиндра у планинском делу) за кровни покривач. Препоручује се употреба надстрешница у функцији наглашавања аутохтоне архитектуре;
- 5) максимални еркери и испади на објектима могу да буду до 1,2 m, на висини од минимум 3 m од терена. Уколико је еркер већи од ове димензије, усклађује се према грађевинској линији, односно граници парцеле;
- 6) зидови подрумских етажа, сутерена или подзида који су видни, обрађују се облогом од ломљеног камена. Није дозвољена употреба бетонских зидова као завршне облоге.

3.10. ОГРАДЕ

Ограђивање парцеле је дозвољено. Висина ограда може бити следећа:

- 1) за парцелу стамбене намене највише до 1,6 m;
- 2) за парцелу пословне намене највише до 2 m.

3.11. ПРИСТУП ПАРЦЕЛИ

Пруступ парцели се обавезно обезбеђује на један од три начина, према могућностима на свакој појединачној постојећој и планираној парцели, и то:

- 1) директним излазом на јавни пут; или
- 2) преко приватних прилаза; или
- 3) путем уговора о установљавању права службености.

Право приватних прилаза или путем уговора о службености пролаза (друга и трећа алинеја претходног става) могу се примењивати и односити, по потреби, на више парцела.

Код формирања нових парцела обавезно је формирање директних излаза на јавни пут, а за постојеће парцеле успоставља се службеност пролаза. Минимална ширина приступа за парцелу стамбене намене износи 3,5 м, а за парцелу стамбено-пословне и пословне намене износи 5 м.

3.12. ЕКОНОМСКИ ОБЈЕКТИ

Економски објекти пољопривредних и мешовитих домаћинстава су:

1) сточне стаје (живинарници, свињци, говедарници, овчарници, козарници), испусти за стоку, јама за осоку, ђубришта, пољски клозети и др.;

2) уз стамбени објекат: летња кухиња, млекарна, санитарни пропусник, магацини хране за сопствене потребе и др.;

3) пушнице, сушнице, кошеви, амбари, надстрешнице за машине и возила, мини-хладњаче, магацини хране, објекти намењени исхрани стоке и др.

Међусобно растојање стамбеног објекта и сточне стаје је 15 м.

Ђубриште и пољски клозети морају бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, односно извора воде, најмање 20 м, и то само на нижој коти.

Међусобна растојања економских објеката из првог става овог поглавља зависи од организације економског дворишта, с тим да се прљави објекти могу постављати само низ ветар у односу на чисте објекте.

Позиција објекта из првог става овог поглавља у односу на грађевинску линију утврђује се локацијском дозволом на основу увида у ситуациони план, и то применом дозвољених растојања утврђених овим правилима.

Ако се економски делови суседних парцела непосредно граниче, растојање нових економских објеката од границе парцеле не може бити мање од 2,5 м.

Ако се економски део једне парцеле граничи са стамбеним делом суседне парцеле, растојање нових економских објеката утврђује се применом правила из другог става овог поглавља.

На парцели са нагибом терена од јавног пута (наниже), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут на грађевинској линији. Најмања ширина приступног пута на парцели износи 3 м. Економско двориште се поставља иза стамбеног дворишта (наниже).

На парцели са нагибом терена од јавног пута (навише), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти. Најмања ширина приступног стамбеног пута је 2,5 м. Економско двориште се поставља иза стамбеног дворишта (наниже).

3.13. ПАРКИРАЊЕ И ГАРАЖИРАЊЕ

Паркирање или гаражирање возила решава се на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута. По правилу се обезбеђује једно паркинг/гаражно место:

- 1) на једну стамбену јединицу на грађевинској парцели стамбене намене;
- 2) на 60 м² корисне површине пословног простора на грађевинској парцели пословне намене.

3.14. РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА

Надзиђивање и доградња објеката може се дозволити само у склопу реконструкције целог објекта или групације објеката, како би се обезбедило целовито естетско, функционално и техничко сагледавање објекта.

За потребе реконструкције објекта који прелази дозвољене индексе из овог просторног плана, могу се изводити радови на:

1) инвестиционо-техничком одржавању са мањом доградњом до 20 м²;

2) реконструкцији и редизајну фасаде по условима из овог просторног плана;

3) реконструкцији и замени крова и кровног покривача по условима из овог просторног плана са могућношћу коришћења поткровља као корисног простора;

4) побољшању термичке заштите и енергетске ефикасности зграде;

5) и други радови на побољшању општег квалитета објекта који овде нису наведени.

За потребе реконструкције објекта који не прелази дозвољене индексе из овог просторног плана, могу се изводити радови на:

1) доградњи и надградњи до дозвољеног максимума;

2) реконструкцији и редизајну фасаде по условима из овог просторног плана;

3) реконструкцији и замени крова и кровног покривача по условима из овог просторног плана;

4) побољшању термичке заштите и енергетске ефикасности зграде;

5) и други радови на побољшању општег квалитета објекта који овде нису наведени.

3.15. ГРАДЊА НА ПОСТОЈЕЋИМ ПАРЦЕЛАМА КОЈЕ СУ МАЊЕ ОД ДОЗВОЉЕНИХ

На парцелама које су мање од утврђеног минимума, а налазе се у грађевинском подручју, може се градити по предвиђеним параметрима и условима овог просторног плана.

Није дозвољено, по усвајању овог просторног плана, накнадно цепање парцела, осим до дозвољеног минимума од 5 м.

Дозвољена толеранција површине постојеће парцеле износи 10% од дозвољеног минимума.

За оба случаја примењују се урбанистички параметри и услови на постојећу површину парцеле.

3.16. ИЗГРАЂЕНИ ОБЈЕКТИ НА ПАРЦЕЛАМА КОЈЕ СУ МАЊЕ ОД ДОЗВОЉЕНИХ

За ове објекте примењује се правило из првог става поглавља 3.15.

Изграђени објекти на парцелама формираним испод тих објеката задржавају се у постојећем стању.

Дозвољено је спајање више парцела за постојеће објекте, и ако је тим спајањем парцела испод дозвољеног минимума објекат се задржава у постојећем стању. За ове објекте примењује се правило из првог става поглавља 3.15.

3.17. ИЗГРАДЊА СТАМБЕНИХ И ЕКОНОМСКИХ ОБЈЕКТА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ДОМАЋИНСТАВА ИЗВАН ГРАЂЕВИНСКОГ ПОДРУЧЈА

Може да се дозволи реконструкција, доградња и изградња стамбеног (максималне површине до 200 м²) и економских објеката пољопривредног домаћинства изван постојећег грађевинског подручја насеља и планираног грађевинског подручја које се утврђује одговарајућим урбанистичким планом, у складу са режимима заштите заштићених подручја Радан планине, других природних и непокретних културних добара и система акумулације „Брестовац” утврђеним овим просторним планом и у складу са одредбама члана 26. Закона о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС”, бр. 62/06, 65/08 – др. закон и 41/09), а на катастарској парцели која испуњава услове прописане у глави IV поглавље 3.1. и по предвиђеним параметрима и условима овог просторног плана.

4. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ОБЈЕКТЕ ПРИВРЕДНЕ НАМЕНЕ

Производни објекти се лоцирају претежно у насељима са снажнијим функцијским утицајем и другим насељима у којима је испољен интерес за развој МСП у складу са режимима заштите и условима заштите животне средине и уз поштовање усмеравајућих правила изградње и уређења простора, а на основу одговарајућег

урбанистичког плана. За грађевинске парцеле локалитета за МСП величине (површине) до 2 ха обавезна је израда урбанистичког пројекта, а преко 2 ха плана детаљне регулације.

За рудник олова, цинка и злата „Леце“ (са локацијом ван заштићених зона и флотацијом ван подручја Просторног плана) обавезна је рекултивација околине рудника уз евакуацију јаловине.

Правила уређења и грађења за објекте привредне намене јесу:

1) минимална величина грађевинске парцеле је 15 а;
 2) минимална ширина грађевинске парцеле је 20 m за један производни објекат на парцели, односно 30 m за више производних објеката на парцели;

3) максималан индекс заузетости грађевинске парцеле је 0,5;

4) висина објекта за пословне намене не може да буде већа од 16 m;

5) минимално растојање основног габарита објекта привредне намене од границе суседне парцеле исте или друге намене је 10 m за објекте који немају утицаја на животну средину, односно не подлежу обавези процене утицаја и не захтева се процена утицаја на животну средину;

6) обавезна је примена заштитних растојања од објеката у окружењу и предузимање мера заштите животне средине за објекат привредне намене на основу процене утицаја на животну средину, а за скупне локације производних капацитета (локалитет и комплексе) на основу стратешке процене утицаја на животну средину у складу са Уредбом о утврђивању Листе I пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе II пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 84/05 и 114/08);

7) минимум 25% укупне површине парцеле заузимају зелене површине, укључујући и заштитне зелене појасеве према зонама и суседним парцелама са стамбеном и јавном наменом;

8) приступни пут за везу са јавним путем је минималне ширине 5 m са радијусом кривине прикључка од минимум 10–12 m, с тим да се приступ парцели поставља с једним улазом-излазом;

9) у границама сопствене грађевинске парцеле обезбеђује се паркирање свих путничких (по правилу се обезбеђује једно паркинг место на 60 m² корисне површине) и теретних возила, потребан манипулативни простор и складишта за оне делатности и МСП која имају веће транспортне захтеве и материјалне инпуте (сировине, репроматеријале и готове производе);

10) минимално опремање грађевинске парцеле, локалитета и комплекса привредне намене подразумева обезбеђење следећих инфраструктурних објеката: приступни пут, водоснабдевање, прикупљање и пречишћавање отпадних вода, прикључак на електроенергетску и телекомуникациону мрежу; уређење манипулативног простора, паркинга за различите врсте возила и посебне просторије или ограђеног простора са посудама за прикупљање отпада.

5. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ОБЈЕКТЕ ТУРИСТИЧКЕ НАМЕНЕ

Правила уређења и грађења за објекте туристичке намене за Пролом бању дефинишу се планом генералне регулације, а за туристичка села (у гравитационој зони скијалишта – Горњи Гајтан, Доњи Гајтан, Слишане са етно комплексом, Боринце, Ображда, Ивање, Добра Вода, Магаш, Драги Део, Богујевац и Власово, као и на прилазу заштићеном СП „Ђавоља варош” – Зебица и Ђаке), ски-стадионе („Соколовац”, „Петрова гора” и „Радан”) и друге туристичке локалитете („Ђавоља варош”; акумулације „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш” са зоном II система акумулације „Брестовац”; и „Царичин град” – са непосредном заштићеном околином) планом детаљне регулације.

Правила уређења и изградње објеката туристичке намене у туристичким селима, јесу:

1) приоритет има адаптација/реконструкција постојећих кућа са окућницом и пратећим објектима (вајати, кошеви и друго) и изградња нових објеката на темељима и у габариту постојећих или напуштених објеката у функцији планинског, руралног и еко туризма;

2) минимална површина грађевинске парцеле је 8 а;

3) максимални индекс заузетости износи 0,4 и максимални индекс изграђености 0,4;

4) грађевинска линија објекта је на минимум 5 m од регулационе линије, а најмања удаљеност од граница парцеле износи 2,5 m;

5) препоручује се изградња два типа нових објеката у функцији туризма: „гостинске смештајне јединице” као осавремењени облик вајата-колибе (оптимално 38 m² за две собе са по три лежаја и заједничким купатилом и, по могућности, са засебним улазом) и „еко куће” (у виду малог пансиона оптимално 50–60 m² за објекат са две собе са по три лежаја, дневним боравком и купатилом);

6) примењују се правила за спољни изглед објекта утврђена у поглављу 3.9,

7) максимална висина новог и реконструисаног објекта је 7 m (од коте приземља до слемена);

8) ограђивање грађевинске парцеле је дозвољено највише до 1,6 m висине;

9) приступ парцели се обезбеђује директним излазом на јавни пут, или преко приватних пролаза или путем уговора о установљењу права службености, минималне ширине пролаза 5 m; и

10) паркирање и гаражирање возила обезбеђује се на сопственој грађевинској парцели (по правилу једно паркинг место на две смештајне јединице), изван површине јавног пута.

Објекти туристичке намене из претходног става могу да се граде и у зони директне примене Просторног плана у зонама са режимом заштите II и III степена заштићених подручја Радан планине, широј заштићеној околини НКД „Царичин град” и зони III акумулације „Брестовац” у оквиру подручја Просторног плана, као и на осталом делу подручја Просторног плана (ван заштићених подручја) на основу урбанистичког пројекта за грађевинске парцеле и комплексе површине до 2 ха, односно на основу плана детаљне регулације за грађевинске парцеле и комплексе површине преко 2 ха.

Забрањује се изградња нових викенд кућа на заштићеним подручјима Радан планине, природно-културном пределу „Царичин град”, подручју слива акумулације „Брестовац” (на делу Просторног плана) и подручју слива акумулације „Зебице” (на делу Просторног плана).

Задржавају се постојеће викенд куће ако се налазе у зони са режимом заштите III степена заштићених подручја Радан планине и зони III акумулације „Брестовац” утврђених овим просторним планом, у ком случају се може дозволити њихова реконструкција и доградња у функцији сталног становања на основу правила из главе IV 3. овог Просторног плана. Уколико се искаже интерес за њихову комерцијализацију у туризму, реконструкција и доградња постојећих викенд кућа може се одобрити на основу урбанистичког пројекта за грађевинске парцеле и комплексе површине до 2 ха, односно на основу плана детаљне регулације за грађевинске парцеле и локалитете површине преко 2 ха, када се примењују правила уређења и изградње за објекте туристичке намене у туристичком селу.

Изван зона заштићених подручја Радан планине, природно-културног предела „Царичин град”, подручја слива акумулације „Брестовац” (на делу Просторног плана) и подручју слива акумулације „Зебице” (на делу Просторног плана) може да се дозволи контролисана и ограничена изградња нових викенд кућа на основу урбанистичког пројекта за грађевинске парцеле и комплексе површине до 2 ха, односно на основу плана детаљне регулације за грађевинске парцеле и комплексе површине преко 2 ха, када се примењују правила уређења и изградње за објекте туристичке намене у туристичком селу.

Правила уређења и изградње објеката туристичке намене у Пролом бањи, јесу:

1) приоритет има адаптација/реконструкција постојећих објеката;

2) препоручује се изградња објеката за комерцијалне туристичке услуге претежно специјализованог хотелског или апартаментског типа (стационарне намене, услужне, пословне делатности и гаражирање) у компактном објекту (оптимално 20 соба, са око 50 лежајева), под условом да испуњавају прописане санитарно-хигијенске и друге комуналне услове;

3) минимална површина парцеле је 20 а;

4) грађевинска линија објекта је на минимум 5 m од регулационе линије, најмања удаљеност од граница парцеле износи 5 m и од суседног објекта 10 m;

5) максималан индекс заузетости је 0,2 и максималан индекс изграђености је 0,6;

6) примењују се правила за спољни изглед објекта утврђена у поглављу 3.9;

7) максимална висина објекта је 12 m (од које приземља до слемена);

8) не препоручује се ограђивање грађевинске парцеле;

9) приступ парцели се обавезно обезбеђује директним излазом на јавни пут, минималне ширине прилаза 5 m; и

10) паркирање и гаражирање возила обезбеђује се на сопственој грађевинској парцели (број паркинг 60% од броја апартмана), изван површине јавног пута.

У зонама туристичке намене дозвољава се изградња туристичких нестационарних објеката клупског типа (за потребе рекреације и спорта, дружења и забаве туриста). Типови клупске намене могу бити: wellness клуб, планински клуб са школом скијања, риболовни или ловачки клуб са специјалитетима од рибе и дивљачи, једриличарски клуб, етно клуб, клуб старих заната и ручно рађених производа, бициклички клуб, параглајдинг клуб, „До-сије икс клуб Радан” и друго.

Правила уређења и грађења за овај тип туристичких објеката су:

1) минимална површина парцеле је 40–80 a;

2) објекат се поставља на ободу слободног зеленог простора;

3) максимална Бруто грађевинска површина износи до 300 m², а висина објекта до 7 m;

4) тип објекта је брвнара са деловима од камена и са кровом од шиндре;

5) приступ парцели се обезбеђује директним излазом на јавни пут, минималне ширина прилаза 5 m;

6) паркирање се обезбеђује на сопственој грађевинској парцели.

У зонама туристичке намене, препоручује се градња туристичких објеката уз поштовање принципа: интеграције еколошких и туристичке активности са комерцијалним пословањем; био-климатске архитектуре и еколошких критеријума са малим степеном утицаја на средину; коришћења обновљивих извора енергије и напредних техника градње које користе сунце за грејање и ветар за климатизацију, као и локалне грађевинске материјале; усаглашености са пејзажом и др.

V. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И УЧЕСНИЦИ

1.1. ПОДРШКЕ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Имајући у виду захтеве заштите и одрживог развоја, а сходно националном законодавству, доброј пракси и поштовању препорука Међународне уније за заштиту природе и природних ресурса (IUCN – International Union for Conservation of Nature) које се односе на управљање Категоријом III Споменик природе (СП „Бавоља варош”) и Категоријом V Заштићени предео (Заштићено подручје „Радан”), предложен је оквир примене Просторног плана као подручја на ком су поред заштите природе и научних истраживања омогућени одрживи развој локалне заједнице, туризма и комплементарних делатности.

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом подразумева:

1) развој информационих и унапређење мониторинг система – на основу Просторног плана, Закона о заштити природе, Републичка агенција за просторно планирање ће у сарадњи са овлашћеним управљачима заштићених (природних, културних и водопривредних) подручја Просторног плана, овлашћеним институцијама за регионални развој и Институтом за архитектуру и урбанизам Србије (обрађивачем Просторног плана), формирати базу података о простору и Просторном плану, у функцији коришћења, мониторинга и оцене спровођења, допуне и иновирања планских концепција заштите и развоја подручја. На тај начин ће се створити предуслови за формирање ГИС-а заштићених подручја Просторног плана: у првој фази, ће се извршити анализа доступних података из Просторног плана и података којима располажу овлашћени управљачи заштићених подручја, туристичке организације/агенције, институције за регионални развој, општине и др. (утврдиће се степен валидности и ажурности података) и у другој фази, формираће се јединствена просторна база података конверзијом дигиталних података у јединствени систем података о простору, а која би имала задатак да пружи/обезбеди трајну информатичку подршку припремању, доношењу и спровођењу планских и програмских одлука;

2) унапређење институционално-организационе подршке, у циљу: постизања институционалне и акцијске равнотеже између овлашћених предузећа за заштиту природе, газдовање државним шумама, коришћење вода и управљање просторима НКД, с једне стране, и потребе да се обезбеди локални, регионални и национални утицај и ефикасност акције с друге стране; као и успостављања вишег нивоа партнерства између јавног, приватног и тзв. „трећег сектора”. Могући су и модалитети интегралног управљања заштићеним подручјима Просторног плана у виду јавног предузећа са ширим овлашћењима или Агенције за одрживи развој (као развојних институција/организација са појединим овлашћењима која су пренета од републичких и локалних органа власти). Заједничка могућност за сва села на подручју Просторног плана је формирање пољопривредно-туристичких задруга насеља које могу да организују послове уређења и опремања простора за рад и становање и активирање производних и услужно-туристичких програма домаћинства удружених у сеоску кооперативу.

Институционално-организациони аранжман за управљање развојем, заштитом и уређењем простора за подручје Просторног плана финансираће се из републичког буџета, дела економске цене пружања туристичких и водопривредних услуга и презентације културних добара, јавних прихода општина и др.

1.2. УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

Кључни учесници у остваривању Просторног плана су, у складу са својим надлежностима и делокругом рада одговарајући органи и институције на локалном, регионалном, националном и међународном нивоу.

Кључни учесници на републичком нивоу управљања су министарства са одговарајућим дирекцијама и управама надлежним за послове заштите природе, животне средине, културе, водопривреде, туризма, урбанизма и просторног планирања, инфраструктуре, економије и регионалног развоја, финансија, пољопривреде, шумарства и др; јавна предузећа и установе надлежне за послове заштите природе, друмског саобраћаја, водопривреде, шумарства, електропривреде и телекомуникација, као и заводи надлежни за заштиту природе и споменика културе. У остваривању Просторног плана ће одговарајуће учешће имати и министарства надлежна за послове привреде, здравља, социјалне политике, просвете, омладине и спорта и др, као и агенција надлежна за просторно планирање. Кључни учесници на регионалном нивоу управљања су Регионалне развојне агенције, Регионалне привредне коморе, установе културе (Народни музеј у Лесковцу, Народни музеј у Прокупљу, Центар за истраживање и проучавање југа Србије и др), а на локалном нивоу управљања кључни учесници су Друштва за управљање туристичким развојем („Планинка” АД Куршумлија и др) и општине Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија. У остваривању Просторног плана, одговарајуће учешће ће имати и месне заједнице, општинска јавна комунална предузећа, општинске дирекције за урбанизам и грађевинско земљиште и друге дирекције и туристичке организације и пољопривредно-туристичке задруге села с подручја Просторног плана. Поред наведених учесника, неопходно је анимирати и организовати учешће других актера у остваривању овог просторног плана, у првом реду житеља планског подручја, власнике непокретности, домаћинства која имају пољопривредно газдинство, локалне и друге заинтересоване пословне субјекте, асоцијације произвођача, удружења грађана, невладине организације и друге актере, чиме ће се обезбедити адекватне мере подршке економском и социјалном развоју, заштити и управљању природним ресурсима и очувању локалне традиције и културе.

2. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ И СПРОВОЂЕЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Просторни план ће се спроводити двојачко:

1) индиректно:

(1) применом планских решења у другим просторним плановима подручја посебне намене чији се обухват делом преклапа са подручјем овог просторног плана, и то у: (а) Просторном плану подручја посебне намене акумулације „Зебице” и (б) Просторном плану подручја посебне намене коридора државног пута Iб 35 (Ниш–Приштина) (потенцијални коридор аутопута);

(2) применом и разрадом планских решења овог просторног плана у просторним плановима јединица локалне самоуправе за територије општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија;

(3) разрадом планских решења урбанистичким плановима и секторским плановима; и

2) непосредно – издавањем информације о локацији и локацијске дозволе на основу планских решења и пропозиција овог просторног плана.

2.1. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА И РАЗРАДУ ПРОСТОРНИМ И УРБАНИСТИЧКИМ ПЛАНОВИМА И УРБАНИСТИЧКО-ТЕХНИЧКОМ ДОКУМЕНТАЦИЈОМ

За простор резервисан овим просторним планом за слив акумулације „Зебице” и за потенцијални коридор државног пута Iб 35 (Ниш–Приштина), Влада доноси просторни план подручја посебне намене.

Скупштине општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија ускладиће у целисти просторне планове јединица локалне самоуправе за територије својих општина са планским концепцијама, решењима и пропозицијама овог просторног плана до краја 2012. године.

Скупштине општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија донеће на основу овог просторног плана у периоду до 2015. године одговарајуће урбанистичке планове:

1) План генералне регулације за бањско туристичко место националног значаја Пролом бања;

2) План детаљне регулације за:

(1) насеља (туристичка села): Горњи Гајтан, Доњи Гајтан, Слишане са етно комплексом, Боринце, Ображда, Ивање, Добра Вода, Магаш, Драги Део, Богужевац, Власово, Зебица и Ђаке;

(2) насеља са снажнијим функцијским утицајем: Прекопчелица и Брестовац;

(3) ски стадионе: „Соколовац”, „Петрова гора” и „Радан”;

(4) туристичке локалитете;

(5) „Ђавоља варош”;

(6) акумулације „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш” са зоном II система акумулације „Брестовац”;

(7) зоне I и II.1 степена заштите НКД „Царичин град”;

(8) зону експлоатације рудника „Леце”;

(9) изградњу и реконструкцију локалитета површине веће од 2 ha за туризам, МСП и објекте у функцији пољопривредне производње;

(10) планиране јавне објекте и инфраструктурне системе и њихове функционалне садржаје за које је неопходно одредити површину за јавне намене и/или утврдити право службености; и

(11) пратеће садржаје за потребе корисника – услужне центре (станице за снабдевање горивом, мотели и др).

Границе плана генералне регулације и планова детаљне регулације на Рефералној карти бр. 4 „Карта спровођења” дате су оријентационо, на основу доступних сателитских снимака, а ближе ће бити утврђене одлуком о изради урбанистичког плана.

На основу овог просторног плана, односно урбанистичког плана ради се урбанистички пројекат за изградњу, реконструкцију и уређење:

1) заштићене околине културног добра „Иван кула”;

2) локалитета површине до 2 ha за туризам и МСП и објекте у функцији производње и прераде пољопривредних производа;

3) објеката јавне намене;

4) верских објеката; и

5) МХЕ.

Преостали део подручја Просторног плана представља зону директне примене Просторног плана.

На основу планских решења и пропозиција утврђених Просторним планом, министарство надлежно за урбанизам, односно општинске управе издаваће информацију о локацији и локацијску дозволу на подручју за које у Глави V. поглавље 2.1. Просторног плана није предвиђена израда урбанистичког плана и урбанистичко-техничке документације.

На основу Закона о заштити животне средине, Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину и Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и

36/09), у току имплементације Просторног плана обавезна је израда стратешких процена утицаја на животну средину за просторне планове за:

1) акумулацију „Зебице”;

2) коридор државног пута Iб 35 (Ниш – Приштина) (потенцијални коридор аутопута);

3) урбанистичке планове за:

(1) Пролом бању, туристичка села (Горњи Гајтан, Добра Вода, Магаш, Драги Део, Богужевац, Власово, Зебица и Ђаке);

(2) ски стадионе: „Соколовац”, „Петрова гора” и „Радан”;

(3) туристичке локалитете: „Ђавоља варош”, акумулације „Брестовац”, „Брестовац 2” и „Магаш” са зоном II система акумулације „Брестовац”, и за зоне I и II.1 степена заштите НКД „Царичин град”;

(4) зону експлоатације рудника „Леце”;

(5) обавезна је израда процене утицаја на животну средину за урбанистичке планове за пратеће садржаје за потребе корисника – услужне центре.

За остале урбанистичке планове, одлука о приступању или неприступању изради стратешке процене доноси се у складу са одредбама из чл. 5, 6. и 9. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, уколико се конкретним планом успоставља оквир за одобравање будућих развојних пројеката за које је прописано утврђивање процене утицаја на животну средину, односно ако се на обухваћеном подручју планирају два или више пројеката обухваћених Уредбом о пројектима за које се израђује студија о процени утицаја на животну средину.

За урбанистичке пројекте (мале хидроелектране, локалитете површине до 2 ha за туризам и МСП и објекте у функцији пољопривредне производње и прераде пољопривредних производа и за заштићене околине КД) обавезна је израда процене утицаја на животну средину.

2.2. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ У СЕКТОРСКИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

Спровођење и разраду планских решења и пропозиција утврђених овим просторним планом у секторским плановима и програмима у складу са законом обезбеђују:

1) управљачи заштићених подручја Радан планине доношењем плана управљања, годишњих програма управљања заштићеним подручјима и програма презентације природних вредности за потребе туризма (у сарадњи са туристичким организацијама);

2) Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту споменика културе Ниш, у сарадњи с надлежним општинским управама и приватним сектором, утврђивањем средњорочних и годишњих програма истраживања и заштите непокретних културних добара;

3) министарство надлежно за водопривреду, односно Републичка дирекција за воде, у сарадњи са ЈВП „Србијаводе”, ВПЦ „Морава” Ниш припремом плана управљања водама, програма мера за остваривање плана управљања водама, годишњих програма управљања водама за водно подручје Јужне Мораве и израдом генералног пројекта и студије изводљивости за акумулацију „Зебице” на Великој Косаници, а у сарадњи са министарством надлежним за животну средину и Републичким хидрометеоролошким заводом припремом годишњих програма мониторинга статуса вода на водном подручју, које доноси Влада;

4) министарство надлежно за рударство, у сарадњи са носиоцима права експлоатације минералних сировина припремом и израдом пројеката и планова санације и рекултивације рудника „Леце”;

5) министарство надлежно за туризам у сарадњи са министарством надлежним за просторно планирање, туристичким организацијама, субјектима развоја туризма и приватним сектором израдом пројеката и планова развоја туризма;

6) министарство надлежно за шумарство и Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме”, ревизијом планова развоја Јабланичког и Топличког шумског подручја и основа за газдовање шумама, а у сарадњи са власницима земљишта израдом програма газдовања шумама и пошумљавања земљишта у приватном власништву, као и израдом планова заштите шума од пожара на заштићеним подручјима Радан планине и осталом делу подручја Просторног плана;

7) ЈП „Путеви Србије“ усклађивањем средњорочних и годишњих програма изградње, рехабилитације и одржавања државних путева;

8) „Железнице Србије“ АД Београд изградом програма одржавања, заштите и развоја пружне мреже;

9) корисници ловних подручја, односно ловишта доношењем програма развоја ловног подручја, ловне основе и годишњих планова газдовања ловиштем у обухвату овог просторног плана;

10) корисници риболовних подручја (вода), доношењем програма развоја риболова и годишњих планова газдовања риболовним подручјима (стазама) у обухвату овог просторног плана;

11) општинске управе Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија, у сарадњи с министарством надлежним за заштиту животне средине, ревизијом и реализацијом акционих програма заштите животне средине за подручја општина (тзв. Локални еколошки акциони план);

12) скупштине општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија доношењем средњорочних планова заштите од буке, програма и планова мониторинга животне средине (ваздуха, буке, земљишта и др) и програма праћења документације о стратешким проценама утицаја планова и проценама утицаја пројеката на животну средину;

13) скупштине општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија и суседних општина доношењем и реализацијом регионалних планова управљања комуналним отпадом за Топлички и Јабланички управни округ и општинских планова управљања отпадом;

14) скупштине општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија доношењем средњорочних и годишњих програма

развоја водовodne и канализационе инфраструктуре; плана за проглашење ерозионих подручја и оперативног плана заштите од поплава за територије својих општина;

15) скупштине општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија у сарадњи са министарством надлежним за туризам и управљачима заштићених подручја Радан планине доношењем општинских програма одрживог развоја туризма;

16) скупштине општина Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија у сарадњи са министарством надлежним за пољопривреду и управљачима заштићених подручја, асоцијацијама пољопривредних произвођача и власницима земљишта, доношењем привредно-еколошких планова коришћења и заштите планинских ливада и пашњака и програма интегралног руралног развоја за територије својих општина; и

17) општинске управе Бојник, Лебане, Медвеђа, Прокупље и Куршумлија односно јавна предузећа/дирекције надлежне за општинске путеве, усклађивањем средњорочних и годишњих програма развоја мреже општинских путева.

3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

Приоритетне активности на имплементацији Просторног плана утврђују се за прву фазу имплементације до 2015. године, односно до приспећа рока за преиспитивање планских решења. Приоритетне активности су утврђене за посебне намене простора на територији заштићених подручја Радан планине и подручја Просторног плана, а на основу предвиђених етапа и фаза реализације по областима предмета Просторног плана и оне су:

1) Заштита природе и природних вредности

Планско решење 1.1:	Очување и унапређење природних вредности, презентација и одрживо коришћење простора:
Приоритетне активности:	1) доношење новог акта о проглашењу Споменика природе „Ђавоља варош“ и акта о проглашењу Заштићеног подручја „Радан“ (за чију израду Просторни план представља један од значајних основа); 2) спровођење одредби Просторног плана које се односе на успостављање и обележавање зона са режимима заштите I, II и III степена у оквиру заштићених подручја Радан планине; 3) организовање ефикасног управљања заштићеним подручјима – управљач СП „Ђавоља варош“ је „Планинка“ АД Куршумлија, а управљач за Заштићено подручје „Радан“ се одређује/именује актом о проглашењу, у складу са Законом о заштити природе; 4) наставак започетих и иницирање нових радова на презентацији и уређењу вредности заштићених подручја Радан планине (инфо центри, изложбе, мреже бициклических и пешачких стаза, видиковци, хидролошке специфичности и др), развој основних функција заштићених подручја (заштита и очување ресурса, подршка локалним заједницама, истраживање, едукација, култура и рекреација); 5) просторна идентификација и картирање станишта и еколошки значајних подручја у оквиру подручја Плана на подлози дигиталне ортофото карте размере 1:5 000, на основу Правилника о критеријумима за издвајање угроњених, ретких, осетљивих и за заштиту приоритетних типова станишта и мера заштите за њихово очување и Уредбе о еколошкој мрежи; и 6) интегрисање презентације природних вредности у туристичку понуду (нпр. посматрање птица, излетништво, планинарење и други облици рекреације), уз увођење одређених такси (еколошке таксе која би се плаћала приликом уласка у заштићена подручја Радан планине) и издвајање дела прихода од туристичких активности за потребе заштите и презентације природе и природних вредности које представљају туристичке мотиве.
Планско решење 1.2:	Дефинисање компензационих мера локалном становништву због ограничења насталих успостављањем зона са режимима заштите:
Приоритетне активности:	1) откуп или замена земљишта (уз убрзану и временски ограничену процедуру) или обештећење власника чије је право коришћења ограничено, ускраћено или им се наноси друга штета у привређивању; 2) обезбеђивање компензација за алтернативне изворе прихода и програме развоја еколошки прихватљивих активности (производња и прерада пољопривредних и шумских производа, производња еколошки здраве хране и аутентичних ручно рађених производа, рурални и културни туризам); и 3) едукација становништва и јачање његове заинтересованости за прикључење активностима заштите и развоја Радан планине као и са аспекта врсте делатности којом би се (лично и као домаћинство) прикључили.
Планско решење 1.3:	Очување предела:
Приоритетне активности:	1) идентификација предела и процена њихових значајних и карактеристичних обележја на основу критеријума и по методологији коју ће на основу члана 26. Закона о заштити природе прописати министар надлежан за послове заштите животне средине; 2) очување разноврсности, живописности и лепоте природних предела, задржавање очуваности станишта и локалитета на појединим неприступачним или мање доступним теренима; и 3) спровођење мера за унапређење предела у заштићеним подручјима Радан планине и на осталом делу подручја Просторног плана, посебно за успостављање природно-културног предела „Царичин град“.
Планско решење 1.4:	Јачање међуопштинске сарадње:
Приоритетне активности:	1) јачање партнерстава на нивоу локалних власти (између општина чији су делови територија обухваћени Просторним планом) у циљу доследне заједничке активности и јединственог наступа како у националном, тако и у ширим оквирима у погледу: саобраћајне и друге инфраструктуре, заштите природе, природних и културних вредности и туризма.

2) Заштита културних добара

Планско решење 2.1:	Заштита, уређење и презентација НКД и заштићеног археолошког налазишта:
Приоритетне активности:	1) конзервација отворених налаза археолошког налазишта од изузетног значаја Iustiniana Prima – „Царичин град“; 2) натурално уређење простора урбаног језгра утврђеног града НКД „Царичин град“ са информативним паноима; 3) установљење зона I, II.1 и II.2 степена заштите НКД „Царичин град“ на терену; 4) изградња и уређење неопходних садржаја у функцији истраживања, заштите и презентације налазишта у зони II.1 степена заштите НКД „Царичин град“ (колски прилаз, терминални паркинг, приступна пешачка стаза налазишту, основно комунално опремање приступног дела, активирање зграде „Теодора“, натурално уређење простора и израда Плана детаљне регулације зона I и II.1 степена заштите); и 5) спровођење истраживања и формирање документације за заштићено археолошко налазиште „Иван кула“, конзервација налаза, натурално уређење и обележавање локалитета, изградња и уређење неопходних приступних садржаја за презентацију добра (пут са паркингом, информативни пано, склонице са санитарним чвором).

Планско решење 2.2:	Заштита добара у поступку заштите и евидентираних добара:
Приоритетне активности:	1) утврђивање НКД (са заштићеним околинама) за добра која су сада у поступку заштите и увођење приоритетних евидентираних добара (по оцени надлежне службе заштите) у поступак заштите; 2) конзервација угрожених архитектонских остатака сакралних објеката, уз елементарно уређење и обележавање локалитета, по оцени приоритета од стране надлежне службе заштите; и 3) откривање и евидентирање нових локалитета, детаљнија истраживања археолошких налазишта, сакралних објеката, знаменитих места и објеката народног градитељства на подручју посебне намене Радан планине.

3) Развој водопривреде и хидротехничке инфраструктуре

Планско решење 3.1:	Коришћење, заштита и уређење дела сливног подручја акумулација:
Приоритетне активности:	1) успостављање зона санитарне заштите и обележавање граница зоне I и зоне II на терену за постојећу акумулацију „Брестовац“ и планиране акумулације „Брестовац 2“ и „Магаш“; 2) доношење решења и спровођење поступка уклањања свих објеката који су се нашли у зони водног земљишта акумулације „Брестовац“, тј. у појасу од 50 m изнад изохисе која означава 340 m, а у горњем делу у коме се планира изградња акумулације „Брестовац 2“ резервисати простор до коте 350 m н.в. проширен за 10 m за зону I акумулације и још 500 m за зону II акумулације, док у краку постојеће акумулације, на Магашкој реци (планирана акумулација „Магаш“), резервисати простор до коте 347 m н.в., увећан за појас од 10 m за зону I акумулације и још 500 m за зону II акумулације; и 3) израда генералног пројекта, студије изводљивости и Просторног плана подручја посебне намене за акумулацију „Зебице“ на Великој Косаници како би се тај простор сачувао за ову намену.
Планско решење 3.2:	Развој система водоснабдевања насеља и наводњавања:
Приоритетне активности:	1) ревитализација и санитарно уређење изворишта локалних система водоснабдевања; и 2) економска стимулација земљорадничких породица у виду пилот пројеката у реализацији савременог, профитабилнијег наводњавања, са преласком на пољарске културе у условима интензивне производње (пластеници, наводњавање методом „кап по кап“, или интензивно воћарство у условима наводњавања).
Планско решење 3.3:	Побољшање канализације и санитације насеља:
Приоритетне активности:	1) канализација по сепарационом принципу и реализација групног система за Пролом бању и гравитирајућа насеља којим би се финализовао ППОВ општег типа крај Проломске реке низводно од насеља.

4) Организација и уређење туристичког подручја

Планско решење 4.1:	Комплетирање и интензивирање коришћења постојеће туристичке понуде и активирање нових туристичких потенцијала:
Приоритетне активности:	1) интеграција и садржајно заокруживање туристичко-рекреативне понуде у простору (Радан планина, језера, природне и културно-историјске вредности – „Ђавоља варош“, „Царичин град“ и „Иван кула“, бања, села, ловишта и др), уз изградњу и уређење првих сегмената нових садржаја туристичке понуде у простору (бициклистичке и пешачке стазе).
Планско решење 4.2:	Реализација смештајних и услужних капацитета у традиционалним насељима:
Приоритетне активности:	1) реконструкција и доградња дела постојећих стамбених објеката у три насеља (Власово, Добра Вода и Горњи Гајтан) и још у девет насеља у гравитационој зони скијалишта (Драги Део, Богужевац, Магаш, Ивање, Боринце, Ображда, Слишане, Доњи Гајтан и Ђаке), уз обезбеђење субвенционираних финансијске подршке за сеоска туристичка домаћинства; 2) активирање делатности које су комплементарне развоју туризма ради остваривања подршке локалном економском развоју (посебно у домену производње еко-хране, занатства, домаће радности и др).
Планско решење 4.3:	Изградња и уређење нових садржаја у функцији туризма:
Приоритетне активности:	1) модернизација и доградња путних праваца који повезују туристичке ресурсе/производе – изградња 10,9 km нове трасе пута (на релацији Стругара – Црвдишко брдо у дужини око 5 km, на релацији Мале Ђаке-Милуновски брег у дужини 4,4 km и на релацији Мала Власа – Богужевац у дужини 1,5 km), чиме би се реализовао саобраћајни прстен: „Високи кружни“ пут око Радан планине, као и модернизација (асфалтирање) пута од Ђавоље вароши до Гајтанских врата у дужини 13,5 km, чиме ће се реализовати најкраћа веза између локалитета Ђавоља варош – Радан планина – Царичин град; 2) израда и спровођење програма интегралног развоја туризма и рекреације за ски-стадионе: „Соколовац“, „Петрова гора“ и „Радан“.
Планско решење 4.4:	Израда развојних докумената и институционално организовање субјеката развоја туризма:
Приоритетне активности:	1) израда планских и инвестиционих докумената (урбанистичких планова, архитектонско-грађевинских и других пројеката) за изградњу и уређење предвиђених садржаја; 2) остваривање сарадње између обухваћених општина, као и сарадње са суседним општинама/градовима, привредним, културним и другим организацијама и институцијама на развоју туризма; 3) иницирање предлога за проглашење туристичког простора „Радан“ као великог „пробојног“ пројекта којим ће се, у сарадњи са државом (на принципима јавно-приватног партнерства), туристички отворити досад потпуно неоткривена и/или недовољно валоризована заштићена подручја, археолошки локалитети и планински масиви; 4) формирање информационог система о туристичким ресурсима и тражњи, увођење мониторинга туристичког пословања, промоције и маркетинга туризма заштићених подручја и туристичког комплекса Радан планине; и 5) интегрални развој туристичке понуде кроз сарадњу локалних туристичких организација, туристичких организација у Нишу и Лесковцу, „Планинка“ АД Куршумлија, Центра за развој Јабланичког и Пчињског округа и других субјеката развоја.

5) Инфраструктура

Планско решење 5.1:	Изградња и модернизација путне мреже:
Приоритетне активности:	1) осавремењавање и рехабилитација државних путева II реда, посебно Па 228 и Па 229, односно изградња њихових деоница које су непроходне; 2) измештање постојеће деонице државног пута Па 229 која пролази кроз зону II система акумулације „Брестовац“, на потезу од Магаша до Брестовачког рида у дужини од око 2,6 km и изградња нове деонице јужно, ван зоне II система акумулације „Брестовац“, у дужини око 3 km; 3) изградња деонице државног пута Пб 431 којом ће се остварити веза са државним путем Па 229 по траси постојећег некатегорисаног пута до реона села Добра Вода у дужини од око 3 km; 4) реконструкција постојећих и изградња нових општинских путева, посебно од Слишана до Боринаца у дужини око 2,5 km са мостом преко Боринске реке, од Ображде преко Голор рида до државног пута Пб 431, изнад Ивања, у дужини око 2 km, од Иван Куле до насеља Ђаке у дужини око 3,8 km и санација и делимична изградња деонице пута Пролом бања – Пролом – Власово – Беговића гроб, у дужини око 8,5 km; и 5) реализација нових путева ради функционалног повезивања насеља као и туристичких и културно-историјских локалитета, посебно саобраћајног прстена „Високи кружни“ пут око Радан планине, и оспособљавање мреже шумских комуникација у функцији туристичко-рекреативних активности и противпожарног пута.
Планско решење 5.2:	Изградња остале саобраћајне инфраструктуре:
Приоритетне активности:	1) дефинисање и изградња мреже бициклистичких стаза и њихово опремање знацима и огласним таблама, на основу пројекта „Hiking & Biking – Планинарење и планински бициклизам“ за Радан планину којим координира Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа.

Планско решење 5.3:	Развој енергетике и енергетске инфраструктуре:
Приоритетне активности:	1) реконструкција постојећих ТС 35/10 kV, доградња и реконструкција постојеће електроенергетске мреже 10 kV и изградња нових извода 10 kV из ТС 35/10 kV до објекта или простора са посебним карактеристикама; 2) коришћење обновљивих извора енергије – кроз производњу енергије из МХЕ, коришћење геотермалне и других алтернативних извора енергије, на основу техничке документације и услова надлежних завода и предузећа.
Планско решење 5.4:	Развој електронске комуникационе мреже и поштанске мреже:
Приоритетне активности:	1) осавремењивање приступних мрежа и замена постојећих застарелих дигиталних комуникација (централа) у Пролом бањи и Куршумлијској Рачи; 2) изградња нових комуникационих објеката у насељима Рударе, Слишане и Брестовац; 3) изградња оптичких каблова: Пролом бања – о.к. Куршумлија – Приштина, Слишане – о.к. Лебане – Прекогчелица, Брестовац – планирани о.к. Бојник – Коњуше; 4) изградња бежичних радиотелефонских система (ЦДМА) за делове подручја плана са мањом густином насељености; 5) изградња планираних базних станица мобилних оператера Телеком – МТС, VIP (060 и 061) и Telenor; 6) увођење мобилних поштанских шалтера који би, по одређеном распореду, обилазили удаљена села; и 7) увођење свих нових поштанских услуга у пошти у Пролом бањи.
Планско решење 5.5:	Развој комуналне инфраструктуре:
Приоритетне активности:	1) израда пројектне документације за затварање, санитарно уређење и ремедијацију постојећих сеоских депонија и сметлишта на подручју Просторног плана, као и дивљих депонија дуж саобраћајница и речних токова; 2) развој система селективног прикупљања и сепарације отпада за ПЕТ пластику, папир и картон, и дефинисање програма ефикасније евакуације отпада, посебно у зонама и на локацијама веће туристичке посете; 3) изградња рециклажних дворишта у Пролом бањи, Бублици, Власову, Слишану и Брестовцу; 4) обезбеђење комуналних услова за проширење постојећих сеоских гробаља и њихово адекватно опремање; и 5) утврђивање нових локација за сточна гробаља у складу са зонама са режимима заштите природе, односно зонама заштите културних добара и изворишта водоснабдевања.

6) Коришћење и заштита пољопривредног земљишта и шума

Планско решење 6.1:	Одрживи развој пољопривреде:
Приоритетне активности:	1) евидентирање терена угрожених ерозионим процесима и дефинисање мера антиерозионе заштите и услова напасања стоке по зонама са режимима заштите природних добара као и на подручјима заштите изворишта вода; 2) израда привредно-еколошких планова коришћења и заштите ливала и пањњака, укључујући режими испаше и агроеколошке компензације; 3) одржавање старих воњњака, појединачних и група стабала, живина и међа од интереса за очување станишта и еколошких коридора, укључујући агроеколошке надокнаде по том основу; и 4) успостављање органске биљне и сточарске производње, сертификација, регионално брендирање и активности на унапређењу промоције и пласмана органских производа.
Планско решење 6.2:	Ревитализација села:
Приоритетне активности:	1) улагања у ревитализацију производње и газдинстава – у проширење посела, изградњу објеката за смештај стоке, кабасти сточне хране и одлагање стајњака и набавку уређаја за складиштење и хлађење млека, обнову пашњачког сточарства, обнову и подизање нових дугогодишњих засада у виноградарству и воћарству, развој пчеларства и узгој аутохтоних биљних врста и раса стоке; 2) улагања у изградњу малих погона за прераду млека, меса, воћа и грозђа и сакупљање, доруду, паковање и пласман лековитог и ароматичног биља, меда и шумских плодова; 3) увођење и ефикасно коришћење модалитета аграрне подршке, а нарочито бесповратних подстицајних средстава која могу да користе регистрована пољопривредна газдинства и земљорадничке задруге (за унапређење производа и пласмана), удружења грађана и јединице локалне самоуправе (развој села и промовисање активности на селу); и 4) сарадња локалних произвођача и њихових удружења са саветодавном службом, научно-истраживачким институцијама и центрима за регионални и рурални развој и јачање локалних партнерстава за учешће у програмима одрживог управљања и развоја заштићених подручја Радан планине.
Планско решење 6.3:	Одрживо коришћење и заштита шумског земљишта и шума:
Приоритетне активности:	1) очување и унапређење стања постојећих шума и побољшање структуре шумских састојина; 2) пошумљавање око 4 km ² (или око 53% планом предвиђене површине од 7,5 km ²) на: голетима, земљишту слабијег производног потенцијала од VI до VIII бонитетне класе (у јавном и приватном власништву) према динамици утврђеној основама и програмима газдовања шумама уз сагласност власника/корисника земљишта, подручјима угроженим ерозијом на делу слива акумулације „Брестовац“, као и на делу слива планиране акумулације „Зебице“ на Великој Косаници; 3) примена мера антиерозионе заштите током уређења и изградње површина планираних ски-стадиона „Соколовац“, „Петрова гора“ и „Радан“; 4) компензационо подизање нових шума у складу са динамиком сече због изградње туристичко-рекреативне супраструктуре и инфраструктуре; и 5) контролисано коришћење шумских плодова и лековитог биља.
Планско решење 6.4:	Развој ловства:
Приоритетне активности:	1) утврђивање ограничења у погледу организације ловних подручја у заштићеним подручјима Радан планине; 2) повећање бројности ситне и пернате дивљачи (зец, фазан, пољска јаребница) и побољшање структуре и квалитета популације крупне дивљачи (горског јелена, дивље свиње, срне) у складу са капацитетом ловно-продуктивне површине која обезбеђује нормалан развој шумских екосистема; и 3) организовање ловног туризма и едукација ловних стручњака са циљем заштите и узгоја дивљачи.

7) Заштита животне средине

Планско решење 7.1:	Очување квалитета животне средине:
Приоритетне активности:	1) обезбеђење услова за санацију подручја нарушеног квалитета животне средине због експлоатације минералних сировина у руднику „Леце“; 2) демонтажа радиоактивног громобрана као тачкастог извора јонизујућег зрачења који се налази на Спомен дому у селу Ивање; 3) санација дивљих депонија и редовна евакуација отпада на регионалну депонију у Лесковцу и општинске депоније Топличког управног округа; 4) заустављање непланске изградње и утврђивање могућности и услова за задржавање и легализацију постојећих неплански изграђених објеката са становишта режима заштите природе, односно зона заштите културних добара и изворишта водоснабдевања; и 5) утврђивање обавезе и контрола спровођења мониторинга на локацијама где се укаже потреба (рудник „Леце“).

4. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

За остваривање планских концепција, решења и пропозиција Просторног плана најзначајнија је примена следећих мера и инструмената различитих политика:

1) Заштите природе и природних вредности:

(1) обезбеђење и удруживање средстава министарстава надлежних за животну средину и туризам, средстава републичких фондова из којих се финансирају заштита животне средине и туризам, прихода управљача заштићеним подручјима Радан планине, буџета

обухваћених општина и средстава приватног сектора за спровођење заштите природних вредности;

(2) развој информационог и мониторинг система о заштићеним подручјима Радан планине које ће, у складу са законом, обезбедити Завод за заштиту природе Србије;

(3) министарства надлежна за заштиту животне средине, изградњу простора, у сарадњи са надлежним заводима за заштиту природе, појачаним надзором над заштитом природних добара, коришћењем и изградњом заштићених простора; и

(4) припрема и постепено увођење система компензација и накнада власницима земљишта за настале штете, ускраћивање и умањење добити, као и компензационих програма (за развој пољопривреде и села, туризма, локалних инфраструктурних система, објеката заједничке комуналне потрошње, јавних служби и др) за ограничења у развоју локалних заједница на заштићеним подручјима Радан планине, ради спровођења режима и мера заштите природних вредности.

2) Заштите културних добара:

(1) обезбеђење и удруживање средстава министарства надлежних за културу и туризам, средстава републичких фондова за заштиту „Царичиног града” и других КД, буџета обухваћених општина и средстава приватног сектора за спровођење заштите КД;

(2) развој информационог и мониторинг система о „Царичином граду” и другим КД које ће, у складу са законом, обезбедити надлежни Заводи за заштиту споменика културе;

(3) министарства надлежна за културу, у сарадњи са надлежним заводима за заштиту природе и споменика културе, појачаним надзором над заштитом и коришћењем КД; и

(4) припрема и постепено увођење система компензација и накнада власницима земљишта за настале штете, ускраћивање и умањење добити, као и компензационих програма (за развој пољопривреде и села, туризма, локалних инфраструктурних система, објеката заједничке комуналне потрошње, јавних служби и др) за ограничења у развоју локалних заједница на подручју „Царичиног града” и других КД, ради спровођења режима и мера заштите.

3) Заштите и одрживог коришћења вода и развоја водопригодне инфраструктуре:

(1) обезбеђење и удруживање средстава министарства надлежних за водопривреду, буџета обухваћених општина за реализацију програма заштите сливних подручја акумулације „Брестовац” и акумулације „Зебице” као делова регионалних система водоснабдевања;

(2) успостављање мониторинга параметара квалитета воде посебно у притокама акумулација „Брестовац” и „Зебице” који обезбеђује Републичка дирекција за воде, у сарадњи с Јавним водопривредним предузећем „Морава” и надлежна општинска јавна комунална предузећа; и

(3) обезбеђење и удруживање средстава министарства надлежног за водопривреду, ИПА програма, Националног инвестиционог плана и буџета обухваћених општина за финансирање реконструкције водовода, обнове и проширења постојећег канализационог система у Пролом бањи, изградњу групног канализационог система са ППОВ (на правцу Брестовац–Бојник) и руралну санитацију насеља, посебно на заштићеним подручјима Радан планине.

4) Одрживог развоја туризма:

(1) обезбеђење и удруживање средстава надлежних министарства за туризам и регионални развој, републичких фондова за развој, туризам и аграр, Националног инвестиционог плана, ИПА програма, других европских програма и из буџета општина за спровођење Мастер плана културноисторијске руте Пут римских царева, решења овог просторног плана, пројеката развоја туризма и општинских програма одрживог развоја туризма;

(2) обезбеђење и удруживање средстава министарства надлежног за туризам, буџета обухваћених општина, средстава приватног сектора и донација за реализацију програма едукације локалног становништва и предузетника за укључивања у туристичку понуду на подручју Просторног плана;

(3) сарадња, координација и кооперација управљача заштићеним подручјима, туристичких организација и других стејкхолдера у туризму уз подршку Националне туристичке развојне корпорације, ради обезбеђења ефикасног управљања одрживим развојем туризма (планиског; бањског, културног, руралног и др) и координације уређења НКД „Царичин град” (као сегмента Мастер плана

културноисторијске руте Пут римских царева), општинских програма развоја туризма и пројеката развоја туристичке инфраструктуре и супраструктуре; и

(4) удруживање са приватним сектором дела средстава надлежних министарства и јавних прихода општина у виду инвестиционе подршке приоритетним програмима развоја, организације и уређења простора од значаја за развој туризма (презентацију вредности Заштићених подручја Радан планине и НКД „Царичин град”, развој скијашке инфраструктуре и др.).

5) Развоја мреже насеља и јавних служби и развоја МСП:

(1) формирање и развој локалних информационог и мониторинг система о простору које обезбеђују општинске управе у сарадњи са министарством надлежним за просторно планирање, Републичком агенцијом за просторно планирање и Републичким геодетским заводом;

(2) побољшање координације општинских јавних предузећа за комуналне делатности, дирекција/завода (за урбанизам, грађевинско земљиште, путеве) и општинских управа (урбанистичке, грађевинске, катастра и других служби) у погледу обједињавања активности на уређењу грађевинског земљишта, изградњи и одржавању објеката комуналне инфраструктуре, нарочито у Пролом бањи, туристичким селима, насељима са снажнијим функцијским утицајем и туристичким пунктовима/визиторским центрима;

(3) обједињено и координирано коришћење средстава надлежних министарства и средстава буџета обухваћених општина за развој јавних служби и МСП, уз обезбеђење стимулација приватном сектору за реализацију планских приоритета у том домену и конкурисање за коришћење средстава ИПА програма, Светске банке и донација;

(4) обезбеђење координације, мониторинга и управљања одрживим руралним развојем кроз оснивање и сарадњу општинских и регионалних канцеларија/развојних институција: подршка самозапошљавању и развоју МСП и микро бизниса заснованим на сировинској бази подручја; организација израде програма, пројекција и бизнис планова који ће конкурисати за средства различитих фондова, као што су НИП, СИЕПА, укључујући и средства ИПА програма и европских институција (Европска банка за обнову и развој – ЕБРД, Европска агенција за реконструкцију – ЕАР и др); ефикасно руковођење буџетом локалне заједнице, локалним економским развојем, инвестицијама у развојне пројекте, интересним повезивањем локалних заједница.

6) Заштите и коришћења пољопривредног земљишта и одрживог развоја:

(1) коришћење средстава намењених развоју пољопривреде за израду и спровођење привредно-еколошких планова коришћења и заштите ливада и пашњака у планинским деловима, давање надокнада за одржавање система традиционалне пољопривреде на подручју Просторног плана, као и из аграрних буџета општина за израду и спровођење општинских програма интегралног руралног развоја;

(2) успостављање пољопривредног информацијског система (ПИС) и појачан надзор над коришћењем, заштитом и уређењем пољопривредног земљишта, порибљавањем водотока и развојем рибарства, применом средстава за заштиту биља и других хемијских средстава и појачаним ветеринарско-санитарним надзором, који обезбеђују општинске управе у сарадњи са министарством надлежним за пољопривреду; и

(3) оснивање општинских или регионалних агенција за рурални развој за координацију активности на изради и примени програма развоја мултифункционалне пољопривреде, активним укључивањем у спровођење националне аграрне политике, формулисањем локалних стратегија и програма одрживог пољопривредног и руралног развоја и обезбеђењем финансијских средстава из различитих јавних и приватних, домаћих и страних извора за кофинансирање њихове имплементације.

7) Заштите и коришћење шума, одрживог развоја шумарства и ловства:

(1) обезбеђење из средстава Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме” за заштиту, обнављање и уређење шума и средстава буџета обухваћених општина и приватног сектора за унапређење стања шума;

(2) обезбеђење и удруживање средстава министарства надлежних за шумарство и водопривреду и заштиту животне средине и средстава корисника ловишта и риболовних подручја за заштиту, производњу и узгој дивљачи и рибе; и

(3) актуелизација катастра непокретности, информационог и мониторинг система о шумама, које обезбеђују министарство надлежно за шумарство, Републички геодетски завод и Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме”.

8) Развоја линијских и комуналних инфраструктурних система:

(1) обезбеђење и удруживање средстава за одржавање и реконструкцију мреже државних путева и железничке пруге средстава Јавног предузећа „Путеви Србије”, „Железнице Србије” а.д. и кредитних средстава међународних асоцијација и Европске банке за реконструкцију;

(2) обезбеђење средстава из буџета локалних самоуправа, уз партиципацију Јавног предузећа „Путеви Србије” за реконструкцију и доградњу планираних општинских путева;

(3) обезбеђење средстава из буџета локалних самоуправа и Центра за развој Јабланичког и Пчињског округа (ЦРЈПО), уз партиципацију европских програма и донација за уређење бициклических и пешачких стаза;

(4) обезбеђење и удруживање средстава министарства надлежних за енергетику и животну средину, средстава агенција, фондова и средстава приватног сектора за истраживање и комерцијално коришћење локалних, обновљивих извора енергије за задовољавање одређених локалних енергетских потреба (у домаћинствима, пољопривреди и комерцијалним делатностима), као и подстицајних и кредитних средстава за улагања у енергетски ефикаснију градњу објеката;

(5) обезбеђење средстава из буџета обухваћених локалних самоуправа и приватног сектора, уз конкурисање за коришћење средстава ИПА програма за развој локалне инфраструктуре (општинских путева, водовода, канализације и/или руралне санитације насеља – санитарно безбедног третмана отпадних вода, санитацију сеоских сметлишта, руралног радиотелефонског система и месних мрежа и објеката заједничке комуналне потрошње).

9) Заштите животне средине:

(1) појачани надзор над обављањем и контролом утицаја активности (саобраћај, пољопривреда, туризам, рударство и др) на квалитет животне средине, који обезбеђују општинске управе и министарство надлежно за заштиту животне средине;

(2) обезбеђење и удруживање средстава министарства надлежног за животну средину и из буџета општина за израду и реализацију предвиђених планова и програма заштите животне средине (средњорочних планова заштите од буке, програма и планова мониторинга животне средине), за информисање и едукацију становништва о могућностима и ефектима унапређења квалитета животне средине;

(3) обезбеђење и удруживање средстава надлежних министарства, агенција и фондова, буџета обухваћених општина и приватног сектора, уз конкурисање за коришћење средстава Европске банке за обнову и развој – ЕБРД, Светске банке за инвестиционе програме и других кредитних и средстава из донација, за израду и реализацију регионалних и општинских планова управљања комуналним отпадом.

3372

На основу члана 14, а у вези са чланом 11. тач. 2) и 5) Закона о спољнотрговинском пословању („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 36/11 – др. закон и 88/11) и члана 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14),

Влада доноси

УРЕДБУ

о извозу и увозу робе која би могла да се користи за извршење смртне казне, мучење или друго окрутнo, нељудско или понижавајуће поступање или кажњавање

І. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овом уредбом уређују се начин и услови под којима се извози и увози роба која би могла да се користи за извршење смртне

казне, мучење или друго окрутнo, нељудско или понижавајуће поступање или кажњавање (у даљем тексту: роба), прописују се облик и садржај обрасца захтева за издавање дозволе, поступак издавања и одузимање дозволе, као и надзор над робом.

Члан 2.

Роба из члана 1. ове уредбе наведена је у Прилогу 1 и Прилогу 2, који су одштампани уз ову уредбу и чине њен саставни део.

Дефиниције

Члан 3.

Поједини изрази употребљени у овој уредби имају следеће значење:

1) *мучење* је када службено лице или лице које наступа као службено лице намерно наноси, подстиче или допушта да се неком лицу наносе тешке телесне или душевне повреде (у даљем тексту: повреде) на темељу дискриминације било које врсте, односно да би се то или треће лице застрашило или присилило да открије податак или призна дело које је починио, или за које се сумња да га је починио он или треће лице, а да би се казнило.

Мучење не укључује повреду која произлази из прописане казне или која је повезана са њом;

2) *друго окрутнo*, нељудско или понижавајуће поступање или кажњавање је сваки чин којим се лицу узрокује повреда када такву повреду наноси, подстиче или допушта службено лице или друго лице које наступа као службено лице.

Друго окрутнo, нељудско или понижавајуће поступање или кажњавање не укључује повреду која произлази из прописане казне или која је повезана са њом;

3) *извоз* је изношење, слање, односно испорука робе са територије Републике Србије на територију друге државе или царинске територије, у складу са царинским прописима;

4) *увоз* је уношење, допремање, односно испорука робе са територије друге државе или царинске територије на територију Републике Србије, у складу са царинским прописима;

5) *техничка помоћ* је услуга у вези са поправком, развојем, производњом, испитивањем, одржавањем, састављањем и свим осталим техничким услугама, а доступна је у облику упутства, савета, тренинга, преноса знања или вештина или саветовања. Техничка помоћ укључује и усмене и електронске облике помоћи.

6) *подносилац захтева* је физичко или правно лице:

(1) у чије име се извози или увози роба, односно лице које, у време када је дозвола издата има закључен уговор са примаоцем робе у другој држави и овлашћење да одлучи о слању робе изван царинског подручја Републике Србије. Ако уговор о извозу није закључен или ако једна страна у уговору не делује у своје име, извозник је лице које има овлашћење да одлучи о слању робе изван царинског подручја Републике Србије;

(2) са седиштем или пребивалиштем на територији Републике Србије када извози или увози робу у име и за рачун лица са седиштем изван Републике Србије;

(3) које пружа услугу код набавке техничке помоћи из тачке 5) овог члана.

Подносилац захтева може да буде и музеј који излаже робу у случају извоза и увоза из тачке 5) овог члана.

Члан 4.

Роба из члана 2. став 1. ове уредбе извози се, односно увози на основу дозволе министарства надлежног за послове спољне трговине (у даљем тексту: Министарство).

ІІ. ИЗВОЗ И УВОЗ РОБЕ КОЈА СЕ МОЖЕ УПОТРЕБИТИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ СМРТНЕ КАЗНЕ, МУЧЕЊЕ И ОСТАЛО ОКРУТНО, НЕЧОВЕЧНО ИЛИ ПОНИЖАВАЈУЋЕ ПОСТУПАЊЕ ИЛИ КАЖЊАВАЊЕ УКЉУЧУЈУЋИ И НЕУПОТРЕБЉИВУ РОБУ

Забрана извоза и увоза

Члан 5.

Забрањен је извоз и увоз робе која се може употребити за извршење смртне казне, мучење и остало окрутнo, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање, укључујући и неупотребљиву робу, наведене у Прилогу 1, независно од њеног порекла.